

UAN

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

1080026341

EX LIBRIS

HEMETHERII VALVERDE TELLEZ

Episcopi Leonensis

ALERE FLAMMAM
VERITATIS

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

FRANCISCI XAVERII
ALEGRE

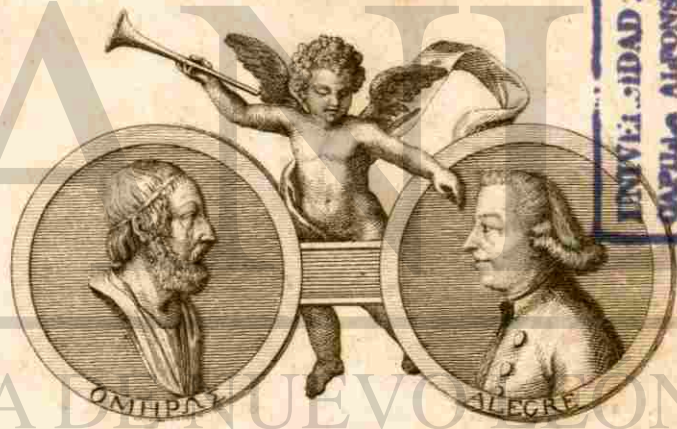
Mexicani Veracruzensis

HOMERI ILIA

Latino carmine expressa.

EDITIO ROMANA

Venustior, et emmendatior.

M. DCC. LXXXVIII

Apud Salzionem, typographum Vaticanum

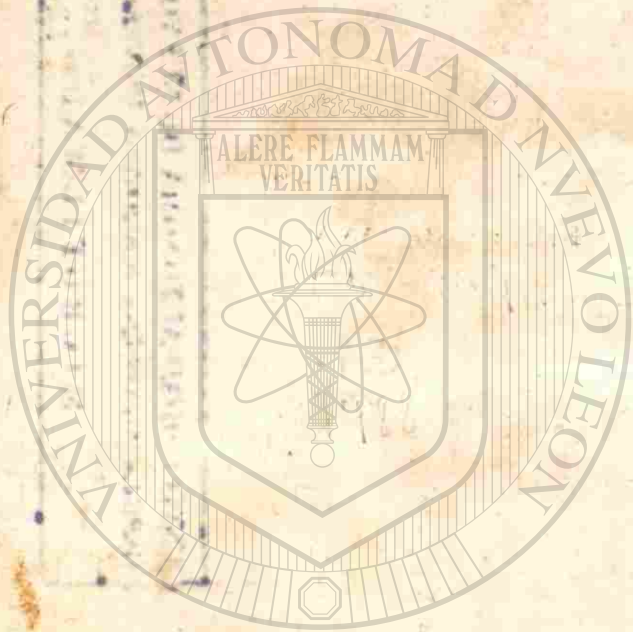
Superioribus annuentibus.

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN
Cancun, Veracruz y Toluca

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
CAPILLA ALFONSO BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

16a R 20
12-82
MICROFILMADO

PA 4024
A 3
1788

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

MEXICANÁ CIVITAS.

Uodecimus annus evolvitur,
quum Homeri Iliadem à
Francisco Xaverio Alegre, versi-
bus latinis expressam, & Bononiæ
editam, menda plurima deturpa-

®

005784

iv
bant. Quantum potui, tantum diligentiæ impendi, ut PATRIÆ decore, ab iisdem vindicata, pristinæque veritati restituta, denūo compareret. Eo sanè consilio, ut Tibi, bonarum Artium cultrici, eandem devoverem. Adeò enim me turpi, atque inexpiabili culpa aspersurum, existimabam, si heroicum hoc Opus, juris quodammodò Tui, Tibi inscriptum, & dicatum non emissem. Quod eò Tibi gratius, rebar, futurum, quòd ab Alegre profectum, quòdque à Tui, tuorumque studiosissimo evulgatum.

Joannes à Malo
de Villavicencio.

LECTORI.

Omeri Iliadem nostris laudibus extollere insanum esset: in ejusdem commendationem omnis generis Scriptorum testimonia congerere, supervacaneum, atque infinitum: versionis autem nostræ difficultatem, laborem, ac diligentiam commendare, stultum profecto, ac deridiculum. Etenim quum versiones non eadem ex causa, neque eodem sibi proposito fine omnes adornaverint, nec item eodem ex capite earum utilitas æstimari, aut commendari potest. Sunt enim qui sic existiment, versiones illas, quæ verbum verbo exprimunt aliis liberioribus esse præferendas, nam hæ, quod in Angeli Politiani Latino Herodiano meritò reprehendit Henricus Stephanus, dum Latini sermonis elegantiam, & verborum proprietatem studiosius sectantur, a Græco fonte divagantur longiùs, ut quid cui respondeat, non facile discerni queat.

Atque hæc quidem vera esse fateor, quum in eorum gratiam, qui Græcè disce-

re incipiunt, Homeri, aut alterius cujusvis scripta in Latinum, aut vulgarem sermonem vertenda susceperis, quod sibi dumtaxat præstituisse videntur Andreas Divus, & qui ejus versioni castigandæ insudarunt Maxillus, Gifanius, Sebastianus Castello, Henricus Stephanus, Liberlinus, Berglerus, Salvinus, atque his similes alii, ab quibus in Latinam, Hispanam, Gallicam, Italicam, Anglicam, & Germanicam linguam Homeri opera, & plura alia Græcorum translata sunt.

Ut autem Græcæ linguæ addiscendæ ejusmodi Scriptorum labore nihil utilius, ita Homeri, aut Poetæ cujusvis alterius gravitati, elegantiae, ac sublimitati cognoscendæ, aut pensandæ nihil fieri potest ineptum, immo contrarium magis. Quo fit, ut Liberlini, exempli gratia, quum versionem totam perlegeris, aut te Homerum illum tot omnium gentium præconiis laudatissimum legisse non credas, aut tot retrò sapientes viros insanire arbitraris, qui ineptissimas illas loquutiones, frigidas sententias, & descriptiones insipidas summis laudibus certatim extulerint.

Nec tamen eandem interpretandi methodum omnes Homeri Traductores sequuti sunt. Nam ut antiquissimos illos omittam, Livium Andronicum, Accium Labeonem, de quo Persii Scholiastes Sat. 1. Cnejumque Mathium,

& Ninnium Crassum, quorum meminit Priscianus lib. 9, ut inquam hos omittam, fuere ex recentioribus plures, qui, quum ligata oratione, tum soluta Homeri Iliadem, Odysseamve, aut etiam utramque aliis etiam linguis ediderunt, aut edere tentarunt. Hos inter clarioris nominis habentur Franciscus Petrarca, Angelus Politianus, Laurentius Valla, & Raphael Volaterranus, Joachimus Camerarius primum, & secundum Iliadis librum latinis versibus extulisse dicitur, cujus etiam Homericorum omnium librorum argumenta exstant apud Politum.

Primum item, secundum, & nonum librum Vincentius Obsopæus, tertium, quartum, quintum, decimum tertium, duodevigesimum, vigesimum, vigesimumsecundum, & vigesimum quartum. Nicolaus Valla, Iliadem universam; atque Odysseam Marinerius quidam Hispanus apud Nicolaum Antonium in Bibliotheca Hispana, quod opus, an exstet, nec scio, nec aliquem, qui id sciret, invenire potui: tandem Joannes Baptista Lavenbergius, cujus ex Odyssea fragmenta nonnulla vidi non contemnendo latino versu, Iliadem, an idem verterit, non satis comperit habeo. Quibus accedit Cunichii, quæ nunc cum laude prodit, Iliadis interpretatio, latino versu. Atque hæc quidem Latinae Homeri versiones.

Jam vero ex vulgaribus aliis linguis, apud Gallos insignis quædam fœmina Anna Daciera Homerum soluta oratione satis feliciter expressit. Anglica lingua & carmine idem præstitit Alexander Poppæus; atque idem Germanicis versibus Iliadem Joannes Spiengerius; Italicis, quos solutos vocant, præter citatum Salvinium, alii nonnulli, & ligata Italica oratione nuper Josephus Bossolus. Habetur etiam in pretio apud Hispanos Gundisalvus Pereyra, seu potius Perezus, qui Odysseam patrio sermone edidit, ut Syriacam versionem omittam a Theophilo Edesseno elaboratam, & Persicam, cujus meminit Labbæus. Vide, si lubet, aliorum Homeri Interpretum, & Scholiatorum catalogum apud Fabricium in Græca Bibliotheca tom. 1. & Alex. Politi præfationem ad suum Eustathium.

Poetarum igitur Principis mentem, non verba, latinis versibus exprimere conati, Virgilium Maronem, Homeri, inquam, optimum, & pulcherrimum interpretem ducem sequimur, in quo plura ex Homero ferè ad verbum expressa, plurima levi quadam immutatione detorta, innumera, immò totus quotus Maro est, ad Homeri imitationem compositus. Ubi ergo Virgilius, pene ad litteram Homerum expressit, nos eadem Virgillii carmina omnino, aut fere nihil immutata

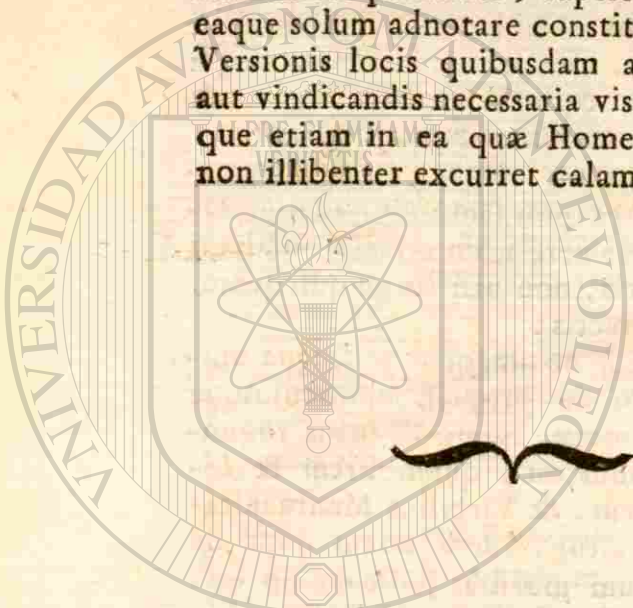
lectoribus dabimus, nec enim aut ab ullo mortalium elegantius efferri potuisse quisquam crediderit, aut vitio, plagiove nobis verti poterit, si ubicumque inventam Homericam supellectilem, ipso jure clamante, vero domino restituamus. Ubi autem Virgilius, Virgilius, inquam, ipse, nonnullas Græci Vatis loquutiones, & loca latinè,

Desperans tractata nitescere posse, reliquit,
nos item relinquemus. Habet enim unaquæque lingua lepores quosdam suos, ac dignitatem, decoremque verborum, quæ si in aliam transferre coneris, non nisi turpe quicquam, aut insulsum dixeris.

Quod autem de unaquaque lingua uniuersa, id etiam de propriis uniuscujusque gentis, ac Provinciæ, immo & urbis loquutionibus dicendum est, quamobrem & Livius Patavinitatem, & Virgilius Mantuanitatem redolere dicitur. Idem etiam quod de verbis, de Heroum moribus judicandum est. Quid enim Achillem carnes scindentem, ac distribuentem, aut Nausicaam ad fluvium lavantem reprehendant, qui ejus gentis, eorumque temporum mores satis cognitos, ac perspectos habeant? Perinde quasi non iidem aut Abrahamum hospitibus pedes lavantem, aut Rebeccam ad aquantem camelos in Scripturis legerint.

Ad calcem operis nonnullas addere ad-

x
notationes pollicitus eram, quum tamen Eustachii Thessalonicensis in Homerum Commentaria Latina fecerit Alexander Politus, & Appollonius Sophistes nuper quoque in Gallia Latinus prodierit, supersedendum duxi, eaque solum adnotare constitui, quæ Latinæ Versionis locis quibusdam aut explicandis, aut vindicandis necessaria visa sunt: quandoque etiam in ea quæ Homeri sunt propria non illibenter excurret calamus.

FRANCISCI XAVERII
ALEGRII
HOMERICÆ ILIADIS

LATINIS VERSIBUS EXPRESSE.

LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM.

Chryses sacerdos Apollinis filiam suam liberaturus ad Græcorum stationem venit. Re non obtenta, immo ab Agamemnone contumeliosè dimissus, Apollinem in Græcos precatur. Peste ingruente Achilles concionem vocat, in qua quum Calchas veram causam patefaceret, iratus Agamemnon in Achillem invehitur, eique aufert Briseidem. Hinc Achillis in Græcos indignatio, quo rogante Thetis ab Iove auxilium pro Trojanis in Græcos precatur. Juno re comperta cum Iove rixatur, donec eos Vulcanus in concordiam adducit.

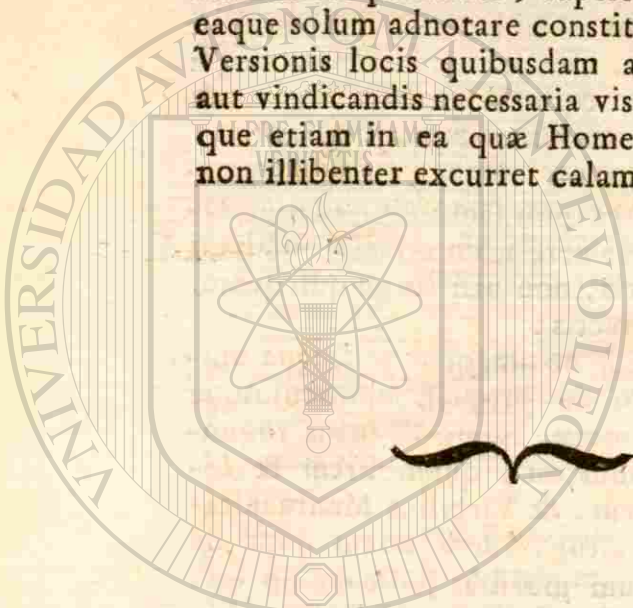
Ram, Diva trucem Pelidæ concine Achillei,
Quæ mala tot miseris, infandaque funera Graiis
Adtulit, ingentisque animas tot tradidit Orco,
Mortaleisque virum exuvias, artusque cruen-
tos,

5 Alitibusque (nefas) prædam, canibusque reliquit.
Consilium Jovis interea, atque arcana voluntas
Perficiebatur, donec discordia demens
Atridemque inter, sævumque arderet Achillem.
Tu memora quæ fata Deum, quæ numina claros

A

x
notationes pollicitus eram, quum tamen Eustachii Thessalonicensis in Homerum Commentaria Latina fecerit Alexander Politus, & Appollonius Sophistes nuper quoque in Gallia Latinus prodierit, supersedendum duxi, eaque solum adnotare constitui, quæ Latinæ Versionis locis quibusdam aut explicandis, aut vindicandis necessaria visa sunt: quandoque etiam in ea quæ Homeri sunt propria non illibenter excurret calamus.

FRANCISCI XAVERII
ALEGRII
HOMERICÆ ILIADIS

LATINIS VERSIBUS EXPRESSE.

LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM.

Chryses sacerdos Apollinis filiam suam liberaturus ad Græcorum stationem venit. Re non obtenta, immo ab Agamemnone contumeliosè dimissus, Apollinem in Græcos precatur. Peste ingruente Achilles concionem vocat, in qua quum Calchas veram causam patefaceret, iratus Agamemnon in Achillem invehitur, eique aufert Briseidem. Hinc Achillis in Græcos indignatio, quo rogante Thetis ab Iove auxilium pro Trojanis in Græcos precatur. Juno re comperta cum Iove rixatur, donec eos Vulcanus in concordiam adducit.

Ram, Diva trucem Pelidæ concine Achillei,
Quæ mala tot miseris, infandaque funera Graiis
Adtulit, ingentisque animas tot tradidit Orco,
Mortaleisque virum exuvias, artusque cruen-
tos,

5 Alitibusque (nefas) prædam, canibusque reliquit.
Consilium Jovis interea, atque arcana voluntas
Perficiebatur, donec discordia demens
Atridemque inter, sævumque arderet Achillem.
Tu memora quæ fata Deum, quæ numina claros

A

- 10 Commisere viros, tanto ut discrimine possent
 Exercere odia, atque animos in se addere Teucris.
 Venerat ad Regem Chryses, pictasque carinas
 Dona ferens, pretiumque ingens, ut reddita patri
 Rursus in assuetos remearet gnata penateis,
 15 Quam bello quæsitam olim, ac victricibus armis
 Duxerat in Phrygiam, Phœbique insignia, vittas,
 Aureaque in manibus gestabat sceptras sacerdos.
 Tum geminum Atridem, supplexque orabat Achæos:
 Atride, & vos Grajugenum gens inclyta, prolem
 20 Reddite dilectam, solatia tota parentum.
 Dona fero, accipite, & miseri neu temnite planctum,
 Siqua movet Superum, & magni reverentia Phœbi.
 Sic urbem Priami, ac Trojanam excindere gentem
 Fata duint vobis, patriosque revisere fineis.
 25 Dixerat, assensere omnes pulchramque puellam
 Tradendam patri misero, accipiendaque dona.
 At non hæc Danaum placuit sententia Regi,
 Quin torvum adspectans, oculisque minacibus: absis
 Ocyus hinc, vetule, haud, inquit, te in litore stantem
 30 Adspiciam, Grajorum iterum vel castra petentem.
 Ante ego non caream Chryseide, tarda senectus
 Quam patria tellure procul, tectisque suorum
 Argis inveniat nostris in sedibus illam
 Percurrentem amplas arguto pectine telas,
 35 Et mihi depictosque thoros, & strata parantem
 Mollia: ferto hæc, atque oculis te subtrahe nostris.
 Sic ait, at senior vultum dejectus honestum
 It lacrimans maris ad litus, fluctusque sonanteis,
 Tum procul ab castris Divum sic voce precatur
 40 Latona genitum pulchra: qui argentea semper
 Tela geris, Smintheu, Chryseæ cui mœnia cordi,
 Qui Tenedo, Cyllæque agro dominaris opimo,
 Siqua tuis umquam imposui tecta ardua templis,
 Pingua si quando sacris admovimus aris
 45 Exta boum, gratumve adipem, pro supplice luctu,

- Pro lacrimis Danaos meritas da pendere pœnas,
 O pater, hæc nec nostra ferant vota irrita venti.
 Talia clamantem cœli de vertice summo
 Audiit Arcitenens, subitasque exarsit in iras,
 50 Tum se nube cava, ac densa caligine condens
 Inde petit terras, humeris argentea pendet
 Ex altis pharetra, atque arcus, quem plurima circum
 Tela sonant gradiente Deo, cædeisque minante.
 Ut procul ab ratibus conspexit castra, sagittam
 55 Impulit ex arcu frendens, fatalis arundo
 Cum sonitu per inane ruit, neque cernitur ulli,
 Hinc aliam, atque aliam ingeminat, jumenta que passim
 Corpora fida canum, taurorumque ardua membra
 Sternuntur lætho, pecudesque, & vulgus equorum.
 60 Tum Danaos petit insonteis, atque aggerat omneis
 Per naveis turpi dilapsa cadavera tabo,
 Ardebantque rogi per litora curva frequentes.
 Jamque dies aderat decimus, quum regia Juno
 Mœrentis mentem, atque animum commovit Achillei.
 65 Illicet e castris pubem acciri imperat omnem,
 Tum regem adloquitur: Non ultra insistere cœptis
 Posse, reor, Danaos: Priami stent mœnia, Princeps.
 Qua ventum, hac iterum (liceat modo vivere) eundū est,
 Irati Graios cœli inclementia quando,
 70 Et vis sæva simul premit Hectoris, aut age, sorteis
 Dilectosque Deo vates, templice ministros
 Adsciscamus, ait, quibus aut arcana patescunt

V. 51. *Inde petit*) Sacerdotis sui injuriam ulturus Apollo terras petit. Sacerdotum namque personam sub singulari Deorum protectione esse omnis profana antiquitas credit, cui & Sancta Religio attestatur dicens: *Nolite tangere Christos meos.*

V. 57. *jumenta que passim.*) Ab reliquis enim animantibus pestes plerumque incipere multis experimentis patet, & firmat latè Cerda in l. Georg.

- Signa poli, aut avium cantus, vel nuntia veri (thor.
Somnia, namque horum est summus quoque Jupiter au-
75 Forte canet cur tot miseris iratus Apollo
Pessima molitur Graiis, neglectave sacra
Aut vota incuset Divum non reddita templis.
Plurima tum nostri languens cadat hostia dextris,
Placemusque Deos. Dixit, siluitque repente.
80 Tum mediis surgens effatur talia Calchas,
Calchas Thestorides, Vatum optimus, omnia namque,
Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur
Olli nosse datum, quo per tot inhospita saxa,
Incertasque vias pelagi duce Dorica classis
85 Sigeum ad litus, Phrygiasque advenerat oras.
Ille autem. O Superis Pelei dilecta propago,
Abstrusas rerum causas, & Apollinis iras
Pandere voce jubes, pandam, modo vera profari
Calchanti liceat, timeo nam sceptrum tenentem.
90 Valde etenim irati metuenda potentia Regis
In sibi subjectos: simulet licet, ilia rodit,
Et semel admissum sedet alto in pectore vulnus,
Nec fatum effugas; quod si mihi vera canenti
Laturum auxilium spondes, nil demorer ultra.
95 Sic Calchas, Pelei contra sic filius orsus:
Fare quidem quæ arcana tibi Dij cumque revelant,
O pater, haud etenim quisquam (sacra numina testor,
Dilectumque Jovi Phœbum) nec maximus ipse
Grajorum ductor, dum spiritus hos regat artus,

V. 73. *vel nuntia veri Somnia*,) Somnia universim observare vetitum est Deuter. 18. *Non erit in te, qui observet somnia*; quandoque tamen veri nuntia fuisse, & horum Deum singulari quodam modo authorem esse testatur divina Scriptura dicens: *Siquis fuerit inter vos Propheta Domini in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum.* Deuter. 32. *quando enim sopor irruit super homines, & dormiunt in lectulis, tunc aperit aures virorum (Deus) & erudiens eos instruit disciplina, ut est apud Job.*

V. 81. *Omnia namque*,) Versum hunc Protheo accommodavit Virg.

- 100 Tentabitve minas, aut pœnas exiget ullas:
Dixerat, & posita Calchas formidine fatur:
Non vos ulla premunt Superis non reddita vota,
Hostia non neglecta, viri, contemptave templa.
Hæc Chrysis lacrimæ, despectaque vota reposcunt
105 Immeriti Vatis, spretique injuria Phœbi,
Nec prius absistent quam filia pulchra parenti
Reddatur misero, taurorum & corpora centum
Pinguia Chryseas Sminthei mactentur ad aras.
Omnia tunc Divis contingent vota secundis.
110 Talia dicentem jam dudum spectat Atrides
Mentis inops: turbata agitat præcordia sanguis,
Torvaque, ceu geminis ardebant lumina flammis,
Tunc sic adgreditur, verbisque adfatur amaris:
O Calcha, vates mihi semper lævus, eamne
115 Causam cladis, ais, quod splendida munera Chrysis;
Et gnatam abnuerim longævo tradere patri?
Atque equidem verum ut fatear, mihi gratior unquam
Fœmina nulla fuit: non illi corpore, vultu,
Flore juventutis, mentis vel dotibus ullis
120 Ipsa Clytemnestra antestat pulcherrima conjux.
Verum age, jam tradam, populi nam vita, salusque
Lex mihi prima fuat: vos autem digna parate
Dona duci. Solusne inter tot millia princeps
Muneribus caream, aut partis spoliabor inultus?
125 Vix ea, quum contra fatur sic dius Achilles:
Maxime Grajorum ductor, quas possumus omnes
Pro pietate tua, pro tot tam fortibus ausis
Solvemus grates; at præmia solvere digna
Qui possint Danaï? nihil in commune relictum,
130 Aut positum in medio est, prædam qua quisque potitus,

V. 121. *Salusque*) Allusum ad sapientissimum illud effatum apud Romanos. *Salus populi suprema lex esto.* Fuat autem Archaismus est, quo non semel usus est Virgilius.

- Hanc retinet, propriosque lubens convertit in usus.
Nunc tu cede Deo; pubes tibi Dorica terque
Plura, quaterque dabit, siquando Jupiter urbem,
Et Priami nostris gazam concesserit armis.
- 135 Dixerat, & læto plaudebant ore Pelasgi
At non ista unquam, Danaum fortissime, nobis,
Rex ait, evinces, magnis ut parta periclis
Elabi e manibus patiar. Tantine videmur
Esse tibi, ut reliqui exulcent, spoliisque fruuntur,
- 140 Orbemur nos, & rerum ploremus egeni?
Scilicet hoc Calchas moneat, sic poscat Apollo?
Non ita: si Danaï renuant, mihi juraque, fasque
Ipse manu faciam, tuaque, Ajacis, vel Ulyssi
Præmia corripiam, meaque in tentoria ducam.
- 145 Hæc alias autem; nunc, quod magis instat, agamus
In mare velivolum lecto cum remige puppim,
Quæ vehat in patriam roseo Chryseida vultu,
Centenosque simul præstanti corpore tauros,
Munera grata Deo: procerum lectissimus unus
- 150 Hæc ferat, & casto placet pia numina ritu.
Rex ea, quem torvum adspectans adfatur Achilles:
Atque erit, o hominum pestis, tua jussa sequutus
Grajugenum quisquam, cæcas qui tendere Teucris
Præterea velit insidias, aut agmine facto
- 155 Signa sequi, ac dubio sese committere Marti?
At non ulla quidem tristi gens Dardana bello
In Peleum commissa luit, non illa recenteis
Aut fruges unquam, aut pecudes, armentave latis
Avexit campis: nemora inter densa ferarum,
160 Præruptæque jacent rupes, fretaque invia ventis.
Fratris jura tui, tua, pessime, signa sequuti
Tot Trojam petiere duces, quos despicias amens.
Jamque urbe ex capta Priami Te, & maxima Regum
Tot retro spolia, & servi, gazæque manebunt;
- 165 Ast ego (sit fas vera loqui) pars maxima belli,
Exigua vix parte fruar, quam sanguine multo,

- Et multa fessus Teucrorum strage merebor.
Quin potius patriosque laeis, Phtiamque revisam.
I porro, Atrides medio in sermone profatur,
170 Si lubitum est animo: cernis quot millia nostro
Parent imperio, atque Jovis reverentur alumnum?
Tu mihi ductorum infensissimus, horrida cordi
Cui semper pugna, & rixæ: tibi maxima virtus.
Jupiter hoc voluit, frueri, atque in bella Pelasgos,
175 Myrmidonasque regas, nil te moror, hæc tamen audi:
Pulchram ego dimittam Chryseida, sic placitum Diis;
Formosam tamen abducam Briseida mecum
Invitam quamvis. Disces quid præstet Atrides
Æacidæ, discent Danaï, nec se mihi quisquam
- 180 Ferre parem, aut Regi audebit se opponere contra.
Hæc jactat, dubiusque animi volvebat Achilles
Irruat an, ferrumque inimico in pectore condat.
Jamque manum capulo aptabat, quum cœlitus adstat
Junone ab Diva, ductor cui charus uterque,
185 Et juveni stetit a tergo Tritonia Pallas
Uni Conspicua, ac reliquis non visa Pelasgis,
Cæsariemque manu auricomam, atque in terga fluentem
Corripit, obstupuit visu perterritus heros:
Nostrorumque, inquit, Jovis aurea gnata, dolorum
190 Spectatrixne venis, cœdisque Agamemnonis atræ?
Huic ne faves nunc ut fugiat? quis tanta furentem
Usque ferat, meritas nec poscat sanguine pœnas?
At Pallas: Parce irarum, parce, inquit, Achilles,
Juno vetat, res quæ amborum curatque, fovetque:

V. 174. *Pelasgos*,) Hoc nomine ut plurimum Græcos generatim appellamus Virgilium sequuti; hic autem particularem quandam Græcorum gentem designat, quæ Achilli parebat, de qua lib. 2.

V. 194. *Juno vetat*,) Cœleste præceptum comminiscitur Poeta, quia alias verisimile non esset Achillem fortissimum, & truculentissimum hominum sibi temperasse. Simul pulcherrimo exemplo privatorum in majores etiam injurios, & maxime in Reges licentia coercetur, de quo infra Nestor.

- 195 Tu dictis solare animum, crudo abstine ab ense.
 Quas tibi (vera cano) feret hæc injuria laudes?
 Munera quot, meritisque pareis geminabit honores?
 Nec plura his, cui Pelides; tua jussa sequemur,
 O Dea, cor tumeat quamvis, ac ferveat ira,
 200 Namque voluntati Divum parere decensque est,
 Tutius & nihil, ac melius mortalibus ægris.
 Hæc fatur, violenta manus simul ære nitenti
 Herebat capulo, & retro magnum impulit ensem
 Palladis auscultans dicto. Dea pulchra per auras
 205 In Jovis, ac Superum subito volat aurea templâ.
 Atridem interea dictis compellat amaris
 Myrmidonum ductor (neque enim furor occidit intus)
 At non te quisquam collatis, pessime, signis
 Viderit irrumpentem acies, & cœde madentem.
 210 Exhaurire alta undantem cratera corona
 Hæc tibi sunt artes, lautisque accumbere mensis,
 Condere opes proprias, aliorum invadere gazas,
 Ora canis, pavidique gerens præcordia damæ.
 At si animos Danaï ingenteis, mentemque virilem,
 215 Non pictis gererent muliebria corda sub armis,
 Hac indigna tenus licuissent gesta furenti.
 Verum ego sic juro, atque ultricia numina testor:
 Ut sceptrum hoc (sceptrû in manibus nam forte ferebat
 Numquam fronde levi fundet virgulta, nec umbras,
 220 Quum semel in silvis ima de stirpe recisum
 Matre caret, posuitque comas, & brachia ferro
 Olim arbos, nunc docta manus circumdedit auro,
 Et patribus, ducibusque dedit gestare Pelasgis,
 Ab Jove queis legesque datum, populosque tueri,
 225 Sic habeas, desiderium te forte subibit
 Nostri ingens, quando haud poteris, quum Troja circum

V. 218. *Ut sceptrum hoc,*) Hanc juramenti formulam mutuatus est ab Homero Virgilius in 12., & Latino Regi adaptavit pulcherrime.

- Tela prement, miseris usquam prodesse, cadantque
 Hinc, atque hinc plures, homicidaque sæviat Hector.
 Despectum frustra tum voce vocabis Achillem.
 230 Dixerat, & sceptrum projecit turbidus aureis
 Distinctum clavis, nec Atridem signior urget
 Ira intus, mediis autem Nelejus heros
 Consurgit Nestor, qui facundissimus unus
 Inter bella fuit, vel quo non dulcior ulli
 235 Suada sedet labris. Bina olli elapsa recedunt
 Tempora, progeniesque hominum, queis ætheris auras
 Hauserat ille Pylo pariter nutritus opima,
 Tertia regnanti jam dudum volvitur ætas:
 Tunc sic adloquitur prudens, & pectora mulcet:
 240 Proh Superi, nos fata manent, nos tristia Graios,
 Tam magis illa satis Priamo, Regique parenti,
 Lætæque Dardaniæ publi, quum norit Achivos
 In se odiis certare duces, quibus inclyta virtus
 Consiliumque præesse dedit, jus, fasque tueri.
 245 Quin potius parete mihi, longissima rerum
 Cui experimenta favent, annisque edocta senectus:
 Namque olim juvenis, florens quum prima decoras
 Vestiret lanugo genas, prima agmina duxi
 Sub ducibus longe egregiis, ea cernere facta,
 250 His solitus duros Martis tolerare labores.
 Quos, quantosque viros, o Dij! Ceneusque, Driasque,
 Exadiusque, & Pirithous, similesque Deorum

V. 234. *vel quo non dulcior ulli*) Triplex eloquentiæ genus distinguit Homerus, a quo deinde Tullius, Longinus, & posteriores Critici. Suavitatem, atque orationis dulcedinem hic tribuit Nestori, brevitatem, & argutiam Menelao, vim, copiam, & majestatem, Ulyssi. Primum Gorgiæ, secundum Isocrati, tertium Demostheni similem dixeris, aut si Latinos mavelis, Nestorem Plinio juniore, Menelao Lucium Senecan., Ulyssi Tullium compara.

V. 247. *Namque olim juvenis,*) Nestor ut quovis sene senior, ita ad nauseam usque, *laudator temporis acti se puero.* Quæ in hac Nestoris oratione reprehendit Volterius, futilia sunt.

- Theseus Ægæi proles, Rex & Polyphemus .
 Multum illi quum animis trucibus, tum corpore, & armis
 255 Anteibant hominum genus, ingentisque domabant
 Nubigenasque viros, & monticolas Centauros .
 His ego versabar ducibus, cum his fœdera junxi
 Ex Apia tellure procul, patriaque profectus,
 Quæsitusque aderam, præclaraque bella gerebam .
 260 Non illis conferre manum, non tendere contra
 Audent homines, tellus quos nunc parit alma .
 Parebant tamen hortanti, parete volentes
 Et vos, o chari. Seniorum credere dictis (vit.
 Prudentum est, Divum, atque hominum quos rector ama-
 265 Nec tu vi raptam abducas Briseida, Achilli
 Sorte datam, egregiæ sat debita præmia laudi,
 Nec tu, Pelide, Argivum contendere Regi
 Viribus adversis nitaris: honore potius
 Non simili, atque ille, Argolicas cui Jupiter arcis
 270 Credidit, & populos voluit parere vocatos .
 Te insignem bello, fateor, Thetis extulit alma;
 Pluribus ille tamen Rex imperat, abstine, Atride,
 Atque iram tu pone prior, me justa precantem
 Audiet, ac facilis furiam compescet Achilles,
 275 Una salus bello, & nostræ spes maxima gentis .
 Sic fatur senior, Danaum cui talia ductor:
 Atque equidem, pater, hæc nobis præclara loquutum
 Admiror, vereorque: utinam tam grata sederent
 Pelidæ; ast illum reliquis præstare superbum
 280 Duntaxat juvat, & genti dominarier omni .
 At quorsum hæc? magnis si numina viribus illum
 Auxerunt, Regum contemnere jura licebit
 Continuo, & rabidis famam proscindere dictis?
 Talia jactantem adloquitur furibundus Achilles:
 285 Næ viles animæ, Peleoque indigna parente
 Dicamur soboles, tibi vel si adstare loquenti,
 Sive tuis facilem concedam vocibus aurem .
 Ista canas aliis, non jam mihi, teque, tuosque

- Omneis despicio; tamen hæc in pectore serva:
 290 Non ego pulchricomæ causa pugnabo puellæ,
 Pone metum, aut tecum, fœdissime, vel Danaorum
 Cum quovis, concessa semel qui dona retractent;
 At gazam reliquam, magnorum munera avorum,
 Quæ mihi apud navæis servantur plurima: nunquam
 295 Me invito atinges, vel tenta, age, si potes omne
 Quod tibi cumque lubet, vel tanta superbia regni,
 Confestim nigro fundes cum sanguine vitam .
 Talia certabant Reges, subitoque relictis
 Sedibus adsurgunt, propria in tentoria quisque
 300 Discedit Danaum: Pelidem ad litus euntem
 Patroclus, atque ingens comitatur turba suorum .
 At manus interea juvenum mandata facessit,
 Atque unctam in maria alta ratem clamore secundo
 Detrudunt obnixi humeris, tum remige multo
 305 Centum sacra Deo taurorum corpora, & ipsam
 Ore locant roseo Nympham, dux instat Ulysses .
 Jamque vias ponti madidas, spumasque ruebant .
 Quum totum lustrari agmen dux imperat ardens .
 Lustrantur turmæ Grajorum, & corpora curant,
 310 Tum maris ad litus taurique, hædique petulci
 Mille cadunt Clarii castas ad Apollinis aras,
 Et nidore gravi superas it fumus in auras .
 At Rex, ardet adhuc tumido cui in pectore livor;
 Talthybium, Eurybatemque alta in tentoria Achillis
 315 Ferre gradum jubet, & roseo Briseida vultu
 Secum agere; at renuat, multo cum milite septus
 Ipse ego nolenti abripiam, quo tristius olli
 Nil fiet. Hæc infit, Non mollia jussa capeßunt
 Perculsi ambiguum pigra formidine mentem .
 320 Ut ventum ad navæis ipsum stipante corona
 Adspiciunt trepidi medium, timor inficit ora
 Pallidus, exanimesque silent, verum ille benignis
 Prosequitur dictis, premit altum corde dolorem .
 Præcones salvete, Jovisque, hominumque ministri

- 325 Non equidem vobis nil tale merentibus unquam ;
 Ponite corde metum , indigner : vos ferre puellam
 Jusserit Atrides , simul hæc , Briseida pulchram
 Duc , inquit , Patrocle , atque illis hanc trade ferendam.
 At vos , vos inquam obtestor , vel quidquid in orbe est
 330 Divorum , atque hominum durum genus , insuper ipsum
 Grajorum Regem immitem , siquando ruentem
 Hectora , perniciem ratibus , flammisque minantem
 Pellere opus : furit ille nimis , non ulla protervum
 Fama animum , instantisve moratur cura pericli .
 335 Sic inquit , paretque Menethæi clara propago ,
 Paruit & Briseis honestas flumine largo
 Humectans invita genas , puppimque reliquit .
 Illicet ab sociis se se divellit Achilles
 Litora sola petens , fixoque hic lumine vastum
 340 Adspiciens pontum dabat has de pectore voces :
 Mater , crudelis mater , quæ me brevis ævi
 Pudisti , misero saltem daret æquus honorem
 Terrigenas inter Saturnius , aspera ferrem
 Non isthæc , raptâ nec nostra ante ora puella
 345 Impius irato sic succenseret Atrides .
 Hæc queritur , Dea (sensit enim , novitque loquentem
 Gurgite ab extremo) longævi limina patris ,
 Et vitreos linquens thalamos petit ætheris oras ,
 Candida ceu nebula æquoreis consurgit ab undis ,
 350 Afflictumque manu mulcens cita verba profatur :
 Fare , age , quis mentem , fili , quis tristia torquet
 Corda dolor ? doleam tecum , atque hac parte levabo :
 Hæc ait , ille gemens imo de pectore , nosti
 Diva , inquit , juvat an nostrum renovare dolorem ?
 355 Ivimus in Theben , magni sedem Eetionis ,
 Cepimus hanc bello spoliis , opibusque potiti ,
 Præmia qua Danais cesserunt partibus æquis ,
 Pulchra Mycenæo est Chryseis tradita Regi .
 Hanc pater argentique ferens , aurique talenta
 360 Advenit repetens , vittæ illum , atque aurea Phœbi

- Ornabant sceptrâ insignem : sua pignora patri
 Reddere ductorum primis , populoque placebat .
 Abnuît Atrides , vacuumque , & honore carentem
 Ire jubet Chrysem ; tamen hunc audivit Apollo ,
 365 Pestiferamque luem turmas dedit ire per omneis .
 Sternuntur Danaï passim , lucemque relinquunt .
 Admonet irarum Phœbi , atque oracula Calchas
 Concilio exponit , Regem furor , iraque cepit ,
 Illa quidem patrium ad litus jam navigat ; at me
 370 Orbatum pulchra Briseide torquet Atrides .
 Tu tamen , alma parens , siquidem potes , adspice gnatum ,
 Inque profecta Jovis sedes , æternaque templa
 Ipsum ora , si accepta refert tibi regna , decusque .
 Te quoniam memini patriis in sedibus olim
 375 Narrantem ut cladem infandam , sommoque paratas
 Insidias , ac vincula Jovi , cœlique ruinam
 Callida depuleris , cui tristia bella movebant
 Junoque , Neptunusque ingens , & cæsia Pallas .
 Tu tamen in pugna egisti , Diva , Gigantem ,
 380 Quem Briareum Superi , nos dicimus Ægæonem .
 Illum autem Patri adstantem , ac centena moventem
 Brachia , jactantemque manus in prælia centum
 Dii timere , irasque omneis posuere , minasque ,
 Fecistisque suo cœlos servire Tonanti .
 385 Hæc memora , & genibus lacrimans advolvere charis
 Ut Troas bello audaceis , utque Hectoris arma
 Auxilio juvet , & cæsos ad litora Graios ,
 Adque rateis agat exanimis : plectantur Atridæ
 Unius ob noxam , doleat Rex ipse superbus ,
 390 Et tandem supplex in bella reposeat Achillem .
 Dixerat , & genitrix lacrimis hæc fatur obortis :

V. 380. *Quem Briareum Superi* , Plura occurrunt apud Homerum hujusmodi binomina , quæ Plato commendat , reprehendit Dio Chrysostomus . Meræ gerræ . Vide , si lubet , Eustathiam .

- Heu! miseræ hoc etiam restabat denique matri?
 Non satis est plureis vitam haud potuisse per annos
 Chare tibi, & longo producere stamina filio?
- 395 Quin etiam in luctu immeritum, tenebrisque sepultum
 Adspiciam infelix, properant dum vellera Parcæ?
 Sed quid verba querens jactem frustra irrita ventis?
 Vadam ergo, culmenque petam stellantis Olympi,
 Det precibus facilem nostris fors Jupiter aurem.
- 400 Tu tamen infensus Regi: populoque Pelasgum
 Hic reside, & grave Martis opus, nec prælia tenta.
 Jupiter Oceanum hesternus, charosque petivit
 Æthiopes, hominum sanctum genus, inclyta Juno,
 Cœlicolumque Patrem comitatur turba Deorum,
- 405 Lætæque bisenos celebrant convivia Soles,
 Dein cœlos repetunt: adero, lacrimansque, gemensque
 Advolver genibus, flectamque in vota precando.
 Tantum effata abiit mærentem in litore linquens,
 Iraque, & magno percussum corda dolore
- 410 Dilectæ ob raptum Briseidis. Æquor Ulysses
 Horrisonum interea findit, Chryscæque propinquat,
 Vela legunt socii, remisque ad litora tendunt
 Hinc, atque hinc paribus, radit cava puppis arenam,
 Anchora de prora jacitur, tum ductor Ulysses
- 415 Formosam ducens Chryseida primus in actam
 Desilit, & centum præstanti corpore tauros
 Pulcher Apollo, tibi, atque ipsam roseo ore puellam
 Longævo tradit genitori, ac talia fatur:
 Me Danaum ductor, Vates, has misit in oras
- 420 Ut gnatam laribus patriis, ac debita Phœbo
 Munera portarem, cujus teterrima Grajos
 Ira domat, cædemque ferens, crudosque dolores.

V. 403. *Æthiopes, hominum sanctum genus,*) Homerus *αἰθιοπας*
 in culpatos, irreprehensibiles vocat, ob morum candorem, & vitæ
 simplicitatem ab omni luxu, atque ambitione alienam. Inde Diis
 charissimi, nam cum simplicibus cœlestium conversatio est.

- Sic ait, at senior charæ petit oscula gnatæ,
 Confestimque parat ramis frondentibus aram.
- 425 Et primo manibus puras dant ordine limphas,
 Spargendasque molas famuli, tum rite precatur
 Ad cœlum palmas tendens cum voce sacerdos:
 Phœbe pater, Chrysam pinguem, Cyllamque gubernans,
 Ac Tenedon, si quando alias mea vota, precesque
- 430 Grata tibi, & meritos domuisti vulnere Grajos,
 Jam satis, o parcas commissa fatentibus ultro,
 Tabidaque avertas veteris contagia culpæ.
 Dixerat, andivj:que precantem Phœbus Apollo:
 Ut sparsere molas, finemque dedere precandi.
- 435 Cervicem inflectunt taurorum, & vulnere mactant,
 Tergora diripiunt alii, & femora uncta secantes
 Cooperiunt adipe, & frustra imposuere cruenta,
 Lignaue fissa super Vates adolebat Jachi
 Humorem infundens, juvenum stat proxima turba,
- 440 Quinque fidisque agitant verubus, versantque fre-
 quentes,
 Pars in frustra secant, pars membra tremantia figunt,
 Subjiciunt alii prunas, & viscera torrent.
 Tum demum instratis celebrant convivia mensis.
 Vescitur atque Ithacus, simul atque Argiva juvenus
- 445 Perpetui tergo bovis, & lustralibus extis.
 Postquam exempta fames dapibus, mensæque remotæ,
 Crateras magnos statuunt, & vina coronant,
 Poculaque, & plausus usque ad surgentia ducunt
 Sidera, dulcisonum Phœbo præana canentes.
- 450 Olli sedatum pertentant gaudia pectus.
 Mox per transtra ratis, frondosaque litora fusi
 Sub tenebris grati carpebant munera somni.

V. 447. *Crateras*) Versus hic, & quinque aut sex præcedentes
 Virgiliani sunt ex hoc, & aliis Homeri locis desumpti.
 V. 450. *Olli sedatum*) Hoc Virgilius de Latona in i.

- Vix autem roseos Aurora reviserat ortus,
Solvunt é portu celeres, Trojamque reposcunt.
455 Delius hinc ventis implevit vela secundis.
Sternitur æquor aquis, plaudentes ocyus altum
Attollunt malum, & candentia carbasa pandunt.
Intumere sinus, portant sua flamina puppem,
Ocyor & jaculo, & ventos æquante sagitta
460 Illa volat, laterique adsultans murmurat unda.
Ut ventum ad portus, Argivæque castra, carinam
Subducunt pelago obnixi, sociosque revisunt,
Instaurantque epulas simul, & blanda otia carpunt.
At non Æacida proles pulcherrima, Regum
465 Concilio intererat, fugit & convivia læta,
Sermonesque hominum, & sævi commercia Martis,
Solutus & in puppi, castrorum aut parte reposta
Iram alit, & tristeis volvit sub corde dolores
Hectora voce vocans, infensaque numina Graiis.
470 Jupiter interea Oceanum, Æthiopesque relinquens
In cælos turba Superum comitante redibat.
Nec genitrix oblita sui pulcherrima gnati,
Illicet ab pelago in sedem contendit Olympi
Rex ibi Divorum, atque hominum de vertice summo
475 Omnia prospiciens, altoque in pectore versans
Semotus Divum ab turba, tacitusque sedebat,
Genua Thetis cui pulchra manu, mentumque prehensens
Hæc fatur lacrimans: Si quando, Jupiter, ulla
Aut opera, aut usus verbo fata impia nostro
480 Vitasti, pater, hoc miseræ nunc perfice votum,
Est mihi non longos tamen, o! concessa per annos
Ex Peleo proles, nosti, utque injurius ipsi
Præmia parta manu, pulchram Briseida ductor
Abstulerit Danaum; sed tu, potes omnia quando,
485 Affer opem, facili hoc saltem dignatus honore.
Dardaniis precor auxilium, fata aspera Graiis,
Ipse Mycenæus donec Rex victus, & expes
Pelidem vocet, & supplex vereatur Achillem.

- Sic ait, at pater omnipotens nihil ore profatur,
490 Conseditque diu tacitus mente omnia volvens.
Diva autem ut primum steterat, perstatque, rogatque:
Fare, age, dic Pater, & dictis solare dolentem,
Abnue vel, quidnam trepidas? noscam ægra Dearum
Quam tibi viluerim cunctarum, & sidera linquam.
495 Dixerat, ille alto ducens de pectore questum,
Magna petis, Dea, namque odiis Junonis iniquæ
Objicis hoc caput, ac diris exponis acerbis.
Illa quidem temere ante etiam me Dardana sæpe
Mœnia tutari, Phrygiisque favere manipulis
500 Indoluit, gemuitque: age vero lumina vitans
Conspectumque Deæ magno perlabere cælo.
Quæ poscis nobis dudum sunt omnia cordi.
Ne dubita, aut capite annuero, quæ maxima veri
Signa Deis, neque enim verbum revocabile quidquam,
505 Aut fallax fuat, annuerim quodcumque libenter.
Sic ait, & quassat caput immortale, per ora,
Perque humeros fluxere comæ, & tremat altus Olympus,
Disceduntque ambo pariter: Dea pulchra profundum
Desilit in pontum stellati a vertice mundi,
510 Jupiter æternasque domos, sedeisque beatas
Inde petit, superum venienti turba Deorum
Eminus adsurgit, proceditque obvia patri,
Tum solio sedet, actutum cui regia conjux,
Nam Thetidis, fratrisque Jovis communia norat
515 Consilia, atque ipsam chari prope genua mariti
Viderat hærentem, verbis ita fatur amaris:
Dissimulare etiam sperasti, perfide mentem,
Consiliumque tuum? Soror an, conjuxque Tonantis
Propterea vocor, ut Divum quicumque latenter,

V. 504. *Signa Deis*, Deis in Dativo casu apud Virgilium non occurrit. Eo tamen usi sunt non semel Lucanus, & Juvenalis. Sufficiat tritissimum illud, & impiissimum Lucani. *Victrix causa Deis placuit; sed victa Catoni.*

- 520 Meque etiam velit invita deflectere verbis
 Corda, animumque tuum? Sic nos in regna vocasti?
 Olli respondens hominum sator, atque Deorum:
 Juno, inquit, ne cuncta meo quæ in pectore verso
 Scire velis, nec enim tutum tibi, Diva, decensve est;
 525 Promere quæ tamen instituo, non te prior alter
 Divorum quisquam, aut hominum cognoverit unquam.
 Quare age, quæ ab Divis reliquis secretus agebam,
 Scire nefas, nec tu scrutari, aut noscere tenta.
 Hæc ille, at magnis oculis pulcherrima Juno
 530 Talia voce refert: Quid me, austerissime Divum,
 Perstringis verbis? unquam ne arcana patere
 Sensa animi, aut volui, aut tecum importuna peregi?
 Indignum tamen hoc fuerat non munus amante.
 At quæcumque placent animo, tute ipse repostus
 535 Decernis procul, ac peragis: nunc me timor angit
 Ne tua fallaci præcordia flexerit ore
 Pulchra Thetis, primo vix nam lux fulserat ortu,
 Quum tibi preudentemque genu, ac secreta precantem
 Conspexi, vereorque preces te, ac vota sequutum
 540 Laturum auxilium Teucris, cæsosque Pelasgos
 Acturum ad naveis. Dixit, cui nubila cogens
 Jupiter hæc: Non te lateat, Diva improba, quicquam
 Singula rimaris, scrutaris singula, nec te
 Ista juvant tamen: haud animo magis ulla Dearum
 545 Nostro ingrata fuat, quo uxori tristius ullum
 Accidere haud possit, quod si hæc, ut callida reris
 Constitui, placitum sic est mihi, nuncque sedeto,

V. 524. *Scire velis*,) Fœminas in secretiorum consilio-
 rum partem vocatas sæpe Rebus publicis perniciosas fuisse plu-
 ribus experimentis comprobatum est. Simul hic notaverim ex-
 stare pulcherrimam Joannis Pzetzæ Homericarum sententiarum quum
 Politicarum, tum moralium Metaphrasim ad Irenem Augustam,
 ex ejus lectione clarescet, quam vere dixerit magnus Basiliius
 πᾶσιν τῆν του Ομηρου ποιῆσιν τῆς ἀρετῆς ἐκταίον,
 totam Homeri poesim, virtutis laudem esse.

- Et tacita, ut fas est, nostris submittere jussis,
 Ne tibi si accendens proprius vireisque potentis,
 550 Invictamque manum injiciam, non maxima prosit
 Turba Deum, cæli quot habent fulgentia templa.
 Hæc fatur, Diva ingenti percussa timore
 Contremuit, seditque silens, nec dira placebant
 Jurgia Cœlicolis, quos inter farier orsus
 555 Vulcanus faber egregius sic pectora mulcet
 Formosam niveis ulnis, atque ore parentem
 Junonem adspiciens: Non cælis ulla voluptas,
 Nulla beatorum convivium læta Deorum
 Amplius expectanda, isthæc dum prælia Divi
 560 Terrigenum generi pergant miscere faventes.
 Propterea tu, Diva parens, tu prima Tonanti
 Obsequium præstare Jovi convicia linquens
 Disce precor, facilemque animum mollire precando
 Adgredere, ut toto regnet pax aurea cælo.
 565 Nam lubet athereo si te, Dea, pellere regno
 Quis ferat auxilium, patrive obsistere certet
 Nimborum authori, tempestatumque potenti?
 Sic ait, & surgens magnum cratera parenti
 Obtulit undantem Baccho, blandumque prehensens;
 570 Sustine, ait, genitrix, doleas licet, aspera plura
 Fors subeunda tibi, forti parere marito
 Si renuas, nec enim, quanquam charissima, possem
 Auxilium præstare tibi: vis nulla Deorum
 Saturni obstiterit gnato, cui paret Olympus.
 575 Atque equidem memini quum me non æqua parantem
 Auxilia, iratus quondam pede, Diva, prehensum
 Aera per vacuum divino ab limine jecit,
 Volvebarque diem totum, & cum sole cadente
 In Lemnon cecidi: hic auras vix ore trahentem
 580 Sinties exceperere, hominum gratissima nobis

V. 580. *Sinties exceperere*) Sinties dicti quasi nocentes, aut per-
 niciosi homines, quod pyratiam artem exercerent. & de naufraga-
 rum spoliis viverent, Lemni insule populi, Lusiath.

- Hinc soboles. **Risit** gnato Dea candida Juno,
 Spumantemque **haurit** pateram, & se proluit auro.
 Mulciber at **Divum** reliquis hinc, inde ministrat
 Mellifluum **effundens** nectar: risere beati
 585 Cœlicolæ **immensum**, ut claudum non passibus æquis
 Hac illac **curstantem** amplas videre per ædeis.
 Sic ad labentem **ducunt** convivia Solem.
 Postquam extincta **fames**, cythara crinitus Apollo
 Personat aurata, **alterna** tum voce canebant
 590 Thespiades Musæ, **proles** gratissima cœlo.
 Cœlicolæ **propriasque** domos, fulgentia templa
 Inde petunt, mira **extulerat** quæ Mulciber arte.
 Jupiter altitonans, **dulceis** ubi carpere somnos
 Mos olli fuerat, **stratum** contendit in aureum,
 Quem prope jam **placidum** decumbit regia conjux.

V. 584. *Risere beati*) **Divum** reliquos in risum effusos describit Homerus; at non Jovem, nec enim immoderatus risus maximum, & sapientissimum Deorum decebat. Eusth.

LIBER SECUNDUS

ARGUMENTUM.

Jupiter Agamemnoni somnium immittit ut copias omnes in prælium ducat. Ille militum animos rimaturus in patriam quosque suam fugere hortatur. Fugam adornantes Ulysses a Minerva admonitus in officio continet, Thersitem etiam, qui petulanter, ac seditiosè Regem verbis insectabatur, compescit. Ille deinde, ac Nestor, tum denique Agamemnon ad pugnam hortantur. Græcorum naves, & cujusque duces, tum etiam Trojanorum, atque auxiliarium copiarum principes recensentur.

- N**ox erat, & mortale genus, genus omne Deorum
 Per terras, cœlumque ingens sopor altus habebat
 Saturno genitum præter, quem cura fatigat
 Ut Thetidis, gnatique preces, ac vota secundet.
 5 Somnia qua propter, vanæ ac deliria mentis
 Ad sese vocat, et Regis præcordia falsis
 Ludere imaginibus, fatumque impellere tentat.
 Ite, inquit, subito, Regique hæc dicta referte
 Argolico: Surgat stratis, Grajosque comatos
 10 Efferat in pugnas: instat lux ultima Trojæ,
 Ac Priamò, Priamique satis, est una Deorum
 Mens hæc, atque animus, supplex quos candida Juno
 Inflexit tandem, traxitque in fata volenteis.
 Nec plura his, levis umbra volat, stratisque propinquat,
 15 Ductor ubi affuso circum cava tempora somno
 Carpebat requiem, verbisque volueribus inquit,
 Vocem, habitumque gerens, incanaque Nestoris ora
 Nelidæ: Dormis, Atrei clarissima proles,

- Hinc soboles. **Risit** gnato Dea candida Juno,
 Spumantemque **haurit** pateram, & se proluit auro.
 Mulciber at **Divum** reliquis hinc, inde ministrat
 Mellisuum effundens nectar: risere beati
 585 Cœlicolæ immensum, ut claudum non passibus æquis
 Hac illac cursantem amplas videre per ædeis.
 Sic ad labentem **ducunt** convivia Solem.
 Postquam extincta **fames**, cythara crinitus Apollo
 Personat aurata, **alterna** tum voce canebant
 590 Thespiades Musæ, proles gratissima cœlo.
 Cœlicolæ propriasque domos, fulgentia templa
 Inde petunt, mira **extulerat** quæ Mulciber arte.
 Jupiter altitonans, **dulceis** ubi carpere somnos
 Mos olli fuerat, **stratum** contendit in aureum,
 Quem prope jam **placidum** decumbit regia conjux.

V. 584. *Risere beati*) **Divum** reliquos in risum effusos describit Homerus; at non Jovem, nec enim immoderatus risus maximum, & sapientissimum Deorum decebat. Eusth.

LIBER SECUNDUS

ARGUMENTUM.

Jupiter Agamemnoni somnium immittit ut copias omnes in prælium ducat. Ille militum animos rimaturus in patriam quosque suam fugere hortatur. Fugam adornantes Ulysses a Minerva admonitus in officio continet, Thersitem etiam, qui petulanter, ac seditiosè Regem verbis insectabatur, compescit. Ille deinde, ac Nestor, tum denique Agamemnon ad pugnam hortantur. Græcorum naves, & cujusque duces, tum etiam Trojanorum, atque auxiliarium copiarum principes recensentur.

- Ox erat, & mortale genus, genus omne Deorum
 Per terras, cœlumque ingens sopor altus habebat
 Saturno genitum præter, quem cura fatigat
 Ut Thetidis, gnatique preces, ac vota secundet.
 5 Somnia qua propter, vanæ ac deliria mentis
 Ad sese vocat, et Regis præcordia falsis
 Ludere imaginibus, fatumque impellere tentat.
 Ite, inquit, subito, Regique hæc dicta referte
 Argolico: Surgat stratis, Grajosque comatos
 10 Efferat in pugnas: instat lux ultima Trojæ,
 Ac Priamò, Priamique satis, est una Deorum
 Mens hæc, atque animus, supplex quos candida Juno
 Inflexit tandem, traxitque in fata volenteis.
 Nec plura his, levis umbra volat, stratisque propinquat,
 15 Ductor ubi affuso circum cava tempora somno
 Carpebat requiem, verbisque volueribus inquit,
 Vocem, habitumque gerens, incanaque Nestoris ora
 Nelidæ: Dormis, Atrei clarissima proles,

- Dormis? non etenim deceat Regemque, ducemque,
 20 Cui populi, et belli ingentis cui tradita summa est.
 Arripi tela manu, dum te concordia Divum,
 Pronaque fata juvant. Supremo nuntius adsum
 Ab Jove, cui Argolicæ turres, tuæque agmina cordi.
 Dixerat, ille animum trepidum spæ pastus inani,
 25 Labentem Trojam, atque ardentia Pergama cernit.
 Demens, qui Jovis arcanam internoscere mentem
 Crediderit, quænam Argivis, heu! nescius, et quæ
 Immineant mala Trojugenis, sociisque superbis.
 Interea erigitur stratis, nec dia recedunt
 30 Visa animo, membris niveo tum stamine mollem
 Induitur tunicam, et pulchris talaria plantis,
 At lateri, atque humeris Argivum subligat ense
 Argento, bullisque gravem, sceptrique paterni
 Immortale decus manibus rapit, inde profectus
 35 Castra petit, Danaumque micantis ære catervas.
 Et jam longævi conjux Tithonis Olympum
 Nascentis Phœbi conscendit nuntia Divis,
 Quum Rex sollicitus præcones ire canoros
 Immensum per agrum jubet, atque indicere cœtum.
 40 Undique confestim decurritur. Ille potenteis
 Abdita ductores primum in penetralia cogit
 Nestorea in puppe, & magni miracula somni
 Exponit paucis, tum quæ sententia pandit:
 Armentur turmæ, ac trepidum ducantur in hostem.
 45 Ipse prius tamen instabileis rimariæ astu
 Adgredior Graiorum animos. Huc vertite mentem:
 Namque ego, ceu Martem ancipitem, pugnasque
 perosus,
 In patrias fugere hinc sedes, Argosque jubebo:
 Vos autem in reditum pronos, & abire paranteis,
 50 Vos, inquam, cohibete, fugaque avertite menteis.
 Hæc Rex: at Pylia dominator callidus ora
 Nestor, Ductores, inquit, gens inclyta bello,
 Non ego Grajugenum cuicumque ea visa tenenti

- Suaderem præstare fidem. Spem somnia sæpe
 55 Ludificant sic falsa; tamen quum maximus ipse
 Viderit hæc Danaum ductor, ludibria vana
 Non reor, ergo moras omneis quin pellimus, acremque
 Armari pubem hortamur? nec plura loquutus
 Surgit, eum reliqui Regesque, ducesque sequuntur.
 60 Ast avidæ rerum decurrunt undique turbæ,
 Ac veluti in pratis ubi apes æstate serena
 Per sudum sese adglomerant, circumque, supraque
 Floribus insidunt variis, & candida circum
 Lilia funduntur, strepit omnis murmure campus,
 65 Haud secus Argolicæ properant ab litore pictas
 Linquentes naveis, grata ac tentoria turmæ.
 Cunctanteis hinc, inde volans urgetque, cietque
 Nuntia fama Jovis, crebrescitque undique murmur.
 Occulitur tellus, turbaque sedente remugit,
 70 Præconesque novem magno ab clamore per agros
 Cessare hortantur, pendentque loquentis ab ore.
 Ille sedet sceptro innixus, quod Mulciber auro
 Fecerat, et magno dederat gestare parenti,
 Jupiter at chara sibi Nympha Atlantide creto,
 75 Hic Pelopi, atque Pelops Atreo regna ampla tenenti,
 Ast Atreus pecorum domino post fata Thyestæ,
 Ille Mycenæo Regi, populosque superbos,
 Pinguiaque arva tenens solio ut regnaret avito.
 Composito hinc vultu, dextraque silentia poscens,
 80 O socii, flos Grajum, inquit, stirps inclyta Martis,
 Quid memorem quibus insontem mulctantque, pre-
 muntque
 Numina sæva malis? Nam Laomedontia regna

V. 54. Spem somnia sæpe Hinc patet non universim somnia obser-
 vanda ex Homero, multos enim errare fecerunt somnia, & exci-
 derunt sperantes in illis: ut dicitur Ecclesiastici 34.

V. 61. Ac veluti Comparisonem hæc Homericam ita expressit
 Virgilius in 6. Æneidos.

- Annuerant, Priami ac sceleratam excindere gentem.
 Nunc post tot cladeis, & funera acerba meorum
 85 Tellurem in propriam, patriumque inglorius Argos
 Incassum cogor remeare, ac cedere fati.
 Namque Jovi id placitum summo, qui mœnia nutu,
 Regnorumque viceis servat, vertitque, ruitque
 Ut lubet. Hæc virtus, magnique potentia cæli.
 90 Atque equidem nil turpe magis, miserumque fatebor
 Quam tot florentum juvenum lecta agmina, nonum
 Post annum, post tot cladeis, atque irrita post tot
 Prælia, paucorum longe virtute, manuque
 Defensam haud potuisse urbem, atque evertere gentem.
 95 Nec tamen affulget sortis spes ulla secundæ.
 At certo nobis coeant si fœdere Teucri,
 Atque illinc capita, atque isthinc numerare liceret,
 Tumque decem Danaum miscentem pocula quemque
 Seligerent Troum, multis, ut opinor, Achivis
 100 Pocillatores deerint: adeo agmina magno
 Dardanidum numero præcedit Achaica pubes.
 At Phrygio ingenteis animos, vireisque superbas
 Dant populo socii numero, ac virtute potentes,
 Qui Danaum quanquam fortissima pectora bello
 105 Hic retinent, Trojæque minantia fata morantur.
 Et jam Sol magnum novies percurrit Olympum,
 Ingenteisque trabeis ratiū, putrisque rudenteis
 Est situs, ac turpi squallent tabulata veterno.
 Dulceis interea gnatos, charosque parenteis,
 110 Uxoresque animi mæror, spesque ægra fatigat.
 Ergo agite, infandum litus, nec debita fati
 Mœnia linqentes patrias redeamus ad oras.
 Hæc ait, & memores animos, pugnamque perosos
 Accendit dictis, strepit omnis murmure cœtus,
 115 Quam multum Icario resonant in marmore fluctus,

V. 115. Quam multum. Hanc duplicem Homericam comparationem adhibuit etiam Virgilius in 7.

- Quos Eurusque, Notusque cient, quum Jupiter atras
 Per cœlum nubeis, nimbosque dat ire sonanteis.
 Ac veluti intactam Lyciæ flaventibus arvis
 Quum segetem perfiant Zephyri, tum fluctuat ingens
 120 Hinc, atque hinc ager, ac densæ inflectuntur aristæ,
 Haud secus exciti clamorem ad sidera tollunt
 Argivi, totoque petunt tentoria cursu,
 Pulvereamque cient nubem, seseque vicissim
 Hortantur læti patriam, dulceisque suorum
 125 Amplexus petere, & nataleis quærere sedeis.
 Hinc alii purgant undis stagnantibus alveos,
 Et remos, unctosque parant aptare rudenteis.
 Atque etiam Danaï fati obstantibus irent
 Litus in Argolicum, Priamique arx alta maneres,
 130 Ni furiis animum pungentibus aspera Juno
 His adgressa trucem monuisset Pallada dictis:
 Gnata Jove, ergon' Trojanis sua gloria constet,
 Et sua sint Paridi in tuto jam præmia? cedat
 Tyndaris egregio prædoni? inglorius atque
 135 Incertum per iter rursus, fluctusque minaceis
 Litora tuta petat Grajorum exercitus ingens?
 Stabuntque æternum perjuræ mœnia Trojæ?
 Non ita. Tu menteis, Diva, ac trepidantia corda;
 I, cohibe, & blando prudens sermone coerce.
 140 Hæc ait, ac tutumque alto de vertice cœli
 Illa volans ratibusque cavis, castrisque propinquat:
 Hic Laertiadem cernit prope litus Ulyssem
 Consilio, & multa similem immortalibus arte:
 Non illi reditus curæ, celeresque carinæ,
 145 Id magis, ut cohibere fugam, possetque suorum
 Turbatos firmare animos, cui talia Pallas:
 Siccine Ledæaque Helena, Trojæque relicta
 Indecores fugitis Danaï? Laerteque magno
 Non pudeat genitum pubem haud potuisse Pelasgam
 150 Consilio regere, imperio aut frænare ruentem?
 Hæc Dea, præstante inque virum pudor, iraque cepit,

- Extemploque ruens Agamemnonis obvius aurea
Sceptra manu rapit, ac medios perrumpit Achivos.
Currenti gravis ardenti de murice læna
155 In terram cadit, hanc præco, fidusque minister
Sustulit Euribates patria Regem urbe sequutus.
Tum virtute gravem, ac meritis si forte virum quem
Viderat, his placidis mulcebat pectora dictis.
Tu quoque bella timens patriam petis, optime Grajum?
160 Haud reor, absiste, & socios absistere captis
Tenta, age. Quis mentem, atque animum introspe-
xit Atridæ?
His fortasse dolis, & multa callidus arte
Experiunda sibi rimatur sensa, nec ullam
Imperat, intenditve fugam. Mox ille rebelleis,
165 Perjurosque canet: faciet Ducis ira nocenteis.
Namque honor ab summo est illi Jove. Jupiter ipsi
Imperium pater, ac rerum permisit habenas.
At media de plebe viros, turbasque cienteis
Percutiens sceptro dictis pungebat acerbis:
170 Scilicet huc ventum est, ut tu, fœdissime, belli
Dotibus, aut pacis nunquam numerandus, Achivos
Voce regas? hoc tu ingenio, atque hac, pessime, dextra?
Parebit nullus? cuncti dominabimur? atqui
Non acies, non aula duos capit unica Reges.
175 Unus Rex esto, Genitor cui maximus altam
Pectoribus mentem, & vireis concesserit æquas.
Sic loquitur, cessatque furor, parentque vocanti.
Illicet e ratibus magno clamore juvenus
In cœtum coit, horrisoni velut æquoris unda
180 Litora circum curva fremit, reboatque profundum.
Unus erat super effroeni convicia lingua,

V. 157. Tum virtute Versus Virgilianus ex 1. Æneidos.
V. 174. Non acies laudatissima, & innumeris experimentis con-
firmata sententia: Unica regnantis non capit aula duos.

- Indignosque jocos rauco de gutture fundens
Thersites, Grajos inter quo turpior alter
Non erat: oblongum monstro caput, & cava circum
185 Tempora canities inculta, at cætera calvus,
Pes brevior lævus, magnos curvatur in arcus
Crus geminum, geminoque tument in pectora gibbo,
Contractique humeri in dorsum, Regique Pelasgum,
Neritioque duci infensus, tumque ore procaci
190 Hæc populo coram in Regem jactabat Achivum:
Magna Atrei soboles, quærerisne, & plura requiris?
Auro plena tibi, plena & tentoria facto
Argento, infectoque: tibi, lectissima præda,
Imberbes cedunt pueri, innuptæque puellæ,
195 Quæ urbibus ex captis largimur munera Graii.
Ingens prætereane argenti pondus, & auri
Captivum Trojana velis, quo fœmina, charus
Aut genitor gnatum redimat, quem mœnia circum
Sive ego, seu Danaum quisquam discrimine multo
200 Vinctum duxerimus? pulchramne ex urbe puellam,
Cui pugnam effugiens blando jungaris amore?
At non istorum causa Regemque, ducemque
In mala tot decet insontis inducere turbas.
O Argivæ, non jam Argivi, quin cedimus arvis,
205 Immeritisque gravem spoliis hunc linquimus? ipse
Nos vocet, ac Teucros tandem experiatur in armis.
Cernitis ut belli fulmen contempserit amens
Pelidem abducta Briseide? mitis Achilles
Certe erat, & solitas animo haud conceperat iras,
210 Non cuiquam posthæc injurius esset Atrides.
Talia jactanti subito adstitit acer Ulysses,
Et torvum intuitus: finem dabis ore loquendi

V. 211. Talia jactanti. Quum jactatas in se contumelias Aga-
memnon aut prudenter se non audire dissimularet, aut magnanimi-
ter contemneret, Ulysses offensam Regis dignitatem tuetur. Pulcher-
ritium in utroque exemplum.

- Improbe, ait? tene Atridæ contendere Regi?
 Quid tibi cum Teucrum spoliis? quid prælia jactas?
 215 Et captos juvenes, infensum & Achillea Graiis?
 Haud etenim nostrorum ex agmine venerit ullus
 Ignavus magis in Phrygiam, vel turpior alter.
 At Martem in lingua hac, atque hoc, deterrime, in ore
 Semper habes: bonus opprobriis incessere Reges;
 220 Cominus at nunquam hostileis discernere vultus.
 Accipe nostra tamen, memorique hæc pectore serva:
 Nequaquam his humeris caput hoc sese efferat altum,
 Telemachi nec rursus hominum pater audiar ulli,
 Te nisi ego similes fundentem pectore voces,
 225 Nudum artus, atque hæc deformia membra trahentem
 Corruptum mittam, multoque hinc verberare cæsum.
 Dixit, & impacto percussit tergora sceptro
 Atque humeros: olli extumuit vibice cruenta
 Dorsum informe, oculi & lacrimis maduere profusis.
 230 Illum & plorantem Danaï, & risere trementem,
 Ac reliquos inter nonnullus, plurima dixit
 Consilioque, manuque bonus perfecit Ulysses;
 Nil tamen utilius quam fanda, infanda vomentem
 Hunc frænare virum, et meritis compescere pœnis.
 235 I nunc, et dictis Reges, incesse malignis.
 Sic ait, ac mediis heros consurgit Ulysses
 Sceptra tenens, propterque illum Jove gnata Minerva
 Præconi adsimilis vocemque, habitumque; silenteis
 Verba audire jubet, placidamque advertere mentem.
 240 Tunc sic adfatur prudens, et pectora mulcet:
 Atride, haud Regum quisquam infelicior alter
 Te fuerit, cui juratam populique, ducesque
 Abnuerint præstare fidem, se non redituros
 Polliciti dulcem in patriam, amplexusque suorum;
 245 Argolicis donec flagrarent Pergama tædis;
 Nunc tamen ut pueri imbelles, timidave puellæ
 Lugentque, et patrias ardent invisere sedes.
 Non equidem indignor, doleo magis, horrida namque

- Seu quem vis maris hiberna subeunte procella,
 250 Vel dum Luna semel totum compleverit orbem,
 Sede procul patria, atque alienis distinctet arvis,
 Defleat is magnoque gemat mærore necesse est.
 Atqui jam nonus Graiis hic vertitur annus
 Trojanos circum muros hærentibus. Esto.
 255 In patriam turbæ indecores fugiamus inulti
 Continuo? tangat seros ea fama nepotes?
 * Non ita, durate, o socii, et sperate secunda.
 Calchantem nisi falsa canens delusit Apollo.
 Namque olim (memini, et meminit qui Tartara cumque
 260 Non subiit Danaum) classis quum Argiva coiret
 Aulide, perjuris portans mala plurima Teucris,
 Sacra Jovi, ac Divum reliquis altaria circum
 Taurorum centum calidum fluxisse cruorem
 Illimem propter fontem, qua limpidus amnis
 265 Volvitur, et platanus frondoso vertice nutat.
 Vix ea nos, adytis quum lubricus anguis ab imis,
 Cæruleæ cui terga notæ, maculosus et auro
 Squammam incendebat fulgor, Jove missus ab alto.
 Septem ingens giros, septena volumina torquens
 270 Frondentis platani petit alta cacumina cursu.
 Octo illic volucris fœtus enixa jacebat,
 Quos ille implumeis mactat, miserumque gementis:
 At dulcis miseranda parens circumque, supraque
 Pervolitat nidos, et mæsto pipilat ore
 275 Pignora chara vocans; penna tamen ille prehensam
 Hanc quoque dilacerat, turpique recondit in alvo.
 Illicet adtoniti sinuosa rigescere dorsa
 Cernimus, ac totum in lapidem mutarier anguem.
 Nos portenta Deum taciti veneramur ad aras.
 280 Tum mediis Calchas: Quæ tanta silentia cives?
 Hæc nos hæc portenta volunt Jove missa secundo;
 Sera quidem, ac sero complenda; at gloria nunquam
 Interitura manet; gnatos ceu passeris octo
 Cæruleus coluber, nonam tum denique matrem

- 30
 285 Immiti lacerat rictu, sic Dorica pubes
 Laomedontæa totidem cum gente per annos
 Bella geret, decimo tandem capta urbe fruetur.
 * Edidit hæc Calchas, magna quæ ex parte videntur
 Jam completa, polum novies Sol dum aureus ambiit.
 290 Quare agite, o, nunc eventus stat signa futuri
 Expectare, animosque in spem convertere magnam.
 Sic ait, ac dictis læto clamore faventes
 Plausuerunt Danaï, atque cavæ gemuere carinæ.
 Nestor ad hæc: teneris similes infantibus, inquit,
 295 Quæis nec charus honos, nec bellica munera curæ,
 Sic agitis. Quo jam leges, jurataque pacta,
 Et sancita sacro libamine fœdera quondam,
 Et consulta virum, atque oblata pignora dextræ?
 Certamus verbis, ratio nec queritur ulla
 300 Gestorum. Tu propterea, Rex optime captum
 Consilium exequere, armarique edice maniplos.
 Ille fremat licet, invitos qui in talia Grajos
 Impulit, & patrios, desperet visere fincis,
 Noverimus donec falsis an Jupiter olim
 305 Luserit auspiciis, quum portu abeuntibus alto
 Intonuit dexter, crebris polus ignibus arsit.
 Macti ergo virtute, viri, non ullus abibit
 Hinc mihi, quin primum Iliacas violaverit ædeis,
 Virgineosque thoros, captivæque corpora matrum
 310 Ulturus raptum infandum, gemitusque Lacenæ.
 Quod si tantus amor cuiquam, si tanta cupido est
 In patriam regredi, & pugnas vitare cruentas,
 Instruat ille ratem, properet. Næ protinus Orcum
 Hinc nigrum petet, ac Ditis regna invia vivis.
 315 Tu interea, Rex, consulito, atque hæc mente recõde.

V. 288. Edidit hæc Calchas Versus hos asteriscis inclusos traductos habes quoque apud Tullium lib. 2. de Divin. c. 30. ex eoque Homeri loco nonnulla delibavit Virgilius lib. 5. Æneidos.

- Haud temnenda loquar: Grajorum ex agmine toto
 Sume viros, lectosque tribus dispone per omneis.
 Inque vicem tribubusque tribus, & curia quæque
 Curiaæ opem ferat instanti in discrimine: nosces
 320 Quis Marti bonus, et pugnae, quis ineptus, et excors.
 Præterea fatone Deum, gentisne pudenda
 Desidia, hos circum muros victoria Grajum
 Hæreat, ac decimum vestigia ducat in annum.
 Hæc senior, Danaum fatur cui talia ductor:
 325 Ista quidem tua dicta, pater, laudoque, proboque.
 Jupiter o mihi si simileis linguaque, manuque,
 Et Phœbus, Pallasque decem concederet æqua,
 Eruta postremas tandem urbs daret improba pœnas.
 In caput hoc tamen omnipotens Saturnius iras,
 330 Et mala congeminat, qui me Briseida pulchram
 Jusserit auferre, et sævi objectarit Achillei
 Quæstibus, atque odiis. Priami non regia starent
 Tecta diu, semel antiquo si fœdere dextræ,
 Conveniantque animi. Nunc ite, et sumite vireis,
 335 O socii, bene quisque truci splendescere ferro
 Telum agat, et clypeos, loricasque ære rigentis,
 Luxuriet bene pastus equus præsepibus altis,
 Et bene quisque rotas, currumque, axemque sonantem
 Exploret, pugnasque animo, cædemque revolvens,
 340 Certanteis ut nos Phœbi fulgentis ab ortu
 Humida nox dirimat. Quanto fera pectora circum
 Loraque, et ingentes clypei sudore madescent!
 Spirabunt et equi patulis de naribus ignem!
 Quam multo juvenumque manus, vultusque decoro
 345 Pulvere deformeis, armoram et pondere fessos
 Cernere jam videor, stillantiaque arma cruore!

V. 325. Ista quidem Certant officiis in tota Iliade Nestor, atque Agamemnon. Ille Regis dignitatem, hic Nestoris ætatem, prudentiamque reveretur.

- Ast altis siquem in ratibus, castrisve morantem
 A pugna procul adspiciam, non ille voraceis
 Sive canum rictus, volucrum seu evaserit unguis.
 350 Hæc fatum insequitur clamor, ceu quando cavatum
 Unda ruens scopulum spumanti verberat ictu,
 Litoreum scopulum, quem prima ab origine pontus
 Abluit, et viridi fluctus circumtegit alga
 Ventorum excitus vi multa, atque æquora longe,
 355 Et longe horrisono reboant cava saxa fragore.
 Haud secus exclamant Danaï, cœtuque soluto,
 Perque cavas naveis, ac per tentoria raptim
 Ingenteisque cient fumos, dapibusque fruuntur.
 Ast alii mortem ut fugiant, nigrasque sorores
 360 Sacra Deum multis onerant altaria votis.
 Interea Atrides pingui cervice juvencum
 Divorum mactat genitori, ac Nestora, Cretæque
 Idomenea ducem, et geminos, duo fulmina belli,
 Ajaces, Tydeoque satum, atque accersit Ulysem.
 365 Jungitur his, fratrique adstat Menelaus, et omnes
 Sumpseruntque molas, steteruntque ex ordine circum.
 Atrides medios inter sic rite precatur;
 Jupiter omnipotens, cœli qui sidera nutu
 Horrisonosque regis nimbos, non Phœbus in undas
 370 Labatur prius, ac terris nox incubet atra,
 Splendida, quam Priami, ac Teucrorum tecta Pelasgi
 Corruerint flammis, & multo vulnere ruptam
 Hectoream tunicam fortissima pectora circum
 Disciderim: socii prono tum corpore juxta
 375 Mille cadant, nigramque petant terram ore cruento.
 Sic ait: at genitor, quanguam stat victima cordi,
 Cladem animo struit, atque preces sinit ire per auras
 Exin perfectis celebrant convivia sacris.
 Postquam extincta fames, & amor compressus edendi

V. 379. *Postquam* Hunc versum Homericum ita reddidit Virgilius *Æn.* 8, & aliis in locis.

- 380 Adstanteis sic adloquitur Neleius heros;
 Quid lenti, proceres, fortunam, & fata moramur?
 Maturate viri. Tu Rex per castra, canoros
 Ire jube, populos cogant qui in bella, ministros;
 Nos armatorum conferta per agmina Grajum
 385 Lustremus cuneos, primique in tela ruamus.
 Accingunt omnes jussis, ruit undique totis
 Plebs armata viis, proceres hanc ordine certo
 In turmas, longosque jubent discedere versus.
 Ductores præit, atque manu quatit ægida Pallas
 390 Horrificam, ingentem, taurorum e tergore centum:
 Atque auro super insignem, squammisque coruscis.
 Hanc Dea portendens turmas, aciesque micanteis
 Discursat, miscetque viris, nec jam amplius ulli
 Cura subit patriam, dulcesque revisere gnatos,
 395 Martem ardent, pulchrumque mori succurrit in armis.
 Ac velut ignis edax torrenti vortice totos
 Quum populat monteis, densisque cacumina silvis,
 Collucent campi longe, vallesque profundæ,
 Sic lævesque virum clypei, galexque refulgent
 400 Sole repercussæ, lucemque ad sidera jactant.
 Hinc aliæ ratibusque cavis, castrisque relictis
 Succedunt acies, liquidi ceu ad stagna Caystri
 Imber agit volucrum raucarum ex æthere nubem.
 Illæ urgent sese mutuo, atque in gramine picto
 405 Considunt aliæ ante alias, tum longa canoros

V. 386. *Accingunt omnes.* Eadem activi hujus verbi constructione usus est Virgilius in l. 4, & alibi, a quo alii latini Poetæ.

V. 389. *Ægida Pallas.* Ægis proprie est scutum Jovis ex Oleniæ capræ, cujus lacte nutritus fuerat tegmine factum. Hujus tamen similitudine etiam Palladis clypeum Ægida vocavit Homerus, a quo etiam Virgilius in 8, & alii Poetæ.

V. 393. *Miscetque viris* Supple se. Loquutio Virgiliana.

V. 402. *Liquidi ceu ad stagna Caystri.* Comparisonem hanc ex Homero desumpsit Virgilius in 7. Homerus tamen Asia prata, Virgilius Asiam paludem memorat, Utrumque verum.

- Dant, per colla modos: sonat amnis, & Asia circum
 Prata sonant. Stant Trojani prope fluminis undam
 Armati juvenum cunei, quot vere tepenti
 Nascuntur frondes, quot floribus arva reident,
 410 Aut ubi Sole novo spumant mulctralia lacte,
 Quam multa in caulis muscarum examina circum
 Vasa volant, revolantque: agro tam densa minantur
 Mœnibus Iliacis, laqueatisque agmina tectis.
 Ac veluti ingenteis ovium per pabula læta,
 415 Caprarumve greges passim hinc, atque inde vaganteis
 Distinguit, cogitque vocans sua nomina pastor,
 Sic turmas primi ductorum in bella recensent,
 Discernuntque viros, reliquis sed præstat Atrides
 Os, oculosque Jovi similis dum fulmina torquet
 420 Pectora Neptuno, atque ingenti cingula Marti,
 Robore ceu præstans, pingui ac cervice, juvencas
 Pulcher agit taurus, quem tota armenta sequuntur
 Talis erat reliquos inter, namque ipse decoram
 Cæsariem æthereus genitor, lumenque juventæ
 425 Purpureum, diosque oculis adflarat honores.
 Eja agite, Aonides, scitis namque omnia, Divæ;
 Ad nos vix tenuis famæ perlabitur aura.
 Pandite qui Danaum Reges, quæ quemque sequuntæ
 Adpulerint celeres Trojana ad litora puppes.
 430 Singula quid capita adgrediar comprehendere versu?
 Non mihi si linguæ centum sint, oraque centum

V. 410. *Aut ubi Sole novo*. De hac ex muscis ducta comparatione diximus in præfatione, quam alibi etiam repetit Homerus. Simul nota Homericas comparationes ex obviis, ac tritissimis rebus desumptas, campis, avibus, gregibus, armentis, quorum & notitia facilis est, & jucunda recordatio.

V. 423. *Namque ipse decoram*. Hæc ex Agamennone Homericæ ad Æneam transtulit Virg. in 1.

V. 426. *Eja agite*. Hanc quoque invocationem habes Æneid. 7.

V. 431. *Non mihi*. Hyperbolem hanc Homericam latinam fecit Virg. in 6. Unde alii Vates passim.

- Ferrea vox, omneis peditumque, equitumque maniplos,
 Omnia bellantum percurrere nomina possem.
 Peneleus primum, & Clonius, necnon Protoenor,
 435 Leitus, Aresilasque in tristia bella regebant
 Cadmæas genteis, Hyriemque, atque Aulidis urbem,
 Et Scholum, & Schænum, cinctamque jugis Eteonem,
 Thespiam, Græamque, atque ingentem Mycalesum,
 Fatidicasque Erythras, Harmamque, Hilemque superbam
 440 Ocaleem quicumque tenent, ac mœnibus altis
 Præcinctam Medeonem, Eleonisque ardua tecta,
 Qui Ilesion, Copasque colunt, gratamque columbis
 Thisben, Eutresinque, salutiferasque Plateas,
 Quique Coronæam, Glissemque, & Patra Haliarti
 445 Herbososque thoros, & amicam vitibus Arnen
 Atque Hypothebæas arceis, cœloque minanteis
 Onchestumque habitant, Neptuno sacra parenti
 Mœnia, pomiferumque nemus, quicumque Mideam,
 Nissamque insignem, extremæque Antedonis oram.
 450 Quinquaginta horum stabant ad litora puppes,
 Centum, ac bis denos fert quæque in Pergama lectos.
 His quoque ter denas jungunt qui Aspledionis altos
 Proscindunt colleis, atque Orchomenon Minixum;
 Jalmenus, Ascalaphusque duces, stirps inclyta Martis,
 455 Actoris Azidæ quondam quos ædibus amplis
 Extulit Astioche, tectorum in parte superna
 Mixta Deo mulier, nec docta Cupidinis arteis.
 Phocaici stant deinde viri, quos petrea Pithon,
 Et melior Cyparissa satis, pecorosaque Chrissa,

V. 434. *Peneleus primum*. Recensio utriusque exercitus, in qua totius antiquæ Græciæ descriptionem habet a Plinio, Strabone, Stephano laudatissimam. Plura ex hoc loco delibavit Lucanus, & Seneca Tragædus. Homerum imitati sunt fere omnes Epici Poetæ, ut alibi dictum. Nos hic nonnulla ampliori libertate in epithetis assignandis usi sumus, vitandi fastidii gratia.

460 Daulis quos misit Progenes monumenta nefandæ.
 Quique Anemories, & Hyampolis arva fatigant,
 Qui Panopes loca grata colunt, pinguemque Lilæam,
 Qua vitreis Cephyssus aquis per gramina serpit.
 Hi quadraginta proscindunt navibus æquor.
 465 Has fortis Schedius turmas, & Epistrophus urgent,
 Naubolidæ proles Iphiti pulcherrima uterque.
 Proxima succedunt Phocensibus agmina, Locri,
 Quos Opois fecunda viris, quos nobilis armat
 Calliarus, Scarpesque, Cynus, nemorosaque Bessa
 470 Perpetuumque polo ridens Augia sereno,
 Et Tarphe, & Thronium, labente Boagrius unda
 Quas rigat, imperio pubes Ajacis Oilei
 Bella gerit, minor ille quidem, nec mole, nec armis,
 Consilio, aut dextra quantus Telamonius Ajax.
 475 Exiguus sane, exiguo sed corpore virtus
 Haud temnenda viri: non illo certius astam
 Torserit aut melius Grajorum ex agmine quisquam.
 Quadraginta altis veniens secat æquora rostris.
 Euboicos regit inde viros, genteisque superbas
 480 Martius Elphenor magnorum ductor Abantum
 Chalcodontiades, summas qui Chalcidos arceis,
 Qui Eretriam, atque Styrum, quique alta cacumina Dîus,
 Cerinthum æquoream, ac felicia jugera Bacho,
 Istiamque colunt, Cereri ingrattamque Caryston.
 485 Hos sequitur bello pubes lectissima Abantes,
 Ferrea gens, latos humeros, perque ardua colla
 Horrida cesaries ollis in tergora pendet.
 Non alii melius pugnantum in pectora docti
 Per prærupta virum scuta, & thoracis ahenos
 490 Invenere viam: quater illi in Pergama denis,
 Sigeumque jugum longis venero carinis.
 Vos quoque in arma viros claræ misistis Athenæ,
 Dives Erechtei regio, quem casta Minerva
 Nascentem fovit, quem Tellus extulit alma.
 495 At Dea promeritum temploque, arisque locavit

In propriis, ubi Cecropii per singula cives
 Lustra diem largo taurorum sanguine sacrum,
 Agnorumque agitant. Petei stirps clara Menestheus
 His præerat, quo non Danaum præstantior alter
 500 Instruere æratas equitum, peditumque cohorteis.
 Huic Pylius (sinerent anni) contenderet heros.
 Quinquaginta olli parent per litora puppes.
 Bissenas quibus adjungit Salamina relinquens,
 Atque in bella viros rapiens Telamonius Ajax.
 505 At quos Argos equis aptum, portuque profundo
 Hermiones, Asinesque dabant, & quam Herculis alti
 Sublimem cælo Tirinthum gloria tollit,
 Trazenque, Ejonque ferax, dilectaque Bacho
 Verum invisâ Jovi æquoreas Epidaurus ad undas,
 510 Quique colunt tenuem Æginam, Mazetaque Graii
 Imperio parent Stheneli, Capaneus in oras
 Quem misit genitor Phrygiæ: simul agmina ducit
 Euryalus, Talajonidæ pulcherrima proles
 Mecistei; tamen ingentis Diomedis uterque
 515 Expectant jussa, & primum reverentur in armis.
 Ilion hi adpulerant cum navibus octoginta,
 At centum pictis sulcant vada salsa carinis
 Quisquis Aræthyreæ frondentia possidet arva,
 Ægion, & Pallenem, atque antiquam Gonoessam,
 520 Orniasque urbem insignem, ditesque Mycenæ,
 Quique Hyperesiam, atque Helicem, bimaremque
 Corinthum,
 Atque Cleonæas arceis, regnataque Adrasto
 Quondam rura terunt; & proxima litora circum,
 Et numero ingenti, & præstanti corpore turmæ.
 525 His ipse heroes pulcherrimus inter Achivos
 Imperat Atrides, Tyrioque exultat in ostro.
 Eximiusque armis, & luce coruscus ahenæ.
 Qui vero umbrosis cinctam Lacedæmona clivis,
 Et Pharen, Spartenque tenent, Briseia quique
 530 Arva serunt, Messenque, aptissima tecta columbis,

- Quos Amyclæus ager, vernans Augæaque pascit,
 Ætylos, atque Laas, & Elos prope litora ponti
 Sex denas agitant naveis, quas maximus author
 Ipse mali, rapit in Trojam Menelaus Atrides,
 535 Hospitis heu, scelus infandum, raptumque Lacænæ,
 Conjugis ulturus, pictisque coruscat in armis,
 Fervidus, Iliacasque animo jam præcipit arceis.
 Jungitur his Pylios campos, & quisquis Arenem
 Ac bene cultum Æpi, quisquis colit Amphigeniam
 540 Alphæumque bibit circum Thyros arva fluentem,
 Qui Cyparissæam, Pteleonque, ac Dorion ira
 Nobile Pieridum, Thamyrim qua multa canentem,
 Threicium, Eurytho ab Rege, Æchaliaque profectum
 Luminibus, pulchraque orbarunt numina voce.
 545 Dementem qui se Aoniis opponere Musis,
 Argutoque Deas jactarit vincere cantu,
 Quique Helos, has ducit turmas Neleius heros,
 Nongintaque secant liquentia marmora proris.
 Arcades his subeunt, præstantes Arcades armis,
 550 Qui Ripen, Stratiemque, atque Orchomenon pecoro-
 sum,
 Mantineamque habitant, ventosaque culmina Enispa,
 Qui Pheneum, Tegeamque humilem Cyllenia propter
 Culmina, & Epytion tumulum, Stympheliaque arva,
 Parrhasiæmque: horum sex denas Rex Agapenor
 555 Anæxi soboles moderatur in æquore puppeis,
 Ipse Mycenæus dederat quas providus heros
 Spumantis per iter pelagi ut Trojana venirent
 Litora, nec siquidem genti res nautica cordi est.

V. 534. *Ipse mali*. Author mali Menelaus dicitur, quoniam ejus
 ulciscendi causa bellum susceptum est.

V. 537. *Jam præcipit arceis*. Eadem significatione hoc verbo
 usus est Virgilius in II.

V. 541. *Dorion ira*. Ita Lucanus eandem hanc fabulam referens.

V. 556. *Ipse Mycenæus*. Locum hunc Homericum adducit cum
 laude Thucydides de bell. Peloponnesiaco.

- At qui Buprasios colleis, atque Elidis alma
 560 Rura domant, quotque Hyrmine, atque Alision altum,
 Olenique ingens saxum, postremaque cingit
 Myrsinus, irrigui fœlicia jugera campi
 Parebant ducibus quatuor, bisquinque sequuntæ
 Quemque rates: primus Cteati dilecta propago
 565 Amphimachus, subit Eurytho satus Actorione
 Thalpius, hinc Amaryncides se mole Diores
 Fert magna, similisque Deo præstantibus armis
 Rege Polyxenus Augida Agasthene natus.
 Dulichium vero, sacras & Echinadas oris
 570 Elidis adversas, circumflua litora ponto,
 Ducit in arma Meges, patriis quem ab sedibus olim
 Dulichium profugus rabieque, odiisque parentis
 Mavorti similem Phyleus genuitque, aluitque.
 Quadraginta olli parent per cærula pinus.
 575 Parte Cephallenseis alia fert dius Ulysses
 Gentem magnanimam, quæ Ithacam, atque Ægilipa
 pulchram,
 Et Crocylen, Epirumque colunt, pinguemque Za-
 cynthum,
 Neriton, atque Samon, vicinaque litora contra;
 Bissenisque secat veniens freta cærula cimbis.
 580 Ætolos in bella Thoas Andræmone natus,
 Qui Pleurona tenent, quique Olenon, atque Pylonem.
 Chalcidaque æquoream, & petream Calydonæ regebat,
 Nam neque iam proles aderat prædivitis Ænei,
 Ipsumque, & flavum Meleagrum terra tenebat.
 585 Hic super unus erat, rerum cui tradita summa est,
 Atque quaterdenis proscindit puppibus undas:
 Cretenses tamen Idomeni signa sequuti
 Bella gerunt, quos Gnossus alit, quos lambit Oaxis
 Qui Phæstum, Rhytiumque habitant, cœloque minanteis
 590 Gortinæ muros, quos Lectus pinguis culta,
 Myletumque dedit, pecorique inimica Lycastos,
 Quotque alii Cretam ingentem, pulcherrima regna,
 C 4

- Centenasque colunt urbeis: hos inclytus hasta
 Idomeneus agit, Martique simillimus heros
 595 Meriones: octoginta sectantur utrumque
 Armatae juvenum puppes, terno inde subibant
 Agmine distincti, atque armis, qui Lindia ferro
 Arva terunt, qui Jalyssum, atque ingrata Camiri
 Jugera proscindunt Rhodii, Satus Hercule magno
 600 Magnus Tlepolemus pubem regit, inclyta virgo
 Quem dedit Astiochia Deo commixta procaci
 Frondosa ex Ephyre fluvii Sellectis ad undam.
 Ille autem patriosque larceis, vultumque verendum
 Funere fœdavit, sub quo Lycimnius ævo
 605 Jam gravior, Martis proles, & avunculus ipse
 Dilectus patri Stygias descendit ad umbras.
 Hinc profugus ratibusque cavis, sociisque coactis
 Committit sese pelago, namque Herculis olli
 Sava minabantur reliqui gnatique, nepotesque;
 610 Ast illum Oceano errantem, ac mala plurima passum
 Respexit tandem, ac Rhodias eduxit in oras
 Divorum, atque hominum sorteis qui temperat æquus
 Jupiter, argentoque viros ditavit, & agris.
 Hos naves vexere novem, treis insuper addit
 615 Nireus ab Sima, Regi quem protulit alma
 Aglaies Charopo, Nireus, formosior alter
 Quo nullus Danaos inter, pubemque Pelasgam
 Ilion adpulerat, Pelidæ corpore dempto;
 Imbellis tamen, exiguoque ille agmine septus.

V. 595. *Centenasque*. Inde Virgilius in tertio
Centum urbeis habitant magnas, uberrima regna.
 Idem tamen Homerus in *Odyssea* nonaginta urbes tribuit Cretensibus.
 V. 602. *Frondosa ex Ephyre*. Non solum majorum locorum,
 sed etiam urbium singularium nomina cum præpositione efferi posse
 pluribus Tullii, & aliorum Latinorum exemplis firmat Ludovicus
 Cerda in not. 40, 41, 42. ad lib. 4. Grammaticæ Antonii Nebrissensis.
 V. 618. *Pelidæ corpore dempto*. Hinc Virg. *Excepto Laurentis*
corpore Turni.

- 620 At qui Nisyrum pinguem, Crapathumque, Casumque,
 Conque, urbem Eurypili, & Nereo amplectente Ca-
 lydnas,
 Litora culta tenent, Phidippus, & Antiphus acer
 Thessalia vehit ex ampla, par nobile fratrum,
 Terdenis ratibus quos Thessalus Heraclides
 625 Miserat auxilium Menelao. Hos deinde sequuntur
 Quique Alopen, Phtiamque tenent, Argosque Pelasgum,
 Quisquis Alos Cereri ingrata, lapidosaque Trechis
 Arva terit, qui fœminea colit Helladis urbem
 Insignem forma Hellenes gens dicta, & Achæi,
 630 Myrmidonesque truces: quinquaginta æquore in alto
 Stant ratibus; non arma viris, non prælia curæ.
 Dux deerat, qui pugnaceis sub signa cohorteis
 Cogeret, iratus postquam frendebat Achilles
 Pulchricomæ ob raptum Briseidis, ille cruento
 635 Lyrnessum bello, ac Thebas populatus opimas,
 Quam sibi quæsierat, percussi vulnere multo
 Quum terram petiere Mineus, & Epistrophus ingens,
 Ambo Selepiadæ Eveni stirps inclyta Regis.
 Hæc gemit indignans; Priamo tamen ille dolores
 640 Quot feret insurgens, lacrimas quot matribus ægris
 Qui vero Phylacem, Pteleumque, Antronaque linquunt
 Vicinam pelago, pecorumque Itona feracem,
 Quos in bella viros dat florida Pyrrhasus, almæ
 Aptus ager Cereri, his ductor, dum vita superstes,
 645 Protesilaus erat; tunc vero Acheronte sub imo
 Errabat miser, hastili transfixus acuto
 Quum primus Phrygiis vestigia figeret agris.
 At pulchras laniata genas vota irrita templis

V. 626. *Argosque Pelasgum*. Pelasgorum gentem duplicem di-
 stinguunt Homerus. Altera, de qua hic, Achillem ducem sequeba-
 tur; altera, de qua infra, inter Trojanorum auxiliares copias re-
 censetur. Virgilius Pelasgorum nomine Græcos omnes universim
 appellat, quem nos quandoque sequuti, ut supra admonuimus.

- Congeminat conjux, dilectaque pignora, nati.
 650 Pro duce sed tamen extincto fert signa Podarces
 Magnanimi frater germanus Protesilai,
 Phylacidæ Iphicli soboles, cui lata per arva
 Mille greges ovium, totidemque armenta vagantur.
 Ille autem quum atate prior, tum corpore, & armis.
 655 Quadraginta illum, sociosque in litora Trojæ
 Advexere rates. Succedunt ordine longo
 Qui Bæben, Glaphyrasque, Pheras, limosaque rastris
 Arva domant vitreas propter Bæbeidos undas,
 Umbrososque lacus, formosam quique Jaolcum,
 660 Pinguia prata tenent: undenis navibus æquor,
 Et liquidas secuere vias, Eumelus in hosteis
 Agmen agit, Regi Admeto quem in luminis auras
 Gnatarum Pelia Alcestis pulcherrima fudit.
 Hos sequitur qui Thaumatiæ colit, atque Olygona,
 665 Qui Metona tenet, Cererique aptam Melibæam
 Septem armant longas auratis puppibus alnos,
 Duxque Medon, claro quem forma insignis Oileo
 Rhena tulit, justis non illa inducta hymenæis.
 Hæc tunc, at quondam turmas, pubemque comatam
 670 Ipse Philoctetes jurata in bella regebat,
 Insignis jaculo, & longe fallente sagitta.
 Illum autem sacra in Lemno procul ulcere tetro
 Fatalis colubri mœrentem classis Achivum
 Liquerat, at serum quanquam, tandem ultima Troiæ
 675 Fata virum Phrygii ducent Simoentis ad undas.
 Quinquaginta intus juvenes per quamque, periti
 Spargere tela manu, & pontum convellere remis.
 Hinc Phrebo chari Podalirius, atque Machaon,
 Ambo Æsclepiadæ, terdenis navibus armant

V. 656. *Quinquaginta intus*. Adnotat Thueydides loco supra citato Homerum solum designasse numerum remigum in Bœorum navibus qui maximum, centum nempe, ac viginti, & in his Philoctete, qui minimum gerebant.

- 680 Quotquot Tricca viros, quotquot dabat aspera Ithome,
 Regiaque Eurythi Cœchalia. Exinde arva tenebant
 Quæ Ormenion, Titanique albertia culmina gentes,
 Asteriumque colunt, fontemque bibunt Hyperium,
 Ductore Eurypilo, claro cui Evæmone gnato
 685 Terdenæ parent Trojano in litore puppes:
 Qui vero Argissam, albertisque Oloossonis agros,
 Ortenque, atque Elona tenent, subsunt Polypæti
 Pirithoi soboli, genitor cui maximus ipse
 Jupiter, at fortem Polypættem regia virgo
 690 Hippodamia duci genuit commixta superbo,
 Setigeros quum Centauros monstra horrida abegit
 Pelio ex alto, inque Æthicia transtulit arva.
 Non solus tamen; huic adstat Mavortia proles
 Cœnidaque Corone satus regit arma Leonteus.
 695 Quadraginta altis findunt hi marmora proris
 At Guneum ab Cypho sequitur gens dura, Peræbi
 Dodonem circum gelidam, torvique Enienes,
 Jugera quique colunt, Stygia Titaresus ab unda
 Quæ rigat, in Peneum latices agit inde sonanteis,
 700 Immixtusque olei in morem superenatat amnis,

V. 692. *Pelio ex alto*. Correpta ultima in *Pelio* more Græcorum propter sequentem vocalem, quod & fecit quandoque Virg. *imponere Pelio Ossam, Credimus an qui amant*, & alibi sæpius.

V. 698. *Stygia Titaresus ab unda*. De hoc fluvio scribens Strabo, *bituminoso*, inquit, *liquore fluit, atque ejus natura, ut cum aqua misceri non possit*. Cui Plinius consonans l. 2. c. 8. *Accipit*, inquit, *Peneus Eurotam amnem* (ita enim ille appellat, quem Homerus, Lucanus, Strabo, & Tragedus Seneca Titaresum) *nec recipit; sed olei modo supernatantem, ut dictum est ab Homero, brevi spatio portatum abdicat, penales aquas divisque genitas argenteis suis misceri recusans*. Quod autem Plinius Penei pulchritudini, id Lucanus Titaresi dignitati, ac nobilitati tribuit, quem nos sequuti cecinimus Alexandr. I.

„ Post Peneum irrumpit, lapsuque per aquora summo

„ Immixtas defendit aquas, fluviique minoris

„ Contacrum effugiens, Superum sibi servat honores.

Quippe ab Styge ortus, Dii cujus jurare timent, & fallere numen.

- Amnis Coelicolum irrevocabile juramentum.
 Hi denas, geminasque agitant per cœrula puppeis.
 Sed quater hinc denis Prothous Tenthredone gnatus
 Pubem agit, umbrosos quæ circum Pelion agros,
 705 Et sata culta tenet, plena qua argenteus urna
 Labitur, herbososque thoros rigat agmine Peneus.
 Hæ Danaum turmæ, atque duces. Nunc tu mihi, Diva
 Calliope, memora quis præstantissimus horum
 Sanguinea in pugna? quis equis pernicibus esset?
 710 Grajorumque duces longe Telamonius Ajax
 Anteit, Atridæ dum Larissæus Achilles
 Indignatus abest, nam quis contendere magno
 Æacidæ posset? picta nunc puppe quiescens
 Ille jacet rabido percussus corda dolore.
 715 Ast Dolopum manus, Hellenes, turbæque superbæ
 Myrmidonum hac illac fulva luctantur arena:
 Pars in litoreis exercent membra palestris,
 Pars disco, aut jaculo celeri, certantve sagitta.
 Stant terræ defixæ hastæ, ac tentoria propter
 720 Auratæque rotæ, & currus servantur inanes.
 Tum bellator equus lotumque, herbasque palustreis
 Carpebat plenis præsepibus; at genere horum
 Non quisquam Grajum eximio certarit Achilli,
 Nec celeri auderet cursu contendere bigis.
 725 Laudantur juxta pulcherrima corpora equarum
 Eumeli Pheretiadæ, volucrumque sagittam,
 Quæque leveis rapidis anteirent cursibus auras.
 Pieria in magna has quondam nutritiv Apollo
 Aurea tela gerens, bellique aptavit in usus.
 730 Dorsum æquale, pares anni, color omnibus idem.
 Tum ceu flamma volans totos depascitur agros
 Et sonitum ingentem late ciet excita tellus,
 Jupiter armata geminat quum fulmina dextra,

V. 716. *Fulva luctantur arena.* Militum in otio oblectamenta, quæ Virgilius ad camporum Elysiorum incolæ transtulit lib. 6.

- Et strepitu Prochyta alta tremit, durumque cubile
 735 In Arimis, Jovis imperiis imposta Typhæo,
 Haud secus Argivum properantium tota tumultu
 Terra tremit, fremitu cœlum circumtonat ingens.
 Interea ad Teucros pernicibus ocyor Euris
 Ab Jove missa volat picto Thaumantias arcu.
 740 Forte aula in magna Priami juvenesque, senesque
 Solliciti inter se summis de rebus agebant.
 His Dea se immiscet, vocemque, atque ora Politæ
 Adsimulans Priamo geniti, qui non procul urbe
 Æsyetæ senis ad tumulum, speculaque reposta
 745 Subjectam classem, & castra observabat Achivum:
 Tum sic orsa loqui: Semper tibi copia fandi
 Larga, senex, & pace quidem florente licebat;
 Nunc nos arma premunt, & ineluctabile bellum.
 Sæpe ego nam Martem indomitum, pugnamque se-
 quutus;
 750 At taleis nunquam, ac tantas turmasque, virosque,
 Invictosque duces vidi, quot gramine toto
 Circumeunt muros, incurvaque litora complent,
 Quot nemorum folia, aut bibulas mare lambit arenas.
 Propterea tu, pubem, Hector, fer primus in hostem.
 755 Tum lectas sociorum acies, genteisque superbas

V. 734. *Et strepitu Prochyta alta.* Ita hunc locum Homericum reddidit Virgil. in 9, ubi, inquit Ruæus, duo videntur a Virgilio sane facta audacter. Primum, quod Arimos populos Pythacusa insula adjecit, qui apud alios Cilicie, aut Lydia, aut Syria incolæ esse dicuntur. Secundum quod vocet illas *ειρ Αριμων*, quæ Homeri sunt, & Hesiodi in unum substantivum composuerit. Nec Plinii longe posterioris, aut Scaligeri Græcæ linguæ ignari auctoritate defendi potest, quod Cerda voluit. Quid si Virgilius non Inarime, sed in Arimis scripsit, ut hic nos? At enim Ovidius, Stadius Papinius, Silius, Lucanus, Plinius, Claudianus Inarime quoque scripserunt Virgilium proculdubio sequuti. Quod vero Homerus non Inarimen, sed in Arimis scripserit, Hesiodi, & antiquorum omnium codicum auctoritate convincitur contra Plinium. Vide si lubet Homeri in hunc locum, & Virgillii interpretes.

- Tam varias linguis, habitu quam vestis, & armis
 Unus in arma ferat ductorum quisque suorum.
 Hæc inquit, paretque Hector, cœtumque resolvit:
 Arma fremunt, tota passim procurritur urbe,
 760 Panduntur portæ ingentes, equitum, peditumque
 Turba ruit, magno fervet via cuncta tumultu.
 Urbe procul muros contra, ac tentoria Grajum
 Colle tumet tellus modico, cui pronus in altum
 Hinc, atque hinc aditus medio patet æquore campi.
 765 Terrigenæ Batiea vocant, sed dicta Myrinnes
 Culmina Cœlicolis prisæ de nomine Nymphæ.
 Hic tunc indigenæ, sociorumque agmina Regum
 Explicuere acies. Trojanos maximus Hector
 Priamides numero ingenti, lectosque regebat.
 770 Dardaniis Anchisiades dux imperat heros,
 Quem Venus Idæo conceptum vertice fudit,
 Mortalis Dea pulchra viri dignata hymenæos.
 Archilocus comes huic, Acamasque Antenore gnati,
 Par bello egregium: Troas sed Pandarus ingens
 775 Lecta Lycaonides regit agmina, quæque Zeliæ,
 Ideasque serunt vallis, quæ rauta fluenta
 Æsepi, camposque domat gens dives opimos.
 At qui Adrestiam, Terienque, Pythæaque rura,
 Et campos, Apæse, tuos proscindit aratro
 780 Amphius hos in bella viros, & pulcher Adrastus
 Imperiis duxere, Merops Percosius ambos
 Quos gemitu pater, & lacrimis revocare furentis
 Tentavit frustra, Iliacisque avertere campis
 Vaticinans; sed fata tamen sua quemque sequuntur
 785 Terrigenum, placidasque virum Deus obstruit aureis.
 At qui Percotem juvenes, & Præction altum
 Seston, Abydenasque arceis, & nobilem Arisben
 Circum habitant, magnum Hyrtacides regit Asiæ
 agmen,
 Asiæ Hyrtacides, magna quem mole superbi
 790 Adtulerant biuges patriis Selleentis ab oris.

- Hinc Larissæi portabant arma Pelasgi,
 Hippothous præit, atque Pyleus, Mavortia fratrum
 Pectora, Theutamidæ soboles fortissima Lethi.
 Threjcios Achamas cuneos, Pyrousque regebant,
 795 Et quotquot rapidus complectitur Hellespontus.
 Euphemus Ciconum turmas in prælia ducit
 Trœzenii Ceadæ proles, tum Pæonas arcu
 Insignes curvo Pyræchmes congregat heros
 Ex Amydone procul, quos Axius irrigat agros,
 800 Axius illimi fluvius pulcherrimus unda.
 Inde Pylæmeneus multa vir callidus arte
 Paphlagonas rapit ex Enetis, unde exstat agrestum
 Mulorum genus eximium, Cromnamque, Cytorumque,
 Ægialonque urbem antiquam, ripasque salubreis
 805 Parthenium propter fluvium, qui Sesamon almæ
 Felicem Cereri inde habitant, celsosque Erythinos.
 Acer Alizones Odiousque, & Epistrophus armant
 Ex Alibe procul, argenti qua fœta metallo
 Ditescit tellus. Mysos Chronis impiger urget,
 810 Ennomus atque augur; sed non depellere pestem
 Augurio potuit, telo confossus Achilli
 Cum sociis liquidam Phrygii Simoentis ad undam.
 Phorus, & Ascanius Phrygios patria usque trahebant
 Ascania, duro ardenteis decernere ferro.
 815 Mæonium Mesthles, atque Antiphus agmen agebant,
 Ambo Pylæmeneo gnati, stagnantibus undis
 Quos Gygæa palus peperit, Tmolique nivalis
 Secum agitant pubem, queis agmina barbara jungunt,

V. 802. Paphlagonas rapit ex Enetis. Alii scribunt cum adspiratione Henetis, unde mutata adspiratione in V. facti sint Veneti. Henetus porro cum magna Teucrorum, & finitimorum populorum parte, duce Antenore, in intimum Adriatici maris sinum penetrasse scribunt aliqui apud Sigonium de antiq. jur. Italiae lib. 1. cap. 25, ibique de nomine eversæ patriæ urbem Trojam condidisse. Vide Virgilii interpretes ad 1. Æneidos, ubi de Antenoris in Italiam adventu & Patavina urbe.

- Miletum quicumque habitant, frondosaque Phtius
 320 Culmina, Mæandri quisquis sinuosa fluenta,
 Quique tenent Mycales vexata cacumina ventis.
 Nasthes, Amphimachusque, Nomeone natus uterque,
 Ductores, Caresque regunt in bella superbos.
 Nasthes, Amphimachusque innuptæ more puellæ
 325 Pictus acu tunicas demens, & fulgidus auro;
 Profuit at misero nequicquam lana veneno
 Tincta peregrino, & compti sub casside crines,
 Acidæ ut ferrum, & mortem vitaret acerbam.
 Denique Sarpedon Lycios, Glaucusque regebant
 330 Ab Lycia tellure procul, quæ jugera Xanthus
 Vorticibus secat, & fulva fecundat arena.

LIBER TERTIUS

ARGUMENTUM.

Instructa utrinque acie, visoque Menelao Paris fugit; postea tamen ab Hectore increpitus Menelaum ipsum ad singulare certamen provocat. Agamemnone, Priamoque presentibus pacta firmantur. Victum Paridem Venus rapit, & in proprium thalamum abducens arcessit ab muro Helenam, ubi illa Priamo roganti primos Græcorum duces ostenderit. Agamemnon, ut starent promissis, Trojanos admonet.

Am Danaum campis exercitus ibat apertis,
 Quû subito immensû clamorem ad sidera tollunt
 Dardanidæ ex alto, quales sub nubibus atris
 Strymonidæ dant signa grues, atque athera
 tranant

5 Cum sonitu, fugiuntque hiemem, repetuntque fluenta
 Oceani, tepidasque plagas clangore secundo

V. 3. *Quales sub nubibus atris.* Comparationis hujus partem aliquam delibavit Virgilius, cujus ea sunt verba in 10. Strymonias

- Tristia Pygmæis portantes bella colonis.
 At parte ex alia spirantes robur Achivi,
 Inque vicem prompti auxilium sibi ferre, silentes
 10 Arva terunt, tum piniferi ceu e vertice montis
 Quum nebula exurgit, lapidem non quidlibet ultra
 Jactum quisque videt: tacitis aptissima furtis
 Illa dies, minus atque ullo non tempore prudens
 Incustodito discedet pastor ovili,
 15 Sic pedibus Danaum tellus percussa comantum
 Pulveream coit in nubem. Forte agmine primo
 Dardanidum forma ante omneis pulcherrimus ibat
 Ipse Paris, cinctus maculosi tegmina pardi,
 Fulmineumque ensem lateri, tum voce vocabat
 20 Grajugenas duro ut vellent contendere Marte,
 Bina manu lato crispans hastilia ferro.
 Hunc tamen ut magnis gradientem passibus ipsam
 Ante aciem procul adspexit Menelaus Atrides,
 Impastus stabula alta leo ceu sæpe peragrans,
 25 (Suadet enim vesana fames) si forte fugacem
 Conspexit capream, aut surgentem in cornua cervum,
 Gaudet hians immane, comasque arrexerit, & hæret
 Visceribus super accumbens, lavit improba teter
 Ora cruor, juvenumque minas contemnit inaneis,
 30 Latratusque canum, adspecto sic fervidus hoste
 Æstuat Atrides, Helenamque, & jura sacrati
 Infracta hospitii flagranti in pectore versat.
 At Paris heroem cernens horrenda minantem
 Obstupuit, gressumque simul cum voce repressit,

autem eas vocat, quia frequentes circum Strymonem Macedoniæ
 fluvium in confinio Thraciæ, ubi quum Geranam urbem Pygmæi
 condidissent, a gruibus fugatos, & novas sibi sedes querere coactos
 fuisse scribit Plinius lib. 4. c. 11. inde illud Juven. Sat. 13.

33 Ad subitas Thracum volucres, nubemque sonoram

33 Pygmæus parvis currit bellator in armis &c.

V. 24. *Impastus.* Ita hanc comparationem reddidit Virg. lib. 10.

D

- Miletum quicumque habitant, frondosaque Phtius
 320 Culmina, Mæandri quisquis sinuosa fluentia,
 Quique tenent Mycales vexata cacumina ventis.
 Nasthes, Amphimachusque, Nomeone natus uterque,
 Ductores, Caresque regunt in bella superbos.
 Nasthes, Amphimachusque inuuptæ more puellæ
 325 Pictus acu tunicas demens, & fulgidus auro;
 Profuit at misero nequicquam lana veneno
 Tincta peregrino, & compti sub casside crines,
 Acidæ ut ferrum, & mortem vitaret acerbam.
 Denique Sarpedon Lycios, Glaucusque regebant
 330 Ab Lycia tellure procul, quæ jugera Xanthus
 Vorticibus secat, & fulva fecundat arena.

LIBER TERTIUS

ARGUMENTUM.

Instructa utrinque acie, visoque Menelao Paris fugit; postea tamen ab Hectore increpitus Menelaum ipsum ad singulare certamen provocat. Agamemnone, Priamoque presentibus pacta firmantur. Victum Paridem Venus rapit, & in proprium thalamum abducens arcessit ab muro Helenam, ubi illa Priamo roganti primos Græcorum duces ostenderit. Agamemnon, ut starent promissis, Trojanos admonet.

Am Danaum campis exercitus ibat apertis,
 Quû subito immensû clamorem ad sidera tollunt
 Dardanidæ ex alto, quales sub nubibus atris
 Strymonidæ dant signa grues, atque athera
 tranant

5 Cum sonitu, fugiuntque hiemem, repetuntque fluentia
 Oceani, tepidasque plagas clangore secundo

V. 3. *Quales sub nubibus atris.* Comparationis hujus partem aliquam delibavit Virgilius, cujus ea sunt verba in 10. Strymonias

- Tristia Pygmæis portantes bella colonis.
 At parte ex alia spirantes robur Achivi,
 Inque vicem prompti auxilium sibi ferre, silentes
 10 Arva terunt, tum piniferi ceu e vertice montis
 Quum nebula exurgit, lapidem non quidlibet ultra
 Jactum quisque videt: tacitis aptissima furtis
 Illa dies, minus atque ullo non tempore prudens
 Incustodito discedet pastor ovili,
 15 Sic pedibus Danaum tellus percussa comantum
 Pulveream coit in nubem. Forte agmine primo
 Dardanidum forma ante omneis pulcherrimus ibat
 Ipse Paris, cinctus maculosi tegmina pardi,
 Fulmineumque ensem lateri, tum voce vocabat
 20 Grajugenas duro ut vellent contendere Marte,
 Bina manu lato crispans hastilia ferro.
 Hunc tamen ut magnis gradientem passibus ipsam
 Ante aciem procul adspexit Menelaus Atrides,
 Impastus stabula alta leo ceu sæpe peragrans,
 25 (Suadet enim vesana fames) si forte fugacem
 Conspexit capream, aut surgentem in cornua cervum,
 Gaudet hians immane, comasque arrexit, & hæret
 Visceribus super accumbens, lavit improba teter
 Ora cruor, juvenumque minas contemnit inaneis,
 30 Latratusque canum, adspecto sic fervidus hoste
 Æstuat Atrides, Helenamque, & jura sacrati
 Infracta hospitii flagranti in pectore versat.
 At Paris heroem cernens horrenda minantem
 Obstupuit, gressumque simul cum voce repressit,

autem eas vocat, quia frequentes circum Strymonem Macedoniæ fluvium in confinio Thraciæ, ubi quum Geranam urbem Pygmæi condidissent, a gruibus fugatos, & novas sibi sedes querere coactos fuisse scribit Plinius lib. 4. c. 11. inde illud Juven. Sat. 13.

33 Ad subitas Thracum volucres, nubemque sonoram

33 Pygmæus parvis currit bellator in armis &c.

V. 24. *Impastus.* Ita hanc comparationem reddidit Virg. lib. 10.

- 35 Improvisum aspris veluti qui sentibus anguem
 Pressit humi nitens, trepidusque repente refugit
 Attolentem iras, & cærule colla tumentem.
 Haud secus ille fugit pavitans, densaque suorum
 Miscet se turbæ, atque oculis inglorius aufert,
 40 Hector quem tali fugientem est voce sequutus:
 O nunquam æthereas hausisses luminis auras,
 Bellule, deceptor, vitiorum cultor amorum,
 Non tali Iliacam fœdasses crimine gentem.
 I, fuge, nil satis, Argolicis irrise manipulis,
 45 Qui te præstantem ob formam, Mavortia corda
 Non muliebrem animum duris gestare sub armis
 Crediderint; at non vires, non defuit ingens
 Cor tibi, quum procul ab patria, tectisque tuorum,
 Permixtus Danaïs, sociorumque agmine lecto,
 50 Idæis Helenam ratibus per dorsa tumentis
 Lata maris, ventosque truceis, spumasque sonanteis
 Ex Apia tellure procul malefidus in oras
 Abducti Phrygias, belloque, armisque petendam
 Uxorem, sobolemque ducum, Regumque potentum,
 55 Tum Priamo pestem, ac patriæ, victoribus Argis
 Gaudia, & æternum misero tibi dedecus ipsi.
 Nunc fugis? Experiare licet, cui, pessime, charam
 Uxorem abstuleris, castum violare cubile
 Ausus, & Argivos in bella lacessere Reges.
 60 Grata Cytheriæ non te, non præmia Divæ,
 Aut roseus color, aut fidibus cantata juvabunt
 Carmina dulcisonis, jaceas quum in pulvere comptum
 Fœdatus caput, & spiranteis balsama crineis.
 Atque etenim nisi falsa animos pietasque, pudorque
 65 Flexisset Phrygios, solvisses, pessime, factis
 Digna tuis, dudum Stygias delatus ad undas.

V. 35. *Improvisum aspris*. Hanc quoque comparationem Virgilius
 à Paride ad Androgeum transtulit Æneidos lib. 2.

- Sic Hector, Paris hæc contra: Quid sæpe fatenti
 Obiicis hoc scelus & verbis perstringis amaris?
 Atque acie velut indomita pennata securis
 70 Ligna secat ratis in costam, aut laquearia tecti,
 Artis opus multæ, & repetitis usque fatigat
 Ictibus acta super, geminatque in pondere vireis,
 Haud secus ista ferox iterumque, iterumque retractas.
 Quid concessa mihi Cythereja præmia damnas?
 75 Nulli fas hominum Divum contemnere dona,
 Quæ nec quisque volens invito accersat Olympo.
 Quod si me vocat in pugnam Menelaus Atrides
 Eja age, Teucrorumque acies, Grajumque comantum.
 Stare jube, nostro dirimatur sanguine bellum,
 80 Victor opes, Helenamque ferat: sæva arma quiescant,
 Atque Phryges, Danaosque inter pax floreat alma.
 Dixerat, atque Hector jussit consistere turmas,
 Oblato gaudens componi fœdere dextras.
 Conspicuum tamen in mediis, armisque coruscum
 85 Undique tela petunt adverso ex agmine Grajum;
 At cohibete manum, Danaï, vos sistite, Achivi,
 Atrides clamat, namque Hector dicere magnum
 Nescio quid parat. Actutum tela aspera ponunt,
 Hectoreis tacitique aprant sermonibus aurem.
 90 Ille autem: Argivi juvenes, ac Dardana pubes,
 Accipite hæc animis: alma deponere terra
 Arma jubet Paris, in medio Menelaus Atrides,
 Ipseque contendant duro ut certamine: victor
 Tyndaridem ferat uxorem, partisque fruatur,
 95 Atque æterna Phrygum, & Grajorum fœdera sunt.
 Conticuere omnes, arrectisque auribus hærent.
 Strenuus inde armis Menelaus farier orsus:

V. 77. *Quod si me*. Hujus certaminis ad imitationem inventum
 illud Turni, atque Æneæ apud Virgilium.

V. 79. *Nostro*. Verb. Virgiliani Turni in 12.

V. 83. *Oblato gaudens*. Verba Virgiliani Æneæ in 12.

- Me quoque nunc audite, viri, quem maxima belli
 Cura premit, vos quem propter tot tristia passi.
 100 Occidat is nostrum, cui mors, & fata parantur
 Vivite vos pulchra in pace, ac durate beati.
 Nunc geminos huc ferte agnos, albumque, nigrumque,
 Alma nigrum tellus, niveum Sol almus habebit,
 Nos itidemque Jovi pinguem mactabimus agnum.
 105 Laomedontiades Priamus tum fœdera firmans
 Ipse adsit, vereor Paridem, neque pectora fratrum
 Fida satis, varium quippe, ac mutabile semper
 Mens est, atque animus juvenum: pacata senectus
 Prospicit hinc transacta simul, cavet inde futura,
 110 Prudentumque piis succedunt omnia votis.
 Dixerat, infremuere omnes, Graiique, Phrygesque
 Affulsisse diem, finem quæ imponeret armis,
 Tristibus atque odiis, altos tunc ordine linquunt
 Cornipedes, viridique omnes in gramine longas
 115 Defigunt hastas, atque ærea scuta reclinant.
 Hinc, atque inde acies spatia in sua quæque recedunt.
 In medio ancipiti patet ingens area Marti.
 Hector, qui Priamum adirent, lectasque bidentis
 In campum adferrent, celeres jubet ire ministros.
 120 Thalymbium Atrides pictis de navibus agnum
 Ferre jubet: parent rapidis illi ocyus Euris.
 Atque ea diversa penitus dum parte geruntur,
 Iris Tyndaridi descendit nuncia cœlo
 Laodicen vultu referens, ac corpore toto,
 125 Quæ Priami gnatas forma supereminet omnes,
 Atque Antenorides duxit quam Rex Helicaon.
 Telam illa ingentem tecti in penetralibus altis
 Texebat variam, ac duplicem, (mirabile visu)

V. 107. *Varium quippe.* Quod Virgilius ad fœminas transtulit
Varium ac mutabile semper . . . Fœmina.
 V. 108. *Pacata senectus.* Tumultu affectionum quiescente. *Cani*
enim sunt sensus hominis.

- Namque sui causa pugnanteis Pergama circum
 130 Grajugenas, Phrygiosque duces intexerat auro.
 Hac Hector micat, inde ruit cristatus Achilles.
 Hanc prope sic placido adfatur Thaumantias ore:
 Nympha mihi dilecta, veni, res maxima poscit.
 Agmina nam Troum, Grajorumque ære micantum,
 135 Quæ prius infestis ardebant prælia dextris,
 Nunc tranquilla sedent campis, pugna aspera cessat,
 Defiguntque hastas, clypeisque innixa recumbunt.
 At Paris, atque acer Menelaus Marte cruento
 Rem diriment: ferat uxorem te, præmia, victor.
 140 Hæc ait, iniecitque animo patriæque relictæ,
 Desertique thori, dilectorumque parentum
 Ingentem flammam, & sopitum accendit amorem.
 Hinc niveo in velo tectis sese extulit altis
 Adproperans, lacrimisque oculos suffusa nitentis,
 145 Binæ illam famulæ, Clymene pulcherrima vultu,
 Æthraque Pythæi proles comitantur euntem.
 Ut Scæas ventum ad portas, in limine cernit
 Laomedontiadem Priamum, juxtaque Thymætē,
 Panthoumque, & Clytium, ac Lampum, atque An-
 tenora clarum,
 150 Ucalegonta quoque, atque Hicetaona, fortibus omneis
 Insigneis ausis florenti in corpore quondam
 Nunc pugna procul, & campis effœta senectus,
 Tardaque membra tenent, doctos prudentibus acrem
 Consiliis regere, ac dictis frænare juventam.
 155 Umbrosis veluti in silvis æstate serena
 Arboris insidunt ramis, aurasque cicadæ
 Arguto resonant cantu, sic turribus altis
 Gaudentes vario Reges sermone sedebant.
 Utque procul nivea fulgentem in veste Lacænam
 160 Adventare vident, mirati orisque decorem,
 Incessumque Deæ similem, vestemque micantem,
 Non sane, ajebant, tantæ ob miracula formæ
 Indignum fuit Argolicos capere arma tyrannos,

- Dardaniamque manum, & longa tabescere clade,
 165 Namque immortalis mortali in corpore Divas
 Illa refert; tamen in patrias pulcherrima sedes
 Hinc abeat, nec fata manens ferat ultima Teucris.
 Talia sese inter submissa voce dolebant,
 Mussabantque senes; Priamus sed maximus ipsam
 170 Nomine compellans vicina in sede locavit,
 Tunc sic: Chara mihi, hic adsis, cui cernere Grajos
 Dulce erit, & magnos mirari, ac noscere Reges,
 Cognatosque, atque affineis (non tu mihi quicquam,
 Culpatusve Paris, verum inclementia Divum,
 175 Tristia qui in nostros duxerunt agmina muros)
 Verum age, quis Grajum, membra, fulgentibus ille
 Conspiciusque armis, vultuque insignis honesto?
 Mole quidem, atque humeris alii per gramina lata
 Altius adsurgunt, oris tamen illa decori
 180 Majestas haud visa mihi. Quantum instar in ipso est?
 Ast Helena ex alto deducens pectore questum
 Sic fatur: Dilecte socer mihi; maxime Regum,
 O miseræ lux illa Helena postrema fuisset,
 Quum gnatam in luctu, thalamosque infida priores,
 185 Et fratres, pariumque choros, cœtumque relinquens
 Nympharum, huc veni, Paridem, ac mea fata sequuta.
 Volvere quid tamen ista juvat? Volvisse juvaret.
 Nunc ad te, & tua, chare pater, quæsitæ revertor,
 Quem cernis, Danaum Rex est, insignis Atrides,
 190 Rex idem bonus, atque armis fortissimus heros

V. 165. *Namque immortalis.* Quiddam huic affine de Helena pulchritudine Lucianus in Dialog. mortuorum.

Vt 173. *Non tu mihi quicquam.* Quod Aereæ Venus in 2. *Non tibi Tyndaridis facies invisæ Lacœne Culpatusve Paris.*

V. 180. *Quantum instar.* Virgiliana loquutio in 6.
 V. 181. *Ast Helena.* Locum hunc Homericum ubi Helena Priamo præcipuos Grajorum duces ostendit, pulchre imitatus est Torquatus Tassus lib. 7. ubi Armida Sarracenorū Regi Christiani exercitus præcipuos duces demonstrat.

- Quondam cheu! quondam levir meus. O sate Divis,
 Hic senior Priamus, fatis & nate secundis,
 Atride, cui tot parent populique, ducesque.
 Atque equidem memini quondam juvenilibus annis,
 195 Quum Phrygiam peterem, & florentis vitibus agros,
 Ingenteis vidisse equitum, peditumque catervas,
 Mygdonaque, atque Otreum, Diis immortalibus arma,
 Oraque persimileis, queis auxiliaria castra
 Sangarium ad fluvium Sigeo ab litore junxi,
 200 Quum primum ab Scythia lunatis agmina peltis
 Advenere etiam, pictis & Amazones armis.
 Non tamen hi numero tot erant quot Dorica pubes.
 Quisnam autem, dilecta precor, quisnam ille, comantum
 Qui juvenum turmas obit indefessus? Atrides
 205 Toto illum capite exsuperat; sed nescio, magnum
 Quid latis humeris, latoque hic pectore monstrat.
 Laniger ille aries visus mihi, qui grege magno
 Circumcursat ovis niveas, caulasque pererrat,
 Tyndaris at, Laertiades, Rex maxime, Ulysses,
 210 Hic vir, hic est Ithacæ tristi de rupe profectus,
 Instructusque dolis, & multo callidus astu:
 Hæc illa: Antenor fatur cui talia prudens:
 Vera quidem narras, namque olim Pergama vectos
 Legatos Danaum prima sub origine belli
 215 Hospitio excepi ingenti dignatus honore
 Atridem Menelaum, atque hunc quem dicis, Ulysem
 Amborumque animos Regum, ingeniumque notabam;
 Concilio admissis Troum, pulchraque corona
 Stantibus, Atrides humeris augustior altis.
 220 Sedissent, vultu gravior præstabat Ulysses.

V. 194. *Atque equidem.* Priamus quoque laudator temporis acti, cautius tamen Nestore, siquidem non adeo senex.

V. 210. *Hic est.* Hic in nominativo casu corripuit etiam Virgilius in 6. *Hic vir, hic est tibi quem promitti sapius audis.*

Ib. *tristi de rupe.* Unde Virg. in 3. *Effugimus scopulos Ithacæ, Laertia regna.*

- Mox quum verba darent, Menelaus acumine multo
 Et dictis animum brevioribus usque ferebat
 Flectebatque volens: non illi copia fandi
 Larga, nec appensis captabat vocibus auram,
 225 Quamquam annis minor; ast Ithacus consultus Ulysses
 Surgebat, terraque oculos defixus honestos,
 Non hac, non illac flectens, immota tenebat
 Sceptra manu, amenti similem, verbisque carentem
 Dixisses, stolidumque virum; sed pectore magno
 230 Quum vocem ingentem, meditataque verba sonaret
 Crebra, nivis ritu hibernæ, contendere nullus
 Terrigenum posset, Regi aut certare loquenti.
 Hæc tunc non hominis speciem miratus, & arma.
 Ecquis, ait Priamus, quisnam hic qui vertice toto,
 235 Atque humeris longe Argivos supereminet omnes?
 Ast Helena, hic est, hic, inquit, Telamonius Ajax.
 Idomeneia vides? Illum qui propter? habetur
 Hic Creta in magna veluti Deus. Undique Regem
 Circumstantque duces, pendentque jubentis ab ore.
 240 Sæpe illum hospitio tectis Menelaus in altis
 Excepit Jovis ab patria tellure profectum.
 Atque equidem plureis Grajorum ex agmine toto
 Adspicio, agnoscoque lubens, & nomina possem
 Commemorare tibi, geminos at cernere charos
 245 Germanos fratres, Ledaque ex matre creatos

V. 225. *Non ille copia fandi*. Ereve, concisum, & acuminatum orationis genus Menelao tribuitur. Notat autem cultissimus Poeta illum quamquam ætate juniorem non verborum, sed sententiarum potius studiosum fuisse, quod non juventutis, sed maturioris ætatis, & in canos vergentis proprium esse solet. Ut autem Ulysses, & Menelaum mole corporis, & oris majestate discreverat, ita oratione quoque discernit. Ulyssi enim copiam, majestatem, & robur orationis tribuit cum laterum firmitate, honestate oculorum, & canora voce, ut perfectum, ac numeris omnibus absolutum oratorem agnoscat.

V. 236. *Telamonius Ajax*. Honoris causa nominatur, nec laudatur tamen, in tota enim Iliade, ducis post Achillem maximi, sed infelicitis personam sustinet.

- Pollucem pugilem, & domitorem Castora equorum
 Haud possum infelix. An non Lacedæmone pulchra
 Exierint classem Argolicam, Atridasque sequuti?
 An Trojam adpulerint ratibus; sed dedecus absint,
 250 Heu! nostrum veriti, & pugnas tentare recusent?
 Hæc ait ast illos patriis in sedibus ambos
 Abstulerant fata, & tellus injecta tenebat.
 Interea lecti procedunt urbe ministri
 Fœdera sacra Deum, felicia munera Bachi,
 255 Atque agnos geminos, gemmisque, auroque rigentem
 Cratera in manibus, pretiosaque vasa ferentes.
 Tum Priamum hortantur: Surge, o Rex maxime,
 Grajum
 Te expectant unum, fulgentiaque agmina Teucrum
 Pacto ut convenient stabili, & pia fœdera firment.
 260 Dardanius Paris, & flavus Menelaus in armis
 Certabunt paribus: victorem palma sequetur
 Tyndaris, ingentes & opes, nos arva colemus,
 Mœniaque in pace: illi iterum maria alta remensi
 Argos equis aptum, & patrias vertentur ad urbeis
 265 Fœminea celebres forma. Stupet inscius heros
 Laomedontiades dictis, jussitque frementeis
 Jungere equos: properant famuli, & mandata facessunt,
 Confestim adscendit Priamus, lorumque retraxit,
 Antenor sequitur, Scææque ab limine portæ
 270 Cornipedes hortantur equos, campoque feruntur.
 Ut ventum ad sedeis, currumque, rotasque relinquunt,
 Et medias inter Teucrum, Danaumque comatas
 Procedunt acies, Agamemnon primus eunti
 Obvius adsurgit, fraudumque inventor Ulysses,
 275 Præcones autem, puraque in veste ministri,
 Adportant lectas pecudes, & pocula miscent,
 Dein manibus limphas properant, & tempora Atrides
 Summa notat pecudum, medioque e vertice pilos
 Abscindit cultro, magna quem semper ab ensis
 280 Vagina appensum simileis gestabat in usus.

- Hos famuli ducibus Phrygiis, ducibusque Pelasgis
 Distribuere citi, mediis sic infit Atrides
 In cælum cum voce manus conversus, & ora:
 Summe parens Idæe Deum, qui fulmina torques,
 285 Tu quoque, qui cuncta exaudis Sol, qui omnia lustras,
 Fluminaque, & Tellus, & quæ sub Tartara Divum
 Religio est, ubi torquentur post fata nocentes,
 Este mihi testes, vestro stent numine pacta.
 Contigerit Paridi si fors victoria Teucro,
 290 Ipse Helenam, gazamque feret, nos alta petemus
 Equora, nec Phrygiam ferro tentabimus urbem:
 Sin nostrum annuerit nobis victoria Martem,
 Gazamque, Argivamque Helenam Menelaus habebit,
 Insuper & Danais argenti pondera, & auri
 295 Congrua persolvent Teucris: si pendere nolint,
 Bella geram, meritas donec dent Pergama pœnas.
 Dixerat, & pecudes flagrantibus admovet aris,
 Vulnere tum jugulat gemino, mactatque trementeis.
 Dein reliqui auratis pateris altaria libant
 300 Argivique, Phrygesque, onerantque his æthera votis:
 Jnpiter omnipotens, & sancti numina cœli,
 Fœdera quicumque hæc Danaum, Troumve priores
 Audebunt violare manu, sic sanguine campos
 Commaculent Phrygios, vina ut spumantia fundo,
 305 Ipsi, inquam, ac dulces gnati, formosaque conjux
 Victoris Domini cedat captiva cubili.
 Talibus orabant; sed inaneis perdit in auras
 Vota Deus. Rex tum Priamus sic farier orsus:
 Ductores Danaum, ac Troes, nos Ilion altum
 310 Hinc petimus, gnati siquidem discrimen acerbum
 Adspectare oculis patrio prohibemur amore.
 Nempe Jovi patet hoc uni, Divisque beatis
 Quis metam attigerit, mortem cui fata minentur.

V. 284. *Summe parens*. Hoc juramentum imitatur Virgilianna
 Aeneas in 12. unde desumpti versus 286, 289, 292.

- Dixerat, impositisque agnis Trojam inde petivit.
 315 Hectore tum socio spatium partitur Ulysses,
 Limitibusque ambit certis, hinc area sorteis
 Accepit galea, ut longam quis mitteret hastam
 Amborum prior indicii constaret apertis.
 Stant circum effusæ turmæ, sicque ore precantur:
 320 Qui terras, cœlosque Idæo a vertice lustras
 Authorem infandi sceleris, fontemque malorum,
 Quicumque ille siet, Grajus, seu Dardanus, æquus
 Perde, Pater, Stygiasque inhumatum mitte sub umbras.
 Nos in amicitiam cœamus fœdere pacto.
 325 Sic illi orabant taciti; verum Hector ahena,
 Ardenteis oculos retro conversus, & ora,
 Terque, quaterque manu concussa ex casside sortem,
 Nomenque inclamat Paridis, tum quisque recedit,
 Cornipedes ubi per campum, & varia arma jacebant.
 330 Hinc Helenæ vir pulchricomæ, Priamæia proles,
 Plurima quas mordens argentea fibula necit
 Primum aptat suris ocreas, dein pectora circum
 Thoracem induitur squammis, auroque rigentem,
 Quem frater fratri dederat gestare Lycaon,
 335 Fulmineumque humeris ense suspendit ab altis,
 Ingentisque orbem clypei, galeamque coruscantem,
 Cui triplici crinita juba crista alta tremendum
 Nutabat super, hinc validam dextra arripit hastam,
 Interea paribus Menelaus cingitur armis,
 340 Et rapidus medium procedit in æquor uterque
 Torvum adspectantes oculis, tum frigidus omni
 Spectantum turbæ coit in præcordia sanguis.

V. 327. *Concussa ex casside sortem*. Aeream galeam, & sortes
 habes etiam apud Virgilium in 5. reliqua ex hoc loco decerpta in 12.
 libationes, sacrificia, juramenta, descriptos limites, duellique om-
 nes, sive singularium certaminum leges, quæ imitati etiam Silius,
 & Torquatus.

V. 342. *Spectantum turbæ*. Quod de Arcadibus Virgilius in con-
 flictu Pallantis, & Turni lib. 10.

- Stant olli, quassantque hastas, verbisque minantur.
 Inde Paris magno contorquet turbine cedrum.
- 345 Illa volans alto clypei sonat ære repulsa,
 Inque cadit flavam reflexa cuspide arenam.
 Atrides ferro præfixum robur acuto
 Priamidem contra librans jacet, atque ita fatur:
 Jupiter (hospitibus nam te dare jura loquuntur)
- 350 Hospitis infandum scelus hoc ulciscier ictu,
 Da genitor, fandi que homines, testesque nefandi,
 Et scelerum ultores discant non temnere Divos.
 Talia jactanti stridens immane per auras
 Hasta manu volat, & clypei septemplex orbem,
- 355 Loricæque moras rumpens juxta illa pulchram
 Discindit tunicam, flexu sed corporis heros
 Dardanius mortem, & vulnus vitavit acerbum.
 Irruit Atrides, vaginaque eripit ensem,
 Et caput insurgens dextra petit, ærea cassis
- 360 Obstitit, & mucro, glacies ceu futilis, ictu
 Dissiluit, flava resplendent fragmina arena.
 Obstupuit casu in subito Menelaus, & alter
 Non te, summe Parens, infensior æthere toto,
 Aut fuerit Divorum, inquit, mihi tristior ullus,
- 365 Hic lueret meritas scelerato sanguine pœnas;
 Incassum tamen hasta volat, tum perfidus ensis
 Frangitur; haud manibus nostris illexus adulter
 Ast aberit. Simul ista furens, simul involat, atque
 Nutantem triplici ex crista, conoque prehensum
- 370 Argivum in campum, atque hostilia castra ferebat.
 Namque viro mento subter latentia colla,
 Pictaque stringebant galeæ retinacula fauceis,

V. 349. *Jupiter*. Precandi hæc formula ad rem valde dissimilem
 usus est Virgilius lib. 4.

V. 360. *Obstitit, & mucro*. Hunc quoque casum a Menelao ad
 Turnum transtulit Virgilius, ejus ii sunt gemini versus in 12.

V. 367. *Tum perfidus ensis*, Virgiliana loquutio loc. cit.

- Vivumque Atrides Grajorum in castra tulisset,
 (Immortale decus) Venus at Jove gnata per auras
- 375 Lora manu scidit occisi de tergore tauri.
 Pondus inane manum sequitur galea ærea fortem.
 Hanc heros valido contortam turbine campum
 Mittit in Argolicum: socii accepere cadentem.
 Evolat hinc iterum frendens, jam jamque tenebat,
- 380 Quum Venus occultum Paridem, nimboque latentem
 Eripuit facile, (quid enim non numina possint?)
 Fragrantique virum thalamo, pulchroque locavit.
 Inde petit turrim, Teucris ubi mixta Lacena
 Spemque, metumque inter pugnam spectaverat acrem.
- 385 Hic Dea vocemque, & vultus imitatur anileis
 Lanificæ, quæ ipsi patria in Lacedæmone quondam
 Vellera carpebat, magnoque hærebat amore,
 Ambrosiumque manu peplum, vestemque fluentem
 Concutiens, ades huc, inquit, te nam ædibus altis
- 390 Pulcher odorato in thalamo, stratisque coruscis
 Expectat Paris: haud ipsum Mavortis ab acri
 Credideris reducem pugna; sed abire paratum
 Nympharum in choreas, cantusque, aut inde reversum.
 Hæc inquit, movitque animum, totasque medullas.
- 395 Ut tamen adspiciens abeuntis pectora Divæ,
 Fulgenteisque oculos, & lactea colla notavit,
 Obstupuit visu in subito, dehinc talia fatur.
 Quid miseram falsa deludis imagine rerum?
 Longius hincne voles Phrygias me abducere in urbeis,
- 400 Mæoniasve domos, hominum clara oppida linguis,
 Quo tibi sit juvenum quisquam charissimus alter?

V. 385. *Hic Dea*. Hujusmodi Deorum transmutationes innumerae
 occurrunt apud Homerum, & Virgilium, de quo alibi dictum.

V. 390. *Pulcher*. Effœminati, ac debilis animi character. As-
 surgit enim quandoque Paris pudore correptus, & fratris Hectoris
 increpationibus, rursum tamen animum sponte remittit, & ad de-
 licias revertitur.

- An quia devicto Menelaus de hoste superbus
 Antiquas me iterum in sedeis, patriosque penateis
 Ferre parat, rursus insidias meditare, dolosque?
 405 Quin Paridi æternum adsideas, cœlosque relinquens
 Mensasque, & Superum cœtum adspernere Deorum,
 Ærumnasque ferens ipsum prope semper amaras
 Hunc serves, conjux donec dilecta marito,
 Aut domini saltem valeas ancilla vocari.
 410 Haud te, Diva, sequar, Paridis nec dicier uxor
 Ulterius patiar, Phrygiis aut matribus ibo
 Irridenda alti soboles Jovis. Hæc Dea fatam
 Terribili adspectat vultu, dein talibus infit:
 Ne, infelix, verbis Superos incesse malignis,
 415 Ne te fors miseram, in luctuque irata relinquam
 Tam mihi tum magis exosam, gratissima quantum
 Hæc Veneri tenus extiteris, Danaumque ciebo
 In te odia, & tristi solves mihi funere pœnas.
 Dixerat, expavitque Helena, exauditque vocantem,
 420 Et præeunte Dea, niveo pulcherrima peplo
 Proripuit sese, Teucrum neque cernitur ulli.
 Ut ventum ad sedeis, famulæ sua munera quæque
 Ocyus adproperant; illa in penetralia tendit,
 Atque Venus thalamum contra, vultumque jacentis
 425 Picta in sede locat cunctantem, ac torva tuentem,
 Oraque, & averso vertentem lumina collo.
 Tum demum in taleis dissolvit pectora voces:
 Ergo redux ades huc pugna? nec vulnere multo
 Te meus Atrides domitum confecerit heros?
 430 At non ista mihi dederas promissa roganti

V. 411. *Phrygiis aut matribus ibo.* Similia illa Creusæ in 2.

„ Aut Graiis servitum matribus ibo

„ Dardanis, & Divæ Veneris nurus „

V. 430. *At non ista mihi.* Quod Horatius de Paride eodem:

„ Sublimi fugies mollis anhelitu

„ Non hoc pollicitus tux „

Lege Oden 15. lib. 1.

- Quin potius valido Menelaum robore, & hasta
 Jactabas super, & crudo te Marte ferebas.
 I, miser, insanoque viros rursus ore lacesse.
 Quid tibi cum pugna? tectis te contine in altis,
 435 Si superesse velis, & cœli vescier aura.
 Hæc Helena, at Priami contra sic filius inquit:
 Uxor amara, quid increpitas, torquesque dolentem?
 Palladis ille ope nunc duro in certamine vicit,
 Vincam ego fors alias. Sunt & sua numina Teucris.
 440 Tristia mittamus tamen hæc, Cypriæque fruamur
 Muneribus Divæ, haud etenim, mea chara fatebor,
 Dulcibus usque adeo accendit præcordia flammis
 Sævus amor, neque tunc pingui ab Lacedæmone quondã
 Quum primum raptam præcelsa in puppe vehebam,
 445 Atque tibi in Cranæ blandis complexibus hæsi,
 Quam nunc ossa calor, labefactaque corda fatigat.
 Dixerat, atque Helenam fuis hinc inde lacertis
 Cunctantem fovet amplexu, placidumque petivit
 Conjugis infusus gremio per membra soporem.
 450 Hæc inter frendens Menelaus tygridis instar,
 Vestigatque virum cuneos, atque agmina lustrat;
 Cœlitus ast tamen ereptum non Dorica pubes,
 Non ipsi Phryges, aut sociorum ex agmine magno
 Viderat, aut cuperet quisquam servare repertum.
 455 Usque adeo infensum Danaique, ac Troes habebant.
 Tum placido in mediis Agamemnon pectore fatur:
 Trojani, sociique Phryges, victoria nostra est,
 Fœderis atque ipsi testes, pugnaeque fuistis:
 Ergo Helenam, raptas & opes jam reddite Graiis,
 460 Præterea gravis argentique, auri que talenta,
 Quæque etiam seri solvant in sæcla nepotes.
 Sic ait, atque acies Danaum plausere faventes.

V. 437. *Uxor amara.* Jovis Virgiliani verba ad Junonem.

V. 440. *Tristia mittamus.* Quod ex Epicureorum sententia Horatius:

„ Dona præsentis cape lætus horæ, &

„ Linque severa.

V. 448. *Placidumque petivit.* Virgiliani versus ex 8. Aeneidos.

LIBER QUARTUS.

ARGUMENTUM.

Dii apud Jovem de Ilio deliberant. Ille Junonis suasu Minervam ad Trojanos mittit confusionem foederum facturam. Hæc Pandaro suadet, ut sagitta feriat Menelaum. Ilo percusso Agamemnon dolet, & Machaonem Medicum accersit, qui vulneri medetur. Hæc inter armati Trojani exercitum invadunt. Agamemnon acies lustrans eos, qui jam in procinctu erant, hortatur, laudatque, segniores increpat. Aquis deinde viribus utrinque concurritur, caduntque vicissim, caduntque.

T Jovis in templo, & stellati in vertice Olympi
Cœlicolæ coeunt, Hebe pulcherrima nectar
Queis fundit, miscetque: olli aurea pocula libant
Agmina cernentes, varioque in Pergama vultu

- 5 Junonem interea verbis compellat amaris
Jupiter: Atque, inquit, Menelao bina favebant
Numina magna Deum, Juno, armipotensque Minerva;
Sed præcul hæc pugnam gaudent spectare cruentam,
At Cytheræa suum media inter tela clientem
- 10 Eripuit ferro incolumen, fatoque minanti.
Verum agite, Atridæ certa est victoria quando,
Consultite in medium, ac rebus succurrite fessis.
An pugnas iterum, & sævum crudescere Martem?
An libeat stabili conjungi fœdere dextras?
- 15 Si pax alma placet, Priamo stent mœnia Regi,
Argivamque Helenam rursus Menelaus in oras,
Inque domos referat patrias. Sic Jupiter infit.
Hæc inter Regina Deum, ac Tritonia virgo
Ore fremunt tacito; ast iram cohibere silentem
- 20 Haud potis usque, Jovem adgreditur sic regia conjux
Ergon, summe Deum nostros tot abire labores

- Incassum patieris? agrosque, urbeisque cienti
Confracti mihi tot currus, tot corpore toto
Sudarint biuges frustra, dum Troia bello
- 25 Urbs justo petitur, Priamique infida propago?
Fac age, si lubet; at reliquis non grata profecto
Illa sedet Divis pietas. Tum nubila cogens
Omnipotens genitor torvo sic intonat ore:
Quid Priamus, Priamoque sati, soror improba, tantum
- 30 Peccavere tibi, totis ut viribus urbem
Indefessa velis, claramque evertere gentem?
Nec, reor, absistas, ponasque e corde furorem
Laomedontiadæ, & gnatorum viscera quamvis,
Immeritosque Phryges laceraveris ore cruento,
- 35 Fac age, si lubet, haud mortalibus usque faventis
Fas certare Deos; memori hæc in pectore serva
Dicta tamen: veniet stellis volventibus, ætas,
Quum tibi dilectas genteis, urbeisque superbas
Eruere adgrediar, tu nostram inflectere mentem
- 40 Non vi, non precibus tenta, non artibus ullis,
Quandoquidem invitum cogis servire dolori
Diva tuo, atque urbem Trojanam excindere ferro,
Qua mihi non reliquas inter, quas ambit Olympus,
Charior ulla fuit, semper nam sanguine multo
- 45 Cæsarum pecudum, & sacris altaria flammis
Nostra calent, qui solus honos optatus Olympo est.
Iupiter hæc, contra adloquitur quem maxima Juno:
Oppida, fabor enim, tria sunt gratissima nobis,

V. 37. *Veniet stellis volventibus, ætas.* Quod Virg. in 1. jam præteritum, quasi eventurum cecinit: *veniet lustris volventibus ætas*
 „ Quum domus Assaraci Phitiam, clarasque Mycenæ
 „ Imperio premet, ac victis dominabitur Argis
 Quæ adhuc distinctius de Lucio Mumio, & Paulo Æmillio canit in 6.
 „ Ille triumphata Capitolia ad Alta Corintho
 „ Victor aget currum, cæsis insignis Achivis.
 „ Eruet ille Argos, Agamemnoniasque Mycenæ
 „ Ultus avos Trojæ.

- Nobile equis Argos, Spartes, ditesquæ Mycenæ.
 50 Has quum fata ferent, imis ab sedibus urbeis
 Nil moror, excindas, quid enim, da velle precando
 In Te unquam possem, nutu qui sidera torques?
 Nec tamen hic noster cedat labor irritus omnis,
 Sum Dea namque & ego, genus & mihi ducitur inde
 55 Unde tibi, genitorque idem Saturnus utrique est,
 Et soror, & conjux dicor tua; Tu tamen omne
 Imperio regis, & cœli tua jussa capessunt.
 Me tibi, Teque mihi quadam donare vicissim
 Fas est propterea, reliquos nec spernere Divos.
 60 Nunc adeo in medias pernicem Pallada turmas
 Ire jube: paret illa viam, qua in bella superbos
 Dardanidæ Argivos poscant, & fœdera rumpant.
 Annuit his genitor, gnatamque ea jussa frementem
 In terras mittit: liquidas Dea pervolat auras,
 65 Sanguinei quantum jubar exitiale cometes
 Æstiva sub nocte rubet, vel stella sereno
 Transcurrit cœlo, & longo secat aera sulco,
 Ab Jove portentum findentibus æquora nautis,
 Agminis aut magni ductoribus: illa cruentas
 70 Aut pugas, hiememve ferens mortalibus ægris
 Evolat, & multa præstringit lumina flamma.
 Huic similis Jove gnata volat, turmisque propinquat.
 Obstupuere animis Troes, Danaïque comantes,
 Adstantumque aliquis: vel tristes surgere pugas,
 75 Vel tandem posito firmari fœdera bello
 Jupiter annuerit, belli, pacisque serenæ
 Quem penes arbitrium est, inquit, rerumque potestas.
 Talia vollebant animis Graïique, Phrygesque.
 At se Dardanidum miscet Dea callida turmis
 80 Laodocum vultu referens Antenore natum,
 Vestigatque oculis si quæ sibi Pandarus ingens

V. 65, Sanguinei) Hanc comparisonem adhibuit Virgilius in 10.

- Obvius occurrat lati per gramina campi.
 Utque ipsum magna circum stipante corona
 Prospexit juvenum, pugnae quos nobilis ardor
 85 Æsepo ab liquido, & patriis abduxerat oris,
 Sic adgressa loqui: Dictisne, Lycaone nate,
 Parueris nostris, telo petere ausus acuto
 Atridem Menelaum? O quem Te gloria tollet.
 Quas tibi non grates Troes, laudesque rependent?
 90 Quæ non magna tibi, pretiosaque munera donent
 Priamides Paris, & Priamus, servataque Troja?
 Ergo pelle moras, Lyciumque in vota precare
 Insignem pharetra Phœbum, cui corpora lecta,
 Mactaturum offer candentis velleris agnos
 95 Primitias matrum, patriæ siquando Zeliæ
 Concessum in sedeis, dulcisque redire penateis.
 Sic inquit, facilemque animum, ignarumque futuri
 Impulit in scelus, & jurata in fœdera adegit.
 Illicet ex humeris arcum trahit ille sonantem,
 100 Eximium, ingentem (prærupto in vertice rupis
 Namque olim insidiis caprum speculatus euntem
 Agrestem, indomitum, erectæ cui cornua fronti
 Bis palmis octo surgebant, fuderat alto
 Pectora transfossus ferro: ruit ille supinus,
 105 Cornua sed faber egregio perfecta labore
 Undique reddiderat, fulvoque incluserat auro.)
 Hunc ergo inclinans terra deponit in alma.
 Objectu laterum interea, clypeisque tegebant
 Ductorem socii, detecta fraude Pelsagi
 110 Ne prius ingruerent, magnum quam sterneret hostem.
 Tum pulchra ex pharetra emissam non ante sagittam
 Extrahit aligeram, semen, fontemque dolorum,
 Dein telum aptavit nervo, sicque ore precatur:
 Arciteniens, Lyciæ custos, mihi, Phœbe, precanti
 115 Da decus hoc, cadat hac dextra Menelaus Atrides.
 E grege lanigero, primisque ex fœtibus olim
 Hostia multa tibi sacris mactabitur aris,

- Quum charam incolumis patriam, gnatosque revisam.
 Dixerat, & cornu extrema cum voce tetendit,
 120 Ac nervum pariter bubulum, crenasque prehensas
 Vi trahit ingenti, donec curvata coirent
 Inter se capita, & manibus jam tangeret æquis,
 Læva aciem ferri, nervumque, & pectora dextra.
 Infremuere auræ, atque arcu stridente sagitta
 125 Evolat in turmas; neque Te, Menelae, Deorum
 Destituit cura, adverso nam pectore telum
 Exceptum in tenuis vitam dispergeret auras,
 Ni Dea diversum Jove nata inflecteret ictum.
 Ac veluti charum genitrix, cui pignus in ulnis
 130 Dulcis habet sopor, in vultus, oculosque volentem
 Muscam abigit, tantum crudelem ab pectore pestem
 Depulit illa manu, at subtus, qua necitur auro
 Balthæus, ac duplex fulgebat murice thorax
 Cuspis it, ac tunicas geminas, & cingula rumpit,
 135 Loricæque moras, telorum ferrea septa,
 Ac tandem magno stringit de corpore Atridæ.
 Purpureus calido sequitur de vulnere sanguis.
 Indum coccineo mulier ceu Mæonis ostro
 Quum violavit ebur, sonipes quod fortè superbus
 140 Maxillis aut fronte gerat: jacet ædibus altis
 Ornamentum ingens, quæsitum pluribus usque,
 Optatum ac votis, equiti decus, & decus ipsi
 Cornipedi eximium, haud aliter, Menelae, rubescunt
 Nervosumque femur, suræque, atque infima pulchri
 145 Planta tibi pedis. Adspiciens Rex maximus horret,
 Et Grajæ reliqui ductores: horruit ipse

V. 121. *donec*) Quod de Camilla Virgilius in 11.

V. 125. *Evolat in turmas*) Quod hic Pandarus, facit apud Virgilium Tolumnius, quod hic Pallas ibi Iuthurna, utraque Junonis suæ, ut Homerum in Virgilio ubique deprehendas.

V. 138. *Indum coccineo*) Comparationis hujus partem aliquam delibavit Virgilius in 12. ad rem valde dissimilem, quum nempè pudibundæ, atque lacrimantis Lavinia colore describeret.

- Quanquam Marte satus Menelaus; sed tamen olivæ
 Exanimata iterum redit in præcordia virtus,
 Ut teli nervum; atque exstanteis conspicit hamos.
 150 At Rex sollicito ducens e pectore questum
 Sic fatur Danaum: fuerantne hæc fœdera nobis
 Exitio ferienda tuo, dulcissime rerum?
 Perjuros Troas, si mens non læva fuisset,
 Fas cavisse mihi, Priami nec credere dictis.
 155 Tene ego Dardanidum insidiis, germane, tuumque
 Objeci caput, indigna ut nunc morte peremptum
 Adspiciam? tamen at, conjunctis fœdera destris,
 Et sacer agnorum cruor, & libamina multo
 Sancta mero, ingentumque vocata potentia Divum
 160 Irrita nequaquam fuerint, namque ab Jove tandem
 Pœna licet claudo veniet pede, dignaque solvent
 Et capite, & gnatis, charisque uxoribus olim.
 Credo equidem, nec vana mihi, aut spes falsa futuri est,
 Illa dies aderit, meritis quum Pergama flammis,
 165 Et Priamus, Priamoque sati, ac Trojana juvenus
 Corruerint, sic fata ferunt. Saturnius ipse
 Ægida terrificam incutiet torpentibus, alta
 Ætheris ab sede, & stellantis culmine olympi,
 Divorum, atque hominum unde animos, & pectora
 lustrans
 170 Hæc, infanda pater perpendit lancibus æquis.
 Quid miserum tamen ista juvant? Inglorius Argos
 Hinc repetam: neque enim, pugnas, Martemque perosi,
 Me Regem veriti tentabunt prælia Graii,
 Ledaïque Helenam Paridi, Phrygiisque relinquam
 175 Immortale decus, Teque atro funere raptum.
 Interea Iliaca, mihi chare jacebis arena,
 Insultansque tuo forsans gens dura sepulchro,

V. 161. *Pœna licet*) Nam raro antecedentem scelestum descripsit pede pœna claudo, ut Horatius.

- Sic utinam semper, dicet, sævam expleat iram
 Grajugenum ductor: semper sic prælia tentet,
 180 Nunc veluti amissis sociis, & fratre perempto
 Navibus in vacuis patrias remeavit in oras.
 Sic Troes; mihi sed tellus prius ima dehiscat.
 Rex ea, cui placido Menelaus pectore fatur:
 Euge animo, frater, nec questibus agmina turba,
 185 Haud læthalis enim plaga est, nam baltheus ictum,
 Atque laborato fregit lorica metallo.
 Vera utinam hæc fuerint Agamemnon, sed tamen, inquit,
 Arte opus est Medica crudos lenire dolores.
 Hæc ait, actutumque agros jubet ire per omnes
 190 Talybium, clarumque Machaona accersere laude
 Artis Apollinæ, genitor quam maximus olli
 Phœbigena indiderat, monitisque impresserat altis.
 Illicet ille virum cuneos, cursatque micanteis
 Ære globos, magna donec stipante caterva
 195 Stantem Æscapiadem cernit procul, atque ita fatur:
 Pelle moras, Æscapiade, siqua arte mederi
 Atridæ valeas Menelao, fœdera contra
 Troius, aut Lycius tristi quem vulnere quispiam
 Afflixit, decus olli ingens, sed luctus Achivis.
 200 Sic ait, atque ambo simul in tentoria tendunt,
 Ductor ubi magna procerum comitante corona
 Ora Deo similis lecto fulgente jacebat.
 Protinus ille trahit calidum de corpore telum,
 Cingulaque, & cinctum internum, chalybemque resolvit,
 205 Contrectatque manu vulnus, sistitque cruorem,
 Hinc varios spargit succos, herbasque potentis,
 Phœbigenæ quondam dederat quæ munera Chiron.
 Dardanidum interea sævus magis, ac magis horror
 Crebrescit campis, & equos, atque arma retractant.

V. 192. *Phœbigena*) Æsculapius Phœbi filius, unde Machaon
 Æsculapiades, aut Æsculapiades deinde vocatur.
 V. 208. *Sævus magis*) Virgiliana loquutio in 12.

- 210 Audiit, atque iras magno stimulante dolore
 Grajorum rapitur ductor: non mœror inertem,
 Non trepidum in pugnam fraterni cura pericli,
 Aut stupor attonitum ferventi ab Marte moratur.
 Nec celeris meminit currus fulvo ære micantis,
 215 Nec biugum: (procul hos frænâs, auroque coerces
 Pyraidæ Eurymedon Ptolemei clara propago,
 Si quando lustranti acies, turmasque cienti
 Regi opus) ipse pedes cuneos obit impiger omneis,
 Quosque alacris ruere in pugnas, atque arma videret,
 220 His placide accedens acuebat pectora dictis:
 Macte animo, & patria insignis virtute juvenus,
 Numina perjuris nec enim æqua favere putandum est.
 Fœdera propterea qui ausu fregere priori,
 Horum artus mandentque canes, fœdæque volucres;
 225 Nos urbe ex capta uxores, gnatosque ferentes
 Dilectam in patriam, & Grajas vertemur ad oras.
 At siquos trepidare metu, ac pigrescere cernit,
 Hos animo indignans verbis castigat amaris:
 O dudum cædi, ac Phrygiis devota sagittis,
 230 Gens ignava, quid attoniti statisque trementes?
 Hinnulus ac veluti longo per gramina cursu
 Fertur in incertum pavitans, stat deinde repente,
 Hæretque exanimis, sic vos torpetis inertes.
 Expectatis adhuc donec facto agmine Teucri
 235 Usque ruant maris ad litus, pictasque carinas
 Vastarint flammis, adigantque in viscera ferrum.
 Sic ait, atque his dimissis reliqua agmina cursat,
 Cretensisque adit, horum acies, primasque phalangeis
 Idomeneus agit, magno vir robore, & armis,
 240 Meriones regit extremas, quos fervidus heros
 Gestit adspiciens, blando ac sermone profatur:
 Haud equidem immerito summo te dignor honore,
 Idomeneu, seu in concilio, seu in Marte cruento,
 Pocula sive inter, quum nobile munus Jachi

- 245 Argolici libant proceres: cratera capacem
 Nam tibi, ceu mihi, pro lubitu puer impiger adstans
 Haud semel exhaustum miscet, vinoque coronat.
 Perge, bone, & fama quantus, te robore præsta.
 Dixerat hæc, contra adfatur, quem Gnoissius heros:
- 250 Ne dubita, comes in magnis, sociusque periclis
 Haud unquam decro; Danaos tu in bella comanteis,
 Et reliquos hostare duces. Gens perfida ferro
 Persolvat dignas violato fœdere pœnas.
 Hæc ait, Atrides latatus pectora transiit,
- 255 Ajacemque videt geminum, quos plurima circum
 Agmina densantur, specula ceu pastor ab alta,
 Quum præcul obscuro cœlum nigrescere nimbo,
 Ac Zephyrum incubuisse mari, atque horrescere fluctus,
 Semotasque videt misceri murmure silvas,
- 260 Cõgit oveis subito, tutoque recondit in antro,
 Haud secus Ajaces circum manus impigra bello
 Adglomerat sese juvenum, & clypeata renidet,
 Atque hastata virum latis seges area campis.
 Rex fatur (magnum pertentant gaudia pectus)
- 265 Grajugenum decora alta, duces, quid sponte ruenteis
 Horter ego in pugnas? utinam Saturnius acrem
 Hunc animum, & mentem, Phœbusque, atque aurea Pallas
 Omnibus indiderint Danais, non Troia stabunt
 Tecta diu, Priamique arces, populique protervi,
- 270 Quin ferro, meritisque luant scelera impia flammis.
 Hæc inquit, graditurque ultra, tum Nestora cernit
 Hortantem socios, atque ordine quosque locantem
 Insignem Pelagonta, & Alastora, & Hæmona magnum,
 Et fortem Chromium, sceptro clarumque Biantem.
- 275 Ille equites primos, & equos, currusque locarat.
 Pone sequebatur peditum Marte inclyta pubes,
 Vallum ingens belli numero, & fulgentibus armis
 Ast aciem in mediam ignavos, segneisque coegit,
 Ut vireis, animosque ollis spes nulla salutis,

- 280 Nulla daret via tuta fugæ, dein plurima prudens
 Ordinibus mandata dabat, primumque jubebat
 Cornipedes ut equos præscripto in limite quisque,
 Contineatque datis spatiis: non agmina cursu,
 Incertisque globos erroribus undique turbent.
- 285 Ne quisquam ante alios, vel equum tractare peritus,
 Robore seu præstans Teucrorum incessere turmas,
 Aut solus velit ancipiti se credere pugnae,
 Nec retro trepidus cedat, namque hostibus ultro
 Vireis ille, dabitque animos; qui in curribus altis
- 290 Bella ciet tamen, hostilem quum invadere currum
 Contigerit, pugnet porrecta longius hasta.
 Namque operæ hoc pretium eximium, taleisque sequuti
 Armorum leges, populosque, urbeisque superbas
 Majores quondam bellis domuere cruentis.
- 295 Hæc senior, quo non Grajorum doctior ullus
 Voce movere animos, formamque imponere Marti.
 Adspicit hæc gaudens Agamemnon, deinde profatur.
 O siquos animos, pater, hoc in pectore condis,
 Genua tibi, & valido sequerentur corpore vires!
- 300 At tristis generi misero, atque infesta senectus
 Membra gelu cohibet, daret o, cuicumque volenti
 Jupiter hanc, roburque tibi, floremque juventæ.
 Talia Rex, subdit prudens cui talia Nestor:
 O mihi præteritos referat si Jupiter annos,
- 305 Qualis eram, cecidit duro in certamine quando
 Magnus Ereuthalion dextra hac, sed numina nulli
 Omnia contulerunt hominum: juvenilibus annis
 Talis eram, nunc longa senem me conerit ætas;

V. 280. *dein plurima prudens*. Nestor disciplinæ militaris peritissimus, & factis, & præceptis ostenditur, ubi mire senectutis indoles elucet, quia & sociis ejus prisca nomina, & inter recentiores Græcos inusitata tribuit Poeta.

V. 304. *O mihi*. Quod Virgilius ad Evandrum transtulit Æneidos lib. 8. ubi Herilum a se juvene interfectum commemorat ad imitationem Nestoris Homerici.

- Consilio tamen, & facundo accendere Martem
 310 Eloquio bonus, arma aliis, pugnamque relinquo,
 Membra valent, sanguisque viget quibus integer ævi.
 Talia commemorat, ductor reliqua agmina lustrans
 Inde abit, & Petei claro de sanguine cretum,
 Cecropidumque acies, & magnum propter Ulysem.
 315 Ille Cephallenseis turmas consistere longe
 Ut vidit (nec enim Teucrorum bellicus aureis
 Impulerat clamor, Danaum vel in arma ruentum;
 Sed primo tantum misceri murmure campum
 Audierant positi procul, & qua parte phalanges
 320 Ingruerent primum observabant) talibus heros
 Increpitat dictis: O magno ex patre, Menestheu,
 Tuque, instructe dolis, fraudumque inventor Ulysses
 Cur trepidi hæretis, pugna procul, atque tumultu?
 Atque etenim vos hostileis invadere turmas
 325 Fas erat, & primos caput objectare periclo,
 Quandoquidem & primi soliti considerare mensis,
 Regificas siquando epulas, convivia læta
 Instruimus Danais, magnorum & lancibus aureis
 Terga boum fumant, & inundant vasa Lyæo.
 330 Nunc tamen Argivum totas ruere ante phalangas
 Adspicitis lenti, ac duro decernere ferro.
 Non tulit hæc animis Ithacus, frendensque profatur:
 Ergo nos genus ignavum, segnesque videmur
 Esse tibi? neque collatis in mœnia signis
 335 Tendere posse putas conferta per agmina Teucrum?
 At primam ante aciem, ipse voles si cernere, cernes
 Telemachi patrem permixtum cædibus atris,
 Heroasque inter Phrygios turbare manipulos.
 Verba furens igitur vento quid inania jactas?
 340 Huic vero, ut dictis commotum agnovit Atrides,
 Subrisit blandum, placidoque hæc addidit ore:

V. 311. *Sanguisque*. Pulcherrima Virgilio loquutio in 2. Aeneid.

- O Laertiade, haud equidem te hortarier unquam,
 Neu te urgere ausim: novi quantum mea cordi
 Sint tibi, nam nostro doluisti sæpe dolore,
 345 Consillisque vales prudentibus: ergo age, siquid
 Peccatum dicto, magnis pensabimus olim
 In te te Officiis, celeres modo verba per auras
 Numina disperdant. Taleis dat pectore voces,
 Inque alias properat turmas. Diomedea magnum
 350 Inter equos, interque rotas videt ære nitentis
 Hinc stantem, ac juxta Sthenelum, quos lumine ductor
 Adspectans torvo, dictis castigat amaris:
 Tydeo gnate, quid hinc acies circumspicis hærens?
 At non ille, satum cujus te e sanguine jactas,
 355 Talis in arma fuit, namque ille (ut sæpe priores
 Narrantes memini, nec enim gesta inclyta nobis
 Cernere concessum) virtute, & mole superba
 Præstabat reliquis Danaum, diteisque profecto
 Quum peteret nullo turbatas Marte Mycenas
 360 (OEdipodionidæ Polynicis signa sequutus,
 Fratrumque nefas sacratæ ad mœnia Thebes)
 Oratum auxilium, posset neque flectere menteis,
 Monstra Deum quippe adversis terroribus obstant,
 Asopum petiisse aciem, loca consita dumis.
 365 Thebanum ad murum legatum hinc Tydea mittunt.
 Solemneis tum forte dapeis Eteoclis in aula
 Delecti cum Rege duces, patresque trahebant.
 Ille hospes quanquam, armato nec milite septus
 Bistonios ausus dura in certamina civeis,
 370 Et lectos proceres, ipsumque vocare tyrannum,
 Palladis auxilio victor: dein castra petenti
 (Dedecus urit enim, atque accepta injuria menteis).
 Insidias, fraudemque parant. Toto agmine lectos
 Quinquaginta heros Mæon, nec non Lycophrontes,
 375 Mæon Hæmonides, Lycophrontes Marte peritus
 Autophonis proles secreta in sede locarunt.
 Ille haud mentis inops ingentem Mæona primam,

- Mox reliquos ferro Stygias demittit in umbras.
 Vix bellatorum florenti ex agmine quisquam
 380 Regressus tristem attonitæ famam attulit urbi.
 Hic erat Ætolus Tydeus; sed filius olli,
 Ore quidem melior; dispar sed robore, & armis.
 Sit ait, ac veritus Regem fortissimus heros
 Conticuit: pressoque pudens obmutuit ore.
 385 At Regem adfatur contra Capaneja proles:
 Atride, quid vera sciens, mendacia jactas?
 Nos etenim patribus similes ferimurque, probamurque.
 Et septemgemino cantatas limine Thebas,
 Mœniæque antiquis longe præstantia, bello
 390 Vertimus haud longo, nec multo milite septi
 Auspiciis Divis, qui lævam in pectora mentem
 Indiderint præscio Cadmi de sanguine natis:
 Ne tu igitur patribus dicas, jactesque minores.
 Talia fundentem Diomedes increpat ardens:
 395 Hæc mitte, o Sthenele, haud nobis jus, fasque supremo
 Succensere duci proprias in bella cohorteis
 Hortanti Danaum: hunc etiam laus tota sequetur,
 Gloriaque, Argivi stratis si Troibus, urbem
 Ceperimus Priami; cæsis hunc luctus Achivis,
 400 Dedecus atque ingens: quapropter in arma ruamus.
 Hæc data pars nobis bello, commissaque cura est
 Hæc fatur, bijugesque furens, currumque relinquens.
 Desilit in terram: properanti pectora circum
 Horrendum insonuere arma, ac velut æquore in alto
 405 Paulatim adsurgit Zephyris crispantibus olim,
 Deinde allisa fremit terris, litusque sonorum,

V. 382. Ore quidem melior. Hæc Agamemnon veluti indignatione correptus evomuit, non quod reapse ita sentiret. Unde & Horatius, *Ecce furit te reperire atrox. Tydides melior parte.*

V. 395. Hæc mitte. Pulcherrima sententia, qua Diomedes & strenuus simul, & majoribus obsequens ostenditur, quique adversum se dicta non contumeliosis in Regem verbis; sed factis refutare conaretur, ut alibi.

- Et cava saxa super spumam salis exspuit unda,
 Sic Danaum confertæ acies hinc, inde recursant,
 Imperium ac tacitæ ductorum quæque suorum
 410 Observantque, paventque, ullam nec pectore vocem
 Dixeris esse viris. Strictis seges ensibus horret,
 Armorumque procul perstringit lumina fulgor.
 Ast magna veluti in caula stant sæpe bidentes
 Pastorem circum innumera, turgentia donec
 415 Ubera mulgentur, vallesque nemusque propinquum
 Balatu matrum, atque agnorum implentur acuto,
 Haud secus Iliacus miscetur murmure campus.
 Nec siquidem clamor, nec vox erat omnibus una,
 Linguaque mixta viris, habitus quam barbarus ollis;
 420 Et mores, patriæque domus, peregrinaque tela.
 Mars Teucros agit in pugnam: sed Pallas Achivos.
 At Fuga, Terrorque, & scissa Discordia palla,
 Terribiles viso formæ media agmina turbant,
 Mavortis soror, atque comes Discordia, quæque
 425 Parva quidem primo, mox sese adtollit in auras,
 Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit.
 Jamque acies infensa virum simul utraque in unum
 Convenere locum, pede pes, densusque viro vir,
 Et clypei urgentur clypeis, tum pulvere cæco,
 430 Armorumque simul strepitu, gemituque cadentum
 Mars utrinque furit, fluit atri sanguinis unda,
 Atque velut rapidus montano vortice torrens
 In cava saxa ruens, atræque voraginis alveum,
 Sternit agros, sternit sata læta, boumque labores;
 435 Præcipientesque trahit silvas: stupet inscius alto

V. 409. Tacita. Hoc & sequentibus versibus, adjunctaque comparatione Græcorum ac Teucrorum diversa disciplina monstratur.

V. 425. Parva quidem. Hos versus ad Famam transtulit Virg. in 4.
 V. 428. Pede pes. Loquutionem hanc Virgilius ab Homero mutuatus est in 10. unde alii Latinorum.

V. 432. Atque velut rapidus. Hanc comparationem Latinam fecit Virgilius in 2.

- Accipiens sonitum saxi de vertice pastor,
 Haud aliter turmis pugnantibus, undique clamor
 Exoriturque virum, & fremitus crebrescit equorum.
 Tuque Thalysiade telis, Echepole, Pelasgis
 440 Prime cadis, setis galea haud te insignis equinis
 Juverit, infixum fronti penetrabile ferrum
 Antiochi subit ora manu, tum lumina densis
 Clauduntur tenebris, & magnæ turris ad instar
 Mole premit terras, Elephenor calce prehensum
 445 Calchodontiades magnorum ductor Abantum,
 Quem procul ab telis armis spoliare parabat,
 Incassum tamen; Iliaco nam ex agmine Agenor
 Pendentis costam, & ferro latus haurit apertum:
 Olli continuo solvuntur frigore membra.
 450 At circum Troum, ac Danaum pugna aspera surgit,
 Atque lupi veluti perduntque, caduntque vicissim.
 Anthemionis erat celebs florente juventa
 Gnatus, quem genitrix fluvii Simoentis ad undam
 Idæi peperit veniens ab culmine montis,
 455 Quo visura greges, dulcisque sequuta parentis
 Contulerat sese, hinc nomen Simoisius olli.
 At misero haud quaquam charis genitoribus ulla
 Præmia pro tantis licuit persolvere curis
 Præcocibus domito fati. Telamonius Ajax
 460 Nam petit adverso venientis pectora telo,
 Perque humerum ad tergum duplicato vulnere adegit.
 Ille cadit, placidæ quondam ceu ad stagna paludis
 Populus alticomo consurgit vertice ad auras,
 Quam faber, aut volucrem meditatus flectere in orbem,
 465 Temonemve altum excidit rutilante bipenni,
 Illa autem herbosas propter jacet arida ripas.
 Haud secus Anthemidem juvenem Salaminus heros
 Exutumque armis, deformem ac pulvere linoquit.

V. 440. Prime. Vocativus pro nominativo Græco more.

- Ajacem contra ingentem jacit Antiphus hastam
 470 Priamides varium indutus thoraca, sed illum
 Numina servarunt; Leuci, qui fidus Ulyssi
 Venerat in Phrygiam socius, subit inguina cuspis.
 Sternitur ille Ithacum propter, manibusque cadaver
 Excidit, ut spoliis inhians id forte trahebat.
 475 Infremuit miseri sortem indignatus amici
 Neritius ductor, clypeoque, atque ære coruscus
 Emicat in medios Phrygia agmina circumspectans,
 Dein telum jacit intorquens, toto æquore cedunt
 Dardanidæ: stridens vacuum secat æra cornus
 480 Democoonta petens, pingui qui nuper Abydo
 Patre nothus Priamo Iliacas advenerat arceis,
 Pervaditque viri simul utraque tempora ferro.
 Volvitur exanimis, super arma dedere fragorem
 Horrificum, ac duro clauduntur lumina somno.
 485 Tum vero primi Teucrorum, atque ipsemet agris
 Hector abit, Danaï clamorem ad sidera tollunt
 Certatim, spoliisque cadentum onerantur opimis,
 Intrassentque urbem; summo sed culmine tecti,
 Pergameæque arcis casum indignatus Apollo,
 490 Quis metus, o cives, quis vos pavor urget inerteis?
 Trojani, exclamat, mortali urgemini ab hoste
 Mortales, totidem vobis animæque, manusque,
 Nec lapide, aut duro Graiis sunt corpora ferro,
 Ut possint valido haudquaquam diffindier ictu,
 495 Non etiam Thetidis pugnat fortissima proles,
 Sed procul ad naveis irarum decoquit æstus.
 Intonat hæc Deus; at Grajos Jove gnata Minerva
 In pugnam ciet, atque acies cursatque, recursatque.
 Hic Amaryncidem implicuit Diorea fitum:
 500 Ab Piro Imbraside inflicto cui malleus ictu
 Tunditur, at nervos geminos pedis, ossaque dextri
 Comminuit saxum: devolvitur ille supinus
 Ad socios cum voce manus, ac lumina vertens,
 Sed frustra; Pirus nam protinus advolat, atque

- 505 Fervidus infixo rimatur viscera ferro.
 Imbrasides Pirus Thraces qui in bella comanteis
 Duxerat ex Æno: hunc contra consurgit in hastam;
 Intorquetque Thoas Ætolus, pectora cuspis
 Dissecat, atque hærens calido in pulmone tepescit.
- 510 Emicat inde Thoas, telumque ab pectore vellit,
 Spirantisque uterum districto perforat ense.
 Non tamen arma viri cupido cessere Thoanti,
 Undique nam socio defenditur agmine corpus
 Pugnantium Thracum, atque hastilia longa trementum.
- 515 Sic geminos pariter ductores funere acerbo
 Sustulit atra dies, Thraces hic, alter Epeos
 Egerat in Phrygiam: hos circum sine nomine Grajum
 Ingens turba jacet, Teucrumque; at viribus æquis
 Interea certant reliqui, reprehendere quisquam
- 520 Nec facile: alterutri aut posset concedere palmam,
 Incolumem ab telis Pallas Tritonia siquem
 Per medias ageret pugnantium hinc, inde cohorteis.
 Usque adeo paribusque armis, animisque resistunt
 Hinc, atque hinc, pulchramque petunt per vulnera
 famam.

LIBER QUINTUS.

ARGUMENTUM.

Diomedes Minervæ auxilio strenue rem gerit, pluresque hostium interficit, Venerem ad manum vulnerat in Æneam irruens, quem Apollo nube tectum praelio eripit. Tlepolemus cum Sarpedone congregitur, ab eoque interficitur. Diomedes item ope Palladis Martem in ventre vulnerat, quem ab Iove increpitum Pæon sanat.

- Ydidæ interea divinum in pectora robur
 Indidit, atque animos Pallas, nec sævior alter
 Confertas acies Teucrorū, atque agmina turbat,
 Cui ex capite, atque humeris, galea, cly-
 peoque corusco
- 5 Multa ardet flamma, Oceani ceu lotus ab unda
 Sanguineo exurgens collucet Sirius igne.
 Hunc Dea per campos, qua confertissima pugna,
 Ire jubet, forte hic Dares, qui ditior unus
 In Teucris erat, atque probus, magnique Sacerdos
- 10 Vulcani, geminam prolem invitusque, dolensque
 Miserat in pugnam, armorum, Martisque peritos,
 Idæum, Phegeumque: pedes prior, alter ab alto
 Pugnabat curru: hic hastam Diomedea contra
 Stridentem jacit, illa humerum super irrita lævum
- 15 Evolat; at non Tydidæ frustrata per auras
 Cuspis iit, juvenis sed pectora perforat ictu.
 Volvitur ille excussus humi: fugit illicet Euris
 Ocyor Idæus, nec fratrem ulciscier audet;

V. 6. Sanguineo. Hanc comparisonem adhibuit Virg. in 10.

R

- 505 Fervidus infixo rimatur viscera ferro.
 Imbrasides Pirus Thraces qui in bella comanteis
 Duxerat ex Æno: hunc contra consurgit in hastam;
 Intorquetque Thoas Ætolus, pectora cuspis
 Dissecat, atque hærens calido in pulmone tepescit.
- 510 Emicat inde Thoas, telumque ab pectore vellit,
 Spirantisque uterum districto perforat ense.
 Non tamen arma viri cupido cessere Thoanti,
 Undique nam socio defenditur agmine corpus
 Pugnantium Thracum, atque hastilia longa trementum.
- 515 Sic geminos pariter ductores funere acerbo
 Sustulit atra dies, Thraces hic, alter Epeos
 Egerat in Phrygiam: hos circum sine nomine Grajum
 Ingens turba jacet, Teucrumque; at viribus æquis
 Interea certant reliqui, reprehendere quisquam
- 520 Nec facile: alterutri aut posset concedere palmam,
 Incolumem ab telis Pallas Tritonia siquem
 Per medias ageret pugnantium hinc, inde cohorteis.
 Usque adeo paribusque armis, animisque resistunt
 Hinc, atque hinc, pulchramque petunt per vulnera
 famam.

LIBER QUINTUS.

ARGUMENTUM.

Diomedes Minervæ auxilio strenue rem gerit, pluresque hostium interficit, Venerem ad manum vulnerat in Æneam irruens, quem Apollo nube tectum prælio eripit. Tlepolemus cum Sarpedone congregitur, ab eoque interficitur. Diomedes item ope Palladis Martem in ventre vulnerat, quem ab Iove increpitum Pæon sanat.

- Ydidæ interea divinum in pectora robur
 Indidit, atque animos Pallas, nec sævior alter
 Confertas acies Teucrorū, atque agmina turbat,
 Cui ex capite, atque humeris, galea, cly-
 peoque corusco
- 5 Multa ardet flamma, Oceani ceu lotus ab unda
 Sanguineo exurgens collucet Sirius igne.
 Hunc Dea per campos, qua confertissima pugna,
 Ire jubet, forte hic Dares, qui ditior unus
 In Teucris erat, atque probus, magnique Sacerdos
- 10 Vulcani, geminam prolem invitusque, dolensque
 Miserat in pugnam, armorum, Martisque peritos,
 Idæum, Phegeumque: pedes prior, alter ab alto
 Pugnabat curru: hic hastam Diomedea contra
 Stridentem jacit, illa humerum super irrita lævum
- 15 Evolat; at non Tydidæ frustrata per auras
 Cuspis iit, juvenis sed pectora perforat ictu.
 Volvitur ille excussus humi: fugit illicet Euris
 Ocyor Idæus, nec fratrem ulciscier audet;

V. 6. *Sanguineo*. Hanc comparisonem adhibuit Virg. in 10.

R

- Nec meminit biuges, pictos neque flectere currus.
 20 Illum Vulcanus, misero solatia patri,
 Nube cava tegit, ac magno tutum eripit hosti.
 Ast heros sociis ad naveis vertere charis
 Mandat equos, volucresque rotas, fulgentiaque arma.
 Obstupuere animis cernentes talia Troes.
 25 At Pallas fratrem adloquitur sic callida Martem:
 Mars age, pernicies hominum, Grajosque sinamus,
 Dardaniamque manum sese inter cernere ferro,
 Vicerit is, cui fata dabunt, ac Jupiter æquus:
 Sic effata Deum vicini ad fluminis undam
 30 Florenti locat in ripa. Dant terga Pelasgis
 Dardanidæ subito, ac toto cæduntur in agro.
 Magnus Halizonum ductorem exturbat Atrides
 Sublimi ab curru, telumque in pectore figit:
 Idomeneus Phæstum Borò de Mæone natum,
 35 Scandentemque rotas ingenti dejicit ictu
 Dextrum humerum subter, terram petit ore cruento
 Ille ruens, & nigra oculos circumtegit umbra.
 Exanimum famuli spoliant: Menelaus Atrides
 Progenitum Strophio telo prosternit acuto
 40 Pectora transfossum, nec virginis arma Dianæ,
 Profuit aut misero quicquam, quod montibus olim
 Venator cursu, & longe fallente sagitta
 Aut pavidum leporem, aut rabidos incesseret apros:
 Meriones Phereclum fugientem cuspide sistit
 45 Harmonidæ prolem, multa quem instruxerat arte
 Ligna secare manu, atque omneis convertere in usus
 Docta Minerva, rateis Paridi molitus & ipse est,
 Heu Trojæ caput ingentum, causamque malorum,
 Perniciemque sibi, Divum qui oracula lævum
 50 Torsit in sensum, demens: huic ille sub inum
 Hasta subit, petit inflexo tum poplite terram
 Multa gemens, tristemque animam sub Tartara fundit.
 Ast Antenoridem Pedæum, pulchra Theano
 Quem placitura viro tectis nutriverat altis

- 55 Dilectam ut prolem, quanquam de pellice natum,
 Phylides petit, hasta truci subit occiput ictu,
 Purpureamque ima linguam ab radice revellit,
 Oraque pervadit, tum corpore labitur ægro,
 Et gelidum chalybem moriens premit ore tenaci.
 60 Hypsenor magni Dolopionis inclyta proles,
 Quem numen veluti summo dignantur honore
 Dardanidæ addictum sacris, temploque Scamandri,
 Eurypili fugiens humerum percussus ad altum
 Ense cadit, procul ab reliquo stat corpore in agris
 65 Dextera trunca, micant digiti, ferrumque retractant,
 Ferrea nox oculos olli nigra obruit umbra.
 Talia per campos; at non Diomedea nosces,
 Trojanasve scias, aciesve sequatur Achivas.
 Non sic aggeribus ruptis quum spumeus amnis
 70 Fertur in arva ruens cumulo, camposque per omneis,
 Et sata læta bouum sternit, juvenumque labores,
 Nec patitur pontem, quum Jupiter humidus Austris
 Torquet aquosam hiemem, & cælo cava nubila rumpit.
 Usque adeo furit in mediis, atque agmina turbat.
 75 Non tulit has furias, stragemque Lycaone natus,
 Incurvosque arcus contra, celeremque sagittam
 Tydidem intendit: liquidas volat illa per auras,
 Figitur atque humero, lorice qua dabat aptum
 Commissura locum, & partem pervadit utramque.
 80 Tum manus, & nigro fœdatur sanguine thorax.
 Pandarus exultans, hæc, hæc toto impete Troes,
 Ingruite, exclamat, Tydidem hæc dextera lætho
 Pene dedit, Grajos qui inter fortissimus audit.
 Haud etenim dura confossus cuspide vivet
 85 Ille diu, vere ab Lycia tellure profectum
 Jupiter hæc quondam si me in certamina adegit.

V. 65. *Dextera trunca.* Quia simile de Tymbro Virg. in 10.
 V. 69. *Quum spumeus amnis.* Comparationem hanc imitatus est
 Virgilius partim in 2, partim in 9.

Talia jactabat, læthali nec tamen ictu
 Tydidem domuisse datum, retro ille Pelasgum
 Inter equos, interque rotas pede restitit altas,
 90 Tum sic adloquitur Sthenelum: Capaneja proles,
 Huc propera, atque humero hoc Lyciam convelle
 sagittam.

Actutum paret Sthenelus, currumque relinquit,
 Eximit atque manu ferrum, tum largus utrinque
 It cruor, & tenuis tunicas, atque inficit artus.

95 Ast heros cælum adspectans sic voce precatur:
 Audi me, armipotens Pallas, Jove nata parente.
 Siqua tuis unquam auspiciis victoria Tydeo,
 Contigit aut nobis duro in certamine, nunc o
 Aspera virgo fave, telique venire sub ictum

100 Trojanum concede virum, qui vulnere nostro
 Gestit ovans, nec me cœlesti vescier aura
 Posse diu jactat. Clamantem talia Pallas

Audiit, ac subitum immisit per membra vigorem,
 Perque manus, celeresque pedes, dein talibus infit:

105 Macte nova virtute, Phrygesque invade superbos,
 Namque patris vireis, patriumque in pectora robur
 Indidimusque tibi, & quæ nunc obducta tuenti
 Mortaleis hebetat visus, dimovimus umbram,
 Divorum, atque hominum veros ut noscere vultus

110 Pugnantum possis, nec tu immortalia contra
 Numina ferre manum, telumve impellere tenta,
 Idaliam præter Venerem, quam cuspidè acuta
 Nil violare veto. Tantumque effata recessit.

Tydidem subito medios contendit in hosteis
 115 Terque, quaterque magis firmatis robore membris,
 Ac veluti pastor per ovilia plena leonem
 Quum ferro petit, at penitus non conficit ictu,

V. 107. *Et quæ nunc obducta.* Hæc ab Diomede ad Æneam
 transtulit Virgilius Æneid. 2. Aliter enim nec Venerem adspicere,
 nedum ferro invadere potuisset.

Tam magis acrem animum, ingentisque exsuscitat iras.
 Ille fuga stabula alta petit, fremit horrida circum
 120 Bellua, lanigerumque pecus mactatque, trahitque,
 Horrendum visu, ac toto grassatur ovili.

Haud secus Iliacis Diomedes sævit in agris,
 Astynoumque hasta percussum ad pectora, & ense
 Percussum magno prosternit Hypenora Regem,
 125 Atque humerum ab dorso, & molli ab cervice revellit.
 Inde ruens Polyidum, & fortem sternit Abantem,
 Eurydamante satos, cui præscia munere Divum
 Somnia nosse datum; sed non per somnia tristem
 Gnatorum infelix valuit prænoscere casum.

130 Phænopis hinc prolem geminam, solatia tota
 Longævi patris, Xanthumque, Thoonaque ferro
 Dejicit. Ah luctus misero, mœrorque parenti,
 Cui charos iterum licuit non cernere vultus,
 Nec reduces inter pingueis partier agros,

135 Quasitas & opes. Chromium his, & Echemona magnum
 Laomedontiadae Priami duo pignora jungit,
 Atque bovis veluti, aut pascentis prata juvenæ
 Cervicem super accumbens vorat ore cruento
 Torva fremens leo, Priamidas sic fervidus heros

140 Deturbat curru, & fulgentibus exiit armis.
 At satus Anchisa furia commotus acerba
 Per medias graditur turmas, strepitumque frementum,
 Vestigatque, Lycaonides si qua ampla per arva
 Occurrat sibi, quem cernens sic voce profatur:

145 Pandare, quo tibi jam nervi, volucresque sagittæ,
 Et nomen Lyciis quæsitum in saltibus ingens?
 Hunene potes nostras turbantem cæde phalanges
 Ferre virum? sive ille hominum, sive ille Deorum
 Gente satus, merito qui forte orbatus honore,

150 Tot Troum indignans animas demiserit orco,
 Nam gravis ira Deum est. Jactanti talia, contra
 Pandarus hæc: O Teucrorum clarissime ductor,
 Tydidæ hinc veros videor mihi cernere vultus,

- Prælongamque hastam, & clypeum, biugesque frementeis.
- 155 Quis tamen an falsa lateat sub imagine numen
Scire potis? Tydei certe si filius ille est,
Haud unquam, reor, hæc Divum sine numine præstat.
Est Deus hic, Deus hic quisquam, immortalia circum
Pectoraque, atque humeros tenui caligine tectus
- 160 Pugnatori adstat, pellitque ab corpore tela,
Num nostro potuit demitti in Tartara ferro?
Percussumne humero an saltem dare terga coegi?
Divi, inquam, prohibent, infensaque numina Teucris.
Sed nec equi, currusve mihi: bis quinque coruscos
- 165 Ære renidentis genitoris in ædibus amplis
Arte laboratos multa, tectosque reliqui.
Bis denum hos circum præstantia corpora equorum
Hordeaque, & solitas carpunt præsepibus herbas.
Atque senex rerum expertus, Martisque Lycaon
- 170 Plura quidem mandata dabat, biugesque, rotasque
Iliaca in pugna jussit me opponere Graiis.
Visum aliter nobis, ne fors siqua aspera septis
Murorum Teucros, sociumque includeret agmen,
Pabula deficerent, plena ad præsepia suetis
- 175 Gramina lecta manu, atque herbas gustare recenteis.
Sic pedes huc veni, (satius parere fuisset
Hortanti genitori) arcu, Lyciisque sagittis,
Et pharetra instructus, quæ pondus inutile nobis
Heu toties fuerant instanti in Marte futura.
- 180 Namque Atreo, Tydeoque satum configere acuta
Cuspide conatus, nigrum ex utroque cruorem
Manantem vidi; ast animas auferre nequivi,
Iram acui magis, atque accendi vulnere vireis.
Infaustis ideo alitibus, Divisque sinistris
- 185 Servatosque diu, fixosque penatibus arcus
Diripui Trojæ pingueis venturus in agros,
Quos, si iterum patriam Lyciam, dulcisque parenteis,
Et charam uxorem, liceatque revisere gnatos,

- Hoc humeris caput hostilis mihi demetat ensis,
- 190 Confractos nisi ego crepitantibus ussero flammis,
Frustra humeris onus, inventos neque Martis in usus.
Dixerat hæc, placido Æneas cui Trojus ore:
Ne tu, ait, hæc loquere, hinc aberis non, chare,
priusquam
Curribus hanc, & equis ab nostro avertere pestem
- 195 Conemur campo: hos propera conscendere currus.
Experiere, cito quam se per gramina cursu
Troes agant biuges, seu adversos tendere in hosteis,
Sive secare fuga campos juvet, ab Jove rursum
Contigerit Tydei si fors victoria gnato.
- 200 Hæc Anchisiades, cui talia Pandarus inquit:
Parebo hortanti; at currum, volucresque jugaleis
Ipse regas, nota aut ruere, aut consistere voce
Quandoquidem soliti, totos ne forte per agros
Correpti subita cursent formidine, in urbem
- 205 Si fugere expediat, murosque redire sub altos,
Mirati vocem insuetam, ductumque magistri.
Propterea currum, & pictas modereris habenas
Tu magis, hostem nos ferro excipiemus acuto.
Vix ea, conscenduntque rotas, campoque feruntur
- 210 Tydidem contra, Sthenelus cui talia fatur:
Tydeo gnate viden' quanto par nobile cursu
Te petit heroum? procul hinc suge: Pandarus alter,
Alter Acidaliæ Veneris de sanguine cretus
Æneas Anchisiades, queis martius ardor,
- 215 Parque animi robur. Suadentem talia ductor
Audiit Ætolus, torvoque hæc addidit ore:
Mene fugam capere? aut magnum Diomedea jactet
Terga dedisse sibi Trojano ex agmine quisquam?
Sunt mihi adhuc solidæ robusto in corpore vires,
- 220 Nec trepidare sinit præsentis numine Pallas.
Sed nec equi, currusve placent, pedes obviis ipsis
Ire paro: non hos geminos ad Pergama retro
Cornipedes referent, si fatum effugerit alter.

- Tu (mihi si armipotens dabit hanc Tritonia laudem,
 225 Utrumque ut possim fulgenti sternere ferro)
 Hos biuges ubi suspensis religaris habenis
 Mitte, precor, procul & campis avertere bigas
 Trojani Æneæ nostra in tentoria cura.
 Illorum quoniam veniunt ab semine equorum,
 230 Quos rapti pretium Ganimedidis Jupiter olim
 Altitonans Troj dederat, nec enim axe sub alto
 Nobilior stirps ulla fuit. Clam Dardanus heros
 Hinc Rege, immissis suscepit semen equabus.
 Sex olli geniti, quatuor præsepibus altis
 235 Crebra lavat, multaue sinit pinguescere avena.
 Hos gnato geminos pugnas concessit in acreis.
 Si tulero hos, feriam sublimi vertice cælos.
 Hæc ait, Æneas, claroque Lycaone natus
 Interea adproperant, prior & sic Pandarus infit;
 240 Haud equidem potui, Danaum fortissime, telo
 Te volueri, & Lycia nuper domuisse sagitta,
 Experiar mage sit ferro penetrabilis hasta.
 Dixit, & ingenti contorsit turbine pinum,
 Perque moras clypei septemplexis ærea cuspis,
 245 Thoracemque meat variam, atque hinc lassa resedit.
 Pandarus, hoc habet, exclamat, percussus ad ile
 Æternum decus huic dextræ, metuende, jacebis.
 Errasti, miser, haud ulla formidine pulsus,
 Dux Ætolus ait, sed non vos Ilium ambos
 250 Excipiet reduces, quin fati debitus alter
 Invictum effuso satiarit sanguine Martem.
 Dixerat, intorsitque hastam, quam Pallas in ora,
 Inque viri nasum, atque oculos direxit ovantis,
 Extremamque olli linguam rigido abscidit ære,
 255 Perque inum egreditur mentum, de curribus altis
 Tum non sponte ruit: super arma dedere fragorem
 Splendidaque & varia, atque animam sub Tartara fundit.
 At Trepidus biuges subito in discrimine linquens
 Irruit Æneas, corpusque tuetur amici

- 260 Et clypeo ingenti, & longa fortissimus hasta,
 Atque leo veluti parteis se vertit in omneis
 Vociferans, mortemque oculis, ferroque minatur.
 Tydides procul immani stans pondere saxum
 Corripuit facile, adversumque intorsit in hostem.
 265 Non illud magno ab terra convellere nisu
 Bis gemini auderent juvenes, quos hæc daret atas,
 Percusamque viri coxam, nervosque refregit
 Labitur in genua Æneas, terræque recumbit
 Robusta innixus dextra, tum lumina densis
 270 Turbantur tenebris, luxque olli extrema fuisset,
 Diva parens nisi prostratum complexa lacertis
 Fovisset gremio, & nitido obtexisset amictu
 Subductum pugna, & furiis Diomedis acerbi.
 At mandatorum Sthenelus non immemor, acreis
 275 Linquit equos, subitusque ruens in castra comanteis
 Æneæ biuges Teucrorum ex agmine abegit,
 Deipiloque dedit tentoria ad alta ferendos,
 Quem reliquos super ingenti dignatur honor,
 Moribus, atque ætate parem; dein concitus heros,
 280 Ad proprias iterum turmas, currumque reversus
 Tydidem cursu adsequitur: forte ille per agros
 In Veneris numen furiata mente ruebat,
 Quippe Deam imbellem, nec pugnarum arte cruenta
 Noverat insignem, qualis Tritonia virgo,
 285 Sanguineque, & tristi gaudens Bellona ruina.
 Ergo manum Divæ ferrata cuspide pungit
 Mollem, lacteolam tenui sub veste latentem,

V. 265. *Non illud.* Unde natum Virgilianum illud saxum in 12.
 Hinc lepide Juven. Sat. 15.

„ Nec hunc lapidem quali se Turnus, & Ajax,
 „ Vel quo Tydides percussit pondere coxam
 „ Æneæ, sed quem valeant emittere dextra
 „ Illis dissimiles, & nostro tempore natæ.
 „ Nam genus hoc vivo jam decrescerat Homero.
 „ Terra malos homines nunc educat, atque pusillos.

- Quam ternæ adsiduo Charites nevere labore.
 Tum cute rescissa immortalis ab corpore fluxit,
 290 Non sanguis, nec enim summorum corpora Divum
 Sanguine concresecunt, suetas mortalibus escas
 Non illi soliti, aut gustare liquentia vina,
 Verum Ichor, qualis Divis solet esse beatis.
 Illa dolens gnatum viridanti in gramine linquit,
 295 Quem multa obductum caligine Phœbus Apollo
 Præstitit incolumem, Danaum ne forte jacentem
 Quis peteret ferro, atque animam demitteret orco.
 Tydides torvum infrendens: Quid, bellula, clamat,
 Huc ades? arma viris, pugnasque relinque cruentas.
 300 Cura tibi insanos juvenes, mollesque puellas
 Decipere, & choreis, blandisque præesse hymenæis.
 Sic ait, illa altos fundens è pectore questus
 Secessit campis, moerentem amplectitur Iris,
 Abducitque procul strepitu, manus ægra tumescit
 305 Interea, & molleis livor niger inficit artus.
 Prospicit hinc læva Martem de parte sedentem.
 Olli hastam, currumque atra caligine nubes
 Densa tegit, supplex lacrimis cui fatur obortis
 Alma Venus: Siqua est nostræ tibi cura salutis
 310 Frater equos, currumque mihi lagire precanti,
 Quo Superum veniam in sedeis, & culmina Olympi,
 Vulnere nam crucior, Tydei quo filius asper
 Mulctavit miseram: Divos pugnarit in omneis
 Ille furens, summumque Jovem. Sic deinde loquuta
 315 Concessos scandit currus, Thaumantias una
 Et scutica, & pictis bigas moderatur habenis.

V. 290. *Non sanguis.* Deorum corpora longe nostris puriora, ac defæciatiora esse Homerus, & omnes Antiqui Philosophi crediderunt, unde illud Velleii apud Tullium *Diis non corpora, sed quasi corpora esse, nec sanguinem, sed quasi sanguinem.* Quin & priores Ecclesie Patres Platonis opinionibus imbutos ignea, & ærea corpora Dæmonibus, & Angelis tribuisse alibi multis eorum testimonis firmabimus.

- Ut ventum ad cœlos, Divorumque aurea templa,
 Cornipedes Iris satura ad præsepia ducit.
 At Dea sollicitæ gremium complexa Diones,
 329 Aspice, ait, laceramque manum, plagamque rubentem,
 O Genetrix, hoc me violavit vulnere sævus
 Tydides, charum Æneam subducere pugnae
 Dum propero, ingenti percussum pondere saxi.
 Non etenim in Teucros Danaï jam bella comantes,
 325 Sed Divum cum gente gerunt. Sic fatur, at ipsam
 Lugentem mater niveis amplectitur ulnis,
 Demulcensque manu, perfer, charissima, dixit,
 Plura alii quondam, gravioraque Cœlicolarum
 Pertulerunt, hominum generi dum sæpe faventum
 330 Numina dissensere Deum. Mars ferreus ipse
 Vinculus Aloidæ ab gemino, fortique Ephialte,
 Atque Oto mensem, ac solidum permansit in annum,
 Constrictus nodis, caveaque inclusus athena.
 Æternumque miser jacuisset carcere cæco,
 335 Ni prope confectum hortatu, ductuque Eribæ
 Mercurius tetro furtim eripuisset ab antro.
 Pertulit & Divum Regina tricuspide telo
 Amphitruoniadæ ad dextram percussa papillam,
 Tormenti genus! Infernum quid, gnata, Tyrannum
 340 Commemorem? Stygiæ primo quem in limine portæ
 Idem humero est ausus volucris violare sagitta,
 (Ille citus cœlos, fraternaque templa petivit,
 Pectoraque, & crudo percussus membra dolore,
 Quem Pæon facile sanavit suavibus herbis,
 345 Mortali nec enim fuerat de semine cretus)
 Improbus, atque audax, laudi qui duxerit, omni
 Crimine fœdari, Superosque lacessere telis.
 Palladis in te nunc jussu desæviit atrox
 Tydides, non ille memor, prudensque futuri.
 350 Haud etenim longos vitam producere in annos
 Fas cuiquam, magnos ausus, qui spernere Divos,
 Vel sacra temerare manu, nec cæde reversum

- Blandi illum ad genua gnati dixere parentem.
 Id metuat saltem secum ne fortior alter
 355 Te, Dea, congressus victricibus exuat armis,
 Et vacuos complexa thoros, complexa que natos
 Ægiææ dolens proles pulcherrima Adrasti
 Defleat indigno Diomedea funere raptum,
 Virgineam niveo posuit cui e pectore zonam.
 360 Hæc memorat, simul humorem Dea pulchra fluentem
 Ambabus tergit manibus, pellitque dolores.
 At Superum Regem Pallasque, & candida Juno
 Conveniunt, prior & Patrem Tritonia blandis
 Adgreditur dictis: Veneris miserere dolentis,
 365 O genitor, namque Argivam officiosa puellam
 Semiviro cuidam dum fœdere nectit amoris,
 Hortaturque manu mulcens, ut fida maritum
 Æquorem per iter, Phrygiasque sequatur ad oras,
 Aurea lacteolam perstrinxit fibula volam.
 370 Sic ait insultans, subrisit maximus olli
 Divorum pater, atque hominum, Cypriamque benignis
 Adloquitur verbis. Non te, charissima, pugnae,
 Armaque dura decent, ea Martis munera sunt,
 Palladis aut sævæ: tibi blanda accendere amantum
 375 Jurgia concessum, atque animos Divumque, hominumque
 Imperio regere, & placidis exurere flammis.
 Interea Æneam Diomedes numine quanquam
 Protectum Phœbi ter ferro invadere pergit.
 Ter Deus audentem vi reppulit, ultima tandem
 380 Tentantem increpitat, torvoque hæc intonat ore:
 Tydeo gnate, quid æthereis contendere Divis
 Audes mortalis? nec enim stirps una Deorum est,

V. 371. *Cypriamque*. Ita dicta Venus a Cypro insula, ubi singulariter colebatur, unde illa apud Virgilium

„ Est Paphes, idaliūque mihi, sunt alta Cythere „.

V. 379. *vi reppulit*. Primam in eo verbo produxit etiam quandoque Virgilius:

„ Reppulit, & geminos erexit crinibus anguis „ in 7.

- Terrigenumque hominum, similisve in pectore virtus.
 Cede loco. Hæc inquit: retro vestigia torsit
 385 Iratum veritus Phœbum Ætolus Diomedes.
 Ast Anchisiadem pugna procul egit Apollo
 Pergameam in sedem, atque sibi surgentia templa
 Hic olli nemorum cultrix soror, almaque mater
 Solicitæ lectis curabant vulnera succis;
 390 Nube Deus tenui; at vacuum sine viribus umbram
 In faciem Æneæ (visu mirabile monstrum)
 Dardaniis ornat telis, quam Troja propter,
 Atque Argiva manus magno turbante tumultu
 Undique concurrunt: cæduntur pectora circum
 395 Tergora magna boum, atque leves sine pondere parmæ;
 Tum Phœbus Martem indomitum sic ore lacessit:
 Mars, hominum domitor, Tydidem avertere campis
 Nonne voles? trux ille Jovem pugnaret in altum.
 Nec Veneris violasse manum satis: insuper in me
 400 Terque, quaterque ruit demens, & robur, & arma,
 Membraque par Divis, nec plura effatus in arceis
 Pergameas properat, Xanthum, pugnasque relinquens.
 Mars subito dios vultus, mentitur & ora,
 Fitque Acamas Thracum ductor, totosque per agros
 405 Priamidas vocat in pugnam, clamatque tremendum:
 O summo dilecta Jovi, Priameja proles,
 Cessatis trepidi, & Graiis succumbere telis
 Adspicitis Teucros, portarum ad limina donec
 Agmina tota ruant? jacet, en, fortissimus armis
 410 Æneas Anchisiades, nos Hectora juxta

V. 390. *Nube Deus*. Versus Virgiliani ex hoc loco desumpti in 10. ubi Turno similem Æneæ umbram Iuthurna soror objicit.

V. 399. *Violasse manum*. Proprie violasse dicitur. Quid enim magis sacrum, & colendum Diis ipsis? Unde Virgilius Diomedem ipsum ita loquentem inducit in 11.

„ Quum ferro cœlestia corpora demens
 „ Appetii, & Veneris violavi vulnere dextram „.

- Quem sueti colere, audemus, vel cedimus agris?
 Hæc ait, accenditque animos, huic jungitur ingens
 Sarpedon, dictis atque Hectora pungit amaris;
 Maxime Priamidum, quo jam furor, iraque cessit?
 415 Jactabas te etenim externo sine milite, Grajos
 Pulsurum Troja, jacturum & puppibus ignem
 Nunc, quum bella manus poscunt, velut ægra leonem
 Turba canum fugitis pavidi, ac torpetis inertes,
 Tuque, Phrygesque tui; ingentis socia agmina pondus
 420 Portamus pugnae. Ab Lycia, Xanthique fluentis
 Namque profectus ego, pendentis ab ubere gnati
 Immemor, & charam uxorem, patriamque relinquens,
 Ingenteis & opes Trojæ pro mœnibus altis
 Bella gero, nec enim Lyciis est crimine ab ullo
 425 Infensa, aut in me peccavit Græcia quicquam.
 Quare age, Te nam ductorem decet, agmina Troum,
 Delectosque duces sociorum in prælia tecum
 Voce, manuque voca. Hæc fatur, mentemque momordit,
 Hectoreumque animum: fulgentibus asper in armis
 430 Actutum salit ab curru, atque hastilia quassans
 Bina manu, magnis instigat vocibus alas
 Firmantur Troes, consistuntque agmine denso.
 Stant Danaum confertæ acies, nixæque resistunt,
 Tum veluti in campis paleæ jactantur inanes
 435 Arte virum, quum flava Ceres spirantibus Euris
 Grana legit, stipulamque leveis sinit ire per auras,
 Albescit circum tellus, sic arma, virosque,
 Quadrupedum ab cursu, peditumque immane ruentum
 Pulverulenta tegit nubes, cœlumque recondit.
 440 Mars noctem adglomerat Danaïs, currusque, rotasque,
 Et pugnam involvit nimbo, & caligine cæca.
 Namque ipsi Teucrorum animos accendere Apollo,
 Auxiliumque ollis præstare injunxerat olim
 Pallada quum pugna, campis & abire relictis
 445 Adspiceret. Magnum Æneam dein sedibus altis
 Robore perfusum insolito medio agmine sistit.

- Obstupuere animis Troes vegetumque, valentemque.
 Urgentemque acies, ultra nec quærere tempus,
 Resque sinunt, majusque animis instigat Apollo,
 450 Marsque, & sanguinea frendens Discordia palla.
 Tydides Danaos, & fandi fictor Ulysses,
 Ajacesque cient gemini, nec territa pubes
 Tela, minas contra, strepitumque immobilis adstat.
 Et quondam cœli veluti statione serena
 455 Jupiter omnipotens sublimi in vertice montis
 Horrisonas cogit nubeis: illæ aere pendent
 Immotæ, dum sæva Noti, fratrumque sonantum
 Vis silet, æthereos flatu queis verrere cœlos,
 Et pelagus miscere datum, sic robora Grajum
 460 Exspectant densata; acies sed ductor oberrat
 Multa jubens, nunc, o socii, nunc promite vireis,
 Et veriti alterutrum in certam contendite palmam.
 Hos Mars, hos fortuna juvat, queis gloria chara est,
 Queis dilectus honos: ignavos nulla superstes
 465 Fama manet, tumulique putrescit pulvere nomen.
 Hæc ait, atque elapsa manu volat horrida cornus,
 Sternitque Æneæ charum, fidumque sodalem
 Deicoonta, Pryges Priami ceu sanguine cretum
 Quem veriti promptumque manu, Martisque peritum,
 470 Pergasidem, non huic clypeus, non baltheus ictum
 Depulit, inque inum delapsa phalarica ventrem
 Vitam adimit, magnumque arma insonuere cadenti.
 Orsilochum Æneas, Crethonaque mittit in orcum

V. 447. *Valentemque*. Versus hypereatalectos, cuiusmodi occurrunt plures apud Maronem, ut, *turres, ac tecta Latinorum*.
 V. 458. *Verrere calos*. Occurrit apud Maronem similis metaphorâ in 5. *Adnixi torquent spumas, & cerula verrunt*.
 V. 471. *Delapsa phalarica*. Hastæ genus latiori, & longiori ferro, cujus descriptionem habes apud Livium lib. 21, ubi eorum inventionem videtur Saguntinis tribuere. Dices: Quo ergo jure eam hastam Græcis tribuis? Eodem, inquam, quo Virgilius eam tribuit *Rutulo Turno Æneid. 9.*

- Phera quibus patria est, & clari sanguinis author
 475 Alphæus, Pylis qui flumine perluit agros.
 Orsilochum hic populos lata ditione tenentem,
 Ille Diocleum genuit, ditissimus auri
 Qui fuit in Pylis, proles huic bina creata est,
 Crethonque, Orsilochusque, ambo florente iuventa
 480 Auxilium Atridis sacrata in Pergama vecti,
 Quo miseros postrema dies, fatumque manebat.
 Ac veluti gemini nemorosa ad tesqua leones,
 Quos peperit, pavitque altæ sub vertice rupis
 Torva parens, jam molle pecus, pingueisque juvencos,
 485 Totaque corripiunt stabula, alto vulnere donec
 Transfossi agricolis meritas dant sanguine pœnas.
 Haud secus Æneæ juvenes cecidere sub ictu
 Abietibus similes ingentibus. Infremit ira
 Hæc procul adspiciens Menelaus, & ære renidens
 490 Procedit primam ante aciem, telumque coruscat,
 Nam duris animum stimulis Mars improbus urget
 Eximium decus Æneæ, Teucrisque daturus
 Atrida domito; at Regi jam tela minanti
 Jungitur Antilochus; nec magnus robore quanquam
 495 Sustinet Æneas, aliasque evadit in oras,
 Illicet ad socios miserorum corpora fratrum
 Inde trahunt, pugnamque avidi, Martemque repossunt.
 Ære Pylæmeneus jugulum trajectus acuto
 Paphlagonum ductor dextra procumbit Atridæ.
 500 Aurigam Antilochus vertentem ad litora currus
 Sternit Atymniadem Mydona, huic candida multo
 Frœna ebore ab manibus labuntur pondere saxi
 Percusso cubitum ad medium: stricto ocyus ense
 Nestorides ruit, atque ictu cava tempora findit.
 505 Vertice tum pronocadit, atque immersus arena,
 Namque erat alta loco, curru pendebat ab alto.
 Donec equi impacto juvenem excussere flagello,
 Quos heros dederat sociis in castra ferendos.
 Hos adversum animis ardentibus irruit Hector

- 510 Vociferans, Troum sequitur densissima phalanx,
 Mars præit, ingentemque manu quatit horridus hastam,
 Et fremitum, sævosque ferens Bellona tumultus,
 Torva Deum facies, jamque huc vertuntur, & illuc
 Horruit adspiciens Diomedes, inscius atque
 515 Ceu quondam celeri camporum ingentia cursu
 Emensus spatia, in fluvium quum vortice totas
 Stringentem ripas venit, & maria alta petentem
 Obstupet adspectans, hæretque repente viator;
 Haud secus ille pedem retrahit, sociisque profatur:
 520 O chari, quantus clypeo ruit Hector, & hasta
 Bellator, Divum huic quisquam protector ab alto
 Semper adest. Mars ipse duci nunc (cernitis) adstat
 Membra viro similes, magno vos cedit Marti,
 Atque hinc ferte pedem conversi pectora in hostem.
 525 Dixerat hæc, instant Troes, fortemque Menesthem,
 Anchialumque Hector curru deturbat eodem,
 Accurrit, sortemque horum miseratus acerbam,
 Amphium Selagi prolem Telamonius Ajax
 Adversum interimit, Paisum cui propter amœnam
 530 Mille greges, totidem carpunt dumeta juveni.
 Laudis amor juvenem, & fatorum immobilis ordo
 Laturum auxilium Iliacas duxere sub oras.
 Olli imum ad ventrem rimatur viscera ferrum,
 Insonitque cadens: sed non varia arma cadenti
 535 Detrahere, id cupiens, valuit Telamonius Alax.
 Undique nam telis petitur, de corpore longam
 Vix magnis potuit convellere viribus hastam.
 Cætera sors prohibet, crebro cava tempora circum
 Æra sonant galeæ, clypeus nec sufficit ingens
 540 Ictibus, ad sociosque furens, pulsusque recessit.
 Ast Heraclidem Tlepolemm in Sarpedona magnum

V. 538. Crebro cava tempora circum. Quod de Turno similiter
 Teuerorum multitudine oppresso Virgilius in 9.

Dira agitant fata, & prefixi terminus ævi.
 Jam prope constiterant gnatusque, neposque Tonantis.
 Tlepolemus prior hæc: quæ te dementia cepit,
 545 Sarpedon, rudis ut pugnae in Trojana venires
 Litora? Te Jove progenitum nos credere? patri
 Fratribus atque, adeo absimilem virtute, manueque
 Amphitruoniades genitor meus Ilium altam
 Sex olim ratibus, nec bellantum agmine magno
 550 Equavitque solo, & campos vastavit opimos,
 Laomedontis equos; jurataque pacta redemptæ
 Hesionæ repetens, quantum tibi robore dispar!
 Cui pereunt turmae, atque utinam tu fortior esses,
 Tam mihi præstantem daret hæc victoria laudem.
 555 Sarpedon contra dictis brevioribus inquit:
 Verterit ille quidem Trojam: haud indigna Tyranno
 Sors ea, qui biugos, ac debita præmia factis
 Abnuerit, verbisque animum irritaverit audax.
 At tibi ego mortem hoc telo, crudosque dolores
 560 Vaticinor, dabis hunc nobis prostratus honorem
 Plutonique animam. Hæc fatar, satus Hercule telum
 Fraxineum adtollit, vacuas simul utraque in auras
 Hasta manu volat, at mediam Sarpedonis illa
 Transadigit juvenis cervicem ferrea cuspis.
 565 Ille ruit, longa clauduntur lumina nocte.
 Tlepolemi femus in lævum telum incidit hosti,
 Ossibus inque hæret fixum; sed tristia fata
 Depulit ab gnato genitor, Lycii agmine facto
 Circumstantque ducem, tutaque in parte reponunt
 570 Freudentem, & magno transfixum membra dolore,
 Namque hærebat adhuc femori exitialis arundo
 Nec sociorum aliquis telum convellere acutum,
 Dum trepidant, properantque armis excedere Grajum
 Attonitus meminit. Magno clamore per agros
 575 Tlepolemum parte ex alia in sua castra ferebant
 Argivi juvenes; sed enim commotus Ulysses
 Volvebat secum Jovis an Sarpedona prolem

Impeteret ferro, Lyciorum aut sterneret ense
 Corpora multa virum; sed non hanc fata parabant
 580 Laudem Ithaco Jovis ut gnatum demitteret orco.
 Ergo animum jubet in Lycios convertere Pallas.
 Cæranus, Alcanderque cadunt, ac dives Alastor,
 Et Chromius, Pritanisque, Halius, fortisque Noemon,
 Pluraque bellantum stravisset corpora latho.
 585 At trepidare fuga Lycios, ac vertere terga
 Conspiciens Hector, conferta per agmina pergit
 Corpore præstanti, & rutilis notissimus armis.
 Turbantur Danaï passim, ceduntque, paventque,
 Gaudet Sarpedon, mœstumque inclamat eunti:
 590 Affer opem, o, nec me prædam, fortissime Teucrum,
 Esse velis Danaï, vestrae sub mœnibus urbis
 Fata premant sinito, in patrios remeare penateis,
 Et charam uxorem, dulcemque revisere natum
 Quandoquidem miseri ab Divis prohibemur iniquis.
 595 Hæc ait, ille nihil, rapido namque impete cursus
 Fertur in Argivos, properatque avertere campis.
 Ductorem Lycii patulae sub tegmine fagi
 Fronde locant viridi, huic Pelagon fidissimus adstat,
 Fraxineumque trahit telum de corpore: at ipsum
 600 Deseruitque anima, atque oculis caligo refusa est.
 Inde novus membris venit vigor, aura superne
 Ut blandam spirans ægros recreaverat artus.
 At Danaï Martem veriti, & veriti Hectoris arma;
 Nec dare terga fugæ, aut audent se credere pugnae,
 605 Paulatim sed agro cedunt. Quem Trojus Hector?
 Quem primum Mars, quem postremum in Tartara adegit?
 Diis similis Theutras cadit, & cadit altus Orestes,
 Cornipedum domitor, Trechusque insignior hasta,

V. 605. *Quem Trojus Hector.* Simile illud Virgilii in 12.
 „ Quis mihi nunc tot acerba Deo, quis carmine caedeis
 „ Diversas obitumque ducum, quos æquore toto
 „ Inque vicem nunc Turnus agit, nunc Trojus heros Expediat?

- Enopidesque Helenus, magnoque ab sanguine cretus
 610 Enomaus, pecorumque, ac dives Oresbius agri
 Hyla in frugifera ad vitreas Cephissidos undas,
 Bæoti pingueis findunt qua vomere glebas.
 Ut vero Argivos ruere, increbrescere Troas
 Ab cælo procul adspexit Saturnia Juno,
 615 Palladis armisonæ his accendit pectora dictis;
 Gnata Jove, ergone Atridas fallacibus ambæ
 Lusurimus verbis domituros Pergama flammis?
 Pollicite, patriasque domos, & regna parentum
 Visuros iterum? Qui vero? ita cæde Pelasgum
 620 Si Martem patimur, sævire, atque Hectora campis?
 Quin ruimus contra, paribusque resistimus armis?
 Hæc loquitur, paret dicto Tritonia Pallas.
 Juno quidem primum phaleris fulgentibus auro
 Cornipedes insternit equos, pulchraque parente
 625 Pulchrior ipsa rotas volucres interserit Hebe,
 Ferreus has axis, radiosque adstringit ahenos,
 Hinc octo, atque illinc, auroque orbile coruscum;
 Circulus at geminos orbis super æreus ambit,
 Modioli que graves argento hinc inde coercent.
 630 Tum fulvo intertexta auro retinacula sedem
 Distendunt mediam, temoque argenteus inde
 In longum excurrit, cui lora jugalia nectit,
 Auratumque jugum: celeres huic maxima Juno
 Jungit equos pugnamque fremens, cædemque cruentam.
 635 At Pallas peplum, & vesteis discincta fluentis,
 Ipsa manu quondam multo quas neverat auro,
 Edibus in patriis, auro, squammisque trilicem
 Loricam ingentem induitur, Jovis arma parentis,
 Aegidaque horrificam, Terror quam pallidus, & quam

V. 639. *Aegidaque horrificam*. Hujus descriptionis partem describit Virgilius in 8, ubi de Palladis ægide.
 „Connexosque angues, ipsoque in pectore Divæ
 „Gorgona desecto vertentem lumina collo „.
 Quo loco Servius, & Ruæus Gorgonem non in Palladis clypeo, sed

- 640 Rixaque, & insanus Furor, & sibi conscia Virtus
 Undique circumeunt, ipsoque in pectore Divæ
 Gorgonis horrendum caput, atque innexa colubris
 Ora, Jovis monstrum infandum (mirabile visu!)
 Cristatam hinc capiti galeam, cui vertice ab alto
 645 Quatuor adsurgunt coni, magnamque, gravemque.
 Illa acies tegetet juvenum, quas Martis in usum
 Centum alerent urbes, currus tum scandit in altos
 Adproperans, hastamque manu, nodisque gravatam,
 Ingentem, validamque capit, qua sæpe maniplos
 650 Illa virum, heroasque domat Jove nata potente.
 Urget equos celeres Juno. Crepuere patentes
 Sponte sua cæli postes, custodibus Horis,
 Claudere queis cælos, nigroque obtexere nimbo,
 Aut reserare datum, recta hinc ad culmina Olympi
 655 Præcipitant cursum, summo qua vertice terras
 Despectat genitor, fatur cui talia conjux:
 O Divum, atque hominum pater, atque æterna potestas,
 Nonne vides furit ut toto Mars ferreus agro,
 Florentumque acies juvenum sternitque, domatque
 660 Jusque, & fas contra? Misera mihi cura, dolorque,
 Cui Venus, atque arcu insignis succenset Apollo
 Dementem stimulans, Divum qui numina contra
 Jura negat sibi nata, nihil non arrogat armis.
 At tu, chare mihi pater, indignaberis, hunc si
 665 Percussum avertam pugna, atque immane dolentem.
 Frater ad hæc: Ipsum contra, tu Palladis arma

in anteriori lorice, sive thoracis parte ad Divæ pectus insculptam fuisse arbitrantur. At Homerus lorica ab Aegide aperte distinguit. Et Ruæus quidem ægidem clypeum interpretatur, at Medusæ caput non in clypeo, inquit, sed in anteriori lorice parte ad pectus affixum. De media autem clypei parte, que eo sublato pectori correspondet cur accipi non possit, equidem non video.

V. 652. *Custodibus Horis*. Hinc pulchre Sannazarius in 3.
 „Insomnes Horæ, namque his fulgentia Divum
 „Limina, & ingentis custodia credita cæli „.

- Diva cie, toto quæ olli infensissima cælo est.
Dixerat hæc, parentque Deæ, biiugesque fatigant,
Terraique volant medio, cælique profundi.
- 670 Litoreæ vero quantum alto ab culmine rupis
Prospectus per inane patet super æquora ponti
Tantum cælestum immortalia corpora equorum
Conficiunt celeri saltu. Jamque arva tenebant
Flavus ubi Simois volventis saxa Scamandri
- 675 Miscetur limphis, ibi equos per prata solutos
Propter aquam nebula circum Dea fudit opaca,
Ambrosiamque illis pascendam protulit alveo
Purpureus Simois, cælo grattissimus amnis.
Illæ, ceu pavidæ nullo clamore columbæ
- 680 Adproperant, ventum donec, qua plurima circum
Tydidem stat turba vicum, ceu montibus altis
Fulminei vel apri, aut latebrosa ad tesqua leones
Carnivori: hic altum inclamat Saturnia Juno,
Stentoris incessum, vocemque imitata canoram,
- 685 Qui tantum ingenti pollebat gutture, quantum
Quinquaginta alii: o forma, non robore clari
Grajugenæ, non Dardaniæ gens Troja portas
Ultra olim progressa, truceis cristatus Achilles
Quum Dolopum regeret turmas in bella comanteis.
- 690 Usque adeo virtusque viri, metuendaque tela.
Nunc tamen urbe procul pugnant, ratibusque minantur.
Tantum effata animos, laudisque inspirat amorem.
At Pallas Tydeo genitum corpusque levantem
Repperit, ac puris siccantem vulnera limphis,

V. 672. *Tantum cælestum*. Nobilissimam hanc hyperbolem commendavit Volterius, & alii Critici.

V. 684. *Stentoris incessum*. Cujus vox in proverbium abiit, inde Juv. Sat. 13.

„ Tu miser exclamas ut Stentora vincere possis „

V. 694. *Repperit*. Primam hujus præteriti produxit quandoque Virg.

- 695 Quæ modo pugnant inflixit, tua, Pandare, dextra.
Namque olli angebant clypei sub pondere magno
Lora manum, nigroque tumebat plaga cruore.
Constitit illa jugum propter, sicque ore profatur:
At non te similem genuit sibi robore Tydeus,
- 700 Mole quidem exiguus Tydeus, sed robore magnus.
Meque etiam invita Thebanas missus ad arceis,
Mensisque, & jussus placidæ indulgere quieti,
Cadmaæas genteis (animum cohibere ferocem
Haud potis) auxilioque procul, castrisque suorum
- 705 Ore lacessivit, domuitque interritus hasta,
Nostra victor ope; at pugnantem sæpe tuemur
Te quoque, & Iliacas hortamur tendere in arceis
Ergo vel fessum tardat labor, aut metus ater
Exanimat, neque te Tydei de sanguine natum
- 710 Credidero. Hæc Pallas, fatur cui talibus heros:
Agnosco te, Diva, lubens vereorque loquentem.
Nec me, fabor enim, aut fessum labor opprimit ingens,
Aut timor exanimat, tua me, tua jussa coercent.
Namque beatorum occursum vitare Deorum
- 715 Jussisti Venerem præter: mandata sequutus
Abstini pugna, jussique recedere turmas
Vidi ego nam sævum miscentem prælia Martem.
Talia Tydides; at nunc (Tritonia fatur)
Nec Martem indomitum, magnorum aut quemque
Deorum
- 720 Chare, time, ecce adsum, ac tutum te numine præsto.
In Martem primum biiuges hinc dirige, & ipsum
Ense pete, aut telo volucris, insanumque, malamque
Divorum pestem, atque hominum, qui nuper amicum
Se Danais, Trojæ infensum juraverit hostem
- 725 Et nobis coram, & Junonis numine magno;
At nunc in Grajos sumpsit pro Troibus arma
Pactorum oblitus, cælique irrisor, & Orci.
Hæc ait, atque rotis Sthenelum dejecit ab altis
Ipsa manu, terram ille petit, Dea fervida curru

- 730 Tydilem residet propter, tum faginus axis
Dat gemitum ingentem armata sub pondere Divæ.
Ipsa acreis moderatur equos, qua forte per agros
Sævus Ochesiadem Mavors spoliare parabat
Præstantem Ætolos inter, belloque superbum
- 735 Illicet occisi exuvias Periphantis, & arma
Abiicit ille manu, & magnum Diomedeæ contra
Æratam totis contorquet viribus hastam.
Incassum tamen, ab curru nam depulit ipsam
Diva manu, contra Tydides turbine multo
- 740 Telum agit intorquens; olli subit ærea cuspis
Impellente Dea, cinctus qua necitur aureus.
Mars hastam trahit inclamans, per gramina quantum
Aut novies, deciesve virum certantia clament
Millia, quum multo crudescunt sanguine pugna.
- 745 Tum qualis procul apparet caligine nigra
Noctem, hiememque ferens, & crebra tonitrua nimbus,
Talis stellatum cæli conscendere in axem
Mars visus, celeresque fuga prævertere nubeis.
Ut ventum Jovis in sedem, templa ardua Divum,
- 750 Sic Patrem adloquitur: Lentusne hæc talia cernes
Summe Parens? hominum generi Dii sæpe faventes
Sæva quidem perpessi alias; discordia cælo
Ex te nata tamen, libuit cui mittere in auras
Pestiferam hanc prolem, cui jura incognita, fasque
- 755 Nam Divum reliqui, æthereus quot claudit Olympus,
Te colimus, tua jussa, pater sequimurque, veremurque;
Hanc autem neque tu dictis, factisve coerces,
Indulges potius tentanti indigna, favesque.
Illa satum Tydeo immortalia numina contra
- 760 Impulit, Idaliæ violato corpore Divæ
Mox in nos etiam (& patefacto vulnere monstrat
Humorem undantem) contorta sævit hasta.

V. 730. tum faginus axis. Hinc illud Maronis de cymba Charontis:
„Gemit sub pondere cymba . . . Sutilis in 6.

- Nuncque etiam ingentis inter tot stragis acervos
Languidus, ac telis perfossus membra jacerem,
765 Eripui pedibus memet, pugnasque reliqui
Hæc Mavors, torvo quem Jupiter increpat ore:
Quid mæstis nostras obtundis questibus aureis
Hic residens, mihi cunctorum infensissime Divum?
Prælia te, cædesque juvant, & noxia bella,
- 770 Maternumque tibi ingenium indomitumque, feroxque.
Nec sine Junonis jussuque, & numine Pallas
Hæc furere auderet; sævos lenire dolores
Sed præstat, nostro quoniam de sanguine tandem
Diva parens cæli æthereas te effudit in oras,
- 775 Quod si non nostro ferres te e semine cretum
Jam dudum gemeres Erebi detrusus ad umbras
Enceladumque infra, & spirantem immane Typhoeum.
Hæc fatus toto quæsitum Præona cælo
Adproperare jubet: docta medicamina dextra
- 780 Ocyus hic spargit miscens, sanatque dolentem
Candidus ac veluti fici de frondibus humor
Lac liquidum celeri motu cogitque, premitque
In solidum, succis ita suave olentibus omnis
Ardor abit, stetit unda fluens. Hebe inclyta fratrem
- 785 Prima lavat, super & dios inspergit odores.
Ille Patrem propter fulgenti in veste resedit
Lætitiæ exultans: Juno, ac Tritonia Pallas
Ab campis pulso petierunt æthera Marte.

LIBER SEXTUS.

ARGUMENTUM.

Diis abeuntibus Græci plures Trojanos interficiunt. Heleno autem suadente, Hector urbem petit Matrem hortaturus ut Minervæ vota faciat, quo Diomedem ab campis avertat. Interea Diomedes ipse, Glaucusque jam jam congressuri, agnita paterna amicitia, hospitioque arma permutant. Hector Matrem Hecubam, & uxorem Andromachem extremum alloquitus cum fratre Paride in prælium revertitur.

Ergo acies Divis abeuntibus, utraque sævit,
Et rapidus belli jamque huc, jamque impetus
illuc

Per campos furit effusis simul undique telis,
Qua Simois, flavusque secat sata pingua Xan-

5 Primus Achivorum columen Telamonius Ajax (thus
Agmina perrupit Troum, rebusque salutem
Adtulit, adversum sternens Acamante creatum
Fortemque ingentemque: olli per cassida setis
Cristatam densis frontem subit ærea cuspis,
10 Figitur atque alte os intra, tum lumina nigris

Clauduntur tenebris. Tydides conficit hasta
Theutranidem Axylum, pingui qui nuper Arisba
Dives agri solitus cunctos in sedibus amplis
Excipere hospitio, atque opibus recreare benignus;
15 Sed non ab misero quisquam depellere telum,

V. 8. *Per cassida*. Hic accusandi casus apud Virgilium non occurrit, occurrit vero apud Propertium, lib. 3. Notat vero Servius Virgilium in 11. usum fuisse *cassida* ut nominativo primæ declinationis deducto a *Cassida* accusativo tertiæ, quod pluribus exemplis firmat, sicut & Ruæus.

- Ærunnasque graveis objectu pectoris ausus.
Occidit ille simul simulatque auriga Calesus,
Telluremque ambo vita petiere relicta.
Euryali Dressusque ingens, & Ophelsius ense
- 20 Infaustam posuere animam, tum Pedasus, atque
Æsepus, Nais quondam quos Nympha gemellos,
Nais Abarbaree est enixa ex Bucolione,
Bucolion sed enim gnatorum maximus ipse
Laomedontis erat justa non conjuge natus,
- 25 Ille greges patrios inter devinctus amore
Hos genuit geminos, ardens quos misit in Orcum
Mecistejades, fulgentiaque abstulit arma.
Astyalum occidit pugnae doctus Polypætes,
Percosium vero Pyditem mactat Ulysses
- 30 Cuspide transfossum, magnumque Aretaona Teucer,
Ablerum Antilochus splendenti conficit hasta
Nestorides, Elatum Grajorum Rex Agamemnon.
Pedason ille altam liquidum prope Satnioenta,
Felicisque agros multo vertebat aratro:
- 35 Leitus at Phylacum fugientem conficit heros,
Eurypilumque procul telo stridente Melanthus
Viventem capit Atrides Menelaus Adrastum.
Namque metu trepidi hac, illac dum plana jugales
Arva secant, hærentque implexis lora myricis,
- 40 Confracto temone virum excussere per agros,
Illum autem multo deformem pulvere Atrides
Corripuit subito, & ferrum, mortemque minatur;
At genua amplexus præfatur talia supplex:
Atreo gnate, sine hanc animam, & miserere precantis.
- 45 Est domus alta, jacent penitus defossa talenta
Cælati argenti, sunt auri pondera facti,
Infectique mihi, ferrique ærisque metallum

V. 44. *Sine hanc animam*. Hunc locum Homericum habes a Virgilio expressum partim in 1. de morte Ligeri, partim de Mago.

Arte laboratum multa: pater omnia charus
 Hac dabit, ad naveis saluum si norit Achivas:
 Dixerat, atque animum ancipitem jam flectere sermo
 50 Coeperat; at frater cunctantem his increpat ardens:
 O quid agis, bone, servandis haecne hostibus arma,
 Et cladem ingentem tot sustinuimus in annos?
 Scilicet haec de te meruerunt praemia Teucri.
 Quin fatum effugiat nullus, nec lacteus infans,
 55 Materni quem claustra uteri interclusa recondunt,
 Perfida gens pereat, fundo ruat Ilium imo.
 Dixerat haec: paret Menelaus recta monenti,
 Adrastumque manu repulit multa ore precantem.
 Irruit Atrides, ferrumque sub ilia condit,
 60 Impositaque super resupini pectora planta
 Fraxineum extorquet telum; Nelejus autem
 Nestor ad haec altum clamans: o Marte creati,
 Heroes Danaum, exuviarum nulla cupido,
 Armorumve animos incepta ab strage moretur.
 65 Occidamus, ait, totos mox fusa per agros
 Corpora trunca virum pulchris spoliabimus armis.
 Hac inquit, movitque animos, atque Ilium intra
 Fugissent Grajum trepidi formidine Teucri,
 His Helenus nisi Priamides clarissimus augur
 70 Astantem Aeneam, monuissetque Hectora dictis:
 Dux Anchisiade, tuque, o fortissime frater,
 Quandoquidem ambobus Lyciorum, atque agmina
 Teucrum

Credita, consilio, atque armis spes maxima gentis,
 Vos cohibete aciem, & portis consistite in altis,
 75 Ne uxorum amplexu in misero sternantur inermes;
 Nos, quanquam Danaum numero obluitemur iniquo,
 (Urget enim labor extremus) conabimur isthinc
 Propulsare globos, muroque arcere ruenteis.

V. 49. Jam flectere. Hoc quoque ad Aeneam transtulit Virg. in 13.

Interea ad sedes gressum molire paternas
 80 Hector, & amborum dilectam hortare parentem
 Palladis ut templum, summisque in collibus arcem
 Sublimem petat Iliadum comitante caterva
 Dona ferens, peplumque sibi quod charius, atque
 Pulchrius ad magnas Priami servaverit aedeis,
 85 Bissenasque simul lecta cervice juvencas
 Mactaturam aris voveat, si forte pudicas
 Uxores Diva, & gnatos miserata gementis
 Tydidem avertat, quo non violentior alter
 Sternit caede viros, pavidis instatque manipulis,
 90 Nec tantum, reor, in Teucros desavii unquam
 Ipse Dea quanquam Nereide natus Achilles.
 Talia suadenti confestim paruit Hector,
 Telaque bina manu quassans pedes agmina cursat,
 Acceditque animos dictis, pugna aspera surgit,
 95 Firmantur Phryges, atque obversi pectora pugnant;
 At Danaei pressere pedem, retroque tulere
 Coelicolum quemquam stellata ab sede Deorum
 Descendisse rati, & Teucros agitare furenteis.
 Hector sed magna compellat voce manipulos:
 100 O cives, sociique acres, gens incluta bello,
 Nunc vireis, animosque, viri, revocate priores,
 Dum Deus, & fortuna favet, dumque alta petamus
 Pergama nos senibus suasuri, & matribus agris
 Numina ut exorent, onerentque altaria votis.
 105 Dixerat, & muros cursu contendit in altos,
 Tum clypei extremus properantis lactea pulsat
 Colla, pedesque sonans taurino e tergore limbus:
 Interea paribus coeunt in gramine Glaucus
 Hyppolochos satus, & Tydeo satus asper in armis.
 110 Jam jamque infestis tentabant praelia dextris,
 Quum prior intrepido Diomedes pectore fatur:
 Quisnam, terrigenum fortissime, quove parente
 Natus ades? nec enim in pugna mihi cognitus unquam,
 Unde yiris nomenque ingens, & fama paratur,

- 115 Antevolans autem reliquos nunc robore fretus
Mecum audes conferre manum, ac te opponere contra.
Infortunatis vero genitoribus orti
Occursare mihi, & soliti expectare ruentem.
At si quis Superum cælo es delapsus ab alto,
120 Non ego cum magnis tentarim prælia Divis.
Nam neque contemptor Divum vixisse Lycurgus
Ille diu fertur, gelido qui in vertice Nisæ
Nutrices ausus Bachi violare bipenni.
Atque illæ abjectis petierunt invia thyrsis,
125 Bacchus præcipiti se misit in æquora saltu,
Exanimemque sinu, ac trepidum formidine fovit
Alma Thetis; Jovis ira tamen pro talibus ausis
Orbatumque oculis, fatuque indigna ferentem,
Invisum Diis Tænarias detrusit in undas.
130 Quod si mortali præfers te e sanguine cretum,
Huc propera, invenies vitæ hoc in pulvere metam.
Hippolochi contra fatur generosa propago:
Quid nostrum genus exquisis, fortissime Grajum?
Una quidem est homini, foliisque virentibus ætas,
135 Conditio atque eadem; Autumni ceu frigore primo
Illa cadunt, mox vere novo nova germinat arbos,
Progenies sic illa hominum perit, altera surgit.
Sed si tantus amor stirpem cognoscere nostram,
Adgrediar, toto quanquam notissima coelo est.
140 Urbs Ephyre Argorum colitur fundata recessu.
Sisyphus hanc tenuit sedem astutissimus olim,
Sisyphus Æolides Glauci pater, hocque parente
Bellerophon natus, robur cui munere Divum,
Eximiumque decus formæ: hunc nil tale merentem
145 Urbe procul patria, Lyciæ amandavit in agros

V. 121. *Lycurgus*. Non Legislator ille celebris, verum alter
Thraciæ Rex, Dryantis filius.

V. 134. *Una quidem*. Simile illud Jobi de homine: qui quasi
flos egreditur, & conteritur, & nunquam in eodem statu permanet.

- Rex Prætus, multas dederat cui Jupiter urbeis
Imperio regere, atque altis dominariæ Argis.
Nam juvenem ingenti regina ardebat amore,
Amplexusque optans vetitos, vetitosque hymenæos.
150 Verum ubi nulla via est animum superare severum
Mentis inops furit, inque odium, sævumque dolorem
Versus amor, nectitque dolos, urgetque maritum,
Ac tibi, vel Grajo moriendum est Bellerophonti,
Præte, ait, invitam qui me in sua flectere vota
155 Sollicitat, thalamique fidem violare prioris.
Audiit hæc Prætus, subitasque exarsit in iras,
Et ni Religio cohiberet sancta furorem,
Bellerophontæo fœdasset sanguine dextram.
Hinc subito ad socerum Lyciæ regna ampla tenentem
160 Ire virum, arcanasque jubet perferre tabellas,
Perniciemque sibi, & cædis mandata futuræ,
Ut Regis ventum ad sedeis, Xanthique fluenta,
Ille novem mactat pingui cervice juvencos,
Et totidem festos celebrat convivia soles.
165 Post ubi jam decimo Tithonia fulserat ortu,
Tum generi mandata rogat, tabulasque reposit.
Obstupuit relegens, sed tristia jussa facessit
Ille tamen, jubet ac sævam expugnare Chimæram,
Horrendumque, ingens, & non superabile monstrum,
170 Divorum genus, haud hominum de stirpe creatum.
Namque olli hirsutæ venterque, & tergora capræ,
Cauda draconis erat, rictusque, atque ora leonis

V. 148. *Regina*. Hanc Homerus hic Antiam vocat, alii An-
tiopem alii Stenobœam appellant. Præterea annis septemdecim Argis
regnasse scribit Eusebius.

V. 160. *Perferre tabellas*. Longe ergo ante Homerum, & ante
Trojanum excidium literarum usus erat apud Græcos, cujus contra-
rium scripsit Josephus. Quod vero ex hoc Homeri loco efficere vult
Tzetzes Græcos ante Cadmum literas habuisse falso nititur fundamento,
non enim, ut ille vult, Cadmus Bellerophonte posterior, sed longe
prior, & Sisypho cœvus.

- Et fumum ingentem, & nigras spirantia flammæ.
 Hanc Divum auxilio domuit fortissimus heros.
 175 Tum solymos, gentem indomitam convertere contra
 Arma jubet, neque pugnanti clementia Divum
 Defuit; ast hominum, aiebat, non durius ullum
 Se vidisse genus, mole aut insignius alta.
 Inde & Amazonidum victricibus expulit armis
 180 Fœmineas acies. Jamque altam victor in urbem
 Ibat ovans, densis quum saltibus irruit ingens
 Lectorum juvenum manus, insidiisque paratis
 Hinc urgent, atque hinc; sed toto ex agmine nulli
 In muros remeare datum, sedeisque parentum.
 185 Ergo viri virtus, pietasque ut nota tyranno est,
 Divinumque genus, summo est dignatus honore,
 Tradidit & gnatam, regnique in parte locavit.
 At Lycii reliquis præstantia jugera campis,
 Et Cereri, & dulci dederunt aptissima Bacho.
 190 Tergeminam huic prolem peperit pulcherrima conjux
 Isandrum, Hyppolochum, & formosam Laodamiam.
 Hæc commixta Jovi peperit Sarpedona Regem.
 Ille autem Superis invisus Aleja circum
 Arva pererrabat curis confectus amaris,
 195 Et vitam in tenebris miseram, luctuque trahebat.
 Isandrum Solymis miscentem prælia campis
 Ferreus occidit Mavors, iraque Dianæ

V. 177. *Non durius ullum.* Solymos, sive Palestinæ incolæ & robore, & corporis proceritate insignes fuisse confirmat etiam illud Cherili vetustissimi Poetæ, ubi de gentibus quæ Xerxem in Græciam sequebantur ita canit.

„ Trajicit inde hominum genus admirabile visu:

„ Phœnicum similis grandi sonat ore loquela.

„ Montibus in Solymis habitant, juxtaque paludem

„ Inmensam. Attonsum squallens caput obsidet horror.

Pro galeis derepta ab equis, durataque fumo. . . Ora ferunt. Quibus consonant ea quæ dicuntur num. 13. *Populus, quem vidimus, proceræ statura est. Ibi vidimus monstra quædam filiorum Enach de genere giganteo, quibus comparati videbamur quasi locusta.*

- Laodamia truces Erebi descendit in umbras.
 Me Hyppolochus genuit, meque ipse in Pergama misit
 200 Multa jubens prisca ut premerem vestigia Patrum,
 Quique Ephyram, & Lyciæ campos coluere feraccis.
 Hac de stirpe virum, atque hoc sanguine gloriator ortus.
 Vix ea fatus erat, Tydides lætus in alta
 Defigit tellure hastam, placideque profatur:
 205 Agnosco verus hospitium, & pia fœdera avorum.
 Ædibus in patriis clarum nam Bellerophontem
 Cœneus excepit quondam, noctisque, diesque
 Bis denas, epulasque inter sibi dona vicissim
 Pulchra dedere, Cœneus fulgentem murice baltheum,
 210 Ille autem pateram signis, auroque rotundam,
 Hancque domi, veniens Trojana in bella, reliquit.
 At Tydeum haud equidem memini, nam parvulus infans
 Ubera prensabam quum Grajum exercitus ingens
 Ingenti perit Thebarum ad mœnia cæde.
 215 Ergo tibi mediis hospes fidissimus Argis
 Semper ero; mihi tu in Lycia, si forte profectus
 Quondam illuc fuerim, gladio vitemus, & hasta
 Sed petere alterutrum: Lyciorum, & corpora Teucrum
 Plurima sunt nobis, sunt & tibi plurima Grajum,
 220 Quos sævire licet contra, atque sternere ferro.
 Nos interque etiam clypeos mutemus, & arma,
 Pignus amicitie sanctum, hospitiique paterni
 Argumentum ingens Teucris, Danaisque comatis.
 Vix ea, desiliuntque rotis, poscuntque vicissim,
 225 Dantque fidem, & junctis instaurant fœdera dextris:
 At Glauco miserum turbarunt numina sensum,
 Qui pretiosa volens dederit pro vilibus arma,
 Aureaque arma volens qui permutarit athenis.

V. 227. *Qui pretiosa volens.* Hi duo versus apud Homerum quatuor verba sunt. *Χρυσὰ χαλκείων, ἑκατομβῆσι ἐνραβδίων,* id est Aurea, pro æneis, & centum bobus æstimata, pro iis quæ vix novem bobus æstimari possent.

- Hæc inter Scæam in portam pervenerat Hector,
 230 Obvia cui matrum, & gnatarum plurima circum
 Turba ruit, super & gnatis urgentque, rogantque
 Fratibus & charis, patribusque: ille ordine cunctas
 Solatur verbis, & opem implorare Deorum,
 Supplicibusque jubet cumulare altaria donis,
 235 Undique nam premimur; fatoque urgemur iniquo.
 Laomedontiada Priami petit inde superbas
 Porticibusque cavis, atriisque capacibus ædeis.
 Quinquaginta intus thalami stant ordine longo,
 Regifico & luxu, hic lecta cum conjugè quisque
 240 Priamidum cubat, at gnatarum in parte reposta
 Bisseni adsurgunt, totidem queis carpere somnos
 Adsuæti generi pulchra cum conjugè quisquam.
 Hic tum sollicito dulcis stetit obvia mater
 Laodicem forma præstantem ut forte petebat,
 245 Adgrediturque ultro, ac dictis compellat amicis
 Hector, gnate, quid huc acie, pugnaque relicta
 Ipse ades? ah! nimium gens detestanda fatigat
 Jam Teucros, summasque Jovis contendis ad arceis
 Divum inflexurus votis, inimicaque Trojæ
 250 Numina magna poli; sed ades, dum dulcia vina
 Profero, queis libare Jovi, Divisque beatis,
 Et fractas possis reparare in prælia vireis,
 Namque fatigatis accrescunt robora membris
 Muneribus Bachi, qualem te Marte cruento
 255 Troja habet auxiliumque tuis, patriæque ferentem.
 Hæc genitrix, contra adfatur quam nobilis Hector:
 Ne mihi dulce feras, mater veneranda, Lyæum,

V. 235. Undique nam premimur. Transitus a prima ad tertiam personam, qui Homero non infrequens, ut animadvertit Longinus. Nec desunt & Historicorum exempla. Sufficiat illud Machabæor. 16. Nuntiavit Joann in Gazara quia periit pater ejus, & frater, & quia misit se quoque interfici.

V. 237. Atriisque. Producta media per Crassim, quasi scribas: atriisque.

- Namque animum enervet potius, frangatque necesse est.
 At Superis libare nefas, me flumine donec
 260 Abluero, nec enim manibus tractare cruentis
 Sacra decet, cælo aut pollutas tendere palmas.
 Sed tu, chara parens, sacram pete Palladis arcem.
 Tecum una Iliades, ac templum thure vapore.
 Tum vestem eximiam, gemmis, auroque rigentem,
 265 Quæque tibi fuerit gratissima, munera Divæ
 Sacra dato, dein bisseas, pingueisque juvencas
 Anniculas, juga non passas promitte daturam,
 Si Tydeo genitum ab muris averterit altis
 Hæc propera, Paridem interea (si forte vocantem
 270 Audierit) tristem in pugnam, Martemque ciebo,
 Degenerem! tellus utinam cui lata dehiscat,
 Quem Priamo, Priamique satis, Trojæque futuram
 Perniciem æthereas genitor projecit in auras.
 Ipsum ego si vivum Stygias descendere ad umbras
 275 Adspicerem, finem ingentum adventasse malorum,
 Et miseris pacatâ rear jam sidera Teucris.
 Hæc ait, at genitrix famulas jubet ire per urbem,
 Iliacasque nurus in regia tecta vocare.
 Ipsa in odoratum thalamum, ac penetralia tendit
 280 Hic numero, & pretio ingenti adservantur amictus
 Arte laborati, pulcherrima Sidoniarum
 Matrum opera, in Phsygiam quos ipse advexerat olim
 Priamides Paris, ab Tyrio quum litore pulchram
 Tyndaridem Iliacas secum adsportavit in oras.

V. 260. Manibus tractare cruentis. Communis gentium omnium sententia a priscis nimirum veri Dei cultoribus tradita. Unde illud: Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti: non poteris edificare domum nomini meo. Par. l. c. 21, & illud: Lavabo inter innocentes manus meas, & ita circumdabo altare tuum, Domine. Ps. 25.

V. 281. Sidoniarum. Quum Sidonias matres, & Tyrium litus audis, non Tyrum Phœnicie, sed Peloponnesi urbem cogita illius coloniam, unde ejus incolæ Sidonii vocati, sicut Carthaginienses Sidonios, & Tyrios vocat Virgilius, quia ab illis oriundos.

- 285 Hos inter peplum eximium, gemmisque coruscum
Sideris in morem, tum versicoloribus auro
Floribus intextum, extremum quod forte jacebat,
Adproperans tulit, ac tectis sese extulit altis.
Hiuc templum petit, at matres comitantur euntem.
- 290 Stridentes patuere fores, quas pulchra Theano
Cisseis, templi custos, Antenoris uxor
Ultero, aperit, peplum ipsa manu tum portat ad aras.
Iliades mœstum clamorem ad sidera tollunt
Hasque inter cum voce manus erecta sacerdos
- 295 Vota fovens Jove prognatam sic rite precatur:
Arripotens Trojæ custos, Tritonia virgo
Frange manu sævi telum Diomedis, & ipsum
Pronum sterne solo, portisque effunde sub altis
Tum tibi bisenas sacris mactabimus aris
- 300 Anniculas, pingueisque boves, queis vomere nondum,
Collave trita jugo. Hæc fatur, nec Diva precantis
Clamorem, aut fletus audit tractabilis ullos.
Ast Hector Paridis pulchras contendit in ædeis,
Regificasque, novasque, olli quas arte magistra
- 305 Præclari artifices longo struxere labore,
Trojani artifices, qui aulam, thalamosque capaces,
Et varii imposuere super laquearia tecti,
Arce in sublimi Priamumque, atque Hectora juxta:
Ipse decem longam cubitos, quam circulus ambit
- 310 Aureus, & lata fulgentem cuspide cedrum
Gestabatque manu, & magna se mole ferebat.
Hinc Paridem cernit procul in penetralibus altis
Tractantemque arma, & clypeum, pharetramque so-
nantem,
Et curvos, polientem arcus, galeamque coruscam.
- 315 Nec procul inde Helenam diversa in parte sedentem,
Et famulas inter moderantem pensa puellas.
Increpitans fratrem adloquitur tum maximus Hector:
O bone, quid molli simulas in pectore robur?
Nonne tui causa pudet, o turpissime, bello

- 320 Tot forteis cecidisse viros, & Pergama circum
Jam prope bis quinos Martem exarsisse per annos?
Castigasque alios ductor, stimulasque moranteis,
Tu cessas? Cessa; at tectis jam flamma minatur.
Sic Hector, Paris at contra pulcherrimus infit:
- 325 Nequaquam sine jure mihi indignaris inerti,
Optime Priamidum, hæc autem tibi vera fatebor
Non etenim aut odio in Teucros, irave maligna
Abstini pugna, aut me in propria tecta recepi,
Sed fractum ut mœrore animum, curisque levarem.
- 330 Nunc tamen in Martem dictis haud mollibus uxor
Impulit ancipitem, satiusque hoc rebar & ipse.
Nec siquidem has exosa manus victoria semper
Fugerit, ergo mane dum tristibus induor armis,
I præ, vel magis, ad portas jam te assequar altas.
- 335 Hæc Paris, at fratrem adfatur sic pulchra Lacoena:
O frater, mihi si fratrem te dicere fas est,
Hoc utinam caput emissum vix lucis in oras
Aut malus in rupeis, atque in deserta tulisset
Ventorum turbo, aut pelagi spumantis in alto
- 340 Gurgite mersisset, fierent tam dira priusquam.
Sed voluistis enim Superi, & sic fata ferebant.
Conjugis at potui melioris dicier uxor,
Cui non prorsus honos, neglectaque fama fuisset;
Huic autem neque mens illo nunc pectore constat,
- 345 Constatitve unquam, donec det sanguine pœnas.
Tu tamen, o patriæ columen, Paridisque, meique
Quem scelera insontem bello immersere cruento,
Ingredere, & fessos artus furare labori
Tantisper, nos at miseri, quos ætheris alti
- 350 Hanc posuit pater in sortem, famosa feramur
Omnibus ut quondam, ridendaque fabula linguis.

V. 332. *Has exosa manus.* Similis loquutio Turni apud Virgi-
lium in 12. *Non adeo has, exosa, manus victoria semper. Fugit.*

- Hector ad hæc. O chara, moras mihi nectere noli,
 Nam labor in pugnas, desideriumque meorum
 Jam dudum vocat absentem; tu hortare maritum,
 355 Intra urbem ut nobis cinctis jungatur in armis.
 Hinc etenim charam uxorem visurus in ædeis
 Ire paro, ac dulcem, mea gaudia tota, puellum.
 Cui notum an Danaum ferro jam fata minentur,
 Nec vultus iterum liceat mihi cernere charos?
 360 Sic fatus gressum adglomerat, tectisque propinquat.
 At procul Andromache in turrem contenderat altam,
 Sedula cui nutrix puerum Astyanacta ferebat.
 Ille ut quæsitam ingenteis hinc, inde per ædeis
 Invenit nusquam, texenteis limine in ipso
 365 Adloquitur famulas: Quo se nam, dicite, conjux
 Contulit Andromache? an pulchras visura sorores?
 Aut fratrum quemquam nostrorum? An Palladis arcem
 In summam, Matremque Hecubam, Iliadesque sequuta?
 Olli pacato cellaria pectore fatur:
 370 Non illa aut templum, aut quosquam visura propinquos
 Uxor iit; murum hinc properans, turremque petivit
 Attonitæ similis, sciret quum Troas Achivis
 Terga dare, & fuso ad muros contendere cursu:
 It comes ancilla, & puerum fert sedula secum.
 375 Dixerat, atque Hector subitus vestigia torsit,
 Emensusque urbem immensam, atque strata viarum
 Venerat in portam, castris quæ obversa jacebat,
 Quum festina gradum subito stetit obviam conjux
 Andromache, magni proles pulchra Eetionis,
 380 Dives Hypoplaciæ quondam qui mœnia Thebes,
 Et Cylicum populos lata ditioe tenebat.
 Nutricisque sinu gestatur parvulus infans
 Unicus Hectorides roseo pulcherrimus ore

V. 361. *At procul.* Ultimus hic Hectoris cum uxore Andromache,
 & parvulo Astianacte congressus suavissimus pariter est & modestis-
 simus, natura, imagine, & virtutis splendore gratissimus.

- Flos veluti, aut qualis fulget Cythereus ignis.
 385 Hunc pater, & genitrix dixere Scamandriion, ipsum
 Sed reliqui Astianacta vocant, namque ense, manuque
 Hectoris unius steterat Neptunia Troja.
 Arrisit puero blandum pater, anxia contra
 Andromache, & lacrimis oculos suffusa decoros,
 390 Ah potius miserere, inquit, gnatique, meique,
 O dulcis conjux: virtus tua maxima teque,
 Meque etiam perdet: viduam, luctuque sepultam
 Mox linques namque in te omnes facto agmine Graii
 Undique consurgent, magnæ spes unica Trojæ.
 395 Me tamen ante premat mors, quam te, chare, peremptum
 Audiero, quid enim miseræ tum denique restat?
 Nec mihi jam genitrix, genitorve, hunc sævus Achilles
 Victor Hypoplaciæ Theben, Cylicumque feraceis
 Depopulatus agros, Stygias demisit in umbras.
 400 Non tamen aut armis, pulchro aut spoliavit amictu,
 Religio vetuit; justis sed rite solutis
 Exuviasque viri, & flammis crepitantibus artus
 Comburi jussit, tumulique adjecit honorem
 Aggere composito; at Nymphæ frondentibus ulmis
 405 Ornavere locum, Nymphæ, Jovis aurea proles,
 Candidæ Orestiadæ: septem tum corpora fratrum
 Una dies lætho dedit, & vis effera Achillis.
 Olli armenta procul pascebant valle reducta,
 Lanigerosque greges: charam tum denique matrem
 410 Huc postquam advexit spoliis ditatus opimis
 Dimisit tandem in patriam auri pondere magno
 In pretium accepto; ast illam vix pace fruentem
 Alma soror Phœbi Cocyti emisit in undas.
 Tu solus fraterque mihi, genitrixque, paterque,
 415 Ac tibi sum primis virgo conjuncta hymenæis.
 Chare, precor, miserere (tuæ si tædia vitæ
 Ceperunt te tanta) mei, gnatique tenelli.
 Hac tutus reside in turri. Teucrumque comantum
 Stare jube turmas patulam juxta caprificum,

- 420 Qua facilis Danais aditus, murique fatiscunt:
 Illac ter ferro Idomeneus perrumpere, terque
 Ajaces gemini, & geminus tentavit Atrides,
 Tydidesque ferox, seu quisquam hæc suaserit augur,
 Sive animum audacem impulerit sua cuique cupido.
- 425 Hæc fatur lacrimans, contra sed Trojus Hector:
 Parce tuis incertem animum afflictere querelis,
 O pulchra Andromache, & vita mihi charior ipsa;
 Quæ memoras, hærent imis defixa medullis;
 Iliades sed enim vereor, vereorque ferocis
- 430 Dardanidas, me qui merito ignavumque vocabunt,
 Degeneremque truci videant si absistere pugna.
 Et me patris honos Priami, laudisque futuræ
 Raptat amor sævum in Martem, cædeisque cruentas.
 Ab puero siquidem gravibus sudare sub armis,
- 435 Et primam didici ante aciem contendere in hosteis.
 At scio, nec me fallit amor, scio: Pergama tandem
 Sacra ruent, Priamusque senex, Priamique potentis
 Regna antiqua; manet fatorum immobilis ordo.
 Nec patriæ tamen ardentis, Priamive perempti,
- 440 Aut Hecubæ, aut fratrum tristi sub morte cadentum
 Torquet corda dolor, labefactaque viscera tantum,
 Quantum, chara, tui, Danaum quam forte gementem
 Captivam quisquam Argolicas abducat in urbeis
 Texturam arbitrio dominæ, jussuque superbæ,
- 445 Laturamve humeris Messeidos, aut Hyperies
 Pulchro ex fonte gravi pressam sub pondere limphas.
 Adspectansque aliquis lacrimantem, & multa dolentem,
 Hæc, dicet, conjux erat Hectoris, inclytus olim,
 Qui fuit in Teucris, & præstantissimus armis.
- 450 Sic Danai quondam; sed me atro funere raptum
 Terra tegat congesta, oculis, dilecta, priusquam
 Captivam his videam, abductam vel te auribus istis
 Audiero. Hæc fatus, chari pater oscula nati,
 Amplexusque petit, sed enim perterritus infans
- 455 Horrentem galeam, tactusque refugit ahenos,

- Surgentemque jubam capiti, torvumque trementem.
 Ergo altum inclamans subita formidine, matris
 Colla, sinumque premit trepidans; risere parentes
 Attonitos versantem oculos, & vana paventem.
- 460 Ast Hector galeam capiti detraxit, & alma
 Fulgentem tellure locat, tum dulcia primum.
 Oscula libavit labris, dein lene sub auras
 Extulit, atque manu gaudens agitavit utraque
 Cælicolum Patremque Jovem, Divosque precatus:
- 465 Summe poli rector, Diique, hoc concedite patri
 Ut genti charus, sceptroque decorus avito,
 Eximiusque armis Trojana hic imperet arce,
 Et quondam exuvias referentem de hoste cruentas
 Cernentes Teucris, longè hic patrem Hectora, dicant,
- 470 Robore præcellit, tententque ea gaudia matrem.
 Dixerat: & pulchræ dat pignora chara parenti.
 Illa sinu puerum lacrimantem excepit odoro
 Subridens, vir quam vultu solatur amico,
 Demulcetque manu incertem, ac talibus infit:
- 475 Pelle animo curam ingentem, suavissima conjux,
 Haud etenim Grajum, fatis renuentibus, ulli
 Sternere me ferro, aut muros intrare licebit;
 At si fata ferant, quis fato obsistere certet?
 Stat sua cuique dies: breve, & irreparabile tempus
- 480 Omnibus est vitæ, forti, ignavoque cadendum est.
 Ergo domum repetens moderator pensa puellis,
 Ingenteisque jube percurrere pectine telas;
 Armorum, Martisque, viris est cura relicta
 Omnibus, at mihi præsertim, quot claudimur urbe:
- 485 Sic fatus galeam induitur, turmasque reposcit
 Illa abeuntem oculis sequitur, lacrimisque profusis.
 Ut ventum in sedeis luctum commovit acerbum
 Adstanteis inter famulas, turbamque suorum
 Hectora desistentem, nec enim de cæde putabant
- 490 Visuros iterum reducem, manibusque Pelasgum,
 Nec Paris interea tectis cunctatur in altis

- Induit ut pulchros armis splendidibus artus;
 Sed cursu volat effuso, portisque propinquat.
 Qualis ubi abruptis fugit præsepia vinclis
- 495 Tandem liber equus, campoque potitus aperto,
 Aut ille in pastus, armentaue tendit equarum,
 Aut assuetus aquæ perfundi flumine noto
 Emicat, arrectisque fremit cervicibus alte
 Luxurians, luduntque jubæ, per colla, per armos.
- 500 Haud secus Iliaca descendens aureus arce,
 Sol veluti ignivomus, toto de corpore fulget,
 Exultatque Paris: rapido tunc Hectora cursu
 Adsequitur, primum qua venerat obvia conjux.
 Hinc prior adloquitur: Nimum te forte moratus
- 505 Hic fuero, ac dudum iratum exspectare coegi.
 Hector ad hæc: Equidem non te, charissime, lentum
 Arguerim merito, est etenim tibi robur, & acreis
 In pugnas animus; sed enim prudensque, volensque
 Detrectas onus interdum, vireisque remittis.
- 510 Cor magis hinc nobis irarum accenditur æstu
 Quum tamen in Te germanum convicia fratrem
 Teucrorum accipio, ingentum quos ipse malorum
 Traxisti in cumulum; sed age, hæc nos Jupiter olim
 Forte sinet melius componere, fas erit unquam
- 515 Si modo Cœlicolis patera libare capaci
 Ædibus in patriis, Sigeo ab litore postquam
 Expulsi Danaï Argolicas vertantur ad urbeis.

V. 494. *Qualis ubi*. Comparationem hanc Latinam fecit Virgilius, cujus ii sunt versus in II. Eandem rudi Minerva imitatus fuerat Ennius, & pulchrius inde Torquatus Tassus Italus Poeta suæ Hierusalem lib. 9.

LIBER SEPTIMUS.

ARGUMENTUM.

Heleno suadente Hector optimum quemque Græcorum ad singulare certamen provocat. Novem inter duces Ajax Telamonius sorte deligitur, ipsosque quum strenue dimicassent, præcones, nocte ingruente, dirimunt. Postridie, pactis induciis, cadavera utrique sublata sepeliunt, murumque Græci exstruunt, indignante Neptuno. Jupiter ipsis per noctem infausta futurorum præsentia ostendit.

- D**ixerat, atque una portis bipotentibus ambo
 In campū exierant, cædem, pugnamque frementes.
 Ac veluti in lento luctantibus æquore nautis
 Exoptata diu spirant quum flamina velis,
- 5 Expanduntque sinus læti, & blanda otia carpunt
 Remigio ab longo, sic toto gramine Troes
 Hectoris adventu exultant, Paridisque superbi.
 Primus Areithoidem Paris occupat ense Menesthem
 Arna devectum pingui, quem Philomedusa
- 10 Clavigero quondam peperit pulcherrima Regi.
 Eionis cervicem Hector sub casside athena
 Transadigit ferro: Lyciorum ex agmine ductor
 Dexiadem Iphinoum Glaucus configit ad altum
 Hasta humerum, currus ut forte ascenderat altos.
- 15 Volvitur, atque olli solvuntur frigore membra.
 Non tulit hanc stragem, magnoque a vertice Olympi
 Illicet in terras summo Jove nata Minerva
 Descendit commota animum. Contra obviis ipsam
 Pergamea ex arce intuitus properabat Apollo,
- 20 Mœnia cui Trojæ, & Priami cui regia cordi.
 Et procul: Ecquidnam ingenti turbata furore
 Diva venis? an opem Danaï latura comatis?

- Induit ut pulchros armis splendidibus artus;
Sed cursu volat effuso, portisque propinquat.
Qualis ubi abruptis fugit præsepia vinclis
- 495 Tandem liber equus, campoque potitus aperto,
Aut ille in pastus, armentaue tendit equarum,
Aut assuetus aquæ perfundi flumine noto
Emicat, arrectisque fremit cervicibus alte
Luxurians, luduntque jubæ, per colla, per armos.
- 500 Haud secus Iliaca descendens aureus arce,
Sol veluti ignivomus, toto de corpore fulget,
Exultatque Paris: rapido tunc Hectora cursu
Adsequitur, primum qua venerat obvia conjux.
Hinc prior adloquitur: Nimum te forte moratus
- 505 Hic fuero, ac dudum iratum exspectare coegi.
Hector ad hæc: Equidem non te, charissime, lentum
Arguerim merito, est etenim tibi robur, & acreis
In pugnas animus; sed enim prudensque, volensque
Detrectas onus interdum, vireisque remittis.
- 510 Cor magis hinc nobis irarum accenditur æstu
Quum tamen in Te germanum convicia fratrem
Teucrorum accipio, ingentum quos ipse malorum
Traxisti in cumulum; sed age, hæc nos Jupiter olim
Forte sinet melius componere, fas erit unquam
- 515 Si modo Cœlicolis patera libare capaci
Ædibus in patriis, Sigeo ab litore postquam
Expulsi Danaï Argolicas vertantur ad urbeis.

V. 494. *Qualis ubi*. Comparationem hanc Latinam fecit Virgilius, cujus ii sunt versus in II. Eandem rudi Minerva imitatus fuerat Ennius, & pulchrius inde Torquatus Tassus Italus Poeta suæ Hierusalem lib. 9.

LIBER SEPTIMUS.

ARGUMENTUM.

Heleno suadente Hector optimum quemque Græcorum ad singulare certamen provocat. Novem inter duces Ajax Telamonius sorte deligitur, ipsosque quum strenue dimicassent, præcones, nocte ingruente, dirimunt. Postridie, pactis induciis, cadavera utrique sublata sepeliunt, murumque Græci exstruunt, indignante Neptuno. Jupiter ipsis per noctem infausta futurorum præsentia ostendit.

- D**ixerat, atque una portis bipotentibus ambo
In campū exierant, cædem, pugnamque frementes.
Ac veluti in lento luctantibus æquore nautis
Exoptata diu spirant quum flamina velis,
- 5 Expanduntque sinus læti, & blanda otia carpunt
Remigio ab longo, sic toto gramine Troes
Hectoris adventu exultant, Paridisque superbi.
Primus Areithoidem Paris occupat ense Menesthem
Arna devectum pingui, quem Philomedusa
- 10 Clavigero quondam peperit pulcherrima Regi.
Eionis cervicem Hector sub casside athena
Transadigit ferro: Lyciorum ex agmine ductor
Dexiadem Iphinoum Glaucus configit ad altum
Hasta humerum, currus ut forte ascenderat altos.
- 15 Volvitur, atque olli solvuntur frigore membra.
Non tulit hanc stragem, magnoque a vertice Olympi
Illicet in terras summo Jove nata Minerva
Descendit commota animum. Contra obvius ipsam
Pergamea ex arce intuitus properabat Apollo,
- 20 Mœnia cui Trojæ, & Priami cui regia cordi.
Et procul: Ecquidnam ingenti turbata furore
Diva venis? an opem Danaï latura comatis?

- Nam neque te credam Teucrum tetigisse laborem.
 At tristes jam pone minas: sat luce sub ista
- 25 Funebribus, Martique datum, requiescere turmas
 Nunc sine, mox iterum pugnas, Martemque retractent,
 Donec erit finis, Priami regna inclyta quando,
 Resque Asiae vobis concessum evertere fati.
 Huic Dea: nil renuo, mitte hanc de pectore curam.
- 30 Qui tamen ardenteis animorum extinguer aestus
 Posse putas? Contra adfatur quam Phœbus Apollo:
 Hectoris invictum robur, mentemque ciere
 Fert animus, velit ut solus se opponere soli
 Cui Danaum cumque, & sævo contendere Marte.
- 35 Ductores Grajum indignantes, Hectora contra
 Ire parent, juvenisque ausus frænare superbos.
 Sic Phœbus, paretque Deo Tritonia Pallas.
 Audiit hæc Helenus, Phœbo quo charior ullus
 Non fuit, aut cæli auspiciis præstantior alter.
- 40 Advolat, & fratrem verbis adfatur amicis:
 Optime Priamidum, fraternis credere dictis
 Anne velis? Teucros, Grajosque hinc inde comanteis
 Stare jube. Tu ductorum in certamina quemque
 Dura voca, nec enim hic vitæ tibi terminus hæret.
- 45 Hæc me Dii docuere, viceis sic torquet Olympus.
 Sic ait, insiluitque Hector, totosque per agros
 Stare jubet Troas, Grajorum sistit Atrides
 Inde acies, sedet & Phœbus, sedet aurea Pallas
 Ingentem Jovis ad fagum, ramosque comanteis
- 50 Vulturibus similes, taciti gaudentque tuendo
 Bellatorum acies clypeisque, hastisque coruscis,
 Horrenteisque agros galeis, ceu flamine primo
 Surgentis Zephyri ponto diffunditur horror,
 Nigrescuntque undæ: mediis tum Trojus Hector:
- 55 Dardanidæ, & vos Grajorum gens optima bello,
 Accipite hanc, quæ nunc animo sententia surgit.
 Fœdera quandoquidem fecerunt irrita Divi,
 Et mala Saturno genitus molitur utrisque

- Arx donec Priami, turritaque Pergama flammis
- 60 Corruerint, vos aut domiti spolia inclyta Teucris
 Liqueritis longis ratibus maria alta remensi.
 Sunt (equidem novi) fortissima robora Achivum.
 Horum si cuius furor est, & conscia virtus,
 Audeat, & mecum tentet decernere ferro.
- 65 Ajo etenim, dicto testis mihi Jupiter esto:
 Si me ille exanimem Stygias demittat in umbras,
 Arma quidem ferat ad naveis; at corpus in ædeis
 Ferre sinat patrias, charorum ut ritè meorum
 Ultimo honore fruar, tumuloque recondar avito.
- 70 Quod mihi si optanti annuerit crinitus Apollo
 Ut ferro hunc perimam, exuviis indutus opimis
 Hinc abeam Phœbi sacras laturus ad aras,
 Affigamque tholo; at mortalia membra Pelasgis
 Ferre sinam, justa ut solvant postrema sepulto,
- 75 Addant & tumulum extremam prope litoris oram,
 Quem nauta angustum dum præterit Hellespontum
 Ostendens olim, jacet hic fortissimus heros
 Grajugenum dicat, vicit quem Trojus Hector.
 Sic quondam, seri invideant ea facta nepotes.
- 80 Hæc ait, & Danaum proceres pudor excitat ingens,
 At cohibet timor incertos, hærentque, silentque.
 Increpitans tandem, ac frendens Menelaus Atrides:
 Me miseram! o non Argivi, sed Achæides, inquit.
 Siccine nullus erit (proh dedecus) Hectora contra
- 85 Tendere qui velit armatus? Sed fata sedenteis
 Vos hic dura premant, excors, ingloria turba,
 Per me equidem licet, incedam contra obvius ipse.
 Vicerit is data cui fuerit victoria cælo.
 Talia præfatur, poscitque interritus arma.
- 90 Et postrema quidem, tibi Rex Menelæe, fuisset
 Illa dies, armis quoniam præstantior Hector,
 Ni Danaum proceres, Agamemnonque ipse furentem
 Sedassent animum, fatur cui talia frater:
 Insanis Menelæe? virum qui tendere contra

- 95 Armatus tentes virtute, & robore longe
Præstantem? horrescunt fortissima pectora Grajum,
Ipseque Pelides horrescit maximus armis
Occursare viro, ac telo expectare ruentem.
Quare hanc mitte, precor, curam, tacitusque quiesce.
100 Haud deerit qui Priamidem intrepidumque, ferumque,
Atque avidum pugnae fulgente coerceat hasta.
Ille quidem, reor, exstructas persolvat ad aras
Vota lubens si uxorem iterum, gnatumque reviset.
Hæc loquitur, flectitque animum, nec recta monenti
105 Abnuat Atrides Menelaus, & arma ministri
Certatim detracta humeris in tecta reponunt.
Adstanteis sic adfatur Neleius heros:
Eheu! quis luctus terras invadet Achivas?
O quos Myrmidonum Peleus ductorque, paterque
110 Cornipedum domitor dabit alto e pectore questus?
Qui me multa rogans tectis lætatus in altis
Ductorum voluit gnatosque, patresque doceri
Cunctorum. Nunc ille graveis ad sidera palmas
Vota vovens feret, ut tristes Plutonis in ædeis
115 Ire sinant animam, ac terreno ab corpore solvi
Hectoris ob furias, & verba minacia Reges
Quum pavidos torpere sciat, tacitosque sedere.
O Divum Pater, o Phœbe, ac Tritonia Pallas!
Essem utinam juvenis, qualis prope mœnia Pheæ
120 Iardani ad ripas, quum longis Arcades hastis
Pugnarent, Pyliæque manus, Celadontis ad undam.
Quos inter primam ante aciem fortissimus heros
Stabat Ereuthalion Divis par robore & armis.
Regis Areithoi thoraca indutus ahenum,
125 Et clypeum ingentem, & surgentem casside cristam,
Regis Areithoi, insigni quem nomine gentes
Clavigerum dixere, etenim non ense, nec hasta,
Ferrata sed enim clava rupisse phalângas
Bellator solitus. Fraude hunc, atque arte Lycurgus
130 Non vi (nam quid enim vi posset?) fraude peremit

- Calle interceptum angusto, nullum unde furenti
In clava auxilium, & medium transverberat hasta.
Volvitur ille extensus humi, fulgentiaque arma
Donum ingens Martis solitus gestare Licurgus.
135 Ille gravis senio famulo dat Ereuthalioni,
Queis hic insignis Pylios fortissimus omneis
Evocat in pugnam: trepidant, hærentque, nec ullus
Fortunam tentare manu perterritus audet.
Infremui, minimus quanquam, atque novissimus armis,
140 Conseruique manum, nec cæptis optima Pallas
Defuit, atque virum virtute, & mole superba
Præstantem occidi his manibus, fulvaque jacebat
Multus humo, totoque ingens extensus in agro.
Tali utinam fruerer nunc robore, Dardanus Hector
145 Non responsa diu jactans speraret Achivum.
At vos, Grajugenum clarissima nomina gentis
Hæretis famæ immemores, tacitique sedetis.
Hæc ait, accenditque animos, tunc agmine toto
Surrexere novem: primus consurgit Atrides,
150 Dein Tydeo gnatus bello insignis Diomedes,
Surgunt Ajaces gemini, Mavortia proles,
Idomeneusque, atque Idomenei comes impiger armis,
Meriones similis Marti, atque Evæmone natus
Eurypilus, clarusque Thoas, & fortis Ulysses
155 Ingeminantque minas, fama que excellere certant.
Nestor queis prudens rursus sic ore profatur:
Sortibus est opus, hic etenim Graiisque placebit,
Cui sors obtigerit, simul ipsum forte juvabit,
Si pugnam incolumis, cædemque evaserit atram.
160 Sic fatur, parentque duces, sorteisque notabant,
Quisque suam, galeaque omneis excepit Atrides.
Hæc inter tacitis pulsabant sidera votis
Grajugenæ: O vel si Ajacem, aut Diomedea magnum
Sors daret, aut claræ moderantem scepra Mycenes!
165 Interea sortem concussa ex casside Nestor
Omnibus optatam votis trahit, undique præco

- Ductorum hanc properans per picta sedilia monstrat.
 Abnuerunt reliqui; at sortem Salaminus Ajax
 Arripit, agnoscitque manum, consuetaque signa,
 170 Exultansque animis, Sors, inquit, sors mea, chari.
 Gaudeo. Priamidæ uec rursus impune licebit
 Temnere ductores, ferroque lacessere Grajos.
 Vos, ego dum Marti accingor, prece supplice sumum
 Implorate Jovem, ne quis tamen invidus obstet,
 175 Vobiscum taciti, aut coram (quid enim inde timendum?)
 Nam neque nolentem vi quisquam, aut moverit arte
 Ignarum, nec enim usque adeo imprudensque, rudisque
 Natalemque domum, & patriam Salamina reliqui.
 Nec plura his, Regemque Jovem; patremque Deorum
 180 In cælum intenti Danaï sic voce precantur.
 Summe parens, Idæe, Deum, Rex ætheris alti,
 Da ut crudo domitus ferro Tros occidat Hector,
 Aut tibi si Priami domus est, & Pergama cordi,
 Hæreat, & neutri hanc tribuat victoria laudem.
 185 Talibus orabant: heros fulgentibus armis
 Cingitur interea, & medium procedit in æquor,
 Ingenti quantus sese fert mole per agros
 Sanguineus Mavors, quum Jupiter horridus urbeis
 Excitat, & Regum turbat discordia menteis.
 190 Talis, vallum ingens Grajorum, ingentibus Ajax
 Passibus ingreditur lentus, torvum ore minaci
 Subridens, validamque manu quatit efferus hastam.
 Argivos spes magna movet, gaudentque tuendo,
 Pallescunt Troes, gelidusque per ima cucurrit
 195 Ossa tremor, stupet ipse metu Priameius Hector,
 Crebraque terrifico subsultant pectora pulsu.
 Cedere nec retro in turmas tutumve, decensve.
 Acceditque Ajax, magnæ cui turris ad instar
 Consurgit clypeus, quem Tychius arte magistra
 200 Quondam fecit Hyle in pulchra, variumque, gravemque.
 Ille boum ingentum addiderat præstantia septem
 Tergora tergoribus, octavum denique cunctis

- Induerat super, & fulvo concluserat ære.
 Hunc ille anteferens prope constitit, atque ita fatur:
 205 Experiare licet, Teucrum fortissime, nunc ò
 Solus cum solo, Argivum quos agmina Reges,
 Ductoresque ferant Pelidem præter Achillem
 Hostileis rumpentem acies, animumque leonis
 Pectore gestantem, qui nunc in puppibus altis
 210 Lenta fovens odia in Regem indignatur Atridem.
 Sunt, inquam, plures, tecum qui cernere ferro
 Possuntque, ardentque, idque etiam nos possumus, aude.
 Hector ad hæc: Quid me, vir præstantissime, verbis,
 Imberbem veluti puerum, mollemve puellam
 215 Martis ut ignarum terras? callemus & artem
 Nos pugnae, & clypeum nunc destrum, nuncque sinistrum
 Circumferre manu, aut volucres inflectere currus,
 Vel gressum ad sævi numeros componere Martis.
 Nunc tamen hæc valeant, nec te tantum artibus ullis,
 220 Sed vi (possim utinam) ferroque invadere aperto
 Est animus. Dixit, telumque emisit in auras
 Turbine contortum ingenti, taurinaque terga
 Sex ictu secat, & tegmen perripit ahenum;
 Septena sed enim postremum in pelle resedit.
 225 Deinde hastam intorquet validam Telamonius heros,
 Illa per & clypei tranat septemplicis orbem,
 Loricamque rigentem auro, & mollem ilia juxta
 Perrupit tunicam, flexu sed corporis Hector
 Vix fatum effugit. Vulsis tum cominus hastis
 230 Carnivori veluti nemora inter densa leones
 Fulminei vel apri, immensum queis pectore robur,
 Alter in adversum ruit, & prior Hector in hostem
 Pinum agit ingentem, verum alto ferrea cuspis
 Ære sonat pulsa, & terram reflexa momordit.
 235 Ast Ajax scuti extremas connixus ad oras
 Cervicem super Hectoreo de corpore stringit.
 It cruor; at non Priamides hoc segnior Hector
 Secessit retro, & saxum, quod forte jacebat

- Nigrum, ingens, asprum magno cum turbine torquet
 240 Insonuere alto clypei procul æra fragorè.
 Hinc majus longe abreptum Salaminius heros
 Coniicit immensa in dextram connixus opum vi,
 Æraque confregit clypei: & genua utraque magno
 Pondere percussit: provolvitur ille supinus,
 245 Innixus clypeo; sed lapsum erexit Apollo
 Actutum, jamque ereptis hinc ensibus, atque hinc
 Irruerent, fusoque maderet sanguine tellus,
 Ni gemini in medium præcones, Trojus alter,
 Alter Grajugena, Idæus sermone disertus,
 250 Thalybiusque interpositis certamina dextris,
 Placassentque animos. Handi tunc arte peritus
 Sic prior Idæus: Satis o, jam parcite summo
 Gens dilecta Jovi, Martis stirps inclyta uterque,
 Parcite, nox ruit, at nocti parere decorum est.
 255 Sic præco, hunc contra adfatur Telamonius Ajax:
 Quid me, chare, mones? Trojanum hæc dicere fas est
 Hectora, qui Danaos, meque in certamina adegit.
 Incipiat, cedemus agris, si cesserit, & nos.
 Hector ad hæc: Ajax, quando tibi numina robur,
 260 Atque animi ingentem dederunt, mentemque sagacem,
 Et reliquos hasta longe præcedis Achivos,
 Nunc moniti pugnaque truci abstinenceamus, & armis
 Mox rursus adversi pugnabimus, alteri honorem
 Dum Deus, & fortuna dabit: nox incubat atra,
 265 Et nocti parere decet, tu in castra profectus
 Depictasque rateis, sociorum fida tuorum
 Pectora, delectosque duces recreabis Achivum;
 Nos urbem magnam ingressi, patriosque penateis,
 Trojanosque meos, matresque, altaria circum
 270 Quæ modo conceptis pulsabunt æthera votis.
 Munera quin etiam accipiamus pulchra, demusque
 Nos inter mutuo, ut dicant Danaique, Phrygesque:
 Pugnare quidem succensi laudis amore,
 Arma infensa manent; sed amico fœdere mentes

- 275 Convenere virum. Hæc fatur, clavisque rigentem
 Argentoque ensem, vaginamque ære coruscantem,
 Baltheum & insignem ductori tradit habendum.
 Ast Ajax magnis fulgentia cingula bullis
 Priamidæ donat. Simul hinc digressus uterque,
 280 Ille aciem Danaum, hic Teucros, murumque petebat.
 Mirantur Phryges, atque iterum, juvat usque tueri
 Ajacisque manu elapsam, incolumemque, nec ipsis
 Sat credunt oculis, plausuque ad mœnia tendunt.
 Ajacem parte ex alia in tentoria Graii
 285 Regia ducebant gaudentem Marte secundo.
 Ut ventum in sedeis quinquennem, maxime, taurum
 Jupiter, Argivum ductor tibi destinat aris.
 Undique decursant famuli, pars pingua nudis
 Tergora diripiunt costis, & viscera curant.
 290 Pars in frustra secant, verubusque trementia figunt.
 Disponunt alii flammæ, & tergora torrent,
 Lætaque regificis celebrant convivia mensis.
 Perpetuique bovis tergo Rex ipse Agamemnon
 Accipit Ajacem, & primo dignatur honore.
 295 Posquam exempta fames, & amor compressas edendæ.
 Multa senex longo Nestor sermone serebat,
 Consilio cuius steterat victoria Graiis,
 Adstantisque inter placido sic ore profatur:
 Atride, & lecti Danaum patresque, ducesque,
 300 Quot Martis vis sæva viros in Tartara ferro
 Miserit, & quanto permixtas sanguine limphas
 In mare præcipitent Xanthus, Simoisque videtis.
 Ergo novo Phœbus lustret quum lumine terras,
 Arma, sine, & tristes pugnae, caedesque quiescant.
 305 Interea socios, inhumataque corpora plaustris
 Convehere ad naveis, flammisque cremare licebit,
 Ossaque lecta cadis tegere, hæc ut quisque propinquis.
 Hinc referat patrias quondam delatus in oras.
 Aggere tum multo tumulum prope litora cunctis
 310 Communemque rogam propter statuamus, & altas

- Hinc, atque hinc turreis, castrisque, & puppibus ipsis
 Munimentum ingens, totidemque ex ordine portas,
 Qua in campos equiti facilis cursusque, recursusque,
 At parte externa fossam duxisse profundam
 315 Juerit, ac latam, peditem quæ arcere ruentem,
 Atque equitem possit, Teucros si forte superbos
 Mars juvet, atque ignem ratibus, flammisque minentur.
 Hæc senior, plauduntque duces, parentque volentes.
 Nec minus & Priami sublimi Troes in arce
 320 Conveniunt trepidi, Antenor quos vocibus istis
 Adloquitur prudens: Quid longa Pergama clade
 Conterimus, cives, sociique, & perdimus annos?
 Quin sapimus tandem, atque Helenam, gazamque potenti
 Reddimus Atridæ? Quid rursus fœdera contra,
 325 Juratamque fidem pugnamus inutile bellum
 Religione Deum contempta, & vindice cælo?
 Nec plura effatus senior, cui talia contra
 Causa mali tanti Paris ore effatur acerbo:
 Istanc, Tu, Antenor, ingrata, indignaque nobis
 330 Persuadere velis? Nosti meliora, tuisque
 Utiliora loqui, atque animos inflectere dictis.
 Seriane hæc loqueris? mentem tibi numina certe
 Invertere Deum, contra hæc in pectore conde
 Nostra tamen: Lædeam Helenam, nego, denego nunquam
 335 Grajugenis reddam; sed opes quas Pergania cumque
 Advexi, reddam Atridis, plureisque libenter
 Adjiciam ex propriis. Dixit, tacitusque resedit.
 Tum senior Priamus Divis par mente sagaci
 Dardanides fundit pacato has pectore voces;
 340 Nunc potu, vireisque cibo reparate labanteis,
 O socii, civesque mei, vigilesque per agros
 Excubias agite, & primo quum fulserit ortu

V. 320. *Antenor*. Inde hic, & *Aeneas* veluti traditores, & hostes patriæ habitæ, quod de *Aenea* infra: inde uterque in Italiam fugere compulsus est post Trojæ excidium. Vide infra.

- Alma dies, præco ad naveis Idæus Achivæ
 Verba ferat Paridis, lis unde exorta, malumque est.
 345 Quin geminos etiam Atridas hortetur, ut armis
 Hinc positis, atque hinc prostrata cadavera campis
 Convehere, & sacris liceat comburere flammis.
 Mox Martem horrisonum tentabimus, ultima donec
 Alterutri æternum dederit victoria nomen.
 350 Talia Rex Priamus, paret cui Dardana pubes,
 Indulgent epulis turmatim, & Sole recenti
 Præco iter ingreditur Grajorum in castra, rateisque,
 Qua Argivi Regis præcelsa in puppe sedentes
 Ductores primi summis de rebus agebant.
 355 Adstitit, & placidis compellat vocibus ultro:
 Atride, clarique duces, Priamique, patrumque
 Hæc mandata fero: Paris ipse ingentis origo,
 Fonsque mali, gazam immensam, quam puppibus olim
 Advexit profugus (periisset gurgite in alto
 360 Ille prius) spondet Menelao reddere Regi,
 Eque opibus plura his etiam conjungere avitis
 Tyndaridem modo non Helenam quaratve, petatve.
 Hæc si grata sedent animis bella aspera cessent;
 Sin vero, inducias saltem Rex maximus orat
 365 Dum truncos artus, & corpora luce carentum
 Colligimus, flammæ extremo ac dignamur honore.
 Mox Martem indomitum, & pugnas tentare licebit,
 Victores donec dirimat, sorsque ultima victos.
 Nec plura his, Danaï expectant responsa silentes.
 370 Tum Tydæo satus intrepido sic pectore fatur:
 Non quis opes mihi, non Helenam si traderet, ullus
 Nostrorum accipiat: nutat jam Troja, vel infans
 Viderit, & meritis sors imminet ultima Teucris.
 Talia Tydides loquitur, plausuque secundo
 375 Assensere omnes Danaï. Rex ipse ministrum

V. 364. *Inducias*. Secunda producta invenitur apud alios, hic autem carminis necessitate correpta.

- Sic tandem adfatur: Quæ sit sententia Graiis
 Audisti satis, hæc mi etiam arridetque, placetque.
 Quod pacem exanimis, & Martis sorte premissis
 Oratis, non invidio, nec justa recuso.
- 380 Nullum cum victis certamen, & æthere cassis.
 Fœderis altisonans testis Saturnius esto.
 Dixerat, atque altum Divis sceptrum extulit aureum.
 Carpit iter subito Idæus, portisque propinquat,
 Atque arcæ in summam properat qua plebsque, ducesque
- 385 Adfuerant urbe ex tota: & responsa Pelasgum
 Solliciti exspectabant. Hic mandata minister
 Exponit coram. Extemplo Graiique, Phrygesque
 Accingunt omnes operi, vixque arva profundo
 Surgens Oceano, placidoque è gurgite Phæbus
- 390 Lumine lustrabat primo, quum pace sequestra
 Per campos Teucris, mistique impune Pelasgi
 Occursantque sibi mutuo, pariterque laborem
 Sortiti, ingentis vectant e montibus ornos,
 Mortaleisque virum exuvias olli, atque cruentos
- 395 Turmatim imponunt plaustris stridentibus artus.
 Tum nosci haud facileis, taboque, & pulvere nigro
 Fœdatis vultus, charorum & membra suorum
 Flumine perfundunt puro, purgantque dolentes.
 Verum altos gemitus, & inaneis ire querelas
- 400 Laomedontiades prohibet, tum stragis acervum
 Nec numero, nec honore cremant, atque undique vasti
 Certatim crebris collucent ignibus agri.
 Urbem deinde petunt, questum alto in pectore condunt.

V. 378. *Quod pacem*. Hic, sicut & 280. Virgiliani versus sunt ex II, ubi paria Æneas Latini Regis oratoribus respondet.

V. 390. *Quum pace sequestra*. Versus Maronianus in II, ubi similes induciæ Trojanos inter & Rutulos. Similes inducias, & labores Trojanorum, & Latinorum habes apud Virgilium in II.

V. 400. *Laomedontiades prohibet*. Ne hujusmodi lamentationibus in prælia tardiores ferent civium animi.

- Nec minus & mæsti diversa in parte Pelasgi
 405 Innumeras struxere pyras, & corpora passim
 Imposuere rogis, ululatumque ore dedere,
 Mœrentesque altum cinerem, & confusa ruebant
 Ossa focus, dein castra petunt, pietasque carinas.
 Jamque dies, nec certa dies, lucis sed opacæ
- 410 Prima rudimenta, ac dubiæ confinia noctis,
 Impigra quum juvenum manus alto ab litore magnum
 Adgressi tumulum statuunt simul omnibus unum.
 Communemque rogam propter, murosque præaltos,
 Turresque, & totidem stridenti cardine portas
- 415 Adjiciunt opera ingenti, fossamque profundam,
 Latamque, & sudibus præinctam ad labra præustis.
 Hæc dum Grajugenæ properant, urgentque per agros
 Dii Jovis in templo, & stellantis vertice Olympi
 Adspectant opus immensum, miserosque labores,
- 420 Miranturque: altum fundens sed pectore questum
 Quassator terræ Neptunus farier inquit:
 Jupiter Omnipotens, quisquamne sub ætheris axe
 Præterea fuerit, Divum qui numen adoret,
 Supplicibusque vocet votis? viden' ardua quantum
- 425 Mœnia consurgunt? quanto distenditur ingens
 Fossa loco? Et tantum contempto numine Graii,
 Auspiciisque Deum, solitis & honoribus audent?
 Artifices ingens in cælos gloria tollet
 Qua lux cumque amplis diffunditur aurea terris;
- 430 Nos vero indecores, nec jam memorabitur ultra
 Ore hominum, quem nos murum, & crinitus Apollo
 Laomedonti olim ad magnam construximus urbem.
 Dixerat, iratus contra sic Jupiter inquit:

V. 404. *Nec minus & mæsti*. Conglobatæ hic Virgilianæ locutiones, & hemistichia ex citato lib. II.

V. 423. *Præterea*. Simili sensu apud Maronem in I.

„ Et quisquam numen Junonis adoret... Præterea?

V. 431. *Quem nos murum*. Græcismus sicut ille quam *Urbem statuo*, & alia apud Latinos. De hoc muro Ovidius, & nos infra.

- Neptune armipotens, tene hæc indigna profari?
 435 Non etenim Divum multo imbecillior alter,
 Tale loqui, aut animo auderet versare silenti.
 Gloria tuta tua est, quam lux micat aurea late,
 Quumque iterum patrias Graii vertentur ad urbeis
 Moenia tu ista manu, & sævo perrupta tridenti
 440 Mergere mari, & multa magnum tege litus arena,
 Grajorum ut pereant nomenque, operumque labores
 Talia coclicolæ mutuo sermone serebant.
 Nox ruit interea, perfectisque undique cæptis
 Obruncantque boves, & per tentoria Graii
 445 Optatis se onerant dapibus. Forte æquore ab alto
 Lemnoque appulerant puppes, & vina vehebant
 Jasonides Euneus has miserat, inclytus Euneus
 Quem pulchra Hypsypile peperit de Iasone quondam.
 Ille cados bis centenos Agamemnoni Atridæ,
 450 Atrideque tibi dederat, Menelæe, ferendos.
 Ergo turmatim properant ad litora Achivi.
 Et bobus, aut ferri, atque æris fulgente metallo,
 Pellibus aut pulchris, vel servis unus emebant
 Quisque sibi, & tota celebrant convivium nocte.
 455 Stant vigiles pariter Troes, sociisque per urbem.
 Providus at cæli de culmine Jupiter alto
 Crebra tonans strepitu horrisono terrebat Achivos.
 Dirigere metu, atque in humum liquentia vina
 Fundebant pateris taciti, nec sumere quisquam
 460 Ausus, quin Superum libasset pocula Patri.
 Stratis deinde cubant: fessos sopor occupat artus.

V. 452. *Et bobus*. Permutatio antiquissima forma commercii, ut alibi.

V. 452. *Aut ferri*. An nummi, seu sigillata pecunia Homeri, aut saltem belli Trojani tempore in usu fuerint disputant alii. Vide quæ ad lib. 23. Hic ego ferrum, atque æs non signatum, sed apensum intelligo, quod pecunie vicem gerebat.

V. 457. *Crebra tonans*. Quasi futurorum malorum præagia iis ostenderet. Tonitrua enim, maxime si a dextra cœli parte, atque ingeminata erant, infausta habebantur.

LIBER OCTAVUS.

ARGUMENTUM.

Jupiter quum Diis interdixisset neutri exercituum auxiliari in Idam descendit, & prius æquo Marte pugnantes, mox inferiores Græcos Trojanis statuit. Junonem, & Minervam in auxilium Græcis profectas Iris detinet Jove jubente. Hector vespere facto in campo concionatur.

Amque Aurora polo, croceaque in veste rubescit,
 Conciliumque Deum genitor qui fulmina torquet

Sublitem vocat in sedem omnipotentis Olympi,
 Consedere omnes taciti, sicque incipit ipse:

- 5 Accipite hæc, Divi, atque animo mea figite dicta:
 Non Dea, non Deus hæc quisquam rescindere tentet,
 Sic volo, sic jubeo: vos jussa capessere fas est.
 Nec Danais ullus, nec Teucris æthere ab alto
 Auxilium ferat in pugna, aut mulctatus acerbo
 10 Vulnere, sidereas serus remeabit in arceis,
 Aut ego correptum in pallentia Tartara mittam
 Ab cælo procul, ac terris, qua immane barathrum;
 Ferratæque fores stridentes cardine ahenò,
 In præcepsque patens tantum tenebrosa vorago,
 15 Quantus ad æthereum cœli suspectus Olympum.
 Noverit & quantum mea magna potentia vireis
 Cunctorum exsuperat Divum. Aut si forte periculum
 Audetis tentare, agite, atque ex æthere summo

V. 7. *Sic volo*. Hemistichium Juvenalis. Sat. 6.

V. 14. *In præcepsque*. Uti expressit Virgilius in 6.

- Neptune armipotens, tene hæc indigna profari?
 435 Non etenim Divum multo imbecillior alter,
 Tale loqui, aut animo auderet versare silenti.
 Gloria tuta tua est, quam lux micat aurea late,
 Quumque iterum patrias Graii vertentur ad urbeis
 Moenia tu ista manu, & sævo perrupta tridenti
 440 Mergere mari, & multa magnum tege litus arena,
 Grajorum ut pereant nomenque, operumque labores
 Talia coclicolæ mutuo sermone serebant.
 Nox ruit interea, perfectisque undique cæptis
 Obruncantque boves, & per tentoria Graii
 445 Optatis se onerant dapibus. Forte æquore ab alto
 Lemnoque appulerant puppes, & vina vehebant
 Jasonides Euneus has miserat, inclytus Euneus
 Quem pulchra Hypsypile peperit de Iasone quondam.
 Ille cados bis centenos Agamemnoni Atridæ,
 450 Atrideque tibi dederat, Menelae, ferendos.
 Ergo turmatim properant ad litora Achivi.
 Et bobus, aut ferri, atque æris fulgente metallo,
 Pellibus aut pulchris, vel servis unus emebant
 Quisque sibi, & tota celebrant convivium nocte.
 455 Stant vigiles pariter Troes, sociisque per urbem.
 Providus at cæli de culmine Jupiter alto
 Crebra tonans strepitu horrisono terrebat Achivos.
 Diriguere metu, atque in humum liquentia vina
 Fundebant pateris taciti, nec sumere quisquam
 460 Ausus, quin Superum libasset pocula Patri.
 Stratis deinde cubant: fessos sopor occupat artus.

V. 452. *Et bobus*. Permutatio antiquissima forma commercii, ut alibi.

V. 452. *Aut ferri*. An nummi, seu sigillata pecunia Homeri, aut saltem belli Trojani tempore in usu fuerint disputant alii. Vide quæ ad lib. 23. Hic ego ferrum, atque æs non signatum, sed apensum intelligo, quod pecuniz vicem gerebat.

V. 457. *Crebra tonans*. Quasi futurorum malorum præagia iis ostenderet. Tonitrua enim, maxime si a dextra cœli parte, atque ingeminata erant, infausta habebantur.

LIBER OCTAVUS.

ARGUMENTUM.

Jupiter quum Diis interdixisset neutri exercituum auxiliari in Idam descendit, & prius æquo Marte pugnantes, mox inferiores Græcos Trojanis statuit. Junonem, & Minervam in auxilium Græcis profectas Iris detinet Jove jubente. Hector vespere facto in campo concionatur.

Amque Aurora polo, croceaque in veste rubescit,
 Conciliumque Deum genitor qui fulmina torquet

Sublimem vocat in sedem omnipotentis Olympi,
 Consedere omnes taciti, sicque incipit ipse:

- 5 Accipite hæc, Divi, atque animo mea figite dicta:
 Non Dea, non Deus hæc quisquam rescindere tentet,
 Sic volo, sic jubeo: vos jussa capessere fas est.
 Nec Danais ullus, nec Teucris æthere ab alto
 Auxilium ferat in pugna, aut mulctatus acerbo
 10 Vulnere, sidereas serus remeabit in arceis,
 Aut ego correptum in pallentia Tartara mittam
 Ab cælo procul, ac terris, qua immane barathrum;
 Ferratæque fores stridentes cardine ahenò,
 In præcepsque patens tantum tenebrosa vorago,
 15 Quantus ad æthereum cœli suspectus Olympum.
 Noverit & quantum mea magna potentia vireis
 Cunctorum exsuperat Divum. Aut si forte periculum
 Audetis tentare, agite, atque ex æthere summo

V. 7. *Sic volo*. Hemistichium Juvenalis. Sat. 6.

V. 14. *In præcepsque*. Uti expressit Virgilius in 6.

- Ingentemque, gravemque auro, ferrove catenam
 20 Suspensam Divæque omnes, Divique beati
 Viribus obnixi trahite; at non vertice ab alto
 Saturni gnatum in terras conamine multo
 Moveritis; quod si hæc placeat sententia menti,
 25 Vos egomet facile, & totis cum montibus orbem,
 Immensoque traham Oceano, tum ab culmine Olympi
 Vincula constringam, suspensaque machina mundi
 Aurai in medio, & vacuo pendebit inani.
 Tantum ego terrigenas supero virtute, Deosque.
 30 Tanta jactantem superi, atque horrenda minantem,
 Mirantur taciti, atque hærent, tandem aurea Pallas
 Sic fatur: Roburque tuum, vireisque potentes,
 Quis neget, o Divum, atque hominum rectorque,
 paterque?
 At miseros animis, fatoque dolemus iniquo
 35 Oppressos Danaos virtute, & robore claros.
 Verum age, collatis quando auxiliariis armis
 Sancte, vetas, liceat saltem prudentibus ipsos
 Consiliis regere, ac tristi subducere lætho.
 Olli subridens genitor, cui sidera parent
 40 Sic infit; Ne chara time Tritonia, non hæc
 Seria commonui, mitem me semper habebis,
 Morigerumque tibi. Hæc fatur, tum curribus altis
 Æripedes jungebat equos, volucresque, jubaque
 Auricoma insignis: ipse aurea in veste refulgens
 45 Consenditque rotas, & verberare terga sonanti
 Percutit, effusi in cursum, terræque jacentis
 Ætheris atque alti medium per inane volabant
 Idæum versus culmen, silvamque virentem
 Fontibus irriguam multis, matremque ferarum,

V. 28. *Aurai*. Pro auræ soluta diphtongo, ut apud Lucretium
gelidai stringor aquai.

Et apud Virgilium: *atque aurai simplicis ignem . . . pictai vestis*
 & *auri . . . Aurai in medio*, atque ejusmodi sexcenta.

- 50 Gargaraque, altus ubi lucus, pinguisque renidet
 Olli ager, Eoisque halant suffitibus aræ.
 Hic genitor calidos biuges, curruque solutos
 Sistit, & ingenti circum caligine fundit.
 Ipse animo exultans, dioque decore resedit
 Vertice in excelso, terras unde arduus omneis,
 55 Tectaque Dardanidum adspectat, populosque Pelasgos.
 Hi raptim pepulere famem, tum in prælia duro
 Armantur ferro: nec segnius arma parabant
 Parte alia Troum numero quanquam impare turmæ;
 Sed vis sæva premit, dilectaque pignora, nati,
 60 Uxoresque urgent miseros, dulcesque parentes.
 Panduntur portæ, atque equites, peditesque tumultu
 Horrisono erumpunt certatim, & litora complent,
 Virque viro, & clypeus clypeo, atque umbonibus umbo
 Urgentur, largoque rubescunt arva cruore,
 65 Victorumque oritur clamor, gemitusque cadentum.
 Atque equidem dum Sol cæli supera alta petebat,
 Crescebatque dies, Tevcri, Danaique cadebant
 Cædibus ambiguis; at postquam Phœbus in orbem
 Pervenit medium, pater æquo examine lanceis
 70 Attollit geminas, diversaque fata duorum
 His super imponit populorum, & pondera librat.
 Illicet ima petit sors exitialis Achivum.
 Illa Phrygum contra æthereas se attollit in auras.
 Intonuitque Idæ genitor de culmine summo,
 75 Grajorum & medias perstrinxit fulgure turmas.
 Diriguere omnes subito, ac timor inficit ora
 Pallidus, arripiuntque fugam, nec maximus ipse

V. 66. *Equidem*. Particula hæc apud Virgilium nisi cum prima
 persona conjuncta occurrit nunquam, quod meminerim, quasi equi-
 dem idem sit, atque ego quidem. Non desunt tamen Latinorum
 exempla, qui cum aliis personis conjunxerint, quos hic sequimur.

V. 69. *Æquo examine lanceis*. Fictionem hanc Homericam ex-
 pressit Virgilius in 12, aut potius ex Iliad, 22, ubi vide.

- Restitit Atrides, non Cretæ rector opimæ
Idomeneus, gemini aut Ajaces: unus in agris
80 Nestor erat super, invitum quem forte moratur
Percussus sonipes Paridis teloque, manuque.
Inter namque olli cava tempora venit arundo,
Infixa estque alte, primi qua vertice crines
Innascuntur equis, & fata celerrima læthi.
85 Tollit se arrectum quadrupes, sociumque fatigat
Vulneris impatiens. Hic dum præscindere cultro
Lora senex implexa parat, fremitumque, rotasque
Hectoræi currus, instantemque Hectora cernit,
Clausissetque diem, sed protinus obvius ante
90 Tydides stetit, & socium compellat Ulyssem:
Huc, Laertiade, huc bijuges, huc dirige cursum.
Quo fugis ignavus veluti? te turba sequentum
Jam premet, & turpi transfiget vulnere tergum.
Nestori opem, auxiliumque demus, cui Dardanus Hector
95 Imminet. Hæc ait, at naveis: & castra petebat
Ille volans, ullam nec vocem exterritus audit,
Tydides solus quanquam prope constitit heros,
Nestoraque adfatur: Premeris, pater optime, turba
Dardanidum, sanguisque tibi jam frigidus annis,
100 Et segnes famuli, nec habenis apta regendis
Dextra gelu, nostros propera conscendere currus,
Eja age, jam cernes quanto per gramina cursu
Hi raptantur equi, seu recta tendere in hostem,
Seu dare terga fugæ expediat, quos nuper ab acri
105 Cepi Anchisiade: hos famulis committe ferendos,

V. 85. *Tollit se arrectum quadrupes.* Virgiliana loquutio in 1.
tibi Mesentio adversum se ruente Æneas inter
„ Bellatoris equi cava tempora conjicit hastam.
„ Tollit se arrectum quadrupes, & calcibus auras. Verberat.
V. 96. *Ille volans.* Ulysses enim
„ Dives opum, & lingua melior, sed frigida bello
„ Dextera, consiliis habitus non futilis author
Iacessitus tamen, & provocatus audet nonnunquam, ut honori consulat.

- Hectora nos contra properemus: noverit utrum
Tydidæ in manibus satis hæc insaniat hasta.
Sic inquit, paretque senex, currumque jacentem
Eurymedon, Sthenelusque sibi sumpsere ferendum:
110 Tum pictos scandit currus Diomedis uterque.
Arte laboratas tractabat Nestor habenas,
Verberaque insonuit, confestimque Hectora propter
Adstiterunt: primus Tydides surgit in hastam,
Eniopeumque ferit famulum, frænosque tenentem
115 Thebæo genitum, telumque in pectore condit.
Sternitur infelix aliena morte, ruitque
Frigidus ab curru: tristeis anima ivit in umbras.
Infremuit Socii casu concussus acerbo
Trojugenum ductor, perque agmina tota peritum
120 Circumit aurigam vestigans; obvius agris
Iphitides Archeptolemus forte adstiterunt: olli
Frænaque cornipedum, & curam committit equorum:
Tum vero ingenti percussi clade sub altos
Fugissent muros Teucris, tremereque reclusi
125 Imbelles veluti stabulis cingentibus agni,
Adspectans sed enim genitor Divumque, hominumque
Intonat horrendum, candensque e nubibus atris
Ante rotas fulmen jaculatur, equosque frementeis,
Sulphuris atque ingens per campos flamma refulsit;
130 Correptique metu subito sub curribus altis
Æripedes sternuntur equi, labuntur habenæ
Nestoris è manibus, Diomedemque ore trementi
Adloquitur senior: Naveis, & tuta petamus
Castra fuga, o Tydeo gnate, stant numina contra
135 Nunc Teucris, Priamoque favet Saturnius: olim
Forte etiam & nobis: non cœli obstantia fata,

V. 116. *Aliena morte.* Quod Virgilius. *Sternitur infelix alieno vulnere* in 1.
V. 129. *Sulphuris.* Cujus semper odor in fulguritis locis sentitur.
V. 136. *Non cœli obstantia fata.* Non enim est scientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum, ut in Deuteronomio dicitur.

- Consiliumque Jovis mutare, aut vincere quisquam
Terrigenum speret quanquam fortissimus, uno
Omnipotens quando genitor movet omnia nutu.
- 140 Talia Nelides, Tydei sic filius inquit:
Recta mones, pater; illa animum sed cura remordet.
Hector enim quondam Teucrum stipante corona
Tydeo jactabit gnatum sibi terga dedisse
Armatum campis. Hæc olim, terra dehiscat
145 Sed mihi lata prius. Jactantem talia Nestor
Solatur verbis: Alios hoc dedecus, haud Te,
Chare, manet, non Dardanidæ, non talia matres
Credent Iiades, juvenes quarum ipse maritos,
Et gnatos crudo misisti in Tartara ferro.
- 150 Sic fatus convertit equos, & castra petentum
Miscet se turmæ; at Teucris telisque fatigant,
Et clamore viros, cristatusque incitat Hector
Tydidem, & verbis fugientem irridet amaris:
Tydide, non prima tibi subsellia mensis,
155 Extaque, nec pleno crebros crateras Jacho,
Ut quondam Regesque dabunt, proceresque Pelasgi.
I, pete tuta fuga, imbellis, mollisque puella;
At non me fugiente arceis, atque alta subibis
Pergama, captivas nec matres puppibus altis
- 160 Abduces, prius hac mittam te in Tartara dextra.
Sic fatur. Ter Tydides convertere bigas,
Terque virum statuit jactantem invadere ferro,
Terque etiam Idæis ab montibus intonat æther,
Auspice præluet Teucrum & victoria cælo.
- 165 Hector at ingenti compellat voce phalanges:
Nunc, nunc bella manus poscunt, Lyciique, Phrygesque,
Ab Jove nunc concessa favet victoria Teucris,
Imminet exitium Danais dementibus, hunc qui
Viribus Hectoreis imbellem opponere murum,
- 170 Trajectu & facilem tentarint ducere fossam.
Vos, ego quum naveis cursu pervenero ad altas
Ferte manu flammam memores, ipsasque, virosque

- Attonitos fumo ut perdam, & formidine inerteis.
Sic fatus, bijuges acuit sermone comanteis.
- 175 Xantheque, tuque Podarge, Æthonque, atque inclyte
Lampe,
Hordea nunc mihi: nunc suavem persolvite victum,
Vinaque, quæ vobis quondam prius ædibus amplis
Obtulit Andromache. soboles pulchra Eetionis,
Quam mihi, cui primis virgo est conjuncta hymenæis.
- 180 Ergo agite, ut clypeum longævi Nestoris, auro
Quem solido insignem totum fert fama per orbem,
Tydidæ aut humeris, multa quam Mulciber arte
Extudit, argento lorica, atque ære coruscam
Accipiam, quæ si abstulero, non crastina Achivas
- 185 Lux, reor, adspiciet Trojana ad litora puppeis.
Sic ait, at furiis ingentibus effera Juno
Neptunum adloquitur, Divum domus alta tremiscit
Indignante Dea: Neque te miserescit Achivum
Neptune armipotens? Helicenque, Ægæaque frustra
- 190 Tempa tibi, & magnis cumulent altaria donis?
Quin agite, o Danais Superum quicumque favetis,
Irruite in Teucros; hortor vos regia conjux,
Et germana Jovis. Solus sublimibus Idæ
Verticibus fremat, ac vireis, irasque Deorum
- 195 Sentiât ille semel. Jactanti talia, frater:
Insanis, soror? An Divi, quot claudit Olympus,
Stare Jovem contra, vireisque opponere certent?
Talia Cœlicolæ magni sese inter agebant.
Interea quantum ab pelago ad fossam usque profundam
- 200 Arva patent, currusque, & equi, clypeataque complet
Turba virum, sævi quos Hectoris ira coactos,
Ac trepidos premit, ab cælo dum fata secundo
Læta fluunt, & jam ratibus jam cogitat igneis.
Atridem sed enim movit Saturnia Juno
- 205 Compellare viros, animosque accendere dictis.
Ergo rateis obit intrepidus, tentoriaque alta,
Ardentemque manu sustentat murice pallam,

- Et positam in medio **n**avem conscendit Ulyssis,
 Qua hortantis vocem **s**patiis æqualibus ambo,
 210 Ultimus inde Ajax, **f**erus hinc audiret Achilles.
 O formæ tantum **p**ubes studiosa decoræ,
 Grajugenæ, quo prisca, viri jactantia cessit,
 Qua se quisque olim **a**d Lemnum inter pocula mense
 Tergaque taurorum, centum pro Troibus unum,
 215 Bisque etiam centum **i**nsano jactaverat ore?
 Millia nunc armata tamen jam cedimus uni
 Priamidæ, mox qui **f**lammæ, ignemque carinis
 Injiciet victor, vel **a**get per viscera ferrum.
 Jupiter omnipotens, **t**ale unquam dedecus alter
 220 Sustinuit Regum? **d**oluit vel pressus eadem
 Clade, pater? Tamen **A**rgolicis quum puppibus oras
 Iliacas peterem, promissaque mœnia fatis,
 Sacra tibi nunquam **c**aruere altaria donis,
 Muneribusque meis, **a**dipemque, & pingua semper
 225 Extæ boum, & puris combussi tergora flammis.
 Hoc saltem, o Divum **g**enitor, (non Pergama posco,
 Non Priami gazam) **h**oc saltem concede roganti
 Incolumis liceat patrias remeare sub oras
 Ut miseris, sævasque **m**anus evadere Teucrum.
 230 Sic inquit, tetigere **J**ovem lacrimæque, precesque,
 Agminaque Argolicas **i**terum perducere ad urbeis
 Annuit, atque aquilam (quo non felicius ullum
 Augurium ex avibus) **s**uperas sinit ire per auras
 Fulvamque, ingentemque: olli tener hinnulus uncis
 235 Unguibus hærebat, **c**eleris pulcherrima cervæ
 Progenies, hunc illa **J**ovis prope dejicit aram,
 Regi ubi Cœlicolum mactabant rite Pelasgi.
 Tum vero augurium læto clamore salutant,
 Et revocant animos, **p**rimusque ex agmine toto
 240 Tydides volat, & fossam prævertitur altam.
 Atque Agelao Phradmonidæ tergo incutit hastam,
 Dum trepidus fugit, egreditur per pectora cuspis.
 Ille cadit, super ingentem dant arma sonorem.

- Tydidem Atrides gemini, geminique sequuntur
 245 Ajaces bellorum animæ, Idomeneusque, Deoque
 Meriones similis Marti, atque Evæmone natus
 Eurypilus, Teucerque arcu, insignisque sagittis.
 Stabatque Ajacis clypeo contectus, & hosteis
 Hinc circumspectans, quum tracto spicula nervo
 250 Fuderat, inque Erebi quemquam demiserat umbram,
 Ad matrem veluti trepidus puer, ille redibat
 Fratrum subito ad clypeum, tutusque latebat
 Orbe sub ingenti. Quem primum straverit heros
 Diva cane. Orsilochem ante alios, Hamopaonaque acrem
 255 Insignem Polyæmonidem, Chromiumque, Ophelestem,
 Ormenon, atque Deo similem membris Lycophonta.
 Dætoraque, ac Teucros inter clarum Melanippum.
 Gestit adspiciens Grajorum ductor, & altum
 Inclamans. Salve Teucer, charum caput, o! sic
 260 Perge bone, afflictis miserorum rebus Achivum
 Forte jubar fies, immortalisque parenti
 Gloria, qui curis aluit te ingentibus olim
 Matre nothum quamquam, Martisque instruxit in arteis.
 Nos quoque, nos tibi, si Priami convellere regnum
 265 Fata duint, ausis pro talibus, inlyta quondam
 Præmia, vel tripodem dabimus, multove nitentis
 Ære rotas, & equos volucres, lectamve puellam.
 Talia Rex, Teucer contra hæc Telamonius inquit:
 Quid memet properantem urges. Rex maxime, dictis?
 270 Ex quo etenim versus muros, atque Ilion altam
 Reppulimus Teucros, octo jam dextra sagittas
 Miserit, octo animæ tristem petiere paludem
 Florentum juvenum; sed non avertere campo
 Hectors adhuc potui. Hæc fatur, lectamque sagittam
 275 Priamidem contra tota jaculatur opum vi,
 Sed longe volat, & pugnantem forte per agros
 Gorgythiona ferit Priami quoque sanguine cretum,
 Eximiumque armis, quem Castianira Deabus
 Par forma Æsymii peragrat dum jugera campi
 K

- 280 Fuderat, huic calidum perrumpit viscera ferrum,
Ac veluti aut violæ, lassove papavera collo
Demisere caput, pluvia quum forte gravantur,
Haud secus olli humero cervix collapsa recumbit,
Insurgitque iterum Teucer, telumque sonanti
- 285 Ex arcu jacit, Hectoreo sed corpore longe
Arcitenens abigit Phœbus: secat aera cuspis,
Iphitidæque Archeptolemi præcordia rumpit.
Ille ruit curru ex alto, tum lumina somnus
Ferreus occludit, trepidique per arva jugales
- 290 Hac, illac fugitant. Aurigam maximus Hector,
Et comitem magno percussus corda dolore
Semianimem linquit, fratri tum tradit habenas
Cebriani: ipse rotis, & curru interritus alto
Desilit in terram, saxumque immane prehendit,
- 295 Voce tonans magna, & recta contendit in hostem.
At pharetra telum exemptum Salaminus heros
Impiger aptabat nervo, retroque trahebat.
Illum Priamides saxo petit, & ferit altum
Juxta humerum, qua cervicis pectusque cohærent,
- 300 Et lætho est aditus facilis, nervumque refregit.
Dextera cum torpet, manibusque elabitur arcus,
Corruit inque genu; at lapsum fortissimus Ajax
Tutatur clypeo, ad naveis dum fidus Alastor,
Mecisteusque ferunt clamantem, & multa dolentem.
- 305 Hic animos pater ingenteis Saturnius addit
Trojugenis, cedunt Danaï, retroque feruntur.
Hector primores inter fera lumina torquens
Huc, illuc graditur, ceu quum acrem monte leonem,
Setigerum aut quondam densis in saltibus aprum
- 310 Insequitur canis, atque pedem pede fervidus urget:
Tergaque, coxasque observat fugientis, & usque
Hæret hians, Danaum assiduus sic terga premebat,

V. 281. *Ac veluti aut viola.* Comparationem hanc ex Gorgythione ad suum Euryalum traduxit Virgilius in 9. *Æneid.*

- Torpenteisque fuga sternebat Dardanus Hector.
Inde ubi jam vallo tuti, fossaque latebant
- 315 Hortantur sese mutuo, Divosque precantur
Clamore ingenti, erectisque ad sidera palmis.
Ast Hector celeres agit hinc: agit inde quadrigas
Gorgoneos oculos, Martique simillimus ora.
Regia tum Juno Danaos miserata paventeis
- 320 Infremit, & magna adloquitur sic voce Minervam:
Chara Jovis proles, Danaosne extrema ferenteis
Hectoris unius patiemur robore cædi?
Nonne vides quantis miseri ærumnisque, metuque
Attoniti lugent?, quantum furit Hector in armis?
- 325 Huic Pallas contra. Atque animas centum ille dedisset,
Argivumque manu patriis cecidisset in arvis;
At pater ille meus furiis agitatus iniquis
Infensusque mihi hos animos, dextramque moratur.
Nec meminit quibus afflictum curisque, malisque
- 330 Rege sub Eurysteo gnatum servavimus olim
Mœrentemque animo, ac Divos clamore vocantem:
Auxiliumque dabam misero, mœstumque levabam;
At mihi venturi mens si præsaga fuisset,
Tartara quum petiit, ferrato & cardine portas
- 335 Ore canem triplici æthereas ducturus ad oras,
Non utique Stygiæ fugisset stagna paludis.
Despicimur sed enim, Thetidis dum Jupiter exlex
Obsequitur precibus, quondam queis Diva profusis
Demulsit complexa genu, mentumque prehendit
- 340 Offensum Æacidæ ut gnati repararet honorem.
Fors erit ut nostri indigeat, gnatamque vocabit.
Nunc currus tu, Diva, para, bijugesque frementeis
Donec ego Jovis in tectis cruda induor arma.
Videro num nobis ducentibus agmina Grajum
- 345 Patre satus Priamo cristatus gaudeat Hector.

V. 330. *Gnatum.* Herculem Jovis ex Alcmena filium. De hac fabula, Cerbero Cane, ac descensu Herculis ad inferos late Ovidius.

- Forte canes quisquam & Troum, sævasque volucres
 Carnibus, & nigro saturabit sanguine campos.
 Talia jactanti paret Saturnia Juno,
 Auricomos & equos properans, axemque parabat,
 350 Juno Jovis soror, & conjux, numemque verendum.
 At Pallas, peplum variis quod floribus olim
 Neverat ipsa manu, & pallam discincta fluentem
 Adibus in patriis, squammis, auroque micantem
 Thoracem iuduit, pugnamque armatur in acrem.
 355 Consenditque rotas, tum dextra corripit hastam
 Ingentemque, gravem, validam, qua fervida turmas
 Illa virum, heroasque domat Jove nata parente.
 Juno acreis hortatur equos, urgetque flagello,
 Sidereæque patent portæ adnitentibus Horis,
 360 Quis Jovis imperiis custodia credita cæli est,
 Vel reserare altam, vel claudere nubibus æthram.
 Aera jamque secant, cœloque feruntur aperto
 Quum pater omnipotens Idæ de vertice summo
 Prospiciens, multoque irarum turbidus æstu,
 365 Evocat auratis celerem Thaumantida pennis:
 Iri, Deas retro, & volucres converte jugaleis,
 Nec propius sine me adversum properare furentis.
 Haud etenim paribus mecum concurritur armis.
 Namque & equos sternam, vertamque axemque, Deasque
 370 Nec dolor ille decem poterit volventibus annis,
 Ulla nec Divum, aut hominum lenirier arte,
 Vulneraque, ardenti fulmen quæ impresserit ictu.
 Et memor irarum, patriique furoris in ævum
 Lugebit Pallas. Junonis non ego rixas,
 375 Curarumque dolos, quis sese opponere nostris
 Consiliis amat, & cœptis obstare quietis.
 Sic ait, illa volat rapido velocior Euro
 Culmine ab Idæo, inque altum contendit Olympum;
 Limineque in primo properanteis, ore minaci
 380 Adloquitur, magni exponens mandata parentis:
 Quo stultæ ruitis? Quæ tanta insania, Divæ?

- Jupiter auxilia hæc vetat, iratusque minatur
 Et vobis, & equis cladem, currusque ruinam;
 Tuque, o gnata Deo, an vultus temerare verendos,
 385 Inque Jovem audebis sceleratam attollere dextram?
 Tantum effata, fuga liquidas Dea pervolat auras.
 Regia tum Juno: haud chara pro gente Pelasgum
 Arma Jovem contra, pugnamque licere putandum est.
 Vixerit hic, ille intereat, sua cuique salutem
 390 Ut sors, & fortuna tulit, Danaosque, Phrygesque
 Consiliis regat æternis Rex Jupiter æquus
 Dixerat, inque altum bijuges convertit Olympum,
 Fumanteisque locant plenis præsepibus Horæ,
 Auratum & currum inclinant parietibus altis,
 395 Cœlicolasque inter Divæ, atque sedilibus aureis
 Membra locant, versantque ingenteis pectore curas.
 At pater Omnipotens Idæa cacumina linquens
 Electit equos Divum in sedeis, arceisque beatas.
 Hos alta ad stabula, & nitidas Neptunus ad haras
 400 Actutum tulit, & currum velamine cinxit.
 Jupiter altitonans solio in fulgente resedit,
 Concutiturque sedente Deo, & tremit altus Olympus,
 Inde procul tacitæ Pallas, Iunoque sedebant,
 Mœrenteis placido adfatur quas Jupiter ore:
 405 Mœretisne, Deæ? at fessæ non pondere certe
 Armorum, aut multa Troum de cæde jacetis,
 Quos alitis contra sævum hunc in corde furorem.
 Propositum sed enim Jovis haud mutaverit omne
 Concilium Divum, quotquot supera alta tenetis.
 410 Cunctis quandoquidem virtute, & robore præsto.
 Sed vobis pugnamque ante, horrentemque tumultum
 Corda tremor tenuit, pulchro nec sidera rursum,
 Tempa nec alta Deum licuisset scandere curru
 Fulmine percussis candenti. Talia fatitur.
 415 Interea Pallas procul, & Saturnia Juno
 Ore gemunt tacito, nec quicquam irata parenti
 Pallas ait, sævitque dolens, atque æstuat intus.
 K 3

- Ast iræ impatiens fatur sic maxima Juno:
 Sat mihi, sat reliquis invicta potentia Divis
 420 Nota tua est. Quid nos verbis percellis amaris?
 Hoc scelus, hoc crimen, fatis quod flemus iniquis
 Oppressos Danaos. Quod si auxiliariet armis
 Cœlicolum prohibes, saltem prudentibus ipsos
 Consiliis liceat regere, ac subducere morti.
 425 Hæc Juno, hæc cœli genitor qui nubila cogit;
 Cras mage, si lubet, adspicies, pulcherrima Juno,
 Saturno natum ingenti virtute per agros
 Argolicas rumpentem acies, & castra prementem.
 Non etenim prius ab campis Tros cesserit Hector,
 430 Quam magnus rursus ab ratibus cieatur Achilles,
 Undique quum pressis Danaïs, Patrocloque perempto
 Clade sub extrema ad naveis pugnabitur altas.
 Nam sic fata ferunt: nec te iratam, atque furentem
 Curarim quicquam. Per me licet, ultima ponti,
 435 Tellurisque petas, Japetus qua carcere cæco,
 Saturnusque fremunt, nec Phæbi luce, nec auris
 Oblectant placidis animum: stant Tartara circum.
 Nulla tuæ nos cura fugæ turbaverit, inquam,
 Illuc si adpuleris, durum, implacabile monstrum.
 440 Dixerat hæc, Junoque pudens obmutuit ore.
 Oceani interea Phœbus petit aquora curru,
 Almaque nigrescit tellus horrentibus umbris.
 Trojugenis ingrata quidem lux occidit aurea,
 Grata sed afflictis, terque exoptata Pelasgis.
 445 Hæc inter procul ab ratibus prope fluminis oras,
 Qua strageis inter, totisque cadavera campis
 Hac, illac congesta locus, cœtum evocat Hector.
 Troes equis subito terram petiere relictis,
 Ille decem, atque ultra cubitos longam tenet hastam,
 450 Ærea cui cuspis longe resplendet, & aureus
 Annulus it circum, hac nixus sic incipit heros:
 Trojugenæ, ac Phryges, & Lycii, spes maxima Trojæ,
 Combustis ratibus Grajum, stratisque manipulis

- Credideram modo victricis in mœnia turmas,
 455 Templaque ducturum: spem nox inimica fefellit,
 Servavitque viros, pictasque ad litora puppeis.
 Cedamus tenebris (sic Dii voluistis) & ægra
 Corpora curemus victu, bijugesque comanteis
 Solvite, carpantque præsepibus hordea plenis.
 460 Tum Cererem, pingueisque boves, ac dulcia vina
 Ab domibus properate, atque insuper arida ligna,
 Ut noctem solidam Auroræ nascentis ad ortum
 Ignibus arva micent, magnusque refulgeat æther.
 Noctem sub nigram Danaï ne in puppibus altis
 465 Maturare fugam, & pelago se credere tentent.
 Haud saltem sine cæde rateis, sine sanguine tuti
 Consendant, habeatque recentia vulnera quisque
 Fraxineæve hastæ, aut gladij, volucrisve sagittæ,
 Quæ curanda domi ferat, & memor horreat alter
 470 Pergameas arceis, belloque lacessere Teucros.
 Insuper & magnam præco mittatur in urbem,
 Ut pueros pubescentis, & tempora canos
 Excubias agitare senes in turribus altis
 Edicat, jubeatque: ægras tum denique matres
 475 Hortetur magnos accendere in ædibus igneis,
 Firmaque sit totis pernox custodia muris,
 Ne Argivum juvenum manus improvisa repente
 Ingruat attonitæ turmis absentibus urbi.
 Omnia, ut exposui: cives, rata, firmaque sunt.
 480 Cras alio adstanteis forsane sermone morabor,
 Si modo in auxilium Jove, Cœlitibusque vocatis,
 Hanc fatis ductam adversis ab litore pestem
 Propulerim nostro. Nunc vos servate manentes.
 Aurora in roseis aderit quum candida bigis,
 485 Et ferro, & flamma ad naveis pugnabimus altas.
 Experiar Tydeo an natus me trudit in urbem,
 Anve ego prostratum spoliem fulgentibus armis.
 Ipse suas noscet vireis, si robore nostro
 Sustinet intortum ferrata cuspide telum;

- 490 At reor, in primis flavam mordebit arenam
Lectis cum sociis, Phœbus quum fulserit ortu.
Sic utinam lætho exemptus, fatisque caducis,
Immortali ævo, æterna fruererque juvena,
Ac Phœbus colerer veluti, votisque vocarer
- 495 Illa dies erit ut generi mœstissima Grajum.
Sic jactans memorat, Troes plausere faventes.
Tum bijuges solvunt calido sudore madentis
Currus quemque suos propter, religantque capistris.
Et Bachum, ac Cererem, pecudesque, bovesque ferebant
- 500 Soliciti ab tectis, magnasque e saltibus ornos,
Disponuntque dapeis, superas it nidor ad auras.
Olli elati animis per campos ordine longo
Nocte sedent tota, & crebris micat ignibus arvus.
Ac veluti plenam quum circum sidera Lunam
- 505 Pulchra nitent, cœli quondam statione serena,
Et speculæ procul, apparentque cacumina summa,
Et nemora alta, superque ingens aperitur Olympus,
Astraque, lætaturque tuens de culmine pastor.
Tot naveis inter, Xanthi & saxosa fluenta
- 510 Teucrorum apparent ignes ante Ilion altum.
Mille rogi, & mille: at circum clypeata virorum
Turba sedet quinquaginta, juxtaque ligatus
Stat sonipes, virideisque herbas, atque hordea mandit,
Auroram expectans roseam, lucemque diei.

V. 504. Ac veluti plenam. Serenæ noctis descriptio pulcherrima,
& cœco vati gratissima.

LIBER NONUS.

ARGUMENTUM.

Agamemnon Græcos ad fugam capessendam hortatur, cui adversantur Diomedes, ac Nestor. Hujus suasu Ulysses, Ajax, Phœnix legati ad Achillem mittuntur. Ille constantissime renuit: legati renunciant, & Diomede hortante pugna decernitur.

Alia per campos Teucrorum; at luctus Achivos; Pallidus ac timor exagitat, gelidique timoris Anxietas comes, ac piscosi ut marmora ponti Quum Boreas, Zephyrusque repente ex montibus urgent

- 5 Threiciis, cumulus nigrarum exurgit aquarum
Hinc, illinc, viridisque in saxa refunditur alga,
Sic animus Danaum curarum fluctuat æstu.
Maximus in primis Agamemnon ductor Atrides
Irrequietus obit, præconesque ire canoros
- 10 Per campos jubet, atque alta in tentoria lectos
Cogere, non tamen assueto clamore vocatos,
Grajugenum proceres. Mæstos tum mæstior inter
Consurgit lacrimans, nigro ceu ex fonte perennes
Præcipitant, celsisque ruunt de rupibus undæ,
- 15 Tunc sic ille altos fundens e pectore questus:
O mihi gens dilecta, duces, Saturnius hac me
Clade premit, mihi Trojana de gente triumphos
Pollicitus quondam, nunc ipse infensus Achivis
Indecorem jubet in patrios remeare penateis
- 20 Turmarum ingenti amissa jam parte; sed alto
Sic placitum Patri, qui regna, urbeisque superbas
Vertit quum voluit, vertet mox quum volet; uni
Nam mare, tellusque obsequitur, parentque vocanti.

- 490 At reor, in primis flavam mordebit arenam
Lectis cum sociis, Phœbus quum fulserit ortu.
Sic utinam lætho exemptus, fatisque caducis,
Immortali ævo, æterna fruererque juvena,
Ac Phœbus colerer veluti, votisque vocarer
- 495 Illa dies erit ut generi mœstissima Grajum.
Sic jactans memorat, Troes plausere faventes.
Tum bijuges solvunt calido sudore madentis
Currus quemque suos propter, religantque capistris.
Et Bachum, ac Cererem, pecudesque, bovesque ferebant
- 500 Soliciti ab tectis, magnasque e saltibus ornos,
Disponuntque dapeis, superas it nidor ad auras.
Olli elati animis per campos ordine longo
Nocte sedent tota, & crebris micat ignibus arvus.
Ac veluti plenam quum circum sidera Lunam
- 505 Pulchra nitent, cœli quondam statione serena,
Et speculæ procul, apparentque cacumina summa,
Et nemora alta, superque ingens aperitur Olympus,
Astraque, lætaturque tuens de culmine pastor.
Tot naveis inter, Xanthi & saxosa fluenta
- 510 Teucrorum apparent ignes ante Ilion altum.
Mille rogi, & mille: at circum clypeata virorum
Turba sedet quinquaginta, juxtaque ligatus
Stat sonipes, virideisque herbas, atque hordea mandit,
Auroram expectans roseam, lucemque diei.

V. 504. Ac veluti plenam. Serenæ noctis descriptio pulcherrima,
& cœco vati gratissima.

LIBER NONUS.

ARGUMENTUM.

Agamemnon Græcos ad fugam capessendam hortatur, cui adversantur Diomedes, ac Nestor. Hujus suasu Ulysses, Ajax, Phœnix legati ad Achillem mittuntur. Ille constantissime renuit: legati renunciant, & Diomede hortante pugna decernitur.

Alia per campos Teucrorum; at luctus Achivos; Pallidus ac timor exagitat, gelidique timoris Anxietas comes, ac piscosi ut marmora ponti Quum Boreas, Zephyrusque repente ex montibus urgent

- 5 Threiciis, cumulus nigrarum exurgit aquarum
Hinc, illinc, viridisque in saxa refunditur alga,
Sic animus Danaum curarum fluctuat æstu.
Maximus in primis Agamemnon ductor Atrides
Irrequietus obit, præconesque ire canoros
- 10 Per campos jubet, atque alta in tentoria lectos
Cogere, non tamen assueto clamore vocatos,
Grajugenum proceres. Mæstos tum mæstior inter
Consurgit lacrimans, nigro ceu ex fonte perennes
Præcipitant, celsisque ruunt de rupibus undæ,
- 15 Tunc sic ille altos fundens e pectore questus:
O mihi gens dilecta, duces, Saturnius hac me
Clade premit, mihi Trojana de gente triumphos
Pollicitus quondam, nunc ipse infensus Achivis
Indecorem jubet in patrios remeare penateis
- 20 Turmarum ingenti amissa jam parte; sed alto
Sic placitum Patri, qui regna, urbeisque superbas
Vertit quum voluit, vertet mox quum volet; uni
Nam mare, tellusque obsequitur, parentque vocanti.

- Quare agite, Argolicas iterum vertamur ad oras;
 25 Iliacos quando vetitum jam vertere muros.
 Talia Rex; hæserè omnes, mæstique silebant.
 Tydides tandem hanc profert de pectore vocem:
 Haud equidem verear tibi me inconsulta loquenti,
 Maxime Grajorum, monitis opponere rectis,
 30 Qua decet, ac ducibus qua libertate loquendum
 Concilio in magno; at dictis ne irascere nostris:
 Atque etenim imbellem quondam, ignavumque canebas.
 Illa quidem Danaum norunt juvenesque, senesque.
 Sceptra tibi, ingentes & opes, populosque superbos
 35 Numina concessere Deum, sed robur in armis,
 Virtutemque aliis, quo non præstantius ullum.
 Hinc fugere? Usque adeo ignavi, segnesque videmur?
 Vel tantum has exosa fugit victoria dextras?
 Quod si tantus amor patriæ, tibi classis in acta est,
 40 Instructæque rates, diteis inglorius Argos
 I, pète, quid cessas? ponti patet æquor, abito.
 At reliqui Danaum ad Priami pugnabimus urbem,
 Dum ruat usque, vel in patrios properare penateis
 Si lubet, hi quoque contendant, ego Pergama, ego, inquam
 45 Et mecum Sthenelus tandem expugnabimus armis,
 Non etenim sine mente Deum, sine numine Trojam,
 Venimus. Hæc jactat. Simul omnes ore fremebant
 Grajugenæ, placida Nestor tunc voce profatur:
 Tydide, & reliquos excedis robore Achivos,
 50 Consilioque ætate pareis; nec recta loquutum
 Abnuerit quisquam; sed metam attingere rerum
 Nondum atas patitur, genitore ac Nestore posses
 In lucem prodisse: gravi tamen ore paventeis
 Regum erecti animos, populosque in bella vocasti.

V. 32. *Atque etenim*. Nunc Diomedes postquam Græcos, ac Trojanos omnes virtutis, ac facinorum suorum testes effecerat, injuriæ quondam sibi ab Agamemnone illatæ meminit, quam prius dissimulaverat.

- 55 Verum age, te quoniam longis provector annis
 Esse feror, loquar, & percurrens singula dicam,
 Quæ non Atrides, Danaum nec spreverit alter.
 Exlex ille, tribusque, larisque indignus, & expers,
 Qui intestina odia, & civileis foverit iras.
 60 Nunc, lecti comites nocti cedamus, & umbræ,
 Vos cœnam instruite, & muros, fossamque præaltam
 Custodes, juvenum lectissima robora propter
 Stent vigiles, tu, magne, jube; ad te spectat, Atride,
 Ductores, lectosque Patres simul excipe mensis.
 65 Plena jacent vino tentoria, sæpe recentes
 Quod tibi Threicio vexere ab litore puppes,
 Atque instructa penus dapibus, sceptroque potenti
 Pluribus ipse præes, plurisque audire juvabit,
 Optima suadenti parere; nec utile quicquam
 70 Nunc Danais mage, quâ prudens, rectumque, probumque
 Consilium, prope jam ratibus quando imminet hostis,
 Vicinæque micant flammæ. Quis talia cernens
 Non tremat? Hæc nox, hæc, inquam, servabit Achivum,
 Disperdetve semel classem. Sic ore loquutus.
 75 Pareatque Atrides actutum, liminaque extra
 Custodes properare jubet, Thrasymedeâ primum
 Nestoridem, Ascalaphumque, & Jalmenon armipotentis
 Merionemque, ac Deipirum, atque Aphareâ superbum,
 Et magno Creonte satum Lycomedea magnum,
 80 Custodum septem ductores, corpora lecta.
 Quemque manus juvenum sequitur fortissima centum,
 Hasta quibus manibus, murumque, interque profundam
 Considunt fossam, & crebris ager ignibus ardet.
 Accinguntque omnes dapibus, vinoque vetusto.
 85 At parte ex alia clari in tentoria Atridæ
 Conveniunt proceres Danaum, mensisque recumbunt.
 Postquam extincta fames, Nestor sic farier inquit:
 Maxime Grajugenum, atque Atreo dignissima proles,
 Tu mihi principium sermonis, & exitus idem,
 90 Jupiter omnipotens regni cui sceptrâ regenda

- Tradidit, & populos voluit parere coactos;
 Te decet in primis animos sermone diserto
 Flectere, teque etiam prudentum accedere dictis
 Siqua fuant, licet at nobis exponere coram
 95 Sensa animi. Quisquam non his meliora profecto
 Dixerit adstantum, atque equidem sic arbitror, & nunc,
 Sic etiam ex illo semper mihi tempore visum est,
 Quo tu pulchricomam Briseida, ductor, Achilli
 Invitam irato iratus de puppe tulisti,
 100 Meque etiam contra suadente, & multa rogante.
 Dilectumque Jovi heroem, Danaumque salutem
 Sprexisti indulgens animo, cæcoque dolori.
 Ergo age, freudentem Æacidem, atque indigna ferentem
 Muneribus largis, blandisque inflectere dictis
 105 Quam primum satage. Hæc fatur: tum magnus Atrides:
 Hæc, inquit, mea magna, senex, errata profecto,
 Haud falsus memoras, nec peccatum ipse negarim.
 Nimirum multis pro millibus ille virorum
 Censendus merito, quem Jupiter æquus amavit.
 110 Sic nunc ille premit Danaos, extollit Achillem.
 Verum age, peccatum quoniam, nunc munera mittam
 Digna viro, atque animum adgrediar mulcere furentem.
 Dona quidem vobis libet hic exponere coram.
 Septem ignem haud passos tripodes, aurique talenta
 115 Bisquina, & duplo fulgentis ære lebetas,
 Bisque etiam senum præstantia corpora equorum,
 Qui palmam sæpe, & velocis præmia cursus
 Obtinuere olim: non illum dicere egenum
 Quis posset, fulvi cui tantum obtingeret auri
 120 Cornipedes quantum pulchro in certamine nobis
 Pernici peperere fuga: tum corpora septem
 Lecta puellarum, ex illis, quas ipsemet olim
 Lesbo expugnata victricibus adtulit armis,
 Præstanteis forma, egregiis atque artibus omneis
 125 Excultas, ego quas prædam partitus opimam
 Servabam mihi, fœmineum genus omne decoro

- Vincentes vultu, has, inquam, Briseidaque inter
 Abductam nuper: Divis tum testibus addam
 Illius haud me unquam amplexum petiisse, nec altos
 130 Censcendisse thoros. Priami quod Jupiter urbem
 Vertere si dederit, gazaque potirier omni,
 Ære gravem multo, congestoque impleat auro
 Ipse ratem, denas etiam bis ipse puellas,
 Tyndaridem quæ post Helenam, roseo ore, genisque
 135 Præstiterint, legat. At pingueis Saturnius Argos
 Si remeare dabit, gener, & mihi dulcis Orestis
 Instar erit, tectis qui nunc adolescit avitis
 Regifico in luxu, curisque. Hæc sunt mihi gnata;
 Chrysothemisque, & Laodice, & pulchra Iphianassa,
 140 Ille domum in patriam nullis sponsalibus harum
 Quamlibet abducat; sed ego dotalia contra
 Dona dabo, quot nemo unquam ex mortalibus ulli
 Gnatarum dederit, nimirum, ingentia septem
 Oppida, turritasque urbeis, Enopemque feracem,
 145 Herbosamque Hiram, populosaque mœnia, Pheras,
 Cardamylem, Antæasque arceis, valleisque profundas,
 Et pulchram Æpeam, & Pedasum, felicia Bacho
 Culmina, quæ Pylîi cunctæ prope litoris oram.
 Oceanumque jacent: gregibusque has accola dives,
 150 Armentisque tenet, magnis & honoribus ipsum,
 Ceu numen populi recolent, solitumque tributum,
 Debita persolvent ac vectigalia Regi.
 Hæc, inquam, dabo, si veteres tandem exuat iras.
 Flectier humanum est; Pluto implacabilis unus,
 155 Nescius & flecti, Divum infensissimus ipse
 Propterea miseris mortalibus. Et mihi certe
 Cedere Pelidem satius, nam major & annis,
 Imperioque etiam. Hæc fatur: tum talia Nestor:
 Non sane adspernanda duci, Rex maxime Grajum;
 160 Munera commemoras: age jam, lectosque ministros
 Adproperemus, ait, magni in tentoria Achillis.
 Me permitte viros legere: olli jussa capessant.

- Sit Phœnix prior, inde Ajax, & cautus Ulysses,
Eurybates præco hos proceres, Hodiusque sequantur.
- 165 Ferte citi manibus limphas, linguisque favete,
Libemusque Jovi nostra hæc ut cœpta secundet.
Talia Nelides, Danaï plausere frequentes.
Tum manibus limphas properant, & vina coronant,
Distribuuntque citi juvenes. Olli aurea libant
- 170 Pocula, supremumque Jovem tacito ore precantur.
Hæc postquam, magni properant ab limine Atridæ.
At senior jamque hunc verbis, jam convenit illum
Multa jubens, Ithaco præsertim, ut flectere dictis
Pelidem immitem tota conentur opum vi.
- 175 Horrisonos jamque ad fluctus, & litora tendunt
Plurima Neptuno geminantes vota, precesque,
Flecteret Æacidæ ut mentem, atque ferocia corda.
Ut ventum ad naveis, ipsum præclara canentem
Gesta virum inveniunt, cythara curasque levantem,
- 180 Pulchra, arguta, eversa olim Ectionis ab urbe,
Quam tulerat Thebe: argento distenditur olli
Læve jugum super: at procul e regione sedebat
Ore Menœtiades tacito, plausuque favebat.
Progressi ulterius legati, & primus Ulysses
- 185 Ut coram steterunt, cytharam, sedemque relinquens
Exiit Æacides, Patroclusque: ille ore sereno
Compellatque viros ultro, dextrasqueprehendit.
Salvete, o mihi cunctorum charissimi Achivum,
Quid petitis? nec enim incassum, nullove premente
- 190 Adventasse rear. Sic fatus ad intima ducit,
Sedibus ac blandis, pictisque tapetibus omneis
Collocat, ac Patroclo: magnum cratera, sodalis,
Eja age permistumque minoribusingere limphis.
Procula tum cuique, hæc quoniam clarissima nostro

V. 163. Sit Phœnix prior. Phœnix, quia Curator ipsi a Patre Peleo datus, ideoque Achilli charissimus, Ajax, quia militari virtute, et animi candore ipsi simillimus. Ulysses, quia eloquentissimus, ut ipsi persuaderet.

- 195 Lumina Grajorum, & mihi gens charissima tecto
Improvisi adsunt. Paret comes impiger olli,
Atque ovis, & capreæ pinguis terga, suisque
Terga saginati fumanti infundit ahenò.
Automedon manibus carneis, atque exta tenebat.
- 200 Pelides secat, & verubus transfigit acutis.
At Patroclus flammam ingentem accenditque, foveatque:
Ignis ubi primo jam deflagaverat æstu,
Dispositas super insternebat tergora prunas,
Spargebatque salem sacrum, Cereremque canistris
- 205 Portabat niveam, carneisque ferebat Achilles.
Ipse Ithacum contra sedit, charumque sodalem
Sacrificare jubet, præceptas ille sacratam
Primitias jacit in flammam, dapibusque fruuntur
Appetit Danaum proceres, dulcique Lyæo.
- 210 Postquam exempta fames, & amor compressus edendi
Innuit Ajaci Phœnix, Ithaco innuit Ajax,
Ille autem pateram spumantem tradit Achilli,
Insuper hæc: Salve, o Danaum fortissime gentis,
Pelide, non ad Te epulis, potuque carentes
- 215 Venimus, assiduo nos hoc dignatur honore
Grajugenum ductor, sunt & sua cuique reposta
Navibus in longis; sed non convivium tempus,
Regificasque epulas patitur, timor angit Achivos
Namque ingens, & fata animos pendentia turbant.
- 220 Crastina lux Danaos servaverit alma, vel ipsos
Disperdet semel, & puppeis combusserit altas,
Tu nisi, gnate Dea, afflictis succurrere rebus
Adproperes, longe haud etenim jam ab puppibus adsunt
Trojugenæ murum propter, fossamque profundam.
- 225 Accensique micant ignes, ac triste minantur
Puppibus Argolicis, tum fulgura Jupiter ipse
Fausta Pater Teucris mittit, quibus Hectora fretum
Non jam terrigenum campis avertere quisquam
Non Superum possit, curruque hac vertitur, illac
- 230 Vertitur, & furit infandum, ratibusque, virisque,

Et flamma, & ferro exitium, mortemque minatur
 Impatiens longa noctis frænariæ umbra.
 Atque equidem vereor Divi ne hæc vota secundent,
 Et procul ab patria Sigeo in litore Grajos
 235 Fata premant. Oculi cunctorum, ac vota Pelasgum
 Te, te unum spectant: patriæ succurre, tuisque,
 Victricique Phryges dextra hac compesce superbos.
 Æternus te forte dolor, ferusque manebit
 Patratum quum nulla malum reparare potestas:
 240 Nunc, nunc pelle moras; pendent dum fata, nec usque
 Extremos ventum ad casus, tristemque ruinam.
 O dilecte mihi Pelei reminiscere patris
 Dicta olim Phtia ex pingui quum Regis Atridæ
 Signa sequi, & Lelegum voluit te huc ducere turmas.
 245 Namque ille amplexus inter, charissime dixit,
 Robur, si lubet, invictasque in prælia vireis
 Numina præstiterint; animos tu in pectore magnos
 Conde memor, rixasque omnes, & jurgia vita.
 Sic juvenum semper, celebraberis ore, senumque:
 250 Hæc genitor quondam, quorum oblivisceris æstu
 Turbidus irarum; verum has de pectore tandem
 Mitte precor; tibi Grajorum pulcherrima ductor,
 Multaque dona dabit (simul & promissa recenset)
 Quod tibi si Atrides animo est invisus, Achivos
 255 At reliquos miserare pius, qui ex æthere lapsum
 Te numen veluti recolent, quum gramine toto
 Hectora vertentemque acies, ac dira furentem
 Obvius interimas, Grajorum ex agmine quando
 Adventasse parem sibi dextra, & robore nullum
 260 Exultans canit. Hæc Itachus, cui magnus Achilles,
 O Laertiade, vir solertissime Grajum,
 Fabor aperte, inquit, nec rursus audita libenter
 Ab reliquis audire velim, Stygiisque fluentis
 Ille mihi magis invisus, qui perfidus, exlex
 265 Ore aliud profert, aliudque in pectore condit.
 Ergo loquar semel: Argivum non talia ductor

Unquam, nec mihi ductorum persuaserit alter.
 Gratia nam quæ pro tantis mihi reddita curis?
 Hostibus ac toties depulsis? Redditur æqua
 270 Cessanti pars, ac pugnanti, fortis, & excors
 Laudantur juxta, similique fruuntur honore,
 Et fato ignavus, fortisque occumbit eodem.
 Nec mihi quid superest postquam tot sæpe periclis
 Objeci caput imprudens, Martique cruento.
 375 Sollicita ac veluti gnatis implumibus ales
 Quæsitam hac, illac curis ingentibus escam
 Fertque, refertque, sui cura nec tangitur ulla,
 Sic ego, & insomneis nocteis, duxique cruentos
 Sæpe dies vestris pro uxoribus agmina contra
 280 Bellantum juvenum: bisenas classe subivi,
 Vastavique urbeis, bis quinas, amplius unam
 Iliacos per agros pedes, exuviasque superbas,
 Et prædam accepi ingentem, Regique ferebam
 Atridæ huic vestro, sibi qui pulcherrima servans;
 285 Militibus pauca, ac ducibus dabat, omnia quæ nunc
 Illis firma manent; a me Briseida pulchram
 Qui dederat, tulit: hanc habeat, raptaque fruatur.
 Quis Danaos Trojam contra, inque hæc impulit arma?
 Quidve acies tantas pelago commisit Atrides?
 290 Nonne Helenæ ob raptum? an vero ex mortalibus unus
 Uxorem Menelaus amat, fraterque superbus?
 Scilicet atque hominum quisquis prudensque, bonu-
 sque est,
 Diliget ille suam, sicut Briseida amabam
 Captivam licet; hanc postquam rapuitque, tenetque,
 295 Me sinat, haud rerum ignarum, nec flectere tentet.
 Regibus at reliquis, & tecum, ductor Ulysses,
 Viderit ut sævos ab puppibus arceat igneis,
 Me quoniam sine tam multa est molitus Atrides

V. 290. An vero. Quod Turnus in 9. num solos tangit Atridas
 iste dolor, solisque licet capere arma Mycenis.

- Murosque, ingentem & fossam latam, atque profundam,
 300 Et vallos circum, nec propulsare ruentem
 Hectora adhuc potuit; sed me pugnante, nec ultra
 Frondentem fagum tulerant vestigia Troes
 Mœnibus ab celsis, Scææque ab limine portæ.
 Vix fatum effugit semel expectare furentem
 305 Ausus Priamides, vel sic tamen Hectora contra
 Induere arma iterum, & pugnas tentare recuso.
 Cras Jovis auspiciis, Superisque in vota vocatis,
 Si labet, adspicies, Helles super æquora ponti
 Velivolas innare rateis, & remige nostro
 310 Percussos pariter tumidos canescere fluctus.
 Tertia (Neptunus si ventis vela secundis
 Impulerit) lux me Phias deducet in oras,
 In patriosque lareis, ubi tot congesta per annos
 Me ingens gaza manet, simul hic quæsitâ reducam,
 315 Argentum, fulvumque aurum, splendentiaque æra,
 Et ferrum nitidum, & lectas pulchro ore puellas.
 Præmia sed potiora mihi impius abstulit, ipse
 Qui dedit Atrides. Olli hæc mandata referto
 Concilio coram, ut cuncti indignentur Achivi.
 320 Quarat Grajugenas inter, quos ore protervo
 Decipiat rursus, nostros neque cernere vultus
 Unquam ausit; non Atridæ communia mecum
 Consilia, aut opus: indigna jam me arte fefellit,
 Contempsitque semel: satis est, hac laude quietus.
 325 A me absit procul insanus, sua munera, & ipsum
 Execror, atque odi, nec Regem, ac sceptrâ tenentem
 Vile caput, sed enim reputo. Nec si mihi certe,
 Quot congressit opes, decies, triciesque darentur;

V. 317. *Tertia*. Locum hunc ita vertit Cicero l. i. de Divin. c. 25.
Tertia me Phie tempestas læsa locabit.
 Quam versionem adduco, ut videant Grammatici etiam majorum lo-
 corum nomina per genitivum efferi posse, quum per adverbium ubi
 interrogatio fiat.

- Insiper & vel quæ Orchomeni servantur in arce,
 330 Vel Pelusiâcis quæ gaza recondita Thebis,
 Centenæ quibus arato stant cardine portæ
 Perque harum quamque armati egrediuntur in agros
 Bis centum juvenes, & equi, currusque sonantes:
 Nec mihi si totidem quot arenæ, & pulveris usquam est,
 335 Non me, inquam, flectat. Sanctum est de Rege superbo
 Quas possum, integras de crimine sumere pœnas.
 Me Atridæ generum? non si formosior illi
 Vel Venere Idalia, vel Pallade cultior ulla
 Gnata foret. Meliora suis connubia poscat,
 340 Imperioque parem generum. Mihi visere fineis
 Si obtigerit patrios, uxorem moribus aptam
 Ipse dabit genitor Peleus: sunt Hellade, sunt &
 Glebosa in Phia Regum de stirpe potentum,
 Insignesque opibus, forma & præstante puellæ.
 345 Illic pacatam grata cum conjugè vitam
 Lætus agam, campisque fruar, gazaque paterna
 Nam mihi quid vita melius, quid charius ipsa?
 Non gazæ ingentes, olim quas pace serena
 Mœnibus Iliacis, Priamique recondier arce
 350 Fama fuit, non quas sacras ad Apollinis aras
 Pytho in saxosa stridentia limina claudunt,
 Namque greges, pingueisque boves, tripodasque co-
 ruscas,
 Æripedes & equos vi, aut arte paraveris; at non
 Emissam semel ore animam revocaveris ullis

V. 329. *Orchomeni*. De divitiis apud Orchomenum asservari
 solitis meminit etiam Thucydides.

V. 330. *Vel Pelusiâcis*. Ægyptiis Thebis, quæ ideo Hecatom-
 pylæ dictæ sunt.

V. 335. *Sanctum est*. Stat animo fixum, atque immobile.

V. 351. *Pytho in saxosa*. Ita dicta Delphos quod ibi Apollini
 Pythio, aut Pythomi interfectori templum dicatum esset, unde Py-
 thia Sacerdos, & Pythonissa. Ditissimi hujus templi meminit quo-
 que Thucydides.

- 355 Viribus, aut quaquam possis prædarier arte,
 Et mihi Diva parens fatum impendere cænebat,
 Atque viam lætho geminam Thetis aurea quondam.
 Pugnant namque ad Trojam, longumque manenti,
 Vita brevis; decus ast ingens, & fama perennis.
- 360 At Martem effugiens, si iterum patria alta videbo,
 Laus mihi tota perit; sed longum vita per ævum.
 Atque equidem cunctis suaderem ut puppibus altis
 Hinc fugerent: non Grajorum stat Pergama flammis
 Vertier aut Priami regnum. Saturnius urbem,
- 365 Jupiter ipse manu valida, civisque tuetur,
 Ulla nec Iliacas acies terrere pericla
 Firmatas possint, obnixasque omnia contra.
 Talia nunc ferte (hæc vobis commissa potestas,
 Hoc munus) meliora sibi, longisque carinis
- 370 Quærat consilia, iratum neque flectere donis
 Pelidem speret. Phœnix tu hic, chare, maneto,
 Ut memet patrias reducem comiteris ad oras,
 Si lubet, haud etenim nolentem abducere mens est.
 Dixerat, atque olli sermonem, & nescia flecti
- 375 Pectora mirantur taciti, dein talibus infit
 Longævus Phœnix, fletu & simul ora rigabat
 Exitiumque animo versans, classisque ruinam:
 Ergone sic odio indulgens, sævoque dolori
 In patrias iterum sedeis remeabis, Achilles?
- 380 Nec lubet ab ratibus mimitantem avertere flammam?
 Mœrentemque etiam, filii dulcissime linquens?
 Me Sigea patet tibi litora classe petenti
 Æacides Peleus, belli necdum arte cruenta
 Instructo satis, & Regum non cœtibus apto
- 385 Suasorem dedit, & comitem, rerumque magistrum,
 Nec dulci amplexu rebar divellier unquam,
 Gnate, tuo; non si abrassa Deus ipse senecta
 Purpureum membris lumen, floremque juventæ
 Reddidit, fueram veluti quam litus Achivum
- 390 Primum deserui, genitoris Amyntoris iras

- Ormenidæ fugiens. Pulchræ nam pellicis ille
 Captus amore gravi, curis torquebat amaris
 Uxorem, matremque meam, genibusque prehensis
- 395 Illa gemens ignominiam me sæpe puellæ.
 Solicitare thorum, atque infensam reddere patri
 Orabat, flebatque rogans, cessique roganti.
 Resciit ut genitor, magna utque excanduit ira
 Multa Deos Erebi horrendos, Dirasque precatus
- 400 Ne ex me unquam genitam prolem amplexuve fovaret,
 Exciperetve suis genibus. Nec passus inaneis
 Ire preces Deus infernus, Proserpinaque ultrix.
 Ergo domo aufugere, & vultus vitare paternos
 Constituo (atque ipsum ferro obruncare corusco
 Mens fuerat; sed enim furias, irasque tumentis
- 405 Nescio quis fregit Deus, atque opprobria vulgi,
 Obiecitque animo turpis convicia famæ,
 Ne patris occisor Grajum sermone notarer.)
 At me fida manus juvenum, lectique sodales
 Stabant assidui circum, & tectum omne tenebant.
- 410 Flexipedesque boves multos, multasque bidentis,
 Setigerosque sues multa pinguedine lectos
 Torrebant flammis, ac dulcia vina bibebant
 Irati senis, ac semper Vulcanius ignis
 Porticibusque alter sublimibus, alter & aulæ
- 415 Vestibulo in primo, atque oclusæ ad limina portæ
 Per nocteis arsere novem, vigilesque cubanti
 Custodes aderant; decima sed nocte per umbram
 Eripui memet tacitus, portasque refregi
 Custodesque latens, famulasque: inde Helladis urbeis
- 420 Lustravi profugus multas, Peleja donec
 In regna, inque ovium felicia pascua veni
 Glebosæ Phitiæ. Hic Peleus me in tecta recepit,
 Addit equos, pinguisque agros, urbeisque superbas,
 Unicus ac veluti, patrisque senilibus annis
- 425 Progenitus, gazæque ingentis filius hæres
 Regi charus eram, & pinguis confinia Phitiæ,
- L 3

- Ac Dolopum populos lata ditione regebam.
 Te hic talem, ac tantum, o hominum fortissime, feci
 Consiliis, monitisque meis; convivia adire
 430 Non unquam, aut epulas solitum, vel carpere somnos
 Te nisi ego impositum genibus, dapibusque recisis,
 Flaventique alerem vino, quo ad pectora vestem,
 Atque sinum ejecto rudis infans sæpe rigasti.
 Quanta tui causa passus? Quam multa peregi?
 435 Ut misero quoniam prolem mihi fata negarant,
 Te gnatum adlegerem, solatia tota senectæ,
 Præsidiumque meæ, colmenque, & gaudia vitæ.
 Sed tu, gnate, doma hunc animum, & miserescere
 Grajum.
 Namque Deum quanquam sit summa potentia longe,
 440 Atque honor, & virtus, tamen exorariet ipsi
 Supplicibus votis, taurorum & sanguine fuso,
 Et nidore gravi, & sacro libamine gaudent,
 Admissum siquod scelus est mortalibus, ægris.
 Scilicet atque Preces ducunt genus ab Jove summo,
 445 Rugosæque genas, corruptæ & lumina fletu
 Assiduo, tardæque gradum vestigia Noxæ
 Pone premunt, illa antevolat, lateque vagatur,
 Et pedibus celer, & magno se robore jactat,
 Terrigenum generi insultans: illæ usque sequuntur.
 450 Qui Jove progenitas merito dignantur honore,
 Hos Divæ amplexu excipiunt, recreantque, foventque;
 At se adspernanteis odere, Jovemque precantur,
 Patrato ut meritas solvat pro crimine pœnas.
 Tu Jove propterea gnatas reverere potentis.
 455 Atque etenim, nisi te donis cumularet Atrides,
 Sed veterem infenso premeret sub corde furorem,
 Non te Grajugenis posita auxiliarier ira

V. 427. *Regebam*. Ipsius Pelei vice fungebar in populorum cura, ac regimine. Dictum ex genio senectutis sua extollentis.

V. 457. *Non te Grajugenis*. Non enim satis Achillis honori consultum videretur.

- Hortarer miseris quanquam; largitur at ille
 Munera nunc magna, & spondet majora daturum.
 460 Delectosque viros, clarissima lumina gentis,
 Legatos mittit, charos tibi, Perfice votum
 Hoc ipsis, precor, & tantum ne sperne laborem,
 Namque prius juxtas quisnam accusaverit iras?
 Nunc magnos animo heroas, veterumque revolve
 465 Gesta virum: siquando etenim furor, iraque mentem
 Ceperat, hos etiam donis placarier olim,
 Et precibus solitos prisci docuere parentes.
 Et memini vetus hoc factum; at cui fama perennis,
 Nec vobis, gens chara mihi, narrare pigebit.
 470 Ætolos inter, Curetesque aspera quondam
 Pugna fuit, magnam Ætoli Calydonæ tenebant,
 Curetes vastare armis, ferroque parabant,
 Horrendis exciti odiis, iraque Dianæ.
 Namque Æneus, magnæ contempto numine Divæ,
 475 Cœlicolum reliquis pecudumque cruore litarat,
 Atque boum multo, postquam in magna horrea magnam
 Rettulerat messem, seu quis subrepserit error,
 Seu misero mala turbarint obliviam mentem.
 Pœnituit certe, saltus nam Diva per omneis,
 480 Et sata culta ferum niveis cum dentibus aprum
 Ingentem immisit: cum floribus ille comanteis
 Sæpe pyros, imisque etiam ab radicibus ornos,
 Et nemora alta solo æquavit, tandem Meleager
 Urbibus ex cunctis venatorum agmine facto,
 485 Vique canum multa Ænides horrenda frementem
 Occidit, nec enim paucorum occumberet armis.

V. 470. *Ætolos inter*. Rem totam habes latissime apud Ovidium lib. Metamorph. 8. Inde illud Junonis Alexandr. 3.

„ Ætolosne olim campos, Achelojaque rura

„ Fulmineis vastare feris soror aspera Phœbi

„ Ob furias Ænei potuit „.

Simul etiam docemur primitias fructuum Deo offerre: *tua sunt enim omnia, Domine, & que de manu tua accepimus, dedimus tibi.* Par. 11.

Tantus erat, multosque rogam conscendere tristem
 Fecerat agricolas: Hujus Latonia virgo
 Pro capite, & pelle hirsuta fera prœlia movit
 490 Ætolorum inter Curetumque agmina, & urbeis,
 Tamque diu Ætolis stabat victoria, donec
 Strenuus Ænides Meleager in arma ruebat.
 Ast animum quando subiit furor, iraque cœca,
 (Quæ magnorum etiam, & sapientum pectora vertit
 495 Sœpe virum) matrem Althæam indignatus, ab armis
 Abstinuit, pulchraque domi cum conjugè vitam
 Degebat Cleopatra, Idæ de sanguine nata,
 Terrigenas qui inter fuerat fortissimus olim,
 Marpissæque Evenines, insignis & ora,
 500 Atque pedem insignis niveum. Pater Ida sagittas
 Phœbum olim contra, curvosque tetenderat arcus
 Ob Nymphæ raptum Alcyonis (sic namque parentes
 Dixerunt gnatam, Alcyonis quod tristia fata
 Mater habens, vitam in gemitu, luctuque trahebat.)
 505 Hanc, inquam, propter residens, tristem ille fovebat
 Iram animo matrem exosus, quæ fratris acerba
 Fata dolens, sœpe Eumenidas mœsto ore vocabat,
 Sœpe etiam geminis tellurem poplite flexo
 Tundebat palmis, horrendi numina Ditis,
 510 Voce tonans, tristemque Ecaten, fletu illa perenni
 Discinctos perfusa sinus, ut gnatus eodem
 Oppeteret fato. Hanc Erebi de sedibus imis
 Audivit tenebrosa vagans per nubila Erynnis.
 Illicet ad portas fremitus, strepitusque ruentum,
 515 Pultantumque altas turris; at supplice luctu
 Ætolique senes, puraque in veste nitentum
 Turba sacerdotum, Ænidem suadentque, rogantque

V. 503. Alcyonis quod tristia fata. Sententia est, Idam tulisse sagittas in Phœbum ob raptum Marpissæ uxoris suæ, cui Alcyonis nomen est inditum, quod prisce illius Alcyones Æoli Regis filie fatum sortita videretur.

Consulat ut patriæ, simul atque ingentia dona
 Polliciti, Calydonis ubi pinguis arvus,
 520 Quinquaginta olli lectissima jugera, partim
 Apta bobus, partim donis felicia Bachi.
 Orabatque senex Æneus, agitator equorum,
 Sublitem ascendens thalamum, orabantque sorores,
 Ipsaque mœsta Parens passis Althæa capillis.
 525 Incassum tamen: orabant juvenesque cœvi,
 Charorumque manus, duram neque flectere mentem
 Hi potuere, domos donec jam densius agmen
 Curetum ingrueret, murorum & culmina summa
 Arderent flammis hostilibus, altaque tecta.
 530 Tum vero lacrimis oculos perfusa nitentis
 Uxor chara virum hortatur, defletque recensens
 Quæ mala cumque pati pueri, innuptæque puellæ,
 Atque senes soliti imbelles, juvenesque, laresque,
 Altaque templa Deum, captivæ corpora matrum,
 535 Quum Regum iratas inflat victoria menteis.
 Hæc ait, accenditque animum, rutilantiæ æra
 Actutum induitur, mediosque erumpit in hosteis,
 Præcipientesque metu, attonitosque eliminat urbe.
 Nec tamen ille agros, promissaque munera Patrum
 540 Accepit, voluitve; malum sed præmia citra
 Reppulit indulgens animo, non hanc tibi mentem
 Cœlicolum quisquam indiderit, charissime, longe
 Hoc & deterius, foret atque indignius: ergo
 Accipe dona pius, sic te Grajum agmina cuncta
 545 Æthereum veluti numen cernentque, colentque.
 Quod si non donis in eas fera bella receptis,
 Non cultu simili, aut simili gaudebis honore.
 Hæc senior, Thetidis contra sic filius insit:
 O mihi chare Pater; Divis & chare supernis,
 550 Non equidem tali iudigeo, aut delector honore.
 Sat mihi honoris erit Jovis inculpata voluntas,
 Qua ad naveis, calidos dum spiritus hos regat artus
 Atque habilis membris insit vigor, usque manebo.

- Tu vero: o dilecte, animum ne questibus istis,
 555 Ac lacrimis turba infidum miseratus Atridem,
 Ipsum te nec amare decet, ne invisus amanti,
 Ingratusque mihi fueris, communia nobis
 Sunt amor, atque odia, æqualem ac sortitus honorem
 Mecum regna tene. Hi ad naveis, & castra profecti
 560 Jussa ferant; hic tu stratis in mollibus aliam
 Auroram exspecta; hic tandem statuemus an oras
 Tendendum in patrias, Trojæ litusve tenendum?
 Dixerat, atque oculis Patroclo innuit, ocyus altum
 Sterneret ut lectum Phœnici, ab litore Teucro
 565 Solvere festinans. Hic tum Telamonius Ajax:
 O Laertiade, quid nam expectamus? Atridæ
 Responsa, & Danaïs dudum exspectata referre
 Tristia quantumvis præstat. Non exitus alter
 Jam sermonis erit, dum priscae oblitus Achilles
 570 Durus amicitiae, & priscorum oblitus honorum
 Has animo furias, mordacem & foverit iram,
 Impius. Atqui etiam charo pro fratre perempto
 Munera, vel gnato quisquam acceptaverit: urbe
 Interea occisor donis, pretioque soluto
 575 Discursat tota, ac liber, tutusque vagatur,
 Infensosque animos, inimicaque pectora mulcet.
 At tibi pulchricomæ ob raptum Briseidis atra
 Pectora bile tument, hanc accipe, & accipe septem
 Præstanteis forma, simul atque ingentia dona
 580 Has præter, tristem, quæso, deponere furorem,
 Et tectum reverere tuum, quo hic adsumus omnium
 Grajugenum ab turmis; in te nec pluribus alter
 Obsequiis, studioque mihi, aut certarit Ulyssi.
 Olli respondet sedato pectore Achilles:

V. 566. O Laertiade. Ajacis oratio, sicut illa Achillis, aperta,
 & nullis quæsitis ornamentis fucum faciens.

V. 572. Atqui etiam. Homicidia enim pecunia redimebantur,
 ut latius infra lib. 18.

- 585 Optime Grajugenum ductor, Telamonia proles,
 Ex animo dixisse mihi, nec inepta videris;
 Cor tumet ira autem, quoties injuria mentem
 Atridesque subit, qui me ut tellure creatum
 Vile habuit caput: ergo ite, atque audita referte.
 590 Haud etenim pugnas ineam, Martemque cruentum
 Donec Myrmidonum ad naveis pervenerit altas
 Laomedontiade Priamo satus Hector, Achivum
 Agminibus stratis, accensisque igne carinis.
 Scilicet ille furens quamquam, tentoria Achillis
 595 Non, reor, invadet, stantemque ad litora puppem.
 Talia fatus erat, pateris ac vina rotundis
 Legati libant, deinde in tentoria tendunt.
 At sociis Patroclus, famulisque, insternere lectum
 Phœnici jubet, adproperant, & vellera primum
 600 Multa ovium insternunt, nivei, & subtilia, lini
 Texta super, paretque senex, stratisque recumbit.
 Nec procul inde alti tentorj in parte reposita
 Pelides cubat, hunc propter Phorbante creata
 Lesbia stat Diomede, oculos, atque ora Deabus
 605 Adsimilis, Patroclo ast Iphis pulchra accubat, olli
 Quam dedit Æacides altæ quum mœnia Scyri,
 Atque opulentam arcem ferro expugnaret Eniei.
 Ut vero ad naveis, atque in tentoria Atridæ
 Legati adveniunt, magnis crateribus ipsos
 610 Certatim excipiunt proceres, urgentque, premuntque.
 Tum prior Atrides: Argivæ gloria gentis,
 Eja age dic, parat an ratibus succurrere longis?
 An durus renuit, servatque in corde furorem?
 Ast Ithacus: Renuit, teque, & tua, maxime Regum,
 615 Munera contemnit ferus, implacabilis ira,
 Te tibi consulere, & ratibus jubet, ipse minatur

V. 588. Ut tellure creatum. Pers. Sat. 6. Presto est mihi Manius
 heres. Progenies terra.

- In patriam reditum, simul ac lux fulserit alma,
 Idque aliis suadere volet, namque Ilion, inquit,
 Vertere non dabitur Danais. Hæc maximus Ajax,
 620 Præconesque ambo referent, si audire juvabit.
 Phœnicem sese ut patrias comitetur ad oras
 Secum habet, invitum sed enim non ducere tentat.
 Talia voce refert, Danaï obstupere silentes.
 Tydides tandem mediis sic fervidus inquit:
 625 O utinam nunquam Æacidem, Rex maxime Grajum,
 Flectere tentasses precibus. Satis ille superbus,
 Elatusque alias, nunc vero elatior, atque
 Deterior longe, quum tot Regesque, ducesque
 Viderit, afflictasque acies sibi tendere palmas.
 630 Quare hunc mitte, precor. Maneat, vel litore solvat.
 Mox repetet pugnas, animus quum suaserit audax,
 Hancque olli indiderint cœlestia numina mentem.
 Nunc fessos reparate artus potuque, ciboque,
 Et somnos capite, (hoc robur mortalibus ægris
 635 Hæc vis) & roseo Phœbus quum fulserit ortu,
 Ante rateis equitum turmas, peditumque locatas
 Hortare, Atride, atque aciem duc primus in hostem.
 Hæc ait, assensere omnes, vocemque loquentis
 Mirati, atque animum. Tum Diis libamine facto
 640 Ad naveis tendunt, alta ac tentoria quisque,
 Et stratis placidi carpebant munera somni.

LIBER DECIMUS.

ARGUMENTUM.

Agamemnon vigilans Achivorum ductores excitat. Ab utroque exercitu speculatores in adversum mittuntur. Ab Græcis Diomedes, & Ulysses, ab Teucris Dolon, quem captum, atque ad interrogata confessum Græci interficiunt. Inde ad sociorum stationem progressi Rhesum, sociosque ejus plures interficiunt, & equos abigentes ad navium stationem redeunt.

- Tque duces somno domiti sub nocte jacebant
 Argivum reliqui; at magnus vigilabat Atrides
 Multa animo volvens, veluti quum fulgurat alto
 Pulchricomæ quondam Junonis ab axe maritus,
 5 Seu pluvia ingenti, vel grandine, vel nive densa
 Obruere arva parans, vel lacrimabilis ora,
 Et faciem invisam populis ostendere belli.
 Sic Atridæ animum suspiria crebra fatigant,
 Insolitoque intus quatiuntur pectora motu.
 10 Jamque acies spectat Phrygias, flammisque micanteis
 Plaudentumque haurit voces, fremitumque canentum.
 Jamque altas versus puppeis, atque agmina Grajum
 Lumina convertit; tum mœsta silentia terrent,
 Et gemit adspectans, vellitque a fronte capillos
 15 Multa Jovem incusans, tandem sententia menti
 Illa placet Nelei ad gnatum contendere magnum
 Nestora, consilio si forte adiutus amico
 Exitium ab gente, & ratibus depelleret igneis. ®

V. 14. *Et gemit adspectans.* Suorum languore, & hostium alicritate deterritus, ex quibus infausta futurorum sumebat presagia, quod anxii, ac moerentis animi proprium est.

- In patriam reditum, simul ac lux fulserit alma,
 Idque aliis suadere volet, namque Ilion, inquit,
 Vertere non dabitur Danais. Hæc maximus Ajax,
 620 Præconesque ambo referent, si audire juvabit.
 Phœnicem sese ut patrias comitetur ad oras
 Secum habet, invitum sed enim non ducere tentat.
 Talia voce refert, Danaï obstupere silentes.
 Tydides tandem mediis sic fervidus inquit:
 625 O utinam nunquam Æacidem, Rex maxime Grajum,
 Flectere tentasses precibus. Satis ille superbus,
 Elatusque alias, nunc vero elatior, atque
 Deterior longe, quum tot Regesque, ducesque
 Viderit, afflictasque acies sibi tendere palmas.
 630 Quare hunc mitte, precor. Maneat, vel litore solvat.
 Mox repetet pugnas, animus quum suaserit audax,
 Hancque olli indiderint cœlestia numina mentem.
 Nunc fessos reparate artus potuque, ciboque,
 Et somnos capite, (hoc robur mortalibus ægris
 635 Hæc vis) & roseo Phœbus quum fulserit ortu,
 Ante rateis equitum turmas, peditumque locatas
 Hortare, Atride, atque aciem duc primus in hostem.
 Hæc ait, assensere omnes, vocemque loquentis
 Mirati, atque animum. Tum Diis libamine facto
 640 Ad naveis tendunt, alta ac tentoria quisque,
 Et stratis placidi carpebant munera somni.

LIBER DECIMUS.

ARGUMENTUM.

Agamemnon vigilans Achivorum ductores excitat. Ab utroque exercitu speculatores in adversum mittuntur. Ab Græcis Diomedes, & Ulysses, ab Teucris Dolon, quem captum, atque ad interrogata confessum Græci interficiunt. Inde ad sociorum stationem progressi Rhesum, sociosque ejus plures interficiunt, & equos abigentes ad navium stationem redeunt.

- Tque duces somno domiti sub nocte jacebant
 Argivum reliqui; at magnus vigilabat Atrides
 Multa animo volvens, veluti quum fulgurat alto
 Pulchricomæ quondam Junonis ab axe maritus,
 5 Seu pluvia ingenti, vel grandine, vel nive densa
 Obruere arva parans, vel lacrimabilis ora,
 Et faciem invisam populis ostendere belli.
 Sic Atridæ animum suspiria crebra fatigant,
 Insolitoque intus quatiuntur pectora motu.
 10 Jamque acies spectat Phrygias, flammisque micanteis
 Plaudentumque haurit voces, fremitumque canentum.
 Jamque altas versus puppeis, atque agmina Grajum
 Lumina convertit; tum mœsta silentia terrent,
 Et gemit adspectans, vellitque a fronte capillos
 15 Multa Jovem incusans, tandem sententia menti
 Illa placet Nelei ad gnatum contendere magnum
 Nestora, consilio si forte adiutus amico
 Exitium ab gente, & ratibus depelleret igneis. ®

V. 14. *Et gemit adspectans.* Suorum languore, & hostium alicritate deterritus, ex quibus infausta futurorum sumebat presagia, quod anxii, ac moerentis animi proprium est.

- Ergo agileis molli tunica circumdedit artus ,
 20 Atque pedum nitidis connectit vincula plantis ,
 Sanguine tum multo infectam , fulvamque leonis
 Talarem , ingentem pellem induit , & rapit hastam .
 Nec minor Atridem Menelaum cura remordet ,
 Ne Danaum gens clara , sui quæ Pergama causa
 25 Undosum per iter bellum allatura cruentum
 Venerat , Iliacum signaret funere litus .
 Hæc versans membris maculosi ingentia pardi
 Tergora circumdat primum , deinde ære coruscam
 Imponit capiti galeam , longamque potenti
 30 Dextra hastam capit , & Regis tentoria fratris
 Sollicitus petit , Argivum qui sceptrum tenebat
 Cunctorum , Divumque pari gaudebat honore .
 Huic somnum excutere , & stratis abducere blandis
 Mens erat ; at vigilem , præcinctumque invenit armis .
 35 Mox prior hæc : Quid , chare , parans nitido ære renides ?
 Mittere num quemquam Teucrorum in castra comantum
 Exploratum acies ? vereor ne id munus obiret
 Grajugenum nemo , ut solus sub nocte silenti
 Hostileis velit accedens specularier agros .
 40 Ne audax ille fuat , præstansque , & robore , & armis .
 Olli respondens Agamemnon talibus inquit :
 Consilio est opus , amborum , charissime , utrique
 Quo servare acies , classem & possimus Achivam ,
 Quandoquidem Jovis est animus conversus ab Argis .
 45 Hectoreisque sacris , precibusque accomodat aurem ,
 Nam nec visa mihi , cuiquamve audita , quot unus
 Luce sub hac Priamo satus in nos fecit Achivos ,
 Priamides , inquam , ille Deo neque natus ab ullo ,
 Divarum aut quaquam ; sed enim memor illa malorum
 50 Gens erit Argivum ventura in sæcula retro
 Iliacis sibi quot campis Tros fecerit Hector .
 Nunc propera , Idomeneæ voca , Ajacemque potentem ,
 Nestora nos petimus suasuri ut sacra revisat
 Agmina custodum , mandataque nunciet ; ipsi

- 55 Paruerint namque , & facient audita libenter ,
 Nestore quum gnatus præsit custodibus , unaque
 Idomenei socius , rerum queis tradita summa est .
 Ast Helenæ vir pulchricomæ : Dum veneris , illuc
 Te præstolor , ait , redeamve huc , quum semel ipsis
 60 Hæc mandata dabo ? Danaum cui ductor , ibidem
 Præstolare , inquit , multarum ambage viarum
 Decepti , alterius ne forte erraverit alter
 Inscius ab cursu . Tu qua vestigia cumque
 Detuleris , clamans altum , neque voce superbas
 65 Evigilare jube , & merito dignatus honore ,
 A patre , atque a stirpe virum appellare memento
 Quemque sua . Decet & Martis tolerare laborem
 Nos quoque , nam miseris hac lucis vescier aura
 Conditione datum mortalibus ab Jove summo .
 70 Hæc fatus , fratrem dimittit . Nestoris ipse
 Castra petit , stratis ubi mollibus ille jacebat .
 At circum varia arma auro , clypeusque , & athena
 Dependet galea , & ferrata cuspide binæ
 Stant defixæ hastæ , atque insigni baltheus arte ,
 75 Quem senior solitus dum bellum in triste ruebat ,
 Non ille egelida domitus , tardusque senecta .
 Extulit atque caput subito , atque hæc vocibus inquit :
 Quisnam o , qui solus Danaum per castra vagaris
 Nocte sub obscura , somni quum munere blando
 80 Mortales gaudent reliqui ? Sociumne requiris ?
 Custodum aut quemquam ? fare , ac te ostende roganti .
 Quid petis ? Huic magnus contra sic fatur Atrides :
 O decus Argivum , Nelide , Agamemnona cernis ,
 Jupiter omnipotens quem tot perferre labores

V. 66. *A patre , atque a stirpe .* Quod militum animos maxime devincit , atque Imperatoribus conciliat . Totius hujus libri stylus familiarior est , & veluti ad domestica , & privata conversus , politis tamen , & moralibus instructionibus refertissimus , & nescio quo nato rerum colore gratissimus .

- 85 Decrevit pater, hos animæ subduxerit artus
Pallida mors donec, rigeantque hæc frigore membra.
Nam neque me fessum somnus capit; & salit intus
Cor motu insolito, attonitaque huc mente revolvor
Atque illuc, perque ossa tremor labefacta recursat,
90 Arroditque animum impendentis cura pericli.
Ergo age, te quoniam blandæ indulgere, quieti
Par timor haud patitur, custodum invisæ cohorteis
Nunc mecum, ne forte gravi gens fessa labore
Se dederit somno excubiæ obliata, sui que.
95 Hostis adest quippe. An scimus num nocte sub alta
Improvisa phalanx, & Dardanus ingruat Hector?
Olli Nelides: Argivum maxime ductor,
Pone metum, nec enim quæ cogitat omnia cumque
In nos Priamides, dabit olli Jupiter, ipsi
100 Quædam etiam subeunda manent, & plura si Achilles
Tandem odiis positus ingentem assumpserit hastam.
Te facilis sequar, ast Ithacum, clarumque vocari
Tydidem vellem, & magno Telamone creatum,
Deucalidemque ducem; sed longe ab navibus absunt
105 Ajacisque, atque Idomenei tentoria nostris.
Afforet hic nobis utinam Menelaus Atrides.
Ille autem (fas vera loqui, fraterna que fratri.)
Forsan lentus adhuc utramque stertit in aurem,
Ductores ipsum quando expediebat Achivos
110 Supplicibus precibus, blandisque inflectere dictis.
Namque premit vis sæva mali, atque urgemur ubique.
Talibus orabat senior, cui hæc fatur Atrides:
O Neleo sate, sæpe quidem accusare merentem
Ipse ego suadebam, Martis quandoque laborem

V. 85. *Hos animæ*. Loquutio Virgiliana in 4. Æneid.

V. 87. *Nam neque me fessum*. Anxietatis signa, atque effectus.

V. 104. *Deucalidemque ducem*. Positum pro Deucalionem, quod carmini incommodum. Pater enim Idomenei Deucalion, ut infra.

- 115 Nam refugit, non ille piger formidine turpi,
Armorumve rudis, monitis sed stare coactus
Præceptisque meis; ac nunc vigil ille prævit,
Et quos ipse viros memoras jam forte vocatos,
(Namque ita conventum) castrorum ad limina sistet;
120 Plaudo equidem senior, Regem adspernabitur, inquit,
Sic Danaum nullus, facientque audita volentes.
Nec plura his, blandoque artus circumdat amictu,
Pulchraque sub nitidis vincit talaria plantis,
Ingentemque humeris ardenti murice lænam
125 Induit, ac duplicem, molli lanugine crispam
Florentemque super, morsuque adnectit eburneo.
Arripit & validam præfixa cuspide quercum,
Argivumque petit naveis, tum voce vocavit
Magna Ithacum. Stratis se proripit ocyus altis
130 Ille senis simul ac notas vox perculit aureis.
Restitit & coram, verbisque volucris infit:
Quid rerum Nelide? urgetne extremus Achivos;
Jam casus, cogitque altos abrumpere somnos?
At Nestor: Ne sævi, inquit, pendentia Grajos
135 Usque adeo mala conturbant, sequere ocyus ambos,
Namque alium Grajum ductorem arcessere oportet
Quicum an pugnandum, aut solvendum ab litore nobis
Consulere est opus. Hæc senior, tentoria rursum
Ille petit, clypeumque humeris suspendit ahenum,
140 Adsequiturque viros. Olli tentoria ad alta
Tydidæ adproperant. Ille extra limina crudo
Præcinctus ferro dederat per membra quietem,
At socii circum clypeis ingentibus apta

V. 129. *Stratis se proripit*. Nestor uti senior, & parcissimi jam somni, vigilans invenitur: Ulysses jam maturior, & fere in senium vergens dormit quidem, sed sola Nestoris voce excitatur: Diomedem vero adhuc juvenem, etiam sub die, & armatum altus habebat somnus, atque hunc pede concussum Nestor excitat, nec enim vox sola sufficeret.

- Impositi capita, erectæ tum cuspide in ima
 145 Stant hastæ, & Jovis altisoni ceu fulgur, athena
 Luce nitent procul. Agrestis super ille jacebat
 Pelle bovis magna, pictisque tapetibus altam
 Cervicem effultus. Propter Nelejus heros
 Constitit, & pede concussum somno excitat alto,
 150 Castigatque moras dictis: Tydeo sate, surge.
 Quid noctem stertis solidam? Non ille profecto
 Dormit Priamides Hector. Trojanaque pubes,
 Sed tumulos vigiles obeunt, ratibusque minantur,
 Jamque aderunt. Stratis tum protinus ille relictis
 155 Exilit, ac tali compellat Nestora voce:
 Crude senex; cedes quando, parcesque labori?
 An deerat juvenum quisquam, qui exciret Achivum
 Castra obiens proceres? verum indulgere senectæ
 Non tu unquam, longis poteris seu vincier annis.
 160 Vera quidem memoras, Nestor Nelejus inquit,
 Nam mihi sunt etenim gnati, qui hæc jussa capessant,
 Sunt populi & plures; sed enim vis ultima cogit,
 Grajorum ac tenui pendent fata omnia filo
 Vitæ, inquam, exitij aut miseri, tristicque ruinae.
 165 Ast tu (namque viges annis, & flore juvenatæ)
 Siqua mei pietas, huc Idomenea vocato
 Ajacemque, precor. Taleis dat pectore voces.
 Ille autem tegmen torquens immane leonis
 Fulvum humeros circum, & ferratam cuspide longa
 170 Corripiens hastam, subito mandata facessit.
 Adducitque viros, stationemque agmine facto
 Visere custodum adproperant, tacitique propinquant.
 Ut ventum in sedes, ipsos vigilesque, sedenteisque
 Invenere duces, cinctosque nitentibus armis,

V. 156. *Crude senex.* Diomedes senem sibi charissimum demulcet
 ea laude, quam ipsi gratissimam esse sciebat, quam bonus ille
 vir deglutit statim.

V. 168. *Torquens immane.* Ut Aventinus apud Maronem in 7.

- 175 Atque hiemis veluti rigida sub nocte molossi
 Stant vigiles caulas circum, de monte ruentis
 Exciti aut apri fremitu, torvive leonis,
 Quem clamore viri multo, telisque fatigant
 Instantes, resonantque canum latratibus antra.
 180 Sic horum placidus fugiebat lumina somnus,
 Conversique oculos Teucrorum in castra per umbram
 Solicii observant, arrectisque auribus adstant.
 Exultantque animis Reges, plauduntque tuendo.
 Tum Nestor. Salvete viri, vigilesque manete
 185 Nec classem sinite hanc tantam ludibria Teucris.
 Sic fatus senior fossam prævertitur altam
 Una alii Argivum Reges, & Nestore natus,
 Merionesque ad concilium, cætumque vocati.
 Quaque dabant totis hinc inde cadavera campis
 190 Fusa locum, regressus ubi discesserat Hector
 Grajorum ab cæde in terram labentibus umbris,
 Considunt, varioque agitant sermone vicissim.
 Dein medios inter Nelejus incipit heros:
 Num deerit vestrum, Grajorum lumina, quisquam;
 195 Qui ingenti fretus virtute, & robore dextræ
 Castra petat Troum, palantem forte per agros
 Capturus quemquam, rimaturusve loquentum
 Consilia, atque animum? an muros, ac tecta revisant
 Anve isthinc perstare velint prope castra, rateisque?
 200 His ille auditis ad nos si forte rediret
 Incolumis, qua laude virum pro talibus ausis
 Fama feret, toto qua Sol diffunditur orbe?
 Quisquis ad hæc pietas moderatur in æquore puppeis
 Grajugenum princeps nigrantem terga bidentem
 205 Lactenti cum prole dabit, cui prædia nulla,
 Certarint & opes, ductoresque inter Achivos
 Regificis aderit læta ad convivia mens.
 Talia fatus erat, reliqui obstupere silentes;
 Tydides tamen intrepido sic ore profatur:

- 210 Ecce adsum, o Socii, Teucrorum in castra paratus
Per medios penetrare globos; quod si mihi quisquam
Se se addat comitem, fuerit fiducia major.
Eventus nec enim facile præviderit omneis,
Fugerit aut unus; geminis audacia crescit
- 215 Consilio, atque ope. Sic loquitur, movitque superbos
Regum animos dicto, & socios se adjungere laudi
Ajaces ardent gemini, Mavortia proles,
Merionesque, & Nelida natus Thrasymedes,
Atque Atreo genitus Menelaus, & acer Ulysses.
- 220 Quos inter placido fatur sic pectore Atrides:
Tydeo gnate, viden' tibi quot se adjungier optant
Grajorum proceres? Hos inter robore, & armis
Delige præstantem, nec te ulla potentia regni,
Aut genus ab recti transversum tramite flectat,
- 225 Non timor, aut pudor. Hæc ductor, de fratre timebat
Nam sibi. Tydides rursum sic ore loquutus:
Quem socium adiegerem divinum oblitus Ulysses?
Atque agere, atque pati, ingenteis, cui in pectore vires
Indidit atque animos flavæ tutela Minervæ.
- 230 Cujus & in me notus amor, studiosaque mens est.
Hoc comite haud dubitè ardenteis penetrare per igneis.
Consilio valet usque adeo, & prudentibus ausis.
At Laertiades: Nec me obrue laudibus, inquit,
Chare, nec objurga. Stant conscia pectora circum.
- 235 Verù age, præcipitant umbræ, atque Aurora propinquat,
Astraque jam mergi adproperant, vix tertia noctis
Pars superest: ergo accelerant, armisque coruscis
Membra tegunt. Ensem ancipitem tum Nestorè natus
Tydidæ dabat (ad navis proprium ipse reliquit.)

V. 210. *Ecce adsum*. Diomedes ubique intrepidus, atque audax, invadendo, quam sustinendo prior, atque aptior.

V. 214. *Fugerit aut unus*. *Va soli*, quia quum ceciderit non habet sublevantem se.

V. 223. *Nec te ulla*. Quod Drances apud Virgilium in It.

„ Neque te ullius violentia vincat „.

V. 233. *Nec me obrue*. Modestis, ac sapientis viri effatum.

- 240 Et clypeum, & nigram capiti de tergore tauri
Nec crista insignem galeam, clavisve rigentem,
Qua munire caput juvenes, ac tempora sueti.
Meriones pharetram, atque arcum largitur Ulyssi,
Atque ensem, & galeam candenti e vellere, loris
- 245 Pluribus introrsum textam, firmamque, gravemque,
Setigerique apri hinc illinc cava tempora circum
Exstabant dentes, æ denso vellere conus
Vertice surgebat medio (mirabile visu.)
Ormenidæ quondam populatus Amyntoris urbem,
- 250 Sacram Eleona, atque insigneis laquearibus ædeis,
Autolycus sibi quam præda delegerat omni,
Ille Cytheræo dein tradidit Amphidamanti,
Amphidasque Molo, hospitii venerabile pignus,
Hic gnato dederat, forti tunc gnatus Ulyssi.
- 255 Induerant armis postquam se horrentibus ambo,
Inde iter arripiunt celeres, sociosque relinquunt,
Ecce viam propter dextram Tritonia misit
Ardeolam Pallas, ducibus quam cernere noctis
Umbra vetat, sed enim proprius sensere volantis
- 260 Clangentisque sonum proceres. Tum lætus Ulysses
Agnoscitque omen Divæ, sicque ore precatur:
O semper mihi dextra Jovis pulcherrima proles,
Nunc mihi Diva fave, Argivasque revisere puppeis
Da facinus post egregium, quo Troja pubes
- 265 Ingemat. O nostris siquando laboribus olim
Adstiteris, Dea, nec tanto sine numina quicquam
Ipse unquam solitus. Tydei tum filius orsus:
Ægida gestantis proles Jovis, aspera virgo,
Tydea ceu quondam Asopi labentis ab unda,
- 270 Argivum & castris ingrata haud jussa ferentem

V. 241. *Nec crista insignem*. Udonem hoc tegumentum capitis e corio confectum vocant Latini.

V. 269. *Tydea ceu quondam*. De hac Tydei legatione vide quæ supra lib. 4.

- 182 *Ædipodionæ* duxisti in *mœnia* Thebes,
 Unde redex factis ingentibus inclyta famæ
 Præmia commeruit, sic nostris annue captis.
 Anniculum tibi ego mactabo rite juveneam,
 275 Cui cervix non trita iugo, atque interlita fulvo,
 Cornua, fronsque auro. Hæc inlit, nec dura precanteis
 Contempisit Dea, tum properant per gramina cursum.
 Ibantque obscuro, ut multa sub nocte leones
 Perque arma & cædes, truncataque corpora passim,
 280 Et sanie, & fuso squalentis sanguine campos.
 At parte ex alia turmas vigili Hector oberrat,
 Ductoresque ciet primos, cogitque frequentes,
 Et medios inter quæ sit sententia pandit.
 Vocibus his: O si quisquam promittere tantum
 285 Auderet mihi Trojugenum, seu laudis amore,
 Quam sibi non unquam morituram fortibus ausis
 Ille reportaret, selecta aut præmia propter,
 Quæ nos digna quidem dabimus, currumque volucrum,
 Aripedes & equos, qui præstantissimi Achivas
 290 Ad naveis fuerint, alta & cervice comanteis,
 Hæc, inquam, si quis forte ad tentoria Grajum
 Exploratum ierit, vigil an custodia puppeis
 Ut prius, obtineat, domiti vel robore Teucreum
 Adproperare fugam malint, fessique quiescant
 295 Excubiis ab nocturnis, duroque labore.
 Taliâ Priamides, hærent, trepidantque silentes

V. 275. In *mœnia* Thebet. Urbe Bœotia. Communis plurali numero effertur Thebe Thebarum; tamen in singulari quoque reperitur apud auctores. Statior lib. 9.

& item in 1.
 1. Perituræque Thebe 11.

1. Fœmit agmina Thebes. Hippomedon 11.

Deducto nomine a Thebe Nempha, quam Asopus adamante dicitur eiusdem regionis fluviis. *Ædipodionæ* inquit dicitur Thebe ab *Ædipo*, qui in ipis regnavit, Suphælii, & aliorum carnalibus notissimo.

- Ductores primi. Ecce Dolon, qui forte vocatis
 Intererat, proles præclari Eumedis & ære
 Divitis, atque auro, tectis cui quinque sorores
 300 Exstabant patris, non mole, aut ore decoro
 Spectandusve armis, pedibus tamen aliger, ille
 Hectora sic Regem adloquitur, sociosque frequentes.
 Est hic, est animus famæque, & laudis amator,
 Quo fretus Danaum in tentoria pergere tento.
 305 Tu mihi per sceptrum hoc iura, curusque daturum
 Ire rendenteis, & equos quibus ipse per agros
 Pelides vehitur, neque te hæc jurasse pigebit.
 Namque Agamemnoniam puppem, & penetrata adibo
 Intima, qua Danaum Reges nunc forte coacti
 310 Constituunt celeremne fugam, ferrumne capessant.
 Hæc fatur, traditque viro sceptrâ aurea ductor,
 Testaturque Deos: Hæc Jupiter audiat alma
 Junonis conjux, non curus alter Achillis,
 Troja nec celeres flectet per plana jugaleis.
 315 Hæc fitus portanda dabat perijuria ventis,
 Addidit ast animos juveni, gravidamque pharetram.
 Incurvosque areus humero suspendit ab alto
 Protinus, atque lupi cano de tergore amictum,
 Et galeam rapit hirsutam, atque hastile coruscum,
 320 Inque rateis gressum adglomerat, non ille profecto
 Ad Teucros iterum ab castris rediturus Achivis.
 Utque virum cœtum, cœtumque reliquit equorum
 Exultans animo ingreditur. Speculatus Ulysses
 Restitit, atque his adfatur Diomedæa dictis:
 325 Vel Grajum exploratum acies, vel luce carentum
 Laturus spolia, hic nobis venit obvius: ipsum
 Nos præter campi tenebrosa per avia gressum

V. 301. Spectandusve armis. Ironice ergo Virg. in 12. de Euneide:
 11. Aniqui proles bello præclari Dolonia 11.
 11. Nomine ævum referent, animo, manibus parentem 11.
 Quod & Gerda, & alii Virgillii interpretes observarunt.

- Tantisper properare *sine*, hinc toto impete cursus
Fundemur subito *circum*, fessumque sequemur.
- 330 Quod si nos pedibus praverterit ocyor, illum
Argivas versus naveis trudemus, & agmen
Telum intentantes, Teucrum ne in castra reverti
Neve urbem possit. Steterunt sic deinde loquuti,
Corporaque inter densa virum latuere jacentum.
- 335 Ille viam imprudens sequitur, gressumque fatigat
Jamque aberat quantum mulorum sulcus in agro
Porrigitur (bobus hi siquidem præstantius altas
Proscindunt glebas, & culta novalia findunt.)
Accurrunt subito, ille pedem gressumque repressit
- 340 Audito strepitu, & sociorum ex agmine quemquam
Adventare putat, qui se revocare, jubente
Hectore festinet; sed enim vix cominus hastæ
Jactu aberat, sensit medios delapsus in hosteis.
Acceleratque fugam trepidans. Illi acrius instant,
- 345 Atque canes veluti nemorosa per avia cervum
Sectantur gemini, aut leporem, terrentque latratu
Horrisono, & malis crepitant, ille ardua multo
Cum clamore petit pavitans, sic sævus Ulysses
Constanter, Tydeoque satus sequiturque, premitque
- 350 Intercluso aditu, & Grajum se adjungere turbæ
Custodum prope jam poterat, quum cæsia Pallas
Tydidem insolito perfudit robore, ne quis
Grajugenum primus juvenem, se pone relicto
Impeteret ferro, telumque intentat, & altum
- 355 Inclamans, vel siste, inquit, vel te assequar hasta,
Nec fatum effugies. Simul hæc, simul exit in auras
Missa abies, erratque volens, humerumque Dolonis

V. 337. *Bobus hi siquidem*. Hanc observationem Homericam multis firmant qui de re rustica scripserunt.

V. 343. *Sensit*. Loquentio Virgiliana de Androgeo in 2. Æneidos. Comparationem adiunctam delibavit Maro idem in 12, & aliis locis.

V. 357. *Erratque volens*. Neque enim occidere, sed vivum capere conabatur.

- Cuspis iit super, ac tellure infigitur alta;
Substitit ille tremens; stridebant dentibus ora.
- 360 Olli vix auras captantes pectore anhelò
Corripuere manu desilentem & multa precantem.
Vivere me sinite, o Danaï, sunt ædibus amplis
Æra mihi, atque aurum, infecti tum copia ferri,
Factique, Hæc vobis tradet pater omnia charus
- 365 Incolumem gnatum ad naveis si norit Achivas.
Olli respondens sedato pectore Ulysses.
Aude, inquit, neque te mortis conturbet imago.
Dic tamen hæc mihi: Quo solus sub nocte silenti
Adproperas, somni quum dulcia munera carpunt
- 370 Mortales reliqui? An prostrata cadavera campo
Expoliaturus? Speculaturne agmina Grajum,
Argolicasque rateis misit te huc Dardanus Hector?
An tu sponte venis? Olli trepidansque, tremensque
Talia voce Dolon: Misero, ac nil tale paranti
- 375 Tot mala promissis ingentibus adtulit Hector
Pelidæ mihi quadrijugos, axemque coruscum
Pollicitus, modo Grajorum explorare cohorteis
Auderem tacitæ per fida silentia noctis,
Hostileisque animos rimari, ac noscere, vellent
- 380 An fato domiti, Troja, belloque relicto
Vela dare an primum veluti, per castra, rateisque
Excubias agerent solitas, atque arma pararent?
Olli subridens fatur versutus Ulysses:
Scilicet haud temnenda bonus promiserat Hector;
- 385 Æacidæ currus, & equos, frænariæ ulli
Difficileis hominum, Pelidem præter Achillem
Mortali haud genitum matre: attamen ista roganti
Dic mihi: Quonam Priamides nunc restitit Hector?
Qua illius arma jacent? Ubi equi currusque nitentes?
- 390 Qua Troes, sociique manent statione, situque?

V. 362. *Vivere me sinite*. Similita supra Adrastus Menelao, & Liger Æneæ.

- Quidve agitant animo? An muros remeare sub altos?
 Scilicet Argivis domitis, ferroque subactis.
 An navis secus instittant procul usque manere?
 Dixerat, Eumedis contra sic filius orsus:
 395 Vera quidem labor: cstrorum in parte reposta
 Antiquumque Ili ad tumultum cum patribus Hector
 Ac ducibus primis summis de rebus agebant.
 Excubite nullæ, nulla est custodia certa,
 Pernoxæ: evigilant Troes, queis patria cordi,
 400 Adque rogos sese hortanturque, monentque vicissim;
 At socii indulgent somno, de uxoribus illi
 Nequaquam pavidi, aut gnatis, dulcive parente.
 Qui vera è an sociis misti (interpellat Ulysses)
 Troes agunt equites? diversa an parte quiescunt?
 405 At satus Eumede: hæc etiam tibi vera fatebor.
 Ad mare stant Carex, Lelegesque, & Pæones arcu
 Inaiguæ curvo, Cauconesque, atque Pelasgi,
 Ad Thymbram Lyciæque manus, Mysique superbi,
 Mæones atque equites, & equis gens nata domandis
 Robusti Phryges. At quidnam ex me queritis ultra
 410 Tendere si in castra est animus, tenet ultima Rhesus
 Efonei proles, Thracum Rex, optimaque olli
 Et reliquis longe pulcherrima corpora equorum,
 Qui candore nivcis antecirent, cursibus auras:
 Argento currus, fulvoque effulgurat auro,
 415 Aureaque arma viro, haud miseris mortalibus illa,
 Sed generi portanda Deum, mirabile visu.
 At nunc vel Grajum ad puppeis, atque agmina ferte,
 Vel sinite hic vinctum, donec me vera loquutum
 Noveritis reducere iterum. Sic ille precatur.
 420 Quem torum intuitus, Tydei sic filius inquit:
 Ne mihi tu dictis animum deflectere tenta,

V. 413. Qui candore nivcis. Verus Virgilius in 22, ubi Scæ-
 lger, & Cerda Homerum inferiorem statuunt, quod solum claverit.
 Candidiores nive, curvis autem venis patris 31. Rides et apud.

- Grata licet pandes; pretio si hinc liber abibis
 Mox etenim venies speculatum castra, rateisque,
 Aut ferro armatus, vique oppugnator aperta:
 425 Occisus nulla vi, aut arte nocebis Achivis.
 Hæc ait, & juvenem trepidantem, & supplice lucta
 Tydidæ iratam conantem festerere mentem
 Ense petit, magno & cervicem demetit ictu,
 Extréma cum voce caput miscetum arena.
 430 At galeam hirsutum capiti, pellemque lupinam
 Detraxere humeris, hastamque, arcumque sonantem.
 Hæc Ithacus flavæ gratissima dona Minervæ
 Consecrat, extollensque manu, sic voce precatur:
 His fruere, o nobis primum inclamata Dearum
 435 Gnata Jove, & tantis nunc dextra adlabere captis.
 Dixerat, inque altum imposuit sublata, myricam
 Frontentem super, & ramos circum abscondit ense
 Ut possent procul in toto spectariet agro
 Signa reversuris, animisque ardentibus ultra
 440 Contendunt perque arma virum, fusumque cruorem.
 Et jam Threjcias acies, & castra tenebant.
 Tunc campis passim somno, ingentique labore
 Corpora fusa vident, simul & varia arma jacere
 Ordinibus ternis; bisjuges stant deinde comantes
 445 In mediis Rhesus cubat, ac tentoria circum
 Arrecti currus, & pulchra orbilia propter
 Corripedes nexis carpebant hordea vincis.
 Gestiti aspiciens, sociumque adfatur Ulysses:
 Ecce virum, currusque, Dolon quos dixerat, aureos.
 450 Tydidæ, audendum dextra: nunc robur, & arma.
 Vel tu aggressus equos solve, aut optata virorum
 Corpora dede neci, mihi cura incumbet equorum.
 Hæc ait; ast animos Tydidæ cæsa Pallas
 Addidit ingentis, jugulataque hinc inde jacentis,
 455 Ac dulces spirantem animas suspiria longa,
 Singultusque sonant moesti, tum sanguine largo
 Stragula pieta virum, atque thori, tellusque rubescit.

- Impatiensque ut plena leo per ovilla turbans;
 (Suadet enim vesana fames) manditque, trahitque
 460 Molle pecus, sic ille furit, bisseaque Thracum
 Corpora prosternit ferro; sed cautus Ulysses,
 Quemque neci ut dederat Tydeo satus, ille trahebat
 Depreſsum pede, ne insuetus calcare cruenta
 Membra virum staret sonipes, trepidusque paveret,
 465 Hinc Rhesum adgreditur Diomedes; tertius ille
 Ac decimus Plutonis adit regna in via tristi
 Cum gemitu, capiti nam lurida somnia, natus
 Œnidæ adstiterat, ductu, jussuque Minervæ.
 Interea bijuges tacitus solvebat Ulysses,
 470 Loraque connectens turba procul egerat omni,
 Atque arcu (nec enim scuticam secum ille ferebat)
 Urgebat ductum insolitum, noctemque paventis.
 Tydidæ comiti tenui tum adsibilat ore.
 Ille animi incertus versat, currusne coruscus,
 475 Queis auro varia arma jacent, temone prehensos
 Inde trahat, vel sublato, leve pondus, in altum
 Efferat, an Thracum plureis demittat in Orcum.
 Talia volventi secus adstitit aurea Pallas,
 Cunctantemque monet: Reditum properare memento,
 480 O Tydeo sate, ne Divum Phrygia agmina quisquam
 Excitet: ac tanti marcescat gloria facti.
 Dixerat, ille Deam sensit, novitque loquentem
 Extemplo conscendit equos, pone instat Ulysses,
 Maturantque fugam celeres, castrisque propinquant.
 485 Arcitenens sed enim ab cælo speculatus Apollo
 Tydidæ, Danaumque faventem Pallada cœptis,
 Trojanorum acies ingenti percitus ira
 Ingreditur, promptumque manu, Rhesique propinquum
 Hippocoonta vocat, stratis ille ocyus altis
 490 Emicat, utque locos vacuos, raptosque jugaleis,
 Et stragem, tabumque inter, fustumque cruorem
 Exanimesque viros, & membra trementia cernit,
 Tum vero ingemuitque amens, charumque sodalem

- Voce vocans magna, ingentem ciet undique luctum.
 495 Teucrorum, Thracumque ingens concursus ad ipsa
 Corpora, seminecesque artus, tepidumque recenti
 Cæde locum: attoniti adspectant, hærentque tuendo
 Audaceisque animos Danaum, stragemque cruentam.
 Hi vero gressum adglomerant, jamque arva tenebant,
 500 Tristi ubi Dardanium mulctarant morte Dolonem.
 Hic Ithacus bijuges cohibet, sistitque frementeis,
 Tydides terram saltu petit, atque relictas
 Illic exuvias dat Ulyssi in castra ferendas.
 Accelerantque viam, nec equi non sponte ruebant.
 505 Nelides primus strepitum præsensit equorum,
 Faturque: O socii, lectissima robora Grajum,
 Verane, an falsa deludor imagine rerum?
 Namque audisse virum, strepitumque videbar equorum:
 O si Tydides, Laertiadesque comanteis
 510 Ab castris agerent bijuges ad litora: verum
 Teucrorum ab turba vereor ne impune reverti
 Ductores possint. Finem dabat ore loquendi,
 Ecce adsunt, terramque petunt, lætique vicissim
 Dextras conjungunt dextris, plauduntque, fremuntque.
 515 Tum prior hæc Nestor: Grajum duces, inclyte Ulysses,
 Dic, age, quæ hos bijuges tulerit sors? hosticane ipsi

V. 495. *Ingens concursus.* Verba Virgiliana in 9, ubi horum exploratorum facinus imitantur Nisus, & Euryalus, pulchrioribus tamen, & longe gratioribus eventibus ornata narratione, ut præter 2, & 3, 4, & 6. librum fere nihil in Æneide melius.

V. 509. *O si Tydides.* Hi sunt equi illi de quibus Virgil. in 1. „ Ardenteisque avertit equos in castra, priusquam „ Pabula gustassent Trojæ, Xantumque bibissent „.

Quum Rhesus ab oraculo didicisset Trojam non evertendam si ejus equi de Xantho bibissent. De quo tamen altum silentium apud Homerum hic, nec cum Homericæ hæc narratione videtur congruere. Quanquam enim Rhesum, ejusque socios novos advenas vocet, non ita tamen loquitur, ut non aliquot jam dies Rhesum Trojæ fuisse credendum sit. Quod si Rhesum in ipsomet itinere præventum, ac jugulatum dixeris, id enim vero cum Homericæ narratione aptissime pugnare videtur.

- Ingressi castra? an Divum quisquam obtulit ultro
 Phœbæis similes radiis molemque, coloremque?
 Atque equidem Troum pugnantum sæpe catervis
 520 Permixtus (nec enim, quamquam jam segnior ætas,
 Ad naveis possum ignavæ indulgere quieti)
 Aut hos, aut vidi his simileis. Deus obvius, inquam,
 Obtulerit taleis, ambos nam diligit æquus
 Jupiter, & Jovis altisoni Tritonia proles.
 525 At Laertiades: O nostræ gloria gentis,
 Nelide, facile hæc, inquit, melioraque longe
 Corpora cornipedum Dii largirentur equorum.
 Nam quid enim Diis non facile? hos sed Thracius heros
 Duxerat huc Rhesus, quem post bisseña virorum
 530 Funera lectorum, postremum stravît acerbo
 Vulnere Tydides. Ditis quoque regna petivit
 Argivum ad naveis speculator ab Hectore missus,
 Sic ait exultans animo, fossamque præaltam
 Prætervectus equis Regum stipante corona
 535 Tydidæ alta petunt magno tentoria plausu.
 Hic primum æripedes nitida ad præsepia ducunt,
 Qua Diomedis equi lotumque, & dulcia farræ
 Carpebant reliqui, & sublimi in puppe Dolonis
 Exuvias, atque armâ locant, dum sacra Minervæ
 540 Grata parant: ipsi interea sudore madenteis,
 Fœdatasque cruore manus, atque ardua colla
 Et crura, & femora alta lavant ad litoris undam.
 Balnea deinde petunt, pinguique ungentur olivo.
 Tum mensæ accumbunt, & dulcia vina Minervæ
 545 Prima litant, plenosque bibunt crateras Jacho.

LIBER UNDECIMUS.

ARGUMENTUM.

Agamemnon copias in prælium educit, in quo post egregia facinora Coon Agamemnonem, Socus Ulysseni vulnerat, Paris Diomedem, Machaonem, atque Eurypilum. Patroclus ad Nestorem mittitur sciscitatum quemnam vulneratum secum adduxerit. Ab Nestore autem rogatur ut Achillem ad opem Græcis ferendam inducat, vel ipse sumptis Achillis armis in prælium exeat. Ille rediit, quum in Eurypilum vulneratum incidisset, ad naveis ad se delatum curat.

Ivis interea, ac miseris mortalibus almam
 Extulerat lucem, cælumque invecta tenebat
 Thitoni croceum linquens Aurora cubile
 Quum Jovis imperio Stygiis excita fluentis

- 5 Argolicas malesana petit Discordia puppeis,
 Atque manu belli signum exitiale cruenta
 Adtollens, navem ingentem conscendit Ulyssis,
 Ut vocem hinc Ajax, inde exaudiret Achilles
 Extremi Danaum. Hic magno Diva intonat ore
 10 Horrendum inclamans, Martisque accendit amorem;
 Nec patriam quisquam, aut dulceis reminiscitur Argos,
 Ferrû ardent, pulchramque omnes per vulnera mortem.
 Atrides Danaos accingier imperat omneis
 Ipse prior morsu quas fibula nectit ahenis
 15 Aptabat suris ocreas, dein pectora circum

V. 13. Atrides. Diomedes in quinto libro regnat. Agamemnon in hoc 11. Ajax infra in 13. Achilles ab 18, quem juxta reliqui duces silere, et latere videntur.

- Ingressi castra? an Divum quisquam obtulit ultro
 Phœbæis similes radiis molemque, coloremque?
 Atque equidem Troum pugnantum sæpe catervis
 520 Permixtus (nec enim, quamquam jam segnior ætas,
 Ad naveis possum ignavæ indulgere quieti)
 Aut hos, aut vidi his simileis. Deus obvius, inquam,
 Obtulerit taleis, ambos nam diligit æquus
 Jupiter, & Jovis altisoni Tritonia proles.
 525 At Laertiades: O nostræ gloria gentis,
 Nelide, facile hæc, inquit, melioraque longe
 Corpora cornipedum Dii largirentur equorum.
 Nam quid enim Diis non facile? hos sed Thracius heros
 Duxerat huc Rhesus, quem post bisseña virorum
 530 Funera lectorum, postremum stravît acerbo
 Vulnere Tydides. Ditis quoque regna petivit
 Argivum ad naveis speculator ab Hectore missus,
 Sic ait exultans animo, fossamque præaltam
 Prætervectus equis Regum stipante corona
 535 Tydidæ alta petunt magno tentoria plausu.
 Hic primum æripedes nitida ad præsepia ducunt,
 Qua Diomedis equi lotumque, & dulcia farræ
 Carpebant reliqui, & sublimi in puppe Dolonis
 Exuvias, atque armâ locant, dum sacra Minervæ
 540 Grata parant: ipsi interea sudore madenteis,
 Fœdatasque cruore manus, atque ardua colla
 Et crura, & femora alta lavant ad litoris undam.
 Balnea deinde petunt, pinguique ungentur olivo.
 Tum mensæ accumbunt, & dulcia vina Minervæ
 545 Prima litant, plenosque bibunt crateras Jacho.

LIBER UNDECIMUS.

ARGUMENTUM.

Agamemnon copias in prælium educit, in quo post egregia facinora Coon Agamemnonem, Socus Ulysseni vulnerat, Paris Diomedem, Machaonem, atque Eurypilum. Patroclus ad Nestorem mittitur sciscitatum quemnam vulneratum secum adduxerit. Ab Nestore autem rogatur ut Achillem ad opem Græcis ferendam inducat, vel ipse sumptis Achillis armis in prælium exeat. Ille rediit, quum in Eurypilum vulneratum incidisset, ad naveis ad se delatum curat.

Ivis interea, ac miseris mortalibus almam
 Extulerat lucem, cælumque invecta tenebat
 Thitoni croceum linquens Aurora cubile
 Quum Jovis imperio Stygiis excita fluentis

- 5 Argolicas malesana petit Discordia puppeis,
 Atque manu belli signum exitiale cruenta
 Adtollens, navem ingentem conscendit Ulyssis,
 Ut vocem hinc Ajax, inde exaudiret Achilles
 Extremi Danaum. Hic magno Diva intonat ore
 10 Horrendum inclamans, Martisque accendit amorem;
 Nec patriam quisquam, aut dulceis reminiscitur Argos,
 Ferrû ardent, pulchramque omnes per vulnera mortem.
 Atrides Danaos accingier imperat omneis
 Ipse prior morsu quas fibula nectit ahenis
 15 Aptabat suris ocreas, dein pectora circum

V. 13. Atrides. Diomedes in quinto libro regnat. Agamemnon in hoc 11. Ajax infra in 13. Achilles ab 18, quem juxta reliqui duces silere, et latere videntur.

Loricam induitur, Cinyras quam miserat heros
 Hospitij munus, Cyprias nam fama per oras
 Ductores Danaum invasuros Pergama bello
 Nuncia pertulerat. Cyani hanc bis quinque nigrantis
 20 Intexunt virgæ, bis sex fulgentis & auri,
 Bisque decem stanni albens, tresque inde dracones,
 Tresque hinc cærulei adsurgunt colla ardua circum.
 Qualis versicolor rutilat sub nubibus atris
 Ab Jove portentum miseris mortalibus Iris.
 25 Deinde humeris ense, clavis, auroque coruscum
 Subligat, huic simili effulget vagina metallo,
 Loraque distinctis retinent argentea bullis.
 Tum clypeum assumpsit validum, varioque labore
 Perfectum, corpusque viri simul omne tegentem
 30 Mole sub ingenti. Intexti stant orbibus orbem
 Ære decem, cyano medius niger eminet umbo,
 Bis deni circum stanno ex candente refulgent.
 Gorgonis hic monstrum, truculentaque lumina flammis,
 Et Fuga, Terrorque, intortis magna ora chelydris.
 35 Argento ex nitido lorum, & sinuata draconis
 Tergula cærulei super. Huic curvatur in orbem
 Tergeminum caput, & cervice exurgit ab una.
 At capiti galeam induitur, cui vertice coni
 Quatuor adsurgunt, clavis, cristaque trementi
 40 Insignem super. Hinc binas dextra arripit hastas,
 Ære remidenteis, validas, queis ferrea cuspis
 Igne micat multo, flammamque ad sidera jactat.
 Ipsa Mycenæo Regi Tritonia Pallas,

V. 16. *Cinyras*. Duos hujus nominis fuisse memoriæ est proditum. Hic Cypri Rex fuit, unde ea insula Cinyrea dicitur a Luciano Pharsaliæ lib. 8.

V. 31. *Cyano medius*. Cyanus proprie est species cælestis coloris; sed quænam fuerit huic colori subiecta materies in dubio est. Chalybem ipsam crediderim, cui cæruleus ille, subnigriorque color superinduitur, de quo infra etiam in Achyllis clypeo.

V. 43. *Ipsa Mycenæo*. Regem maximum honore afficientes, & honorem populorum, atque studium conciliañtes.

Junoque plauserunt, strepitumque dedere per auras.
 45 Ad fossam tum quisque suos consistere currus,
 Cornipedesque jubent, ipsi auro, armisque corusci
 Hinc pedites, atque inde ruunt, magnoque tumultu
 Arva boant, deinde ingenti clamore sequuntur
 Turmæ equitum. Ecce autem visu mirabile monstrum.
 50 Namque Deum genitor sublimi ex æthere rorem
 Sanguineum immisit, pugnæ, stragisque futuræ
 Argumentum ingens. Heu corpora quanta virorum
 Ille neci dabit, ac tristem demittet in Orcum!
 At parte ex alia Teucros Priamejus Hector,
 55 Polydamasque urgent, & Diva matre creatus
 Æneas, numen veluti quem Troes honorant,
 Tresque Antenorida, Polybusque, & dius Agenor,
 Atque Acamas juvenis Diis immortalibus ora,
 Membraque persimilis. Primos at vertitur inter
 60 Priamides clypeo insignis, galeaque rubenti.
 Ac veluti stellæ jubar exitiale comatæ
 Æthere nunc puro effulget, nunc condit opaca
 Nube caput, sic Teucrorum prima agmina: moxque
 Ultima perlustrans discursat Dardanus Hector
 65 Ære micans, totoque vomens de corpore flammam.
 Quale Jovis subitum vibratur ab æthere, fulgur,
 Ægida quum quassans tonitru cava nubila rupit.
 Adversique velut quondam per pingua culta
 Messores validi festinant viribus æquis
 70 Occursare sibi, sternunturque hordea sulcis,
 Farrave: flaventesque cadunt sub falce manipli,
 Sic Teucrum manus, atque manus ruit impigra Achivum
 Inque vicem cædunt, his nec fuga nota, nec illis,
 Par furor, atque animi, tum sævi in monte lupi ceu

V. 61. *Ac veluti stella*. Quid simile supra de Diomede, & Pallade, ubi Virgilii locum consonantem adnotavimus.

V. 65. *Totoque vomens*. Quod Virgilius de Turno in II.
 Tota decurrens aureus arce, & alibi sæpe.

- 75 Concurrunt, plauditque tuens Discordia dira,
Una etenim pugnae intererat, reliqua æthere ab alto
Turba Deum, qua cuique domus per culmina Olympi
Martem adspectabant animis freudentibus, omne
Quod pater auxilium charis prohiberet Achivis,
80 Aut dare Trojugenis; sed enim Saturnius aurea
Sede sedens procul imbelleis irasque, minasque
Cœlicolum tenet, celsoque ab culmine Olympi
Iliacamque urbem spectat, Danaumque carinas,
Victricis, victasque acies, splendentiaque æra.
85 Et celo dum sacra dies crescebat, anhelis
Necdum Phœbus equis medium conscenderat axem,
Marte pari Danaique cadunt, Troesque vicissim;
Montibus ast altis quum grata opsonia fessus
Lignator parat, ingenti jam parte recisa
90 Umbrosi nemoris, ventremque fatigat edendi
Ex longo collectus amor, hortantur Achæi
Sese omnes, vique ingenti Phrygia agmina rumpunt.
Ipse inter primos Agamemnon maximus ardet
Accinctus ferro, sternitque Bianora Regem,
95 Cornipedumque simul domitorem sternit Oileum.
Hic curru ex alto in terram descenderat, hostem
Magnanimum invadens, hasta tamen ille ruentem
Percutit ad frontem, nec restitit ærea cassis,
Perque ipsam vadit, commixtoque ora cerebro
100 Fœdantur juveni, formosaque pectora nudos
Detracta hos tunica geminos in pulvere linquit.
Antiphus hic, Isusque olli stetit obvius, ambo
Priamidæ, nothus hic justa sed conjuge natus
Ille prior, regit Isus equos, sede Antiphus alta
105 Bella ciet. Phrygiæ densis in saltibus Idæ
Nactus oveis juxta Pelides maximus ambos

V. 82. *Celsoque ab culmine.* Similis imago illa Virgiliana:
„Terras unde arduus omneis
„Castraque Dardanidum spectat, populosque Latinos „

- Ceperat, intextoque ligata vimine quondam,
Dein patri incolumis dederat, pretioque redemptos.
Atrides Isum magna transverberat hasta
110 Ad pectus mammam supra, ferit Antiphon ense
Juxta aurem, cadit exanimis, currumque relinquit.
Aureaque Atrides Agamemnon detrahit arma
Festinans, faciesque virum sibi nota recursat,
Namque olim ad naveis victos memorabat Achillei.
115 Et celeris leo ceu cervæ tenebrosa per antra
Lactentis fœtus vorat horridus ore cruento,
Ossaque confringit (miserum) nec territa quicquam,
Ipsa audet mater, quercetæque densa pererrat,
Et nemus umbriferum, largus fuit undique sudor
120 Interea, & tremulos quatit æger anhelitus artus,
Haud secus aufugiunt trepida formidine Teucri,
Nec potuit quisquam ab miseris avertere fatum,
Pisandrum hinc contra, Hippolochumque ruebat Atrides
Antimachi geminam sobolem, qui in bella comanteis
125 Impulerat Teucros, donis illectus, & auro
Idæi Paridis, Menelao reddere pulchram
Tyndaridem ut nolent verbis persuasor apertis.
Hos, inquam, geminos currumque, rotasque regenteis
Atrides capit; at manibus labuntur habenæ,
130 Usque adeo trepidant; contra ut leo tendit Atrides.
Olli supplicibus Regem sic vocibus orant:
Atreo gnate, sine has animas, & præmia factis
Accipe digna tuis, ærisque, auri que talenta,
Et ferrum nitidum, longos congesta per annos,
135 Quæ genitor dabit Antimachus, miseratus utrumque
Si gnatum incolumem ad naveis servaris Achivas.
His freudentem animum dictis inflectere blandis
Conantur miseri; at blanda non voce precanteis
Excipit Atrides: Belli commercia vester
140 Sustulit ista prius genitor, qui occidere Ulysem,
Atridemque etiam Menelam suaserit olim
Legatos Danaum Trojana ad litora vectos.

- Nunc patris scelus infandum vos morte luetis.
 Dixerat atque una transfossum pectora ferro
 145 Pisandrum deturbat equis, ruit ille supinus.
 Hippolochum dein sternit humi, & cervice recisa
 Ire sinit truncum veluti, & qua densior urget
 Pugna virum ruit intrepidus, Regemque sequuta
 Turba ruit Danaum: fugienteis gramine toto
 150 Tum peditem pedites, equites eques usque fatigat,
 Pulvereamque ciet nubem gravis aere sonoro
 Ungula tellurem quassans; at magnus Atrides
 Hortaturque suos, trepidisque acerrimus instat.
 Ut vero in nemore ingenti quum flamma vagatur
 155 Ventorum hac; illac torquentum turbine multo
 Frondentes rami, & totis cum stirpibus arbor
 Densa cadit, sic per campos cristata cadebant
 Teucrorum capita Atridae sub vindice ferro.
 Aripedes & equi vacuos sine pondere currus
 160 Raptabant strepitu horrisono, & cervicibus altis.
 Vulturibus sed enim domini data praeda jacebant,
 Et gnatis dolor, & miseris uxoribus ingens.
 Hecora sed procul a strepitu semoverat omni
 Jupiter, ab telisque procul, pugnaque cruenta.
 165 Diffugiunt turbatae acies, urbemque reposcunt
 Ili Dardanidae terreno ex aggere bustum
 Qua jacet, & ramos patula expandit caprificus.
 Palanteis sequitur clamans, atque urget Atrides,
 Sanguineque, & nigro foedatus pulvere dextram.
 170 Ut Scæas ventum ad portas, fagumque comantem
 Dardanidae steterunt, properanteisque aequore toto
 Expectant socios, quibus indefessus Atrides
 Instat adhuc, velut ille reducta in valle juvenca
 Territat horrendum infrendens leo nocte sub alta
 175 Una omneis, fugiunt reliquæ, mors imminet uni
 Dura tamen, validis quam dentibus ille trucidat,
 Cervicem primum infringens, artusque trementeis,
 Visceraque, & calidum rabido bibit ore cruorem.

- Haud secus ante alios toto furit aequore campi
 180 Fervidus Atrides postremum quemque cruenta
 Hasta, aut ense premens. Olli trepidantque, ruuntque,
 Exanimesque rotis labuntur plurimi ab altis.
 Jamque propinquabat muris, urbemque tenebat,
 Quum Divum pater, atque hominum delapsus Olympo
 185 Idæ multijugæ sublimi in vertice sedit
 Aureus, horrificamque armabant fulmina dextram.
 Auratisque procul celerem vocat Irida pennis:
 Iri, age, Priamidæ nostra hæc mandata referto.
 Dardaniis donec campis Agamemnona Regem
 190 Viderit irrupentem acies, teloque furentem
 Primores inter, sternentemque agmina ferro
 Ipse pedem retrahat turmas hortatus in hostem,
 Quum vero aut hasta domitus, volucrive sagitta
 Conscendet currus, referetque ad litora gressum,
 195 Ingruat, audentem victoria certa sequetur
 Ad naveis cursu donec pervenerit altas,
 Phœbusque occiderit, sacra noxque incubet umbra:
 Hæc ait: illa jugis subito ab sublimibus Idæ
 Ilion adproperat, qua Dardanus Hector anhelis
 200 Stabat equis, curruque procul sublimis in alto.
 Diva viro patris exponit caelestia jussa,
 Confestimque polum repetens volat ocyor Euro.
 Continuo terram saltu petit impiger Hector,
 Longa manu lato vibrans hastilia ferro,
 205 Hortaturque viros, primasque exsuscitat iras.
 Convertere Phryges frontem, adversique resistunt,
 Densantur Danaï, & crudescunt praelia rursum.
 Laudis amor primum raptat per gramina Atridem:
 Dicite nunc, Musæ, proles Jovis, obvius olli
 210 Quis prior aut Teucrum, aut sociorum ex agmine venit?
 Iphidamas Antenorides fortissimus heros.
 Hunc avus in magnis nutriverat ædibus olim
 Threjcia tellure procul, glebæque feraci,
 N 3

- Et pecudum, Cysses, cujus formosa Theano
 215 Gnata fuit; sed vix lapsis puerilibus annis
 Florebant juveni prima lanugine malæ,
 Delegit generum, gnatamque huic tradidit heros.
 At linquens thalamos, vixque incæptos hymenæos
 Grajorum adventum Iphidamas, famamque sequutus
 220 Bissenis ratibus Trojana in litora venit.
 Percopis deinde in tuta statione relictis
 Navibus, ipse pedes socium se adjunxerat urbi.
 Ut propè constitèrunt, hastam contorquet Atrides;
 Sed diversa tamen liquidum secat aera longe.
 225 Iphidamas contra ruit, & qua baltheus infra
 Thoracem effulget, ferratam dirigit hastam,
 Impellitque manu valida, atque obtrudere certat.
 Restiterunt sed enim conanti cingula multo
 Argento solida, & cuspis, ceu plumbea, retro
 230 Flectitur; ast animis ingentibus acer Atrides
 Corruptum trahit ad sese, ac telum eripit hosti,
 Ceu leo, tum jugulum gladio petit, æreus olli
 Obrepat somnus, solvuntur frigore membra.
 Heu miserande puer! Nec te pulcherrima conjux
 235 Dessevit, pressitve oculos, qui expertus amores
 Vix primos, niveo solvisti e pectore zonam.
 Cui dotem egregiam, taurorum ingentia centum
 Corpora præstiteras, decies centena daturum
 Pollicitus, pingueis & oveis, simasque capellas
 240 Quæ tibi Threicios tondebant prata per agros
 Interea exultat conferta per agmina Grajum
 Exuvias, atque arma ferens insignia ductor.

V. 214. *Et pecudum Cysses.* Communis est Virgilianorum interpretum opinio Cyssem hunc eundem esse, ac Dymantem, Hecubæ patrem, quod Virgilius Hecubam *Æn.* 1, & 2. Cysseidem appellaverit. At Homerus Theano semper Cysseidem, Hecubam nunquam ita appellavit, immo Cyssem a Dymante aperte distinguit. Primum enim in Thracia, secundum in Phrygia regnasse asserit. Sed de hoc fortasse alibi.

- Ingemuit magno percussus corda dolore
 Fraternal de cæde Coon, Antenoris ille
 245 Gnatorum major, turbaque tegente repostus
 Telum ex insidiis magno cum robore torquet,
 Atque infra cubitum Regem ferit, area cuspis
 Adversam meat in partem: neque segnior heros
 Horruerat quanquam, pugna, campisque recedit.
 250 Adversumque Coona fremens longa irruit hasta.
 Ille quidem turba e media Iphidamanta trahebat
 Corruptum pede festinans, Teucrumque vocabat
 Ductorum primos: olli latus haurit apertum
 Sub clypeo Atrides, gelidumque extendit in herba.
 255 Sic Antenoridæ gemini pugnacis Atridæ
 Occubuere manu, & Cociti ivere sub undas.
 Ille hasta, gladioque furens, saxisque pererrat
 Per cuneos, nec dum motum tardaverat omnem
 Plaga recens, calidusque fluit de vulnere sanguis.
 260 Ut stetit, ingentes Regem subjere dolores,
 Parturiens quantis urgetur foemina, quondam,
 Quos sæve inimisere Deæ, Junonia proles,
 Quæ primæ præsumt nascentibus Ilihiæ,
 Conscenditque rotas, & puppeis tendere ad altas
 265 Aurigam jubet, ac magna ciet agmina voce:
 O flos Grajugenum, ab curvis arcete carinis
 Exitium, me quandoquidem fata aspera totum
 Decertare diem prohibent, & sternere Teucros.
 Dixerat hæc, urge bijuges auriga comanteis,
 270 Hique haud inviti accelerant, tum nimbus arenæ
 Tollitur & spumis humescunt pectora canis
 Urgentumque viam, Regemque in castra ferentum.
 Hector ut Atridem cernit discedere campo
 Trojanas, Lyciasque instigat voce cohorteis
 275 Nunc Troes, Lyciique manum, nunc, Dardana pubes
 Ferte citi, fugit ille virum fortissimus; at me
 Fata juvant, decus hoc nobis Saturnius ipse,
 Hoc signum dederat, laudem non invidet Hector.

- Hanc vobis, ruite in Danaos. Sic ore loquutus,
 280 Instauratque animos, veluti quum dentibus albis
 Ille canes aprum contra, torvumve leonem
 Instigans venator agit. Prima agmina ductor
 Ipse regit, Marti similis, molemque, oculosque,
 Qualis ubi rapida aethereo venit axe procella,
 285 Et ferrugineum volvitur mare vortice torto.
 Tum quem postremum, quem primum straverit heros
 Diva canes. Assæum primo, Autonoumque, & Opiten,
 Et Dolopem Clytiden, & Opheltion, atque Agelaum,
 Æsymnumque, Orumque duces, & robore clarum
 290 Hipponoum, ingentemque virum sine nomine turbam.
 Ceu quondam imbrifero Zephyrus quum turbine, toto
 Nubila agit cælo, crebrique ad litora fluctus
 Volvuntur tumido in ponto, tum spuma sub auras
 Spargitur, & saxis allisa remurmurat unda,
 295 Priamidæ ardentis ferro tot densa cadebant
 Argivum capita: ac miseris extrema fuisset
 Illa dies, ratibusque cavis, nisi magnus Ulysses
 Talibus adstantem urgeret Diomedea dictis:
 Quid lenti hic agimus, Tydeo sate? Nunc opus armis.
 300 Huc ades. An puppeis nobis spectantibus Hector
 Tradiderit flammis? Tydides talia contra:
 Ecce adsum; sed non dextra defendier ulla
 Classem posse, reor; Teucris victoria quando
 Ab Jove missa favet, non tristibus illa Pelasgis.
 305 Dixit, Thymbræumque rotis deturbat ab altis
 Ære gravi ad lavam percussum pectora mammam.
 At Regis famulum Molionem sternit Ulysses.
 Exortisque viros pugnarum in pulvere linquunt.
 Olli apri ut gemini properant, turbantque ruentes,

V. 281. *Ille canes*. Ille in comparationibus Latinis frequenter abundat, quod in Virgilio observavit Cerda, & Ruæus in I.
 „ Ac velut ille canum morsu de montibus altis
 „ Actus aper &c.

- 310 Apri ceu gemini, incurvo qui dente Molossos
 Toto agitant nemore. Ast acies respirat Achivum
 Interea, sistuntque fugam: cadit Amphius acer
 Tydidæ ferro, atque armis insignis Adrastus,
 Quos revocare Merops genitor sæva arma frementeis
 315 Artibus haud ullis potuit Percosius augur.
 Obstiterunt, juvenes nimirum in bella vocabant
 Tristesque Eumenides, & ineluctabile fatum.
 Tydides domitos fulgentibus exiit armis.
 Hippodamusque cadit, cadit atque Hipirochus ingens
 320 Oppugnante Ithaco, Martisque hinc inde laborem
 Ab summa æquavit despectans Jupiter Ida.
 Sternuntur, sternuntque pares, tum Pæone natus
 Tydidæ intorta procumbit Agastrophus hasta.
 Forte pedes (namque & bijuges, currusque tenebant
 325 Inde procul famuli) primores inter obibat
 Bellantum turmas, donec Diomedis acuto
 Effudit sub telo animam, lucemque reliquit.
 Talia prospiciens in pugnam Dardanus Hector
 Cum clamore ruit, sequitur Trojana juvenus.
 330 Horruiat aspectans Tydides, istaque rursus
 In nos pestis, ait, galeatus volvitur Hector;
 Sed stemus, Laertiade, obstemusque ruenti.
 Sic loquitur, stridensque manu simul evolat hasta;
 Et galeam venit in summam; verum ære repulsum
 335 Æs resonat, neque Priamidæ de corpore strinxit.
 Ipse viro galeam ingentem nam Phæbus Apollo,
 Ac triplicem dederat: retro Priamejus heros
 Vertitur actutum, turbaque tegente recedit,
 Labitur inque genu, caligoque lumina circum
 340 Fusa tegit; Tydeoque satus jam qua impetus hastam
 Detulerat, per densa virum ruit agmina, ferrum
 Devulsurus humo, & pugnam rediturus in acrem;
 Quum subitus membris rediit vigor, inque coruscum
 Priamides currum salit, ac subducitur hosti.
 345 Tydides tali properantem est voce sequutus:

- Bis jam fata fuga vitasti, perfide, bisque
 Instanti eripuit lætho te Phœbus Apollo,
 Quem supplex in vota vocas ruiturus in arma:
 Forte alias tamen haud fugies, si dexter Olympo
 350 Et mihi pugnanti Deus est: nunc æquore toto,
 Quos potero, sternam ferro. Sic fatur, & arma
 Pæonidæ vesteisque rapit spolia ampla jacentis.
 Forte procul stabat prisco de more columna.
 Alta, ingens, vetus ad Regis sublata sepulchrum
 355 Ili Dardanidæ: hac tectus Diomedea contra
 Tyndaridis raptor curvos sinuaverat arcus.
 Fortis Agastrophei galeam, clypeumque trahebat
 Ille gravem, & vario insignem thoraca labore.
 At Paris incurvosque arcus, nervumque retraxit.
 360 Nec volat incassum dextra exitialis arundo,
 Sed venit in medium dextri pedis, actaque supra
 Transversum meat, immotumque affigit arenæ.
 Illicet e latebris in apertum desilit æquor
 Subridens Paris, & tumido hæc de gutture jactat:
 365 At non cassa manu, aut tenuis diversa per auras
 Cuspis iit, penitusque utinam per viscera ferrum
 Egissem tibi quem metuit Trojana juvenus,
 Caprarum veluti truculentum turba leonem.
 Talia jactanti, Tydei sic filius inquit:
 370 Huc, huc, ista mihi propius cane, bellule, adulter,
 Semivir, haud etenim quicquam pulcherrima prosint
 Arma tibi, teretesque arcus, volucresque sagittæ.
 I, nunc perstrictæ jacta te vulnere plantæ,
 Quantum vel pueri fieret, tenuive puellæ
 375 Mollis acu; at non illa metum, non illa dolores
 Tela ferunt crudos, quæ imbellis dextera torsit;
 Sed mea non unquam sine cæde, aut sanguine multo

V. 371. *Semivir*. Simili contumelia Turnus apud Maronem,
 #Eream afficit: da sternere corpus. . . . *Semiviri Phrygis* in 12, &
 in 4. cum: *semivire comitatu*. Vide ibi interpretes.

- Impetit hasta viros, defletque miserrima conjux
 Purpureas laniata genas, orbataque proles.
 380 Interea madida miser in tellure putrescit,
 Gravior alitibus, quam mollibus ille puellis.
 Talia dum fatur, propius stetit obvius ipsi
 Neritius ductor, telumque ab vulnere traxit.
 Tum vero ingenti correptus membra dolore
 385 Conscendit currum, & naveis contendit in altas.
 Unus erat super in campis Laertius heros
 Ductorum ex numero, reliqui nam tuta tenebant
 Castra fuga, hæcque animi incertus secum ipse volutata
 Hem quid agam? Turbam fugienti dedecus ingens
 390 Imminet; at certum exitium, fatumque manenti.
 Namque duces Divum genitor deterruit omneis,
 Inque fugam vertit. Verum hæc quid mente revolvo?
 Ignavi fugiant; fortem decet agmina contra
 Stare virum, & ferro impetere, aut occumbere ferro.
 395 Talia dum versat, pubes clypeata repente
 Dardanidum ingruerat, mediumque incluserat hostem.
 Atque aprum veluti juvenum quum turba fatigat,
 Visque canum: nemore umbroso, dumisque relictis
 Ille ruit, niveis infrendent dentibus ora.
 400 Circum olli jaculis, tutisque latratibus instant,
 Horrentemque urgent licet, atque immane frementem,
 Sic Teucrum glomerata phalanx circumstat Ulysses.
 Ille furens tamen ingentem consurgit in hastam,
 Atque humerum supra percussus Dejopitem,
 405 Deinde Thoona premit, cadit Eunomus, & cadit acer
 Chersidas. Olli bijugos dum deserit altos
 Orbe sub ingenti clypei subit illa ferrum,
 Telluremque manu, volvens se in pulvere prensat.

V. 383. *Neritius ductor*. Ita dicitur Ulysses ab insula Nerito, quæ ipsius parebat imperio, de qua Virg. in 3, & *Neritos ardua saxis*, aut potius a Nerito ithacæ monte, de quo Homerus, unde Neritium Ulysses appellavit Ovidius, & Silius Italicus lib. 2.

- Dein Soci fratrem fulgenti cuspidē cædit
 410 Hippasidem Charopem, frater cui territus, amens
 Accurrit laturus opem, sicque ore profatur:
 O Laertiade, gemino aut jactabere lætho
 Hippasidum fratrum, exuviisque ab corpore raptis,
 Condignasve lues fratris pro funere pœnas
 415 Hæc domitus dextra. Simul hæc, simul evolat hasta;
 Perque moras tripliceis clypei, & thoracis athena
 Septa meat; non ima tamen per viscera ferrum
 Ire sinit Pallas, costasque abradit Ulyssi,
 Extremamque trahit pellem; nec territus ille
 420 Ut sibi læthalem nequaquam agnoverat ictum,
 Restitit, atque hostem dictis perstringit acerbis:
 Imbellis, tibi nunc, tibi tristia fata parantur.
 Obtinuisti equidem ab campis avertere Ulysses.
 Manibus hoc referes, dabis occisis decus ingens
 425 Nam mihi, Plutonique animam. Sic turbidus infit,
 Et ruit, ille dato torsit vestigia tergo
 Adproperans; per dorsa tamen fugientis, & altos
 Æs humeros medium venit, & cava pectora rumpit,
 Insonuitque cadens: moribundo insultat Ulysses:
 430 Isthic nunc, ignave, jace, non te optima mater
 Condet humi, pius aut genitor, vel lumina claudent.
 Alitibus linquere feris, qui viscera circum
 Plaudentum volitent pennarum verbere crebro.
 Hæc inquit, telumque manu simul extrahit, ingens
 435 Tum dolor, & largus sequitur de vulnere sanguis.
 Teucrici ubi manantem ducis adspexere cruorem
 Funduntur subito circum: retro ille recessit
 Ter socia arma vocans, pollebat pectore quantum,
 Ter vocem ingentem sensit Menelaus Atrides,
 440 Adstantemque monens Ajacem, his vocibus infit:

V. 430. *Isthic nunc.* Hinc illa Æneæ ad Tarquirum in 1.
 „ Isthic nunc, metuende jace, non te &c.
 „ Alitibus linquere feris, aut gurgite mersum, . Unda feret „

- O bone, ter nostras pervenit clamor ad aureis
 Magnanimi Laertiadæ, tanquam omnis in unum
 Teucrum turba ruat: properemus, opemque feramus
 Oppresso. Quid enim melius? Næ maxima nostro
 445 Hæc jactura fuit generi, si magnus Ulysses
 Dardaniis caderet telis. Sic deinde loquutus
 Antevolat, sequiturque virum Salaminus Ajax.
 Ut ventum, magna adspectant stipante caterva
 Conclusum Laertiadem, atque ut montibus altis
 450 Quum rabidi coiere lupi circum ardua cervum
 Cornua tollentem, jacta quem forte sagitta
 Pastor agens telis nemora inter frondea fixit.
 Ille quidem dum genua valent, & vulnere sanguis
 It calidus, juga densa fuga, saltusque peragrat,
 455 Tandem victus humi jacet, ac vis sæva luporum
 Insultat fesso, laniantque, vorantque jacentem.
 Tum si fors fulvum descendere monte leonem
 Adspiciunt, trepidi aufugiunt, prædamque relinquunt,
 Vescitur ille tamen, fortem sic propter Ulysses
 460 Stant densi Phryges & numero, & virtute potentes.
 Ille ruit contra tamen, & vim viribus exit.
 Adstitit huic Ajax, & magnæ turris ad instar
 Præterdit clypeum, tum vero hinc inde per agros
 Diffugiunt celeres Teucrici. Menelaus Ulysses
 465 Corruptum trahit ex turba, currumque rotasque
 Dum properant famuli; ast Ajax petit ense Doricum,
 Patre nothum Priamo, dein Pandocon, atque Pylartem,
 Lysandrum, Pyrasumque, Jovis velut imbribus auctus
 Fertur in arva ruens montano ab culmine torrens,
 470 Et larices, totasque rapit cum stirpibus ornos
 In mare purpureum, flavamque ejectat arenam.

V. 461. *Et vim viribus exit.* Loquutio Virgiliana in 11. Eodem quoque verbo activorum more utitur summus Poeta in 5. ubi de Entello:

„ Corpora tela modo, atque oculis vigilantibus exit „

Sic Phrygias agitat turmas Telamonius heros
 Cornipedes, sternensque viros. At Trojus Hector
 Inde procul lava pugnarum in parte, Scamandri
 475 Ad ripam furit interea, & galeata cadebant
 Grajorum capita, ac Teucrum; ferit æthera clamor
 Idomenea ducem circum, Neoloque creatum
 Nestora, Grajugenumque globos ingentibus ausis,
 Atque hasta, & vi magnorum premit Hector equorum.
 480 Nec finis pugnae fuit ulla, Machaona donec
 Tyndaridis conjux, prædoque tricuspede telo
 Dextrum humerum subter percussum exegit arena.
 At Danaos timor angebat, ne forte ruentes
 Urgerentque virum Teucri, premerentque dolentem.
 485 Nestora tunc magnum adloquitur sic Gnosius heros.
 Chare senex, currum conscende, Machaona telis
 Subtrahe Dardanidum, tecumque in castra referto:
 Unus enim bello pro millibus ille virorum
 Censendus, quo non quisquam præstantior orbe
 490 Vellere tela manu, succosque adhibere salubreis.
 Hæc loquitur, pictosque senex, unaque Machaon
 Conscendunt currus, laxisque feruntur habenis.
 Cebriones magno misceri murmure campum
 Dardanidum cernens tali monet Hectora voce:
 495 Quid nos extrema pugnarum in parte moramur?
 Nonne vides quanto bijuges, aciesque tumultu
 Turbat agens procul hinc Troum Telamonius Ajax?
 (Nam neque me aut humeri, clypeive fefellerit orbis.)
 Quin ruimus cursu hac celeri, peditumque, equitumque
 500 Nimbus ubi, & fuso crudescunt sanguine pugnae?
 Audin' consurgens quantus ferit aera clamor?
 Sic effatus, equum resonanti terga flagello
 Verberat, exiliere altum, currumque volucrem
 Per medias Troumque acies, Danaumque ferebant,

V. 498. *Clypeive fefellerit orbis*. Quem turris ad instar esse supra dixerat, talemque ut ipsum Achillem non dedeceret, ut infra lib. 17.

505 Membraque trunca virum, & prostrata cadavera campo
 Calcantur toto, sedesque, orbesque rotarum
 Sanguine fædantur (miserandum) atque ære sonoro
 Quadrupedum putreis spargit rapida ungula rores.
 Priamides turbare globos spe fervidus ardet;
 510 Ajacem sed enim satagit vitare ruentem.
 Ergo hasta, & gladio, vastisque molaribus instans
 Jamque hac, jamque illac reliquos urgebat Achivos.
 Jupiter at subita Ajacem formidine terret,
 Et stetit attonitus, clypeumque in terga retorsit,
 515 Crebraque respectans incessu lentus abibat.
 Atque boum veluti circum stabula alta frementem
 Pastoresque, canesque abigunt sub nocte leonem
 Pervigiles, jamque huc rabidus, jamque irruit illuc,
 Urget enim vesana fames, verum undique telis
 520 Impetitur crebris, facibusque horrentia donec
 Tesqua petit frendens prima sub luce diei,
 Sic invitus abit campo Telamonius heros
 Exitium veritus classis, gentisque ruinam.
 Ut vero ingressum pueri sata pinguis quondam
 525 Lentum urgent asinum, plures cui in tergore fustes
 Fracti olim; ille altam segetem, tondetque, trahitque.
 Illi instant: baculis, sed vis nil proficit ægra
 Vixque ipsum expellunt postquam saturatus abunde est,
 Sic Telamoniadem Troes, sociique sequuntur,
 530 Æreus & clypei crebris sonat ictibus umbo.
 Ille haud mentis inops, interdum pectora in hostem,
 Convertitque gradum retro, furiamque coerct

V. 505. *Membraque*. Locum hunc adumbravit Virgilius in 12. ubi Turnus equos

„ Fumanteis sudore quatit, miserabile cæsis
 „ Hostibus insultans, spargit rapida ungula rores
 „ Sanguineos, mixtaque cruor calcatur arena „.

V. 524. *Ut vero ingressum*. Quid de hac similitudine sentiant alii diximus supra in præfatione. Aptissima certe est Ajacis genio, ac robori explicando.

- Trojanorum equitum, mox sese ad litora vertit,
 Et cœptum molitur iter, neque tendere quemquam
 535 Teucrorum sinit ad naveis, Troumque, & Achivum
 Stat medius, sævitque furens, terretque sequenteis.
 Missilium pars ab clypei sonat ære repulsa,
 Pars ipso in clypeo, pars magno ab corpore longe
 Lassa resedit humi, hostilis sitibunda cruoris.
 540 Ajacem procul adspectans sed Evæmone natus
 Oppressum jaculis, magnam consurgit in hastam,
 Phaulademque petit Apisaona, figitur alte,
 Hepar & in medium hostilem bibit acta cruorem,
 Advolat Eurypilus, prædæque accensus amore
 545 Dum vesteis, atque arma rapit, subeunte sagitta
 Percutitur femur ad dextrum: pulcherrimus arcu
 Miserat hanc Paris: infixum stat arundine fracta
 Telum intra, & magno torquentur membra dolore.
 Tum retro ad socios cessit fata ultima vitans,
 550 Et magna Danaos instigat voce per agros:
 Irruite, o Danai, & tenui ab discrimine læthi
 Eripite Ajacem: vix non jacet obrutus Heros
 Dardanidum telis, evasurum nec opinor
 Horrisona incolumem pugna. Vos sistite contra,
 555 Atque virum numero obstantem defendite iniquo.
 Hæc inquit, densantque acies, & scuta reclinant
 Ocyus Argivi, & properant sublimibus hastis.
 Obvius his Ajax venit, & conversus in hostem
 Ora refert, turba exultans jam tutus amica.
 560 Talia sese inter, velut ardens flamma, furebant.
 Interea accelerans, ducensque Machaona Nestor
 Fumanteis agitabat equas, Neleja dona,
 Agnovitque procul cernens Pelejus heros
 Puppe sedens celsa, extremique ad litoris oram,
 565 Unde fugam spectat tristem, Danaumque laborem.
 Deia socium inclamat Patroclum, subito adstitit heros
 Ora Deo similis Marti, (misero inde futuri
 Prima mali labes) diumque adfatur Achillem:

- Gnate Dea, quianam trepida me voce vocasti?
 570 Quidve jubes? olli Pelides talia fatur:
 Chare Menætiade mea nunc spectabis Achivos
 Amplexos genua, & geminas mihi tendere palmas,
 Namque mali haud toleranda viros vis urget ubique.
 Nunc i, Nelidemque roga quem forte dolentem
 575 Abduxit pugna? similis molemque, humerosque
 Namque Æscapiadæ visus mihi, nec tamen ora
 Adspectare viri licuit, præterque volantes
 Effugere aciem bijuges. Sic fatur Achilles.
 Patroclus at paret jussis, puppemque relinquit.
 580 Nestoris interea ad navem jam ductor uterque
 Venerat, eque rotis in terram exscenderat almam.
 Solvit equos subito Eurymedon auriga madenteis:
 Olli autem leneis captantes litoris auras
 Siccabant madidas vesteis, corpusque levabant.
 585 Deinde introgressi depicta sedilia complent,
 Atque viris potum miscet formosa Hecamede,
 Quam Tenedo eversa Pelidæ robore Achillis,
 Arfinoi prolem egregiam gens inclyta Grajum
 Nelidæ dederat, præstabat mente sagaci
 590 Namque senex Danaos inter Regesque, ducesque:
 Illa quidem cyano primum, pedibusque coruscis
 Insternit mensam, tum grata opsonia Bacho,
 Capam, melque recens, niveæ floremque farinæ
 Lancibus expromit nitidis, crateraque magnum,
 595 Ipse domo senior, clavis quem duxerat aureis
 Insignem: geminus crateri fundus, & ansæ
 Quatuor, at binæ circum stant quamque columbæ
 Fulvo auro solidæ: haud facile quis tollere mensa
 Auderet plenum; nullo tamen ille labore
 600 Tollebat senior. Roseo hic pulcherrima vultu
 Pramnina vina super caprinum fœmina caseum
 Erasum adjungit miscens, albamque farinam.
 Ut potu compressa sitis, sermonibus olli
 Mulcebant animum variis, curasque levabant,
 O

- 605 Quum Patroclus **stetit** ante foreis; at sede relicta
 Obvius egreditur **senior**, dextramqueprehendit,
 Introrsumque agit, & propius considerare jussit.
 Abnuat at Patroclus, tali ac sermone profatur:
 Non, non ista **quidem** patitur solatia tempus.
- 610 Ille moræ **impatiens** quam sit, bene nostis, Achilles,
 Qui me quæsitum **huc** misit quem vulnere, Nestor,
 Mœrentem adveheres: agnosco Machaona Regem,
 Et video, **satis est**, redeam, jam forte morosum,
 (Lentus scilicet **Æacides**) tardumque vocarit.
- 615 Illa Menœtiades, **contra** cui talia Nestor:
 Cur tamen **afflictos** tantum miseratur Achivos
 Pelides? Nescit **quanto** tentoria luctu
 Miscentur Danaum? Tydeo satus ipse sagitta
 Percussus dolet, **est** Ithacus percussus Ulysses,
- 620 Eurypilusque **etiam**, & gentis regnator Atrides,
 Et nuper **mecum** abductus de cæde Machaon:
 Nec tamen **immitem** tot tristia funera tangunt.
 Nonne datum **satis** est odiis? Velit ipse carinas
 Cernere fumanteis, Danaumque hæc litora fusis
- 625 Strata cadaveribus? Pollerem robore quantum,
 Quum melior **virgis** sanguis dabat, atque juvenæ
 His habilis **membris** inerat vigor, Itymoneum,
 Quum bello **Eleos** inter, Pylisosque suborto,
 Stravit Hypirochidem manus hæc. Olli Elide in alta
- 630 Tectum erat, **ingentes** & opes: hoc funere raptò
 Agrestum fugere **acies**, nos mœnia versus
 Prædam agimus **magnam**, immensam, præstantia centum,
 Et quinquaginta **flavarum** corpora equarum,
 Pluribus & pulli **suberant**, tum quinquaginta
- 635 Cornutorum **armenta** bouum, totidemque bidentum,
 Caprarumque **greges** totidem, pecorisque suilli.
 Nocturnique **Pylum** ingredimur, gaudetque tuendo

V. 625. **Pollerem robore quantum**. Transit ad semet more solito.

V. 626. **Quum melior virgis**. Loquutio Maroniana ore Entelli
 senis Æneidos libro quinto.

- Neleus, & primo Martem adspirasse labori
 Miratur juvenis gnati. Vixque æthere ab alto
- 640 Puniceis invecta rotis Aurora refulsit,
 Convenere viri præconum voce vocati
 Debita queis multos fuerant dilata per annos
 Elida per pinguem fraude, aut vi gentis Epeæ.
 Ex quo tot luxere malis Neleja regna,
- 645 Haud numero metuenda virum, namque Herculis olim
 Flos juvenum ferro occiderat: Bissena parenti
 Progenies Neleo fuerat vix ipse relictus,
 At reliqui interiire omnes sub Marte cruento.
 Cladibus assiduis hinc nos, hinc semper Epei
- 650 Vexabant elati animis, urbeisque premebant.
 Ergo datis, leges ut cuique, & jura favebant,
 Judicibus, præda cives potiuntur opima,
 Armentumque bouum genitor, lectasque bidentis
 Ter centum exenit Neleus, oviumque magistros:
- 655 Elida nam missos quondam currusque coruscos
 Victores & equos quatuor (victoribus autem
 Præmia propositi tripodes) Rex ipse virorum
 Angias tenuit, vacuosque, & honore carentis
 Miserat aurigas. Iratus talia Neleus
- 660 Legerat hæc sibi; nec Pylis, quæ debita cuique
 Pars fraudata tamen, totam tum rite per urbem
 Sacra Deum læti ingenti celebramus honore.
 Tertia vix magnas lustrabat lampade terras
 Orta dies, peditumque omneis, equitumque cohortes
- 665 Ingruerant, geminique Moliones ære corusci,
 Imberbes pueri, nec pugnarum arte periti.
 Urbs Thryoessa fuit gelidæ sub vertice montis

V. 654. **Oviumque magistros**. Cuicumque rei præpositos magi-
 stros appellavit Virgilius, unde de pastoribus
 "Idem amor exitium est pecori, pecorisque magistro"
 Et de navis gubernatore: **primusque magister**
 Volvitur in caput... atque alibi sæpe.

- Alpheum ad fluvium, & regni ad confinia longe.
 Hanc acies steterant circum, valloque premebant.
- 670 Nuntia sed Pyliis descendit Pallas Olympo,
 Accenditque animos totam nocturna per urbem
 Jam satis armorum cupidos, iraque tumentis.
 At genitor (nec enim belli, Martisque peritum
 Credebat satis) arma mihi, currusque negavit.
- 675 Verum equites inter Pylios me fama ferebat
 Insignem, peditem quanquam, sic namque Minerva
 Egerat in pugnam, quaque altam propter Arenem,
 In mare purpureum Miniejus influit amnis,
 Surgentem Auroram, reliquasque ex urbe catervas
- 680 Expectabamus. Toto deinde agmine ad undam
 Venimus Alpei, medio Sol stabat Olympo.
 Saera Jovi hic agimus magno, atque in vota vocamus,
 Taurumque Alpeo, taurum tibi, Rector aquarum,
 Indomitamque bovem mactamus rite Minervæ.
- 685 Dein vircis alimus victu, fusique per herbam,
 Quisque suis somno domitus super incubat armis,
 Fluminis ad ripam. Muros hæc inter Epei
 Cingebant validaque urbem obsidione premebant.
 Verum ingens restabat opus Mavortis acerbi.
- 690 Vix etenim roseo lnx aurea fulserat ortu,
 Irruimus subiti auspiciis Jovis, atque Minervæ,
 Conserimusque manum. Pyliorum ex agmine denso
 Primus ego, magnumque armis, & stirpe superbum
 Mullion occidi: flavam Rex huic Agamedem
- 695 Augias gnatam dederat, cui nota potestas
 Herbarum, quotquot toto nascuntur in orbe;
 At non illa virum percussum cuspide ahenæ,

V. 668. *Alpheum ad fluvium.* De hoc Peloponnesi fluvio diximus ad r. Alexandriados.

V. 678. *In mare purpureum.* Epitheton Virgilianum ab Homero desumptum. Versus autem pene Virgilianus ubi de Eridano, aut Pado: „ In mare purpureum violentior influit amnis „.

V. 684. *Indomitamque,* quod supra: *cui cervix non vrita iugo.*

V. 697. *At non illa virum.* Quod Virgilius ad Umbronem transtu-

- Labentem aut potuit revocare in luminis auras.
 Victor ego, curruque alto, bigisque potitus
- 700 Ductores inter miscebam prælia primos.
 Attoniti sed enim hac illac per gramina Epei
 Arripuerè fugam, præstantem ut robore lapsum
 Ductorem videre equitum; sed turbinis atrî
 More furens ego quinquaginta ære coruscos
- 705 Accepi currus: bini per quemque sedebant,
 Telluremque duces petierunt ore cruento
 Hac domiti dextra, puerosque Molionas ambos
 Sors eadem premeret, tectos caligine densa
 Neptunus nisi quærentis subduceret armis.
- 710 Ab Jove sic Pyliis ingens victoria cessit,
 Perque agros stratos clypeis pulchra arma legentes,
 Sternentesque viros telis instamus, & hasta,
 Buprasium donec ventum, camposque feraceis,
 Oleniasque arceis, & Alesion, arva Colones
- 715 Nunc dicta, extremumque virum hic sub Tartara misi,
 Nam reditum Pallas jussis ingentibus urget.
 Ergo Pylum retro turmæ vertuntur Achivum,
 Atque Jovi ex Superis; grates at Nestori agebant
 Terrigenas inter. Duro in certamine Martis
- 720 Talis eram quondam; at solus virtute fruetur
 Ipse sua Thetidis gnatus, serumque dolebit
 Agminibus stratis Danaum, exustisque carinis.
 Tu tamen, o dilecte, Patris reminiscere dicta,
 Quum Phtia ex pingui socium te misit Atridæ.
- 725 Nam Laertiades & ego in penetralibus altis
 Magnanimi herois sermonem audivimus omnem

lit in 7. „ At non Dardaniæ medicari cuspidis ictum

„ Evaluit, neque eum juvere in vulnere cantus

„ Somniferi, & Marsis quæsitæ in montibus herbæ.

V. 721. *Serumque dolebit.* Adiectivum pro adverbio positum more Homérico quem Virgilius sæpius imitatur, ut *sera comantem Narcissum*, & alibi.

- Agmina cogentes pinguem per Achaida quando
 Æacidæ Pelei ad magnas pervenimus adeis.
 Hic te, Pelidem, fortemque Menætion intus
 730 Vidimus: ille Jovi mactabat rite juvencam,
 Pinguiaque exta senex Peleus adolebat ad aras
 Aulai in medio, flammisque ardentibus aurea
 Effundens patera nigrum libabat Jachum.
 Vestibulum ante ipsum nobis occurrit Achilles,
 735 Induxitque manu, jussitque accumbere mensis
 Sacrati hospittii solito dignatus honore.
 Postquam epulis extincta fames, hortabar Atridæ
 Vos ego signa sequi, cupidisque, & in arma paratis
 Suadebam facile; at gnato tunc magnus Achilli
 740 Jussa dabat Peleus, famamque extendere factis,
 Et reliquis præstare manu; tibi talia prudens
 Actorides: Genere, atque armis quid majus Achille?
 Tu natu sed enim major, molleisque memento
 Explorare aditus, monitisque hunc flectere blandis.
 745 Hæc genitor quondam, quorum oblivisceris, at nunc
 Tale refer, si forte animum, atque ferocia dictis
 Corda, volente Deo, commoveris, optima namque
 Charorum monita; at matris si arcana morantur
 Jussa Deæ, Jovis aut terrent oracula mentem,
 750 Te mittat saltem in pugnas, Dolopumque sequatur,
 Mirmidonumque manus, prostratis rebus Achivum
 Fors lucem attuleris quandam, simul ipsius arma
 Indue: Pelidæ falsa sub imagine Teucros
 Deceptos forte ab ratibus, muroque repelles,
 755 Respirantque acies Danaum, dispendia quanquam
 Vix patitur bellum, exiguumque in Marte levamen.

V. 743. *Molleisque memento.* Id est observare tempora, quibus facilis ad illum sit accessus, quod maxime curandum iis qui cum Regibus, & cum hominibus truculentis, pronisque ad iram versantur. Loquutio Virgiliana est in 4.

„Sola viri molleis aditus, & tempora noras,“

- Defessosque hosteis solo clamore fugabit
 Turba recens procul ab castris, & litore in urbem.
 Sic fatur, movitque animos, & concitus heros
 760 Evolat Æacidæ magna ad tentoria Achillis.
 Vix Laertiadæ ad puppem pervenerat altam,
 Clarus Evæmonides gressum tardante sagitta
 Obvius Eurypilus venit: olli ab corpore toto
 It sudor, tumidoque fluit de vulnere sanguis;
 765 Mens tamen haud turbata viro. Miseratus euntem
 Infremuit Patroclus, verbisque volucris inquit:
 Ab miseri Danaum proceres, stirps inclyta Regum,
 Siccine sede procul patria Simoentis ad undam
 Ora canum fuerant vestro pascenda cruore?
 770 Quid tamen, Eurypile? Immanem gens Hectors Grajum
 Sustinet? An domiti toto sternuntur in agro?
 Sic adfatur, Evæmonides cui talibus heros:
 Nulla, Menætiade, vis jam auxilietur Achivis:
 Præsidiumve, cadent miseri sub puppibus altis:
 775 Pugnantum quotquot fortissima robora, telis
 Teucrorum cecidere, Phrygum vis undique crescit.
 Tu me duc, precor, ad naveis, hocque exime ferrum
 Infixum femori, tepida nigrumque cruorem
 Ablue, Pæoniasque herbas, succosque salubreis
 780 Sparge manu, docuisse ferunt quæ plurima Achillem
 Tete olim; ast ipsum Chiron justissimus unus
 Magnorum docuit de semine Centaurorum.
 Namque Æsclepiadæ Podalyrius atque Machaon,
 Iste jacet mœrens, alienæque indigus artis,
 785 Pugnat adhuc alter campo, sudatque sub armis.
 Qui tamen hæc? inquit Patroclus, nam Nestor adire
 Me jubet Æacidem, atque olli mandata referre.
 Sed neque te tamen afflictum, mittamque dolentem.
 Dixerat, atque sinu complexum heroa ferebat

V. 779. *Pæoniasque herbas.* Pæon Deorum Medicus de quo supra lib. 5. Hinc Virgilius: *Pæonium in morem lib. 12.*

- 790 Ingentem ad naveis: properant famuli, atque bovinas
 Insternunt pelleis, & languida membra reclinant.
 Solicitatque femur ferro, ac de vulnere telum
 Extrahit, ac tumidam tepida plagam abluit unda,
 Contusamque manu radicem immittit amaram,
 795 Sopitusque dolor, calidi stetit unda cruoris,

LIBER DUODECIMUS.

ARGUMENTUM.

Trojani Polidamantis suasu relictiis curribus, & equis fossam transeunt, & in quinque ordines divisi Græcorum munitiones adoriuntur. Sarpedon propugnaculum convellit, Hector vero effractis saxo portis primus naves ipsas adgreditur.

Hæc circum Eurypilum curvis in puppibus heros
 Curabat Patroclus, Danaï, Troesque per agros
 Interea miscentque acies, Martemque fatigant.
 Nam neque depulsura globos jam fossa ruentum,

- 5 Jam neque murus erat, spreto quem numine Graji,
 Auspiciisque Deum, prædæ, ratibusque tuendis
 Extulerant fatibus obstantibus, & magnis Diis.
 Atque etenim donec Pelidæ ingentis ob iram
 Hectoreæ steterunt vires, Priamejæque regna,
 10 Fossaque, murorumque etiam stetit ardua moles.
 Postquam autem Troem lectissima robora, Grajumque
 Occiderant plures, decimumque eversa sub annum
 Urbs antiqua ruit Priami, pelagusque remensi
 Grajugenæ patrios iterum petiere penateis,
 15 Tum vero Phœbusque, atque armipotens Neptunus

- Fluviorum ingentum in muros vertere fluentia,
 Quot mare cumque petunt celsis de rupibus Idæ,
 Rhesusque, Heptaporusque, Caresusque, Rhodiusque,
 Grenicusque, atque Æsepus, diusque Scamander,
 20 Et Simois, tot magnorum qui pulchra sub undis
 Scuta virum, galeasque, & fortia corpora volvit.
 Horum, inquam, tumidos Phœbus detorserat alveos
 Argivam in molem: assiduis juvat imbribus æther,
 Atque novem ingeminant solidas nocteisque, diesque,
 25 Neptunus præit, & magno commota tridenti
 Fundamenta quatit, summo quæ intexta labore
 Stipitibus crebris, vastisque molaribus olim
 Grajugenæ extulerant, Hellesque ad litora ponti
 Stravit humum, & multa cumulavit litus arena,
 30 Oraque convertit, tumidarumque agmina aquarum;
 Alveum quaque suum versus, qua culta solebant
 Arva secare fuga, & latices agitare sonanteis.
 Hæc Neptunus erat quondam, & facturus Apollo:
 Tum tamen horrisono strepitu miscentur Achivum,
 35 Teucrorumque acies, reddunt percussa fragorem
 Turresque, & tabulata super, stant navibus altis
 Conclusi Danaï dum Jupiter Hectoris iras,
 Et vireis foveat invisas, nam turbinis instar
 40 Ille furit, leo ceu torvus, vel montibus altis
 Actus aper, venatorum quem turba, canumque
 Latratu, telisque premunt; at turbidus ille
 Asper, acerba tuens jamque huc, jam vertitur illuc.

V. 16. *Fluviorum ingentum*. Anapestus pro Dactylo, ut apud Virgilium.

Fluviorum Rex Eridanus.

Georg. I. nisi legas: *Fluviorum* vocali in consonantem mutata, ut aliis placet.

V. 20. *Et Simois*. Hinc desumpta illa Maronis in I.

Ubi tot Simois correpta sub undis

Scuta virum, galeasque, & fortia corpora volvit.

Quem versum in 8. quoque *Æneidos* repetit clarissimus Vates.

- 790 Ingentem ad naveis: properant famuli, atque bovinas
 Insternunt pelleis, & languida membra reclinant.
 Solicitatque femur ferro, ac de vulnere telum
 Extrahit, ac tumidam tepida plagam abluit unda,
 Contusamque manu radicem immittit amaram,
 795 Sopitusque dolor, calidi stetit unda cruoris,

LIBER DUODECIMUS.

ARGUMENTUM.

Trojani Polidamantis suasu relictiis curribus, & equis fossam transeunt, & in quinque ordines divisi Græcorum munitiones adoriuntur. Sarpedon propugnaculum convellit, Hector vero effractis saxo portis primus naves ipsas adgreditur.

Hæc circum Eurypilum curvis in puppibus heros
 Curabat Patroclus, Danaï, Troesque per agros
 Interea miscentque acies, Martemque fatigant.
 Nam neque depulsura globos jam fossa ruentum,

- 5 Jam neque murus erat, spreto quem numine Graji,
 Auspiciisque Deum, prædæ, ratibusque tuendis
 Extulerant fatibus obstantibus, & magnis Diis.
 Atque etenim donec Pelidæ ingentis ob iram
 Hectoreæ steterunt vires, Priamejæque regna,
 10 Fossaque, murorumque etiam stetit ardua moles.
 Postquam autem Troem lectissima robora, Grajumque
 Occiderant plures, decimumque eversa sub annum
 Urbs antiqua ruit Priami, pelagusque remensi
 Grajugenæ patrios iterum petiere penateis,
 15 Tum vero Phœbusque, atque armipotens Neptunus

- Fluviorum ingentum in muros vertere fluentia,
 Quot mare cumque petunt celsis de rupibus Idæ,
 Rhesusque, Heptaporusque, Caresusque, Rhodiusque,
 Grenicusque, atque Æsepus, diusque Scamander,
 20 Et Simois, tot magnorum qui pulchra sub undis
 Scuta virum, galeasque, & fortia corpora volvit.
 Horum, inquam, tumidos Phœbus detorserat alveos
 Argivam in molem: assiduis juvat imbribus æther,
 Atque novem ingeminant solidas nocteisque, diesque,
 25 Neptunus præit, & magno commota tridenti
 Fundamenta quatit, summo quæ intexta labore
 Stipitibus crebris, vastisque molaribus olim
 Grajugenæ extulerant, Hellesque ad litora ponti
 Stravit humum, & multa cumulavit litus arena,
 30 Oraque convertit, tumidarumque agmina aquarum;
 Alveum quaque suum versus, qua culta solebant
 Arva secare fuga, & latices agitare sonanteis.
 Hæc Neptunus erat quondam, & facturus Apollo:
 Tum tamen horrisono strepitu miscentur Achivum,
 35 Teucrorumque acies, reddunt percussa fragorem
 Turresque, & tabulata super, stant navibus altis
 Conclusi Danaï dum Jupiter Hectoris iras,
 Et vireis foveat invisas, nam turbinis instar
 40 Ille furit, leo ceu torvus, vel montibus altis
 Actus aper, venatorum quem turba, canumque
 Latratu, telisque premunt; at turbidus ille
 Asper, acerba tuens jamque huc, jam vertitur illuc.

V. 16. *Fluviorum ingentum*. Anapestus pro Dactylo, ut apud Virgilium.

Fluviorum Rex Eridanus.
 Georg. I. nisi legas: *Fluviorum* vocali in consonantem mutata, ut aliis placet.

V. 20. *Et Simois*. Hinc desumpta illa Maronis in I.
Ubi tot Simois correpta sub undis
Scuta virum, galeasque, & fortia corpora volvit.
 Quem versum in 8. quoque *Æneidos* repetit clarissimus Vates.

Agmine quadrato olli instat, & spicula fundunt
 Crebra manu, nec terga tamen furibunda frementem
 45 Ira dare, aut virtus patitur, quaque irruit, illac
 Cedit turba virum, sic agmina Dardanus Hector
 Teucrorum irrequietus obit transcendere fossam
 Voce jubens alta, trepidi sed margine summa
 Stant bijuges, crebisque replent hinnitibus auras.
 50 Terret enim saltu haud facilis, præruptaque late,
 In præcepsque patens, & acutis undique vallis
 Cineta super, densis, ingentibus, omneis contra
 Teucrorum incursus; non illac flectere currus,
 Aut fas cornipedes; peditum sed turba comantum
 55 Hos aditus, jamque hos aditus interrita tentat.
 Hic tum Polydamas: Quid nos prærupta locorum
 Tentamus curru, o Troes, sociique potentes?
 Fossa obstat, vallumque ingens, & murus Achivum,
 Quem prope non equiti liceat descendere, & acri
 60 Bella movere manu, angusto nam limite campi
 Clausæ acies telis Danaum, ferroque patebunt.
 Et sane parat Argolicam si perdere classem,
 Et decus hoc tantum Iliacis dare Jupiter armis
 Quod subito votis, o si daret ille precantum.
 65 At vice conversa ab ratibus si rursus in urbem
 Pellimur, hincque hostis, tum fossa coerceat illinc,
 Nulla salus, Priami magnas non ullus ad arceis
 Nuncius aufugiet. Nostris accedite dictis
 Propterea, & famuli hic bijuges, currusque tenento.
 70 Hectora nos circum armati, peditesque ruamus.
 Haud etenim Danaï obstiterint, si extrema minantur
 Fata viris, nec falsa animos oracula ludunt.
 Dixerat, assensere omnes, bigisque relictis
 Ipse prior terram saltu petit impiger Hector,
 75 Dardaniique duces, sequitur quos cætera pubes.
 Aurigasque subent ad fossam sistere currus.
 Ordinibus quinis, animisque ingentibus inde
 Quisque suos propter ductores agmine fossam

Irrumpunt toto. Primam fortissimus Hector,
 80 Polydamasque regunt aciem lectissima Teucrum
 Robora, qui Danaum ferro perrumpere muros,
 Ardebant primi, & puppeis pugnare sub ipsas.
 Cebriones fratrem sequitur, nam robore clarum
 Ad fossam cessare nefas Tros duxerat Hector.
 85 Hi primum ante agmen, sequitur delecta juvenus;
 Cui Paris, Alcahousque præest, & fortis Agenor.
 Deiphobus deinde, atque Helenus Primeja proles
 Agmen agunt, procul, et pingui devectus Arisba
 Asius Hyrtacides, quem præstantissima equorum
 90 Corpora detulerant vitrea Selleentis ab unda.
 Aeneas Anchisiades agit inde catervas,
 Antilochusque, Acamasque genus Antenoris ambo
 Pugnarum cupidi, & Mavortis in arte periti.
 Sarpedon Lycios, sociorumque agmina ducit,
 95 Olli & Glaucus adest bellatorque Asteropæus.
 Qui reliquos longe vincebant robore, & armis
 Regem ipsum præter Jovis alto a sanguine natum:
 Accelerant acta pariter testudine Teucri,
 Grajugenasque petunt, perituros litore in ipso,
 100 Casurosque rati. Et Troum reliqua agmina jussis
 Panthoidæ steterant, pedibusque in bella ruebant.
 Asius Hyrtacides contra, non linqere currus,
 Non famulis bijugos committere; sed ruit acer
 Argivum ad puppeis curru sublimis in alto.
 105 Demens, non retro Iliacam rediturus in urbem
 Axe sedens rutilo ab telis illæsus Achivum,
 Namque extrema viro nebant jam fila sorores
 Clari Deucalidæ Idomenei cuspide ahena.
 Ille quidem lævam in partem toto impete fertur,
 110 Qua reduces pugna Danaum peditesque, equitesque
 Tendebant cursu, trepidique in castra ruebant.
 Nulli propterea claudabant limina vectes
 Sed patulæ stabant fugientibus undique portæ.
 Hac ruit, ingentique ducem clamore sequuntur

- 115 Dardanidum turmæ, nec enim defendere Grajos
 Posse aditus rentur, belli sed mole premendos.
 Dementes, geminos namque ipso in limine portæ
 Invenere viros Lapitharum sanguine cretos
 Egregios bello, & vasta se mole ferentis
- 120 Pyrihoo genitum pugna clarum Polypætæ,
 Atque armis similem, membrisque Leontea Marti.
 Quales aeræ sublimi in vertice montis
 Ventorumque minas contra, pluviasque sonanteis
 Consurgunt geminæ quercus, intonsaque cælo
- 125 Attollunt capita, atque altis radicibus hærent.
 Adventantem hostem juvenes sic robore magno
 Intrepidi expectant sortem in quamcumque parati.
 Irrumpunt aditus Phryges ut videre patenteis
 Ingenti fremitu, & clypeis sublimibus acres.
- 130 Asius ipse præit, cristaque insignis Orestes;
 Jamenus, Enomausque, Thoon, pulchroque parente
 Pulchrior Asiades Achamas, muroque propinquant.
 Interea Lapithæ reliquos pro puppibus altis
 Suadebant pugnare globos; sed mœnia versus
- 135 Trojugenum ut validas spectant properare phalanges.
 Tum vero exoritur Danaum fremitusque, pavorque.
 Ast olli haud trepidant, similes agrestibus apris, (que
 Qui nemore in denso turbamque hominumque, canum-
 Frequentum excipiunt, dat torva frementibus ingens
- 140 Silva locum, & magno cedunt virgulta fragore
 Isthincque, atque hinc excisa ab radicibus imis,

V. 122. *Quales arie*. Comparationem hanc parum immutatam ad geminos etiam portarum custodes Pandarum, & Bitiam detorsit Virgilius *Æn.* lib. 9., sed apud Virgilium occisi custodes, hic incolumes, ideoque *altis radicibus hærent*. Virg. autem: *Et sublimi vertice nutant*.

V. 139. *Dat torva frementibus*. Quod Virgilius ad Centauros geminos transtulit de monte descendentes *Æneidos* lib. 7. in sola autem militum recensione ubi nullus ardor animorum; nullus ruentium imperus, non erat his locus.

- Stridorque exoritur spumantium dentibus albis,
 Vulneribus donec vitam posuere cruentis.
 Haud aliter circum pugnantum pectora crebro
- 145 Æra sonant pulsu, ingenti nam robore Teucros
 Auxilio freti sociorum urgentque, premuntque.
 Illi autem saxis, jaculisque volucris instant,
 Turribus abque altis, curvisque ab navibus, atque
 Ab castris satagunt hosteis arcere ruenteis,
- 150 Atque hinc, atque illinc utroque ex agmine tela
 Densa volant, nivis ut quondam crebra æthere ab alto
 Funduntur glomera, in terram quæ nubila cogens
 Ventus agit; resonant crebris tinnitibus æra
 Scutorum ingentum, galearumque alta comantum.
- 155 Tum vero ingemuit furia commotus acerba
 Asius Hyrtacides, fuditque has pectore voces:
 Siccine mortaleis miseros spe pascis inani,
 Tu quoque, summe parens? Nec enim jam talia rebar
 Ausuros contra; verum ipsa ad litora ferro
- 160 Casuros Danaos, arsurasque igne carinas:
 Hi sed apes veluti, maculosæ aut tergora vespæ
 Punicibusque viam propter, truncisque cavatis
 Tecta, lareisque diu servant, noctuque frequentes,
 Insiliuntque viros contra, gnatosque tuentur,
- 165 Haud secus hi, gemini quanquam, non limina linquent,
 Ante Phryges quam reppulerint, aut vulnere multo
 Corruerint domiti. Hæc fatur, nec Jupiter aure
 Dignatur juvenem, decus hoc nec fata parabant
 Asio Hyrtacidi ut muros perumperet altos;
- 170 Viribus at summis, homicidæque Hectoris armis.
 Interea ad portas reliquas, velut horrida nusquam
 Pugna foret, multo erudescit sanguine Mavors.
 Singula quid coner divino haud præditus ipse

V. 151. *Nivis ut quondam*. Simili comparatione Virgilius in 11.
 V. 171. *Velut horrida nusquam*. Loquutio Virgiliana in 2.

- Gesta virum, bellique viceis percurrere cantu?
 175 Namque hic, namque illic fossamque, & mœnia circum
 Flamma ardet, stridor ferri undique, & undique cædes.
 Grajugenas vis sæva premit, posita omnis in armis
 Spesque, salusque virum: auxiliaria Numina mœstis
 Interea frendentque animis, & dura Tonantis
 180 Jussa dolent, Lapythæ ad portas fera prælia miscent.
 Pyrithooque satus Polypoetes cuspide longa
 Irruit in Damasum, neque malis cassis ahenis
 Obstilit, irrupitque hasta, & confrica per ossa
 Trajicitur, calidoque hæret tepefacta cerebro:
 185 Ille ruit, nigrumque vomit pleno ore cruorem.
 Tœnariâs subit inde Pylon, deinde Osmenus umbras.
 Antimachi proles pariter furit inde Leonteus
 Hippomachumque ferit fulgentia cingula subter,
 Tum volat, & magnum vagina liberat ensem,
 190 Antiphatemque petit medium stipante caterva,
 Pectora transfixus terram petit ille supinus.
 Jamenus hunc, sequiturque Meon, his jungit Orestem,
 Atque alios alios super atras mittit in umbras.
 Dum tamen ille viros fulgentibus exuit armis,
 195 Polydamanta manus juvenum, sævumque sequuta
 Hectors, Dardaniæ lectissima robora gentis,
 Quanquam ardent animi Argivos prærumpere muros,
 Invisasque rateis crepitantibus urere flammis,
 Turbatî tamen expectant, hærentque, nec ultra
 200 Ferre pedem, retrove audent convertere cursum,
 Monstra Deum quippe adversis terroribus obstant.
 Namque volans alte castrorum a parte sinistra,
 Ore cruentatum, & pedibus Jovis armiger uncis

V. 177. Posita omnis in armis. Nam neque fuga erat ulla, nec
 Deorum auxilium qui Jovis præcepto inhibebantur.

V. 180. Jussa dolent. Supra lib. 8.

V. 201. Monstra Deum. Versus Virgilianus in 7. Æneid., ubi
 Latinus Rex ne filiam Turno daret cœlestibus prodigiis deterrebatur.

- Serpentem immanem, vivum, horrentemque ferebat,
 205 Saucius at quanquam, non immemor ille veneni,
 Erigitur contra sinuosa volumina torquens,
 Prensantisque ferit circum colla ardua pectus.
 At prædam ingentem curvis ex unguibus ales
 Multa dolens subito medium projecit in agmen,
 210 Et clangore gravi liquidum secat æthera pennis.
 Obstupuere acies Teucrorum, hærentque tuendo
 Horrendum squammis, maculisque ardentibus anguem:
 Hinc tunc Polydamas: Quanquam, fortissime Teucrum,
 Ductor, ait, sæpe increpitas me recta monentem,
 215 In patriam nec enim civem fas pace, vel armis
 Quemque loqui, aut ducibus turpi assentariet ore;
 Verus amor tamen hæc cogit patriæque, tuique
 Nuda loqui: Non ad curvas pugnare carinas
 Trojugenis licet, ostentum si Jupiter alto
 220 Demisit cœlo jamjam invadentibus, aureis
 Insignem colubrum maculis, aquilæque volantis
 Unguibus implicitum, gnatis quem implumibus ales
 Illa quidem haud valuit, nidos neque ferre sub altos,
 Sic etenim muros quanquam, portasque præaltas
 225 Frangamus ferro, atque acies rumpamus Achivas,
 Non idem tamen ab ratibus regressus in urbem,
 Sorsve eadem, plureis nostrorum ad litora telis
 Prostratos Danaum, & puppeis linquemus ad altas.
 Nec sane hæc aliter quisquam explanaverit augur,
 230 Cui plaudant populi, faveatque vocatus Apollo.
 Illum torva tuens adfatur maximus Hector:
 Pantho gnate, quid ardenteis sermonibus istis
 Trojugenas terrere paras, tristissime Vatum?
 An nescis meliora loqui, vel Numina mentem
 235 Turbavere tibi? Cœli ne oracula contra,
 Et magni promissa Jovis, me præpetis alæ

V. 236. Me præpetis alæ. Divinationem que fit per aves, cujus
 Cilices, & Phryges inventores fuisse scribit Tullius, tria in genera

- Signa sequi, & volucris jubeas parere volanti?
 Per me equidem dextram teneat, teneatve sinistram,
 Nascentemve petat Solem, petat illa cadentem.
- 240 Consilium Jovis interea, ductumque sequemur,
 Quem penes est hominum, Divumque æterna potestas.
 Auguriis etenim præstantius omnibus unum est
 Pro patria certare manu, atque occumbere in armis.
 Prælia quid tamen ipse times? Decesserit omnis
- 245 Turba Phrygum muros circum, pictasque carinas,
 Nunquam animam talem (mitte hanc de pectore curam)
 Amittes ferro, Mavors cui semper in ore,
 Non animo vigor, atque in tela minantia robur.
 Ast ego cessantem pugna, vel te agmina Teucrum
- 250 Terrentem dicto, auguriis & talibus, hasta
 Transfossam posthac in tristia Tartara mittam.
 Sic fatus præit, immenso clamore sequuntur
 Una acies juvenum. Saturnius insuper Idæ
 Montibus ab summis rapidam dedit ire procellam
- 255 Ventorum ingentum naveis, & litora contra.
 Continuo Grajum ex oculis turmasque, virosque
 Pulverulenta rapit nubes, animique pavescunt.
 Priamidæ contra, ac Teucris dant omina vireis
 Fausta Jovis, Grajumque timor, pinnaeque revellunt
- 260 Murorum celsas, clypeos ad tela sinistris
 Protecti obijciunt, & propugnacula dextris
 Ardua prensantes summa nituntur opum vi,
 Asseribusque alii, validis & vectibus ima

distinguunt viri Eruditi, Auspicium, Augurium, & Aruspicium. Auspicium est quum ex avium genere, aut cantu, aut numero divinationis fit; Augurium quando ex volatu; Aruspicium quando immolatis avibus ex fibrarum inspectione futurum aliquid prænuntiatur, quorum omnium plura sunt apud Valerium Maximum, & Tullium exempla. Vide Azorium Inst. Mor. tom. 1. lib. 9., ubi plura congerit Theologorum Recentiorum eruditissimus. Saepe tamen hæc diversa genera in unum confunduntur, & Augurium generatim dicitur quæcumque ex volucrum inspectione sumpta divinatio.

- Fundamenta operis certatim evertere tentant.
- 265 Grajugenæ interea ferventi Marte resistunt,
 Tergoribusque boum muri fastigia certant
 Cingere, perque cavas tela intorquere fenestras.
 Ajaces gemini turreis ac mœnia circum
 Accendant animos dictis, firmantque catervas,
- 270 Laudantque, increpitantque: Viri, sive inclytus armis,
 Deteriorve fuat, nec enim vis omnibus una.
 Omnibus hic opus est, omneis labor ultimus urget.
 Ne retro ad naveis quisquam clamore minaci
 Territus abscedat, contra contendite cursu,
- 275 Inque vicem servate fidem, atque hortamini in hostem:
 Jupiter o velit, ab ratibus si forte repulsum
 Nos muros contra, Iliacasque sequamur ad arceis.
 Talibus instaurant animos, urgentque maniplos.
 Tum veluti hibernus quum ningere Jupiter orsus
- 280 Nubila densa pater tota jaculatur ab æthra,
 Ventorumque silent flatus, nix undique circum
 Crebra cadit, silvasque operit, monteisque superbos,
 Florentisque agros, & pingua culta virorum,
 Litoraque, & portus cani maris, unda relabens
- 285 Misceri at pelago prohibet, late omnia cadent
 Circumquaque tamen, denso ac Jovis imbre rigescunt,
 Haud secus Argivum in Troas, Troumque in Achivos
 Tela manu lapidesque volant, celeresque sagittæ,
 Mœniaque ingenti miscentur tota tumultu.
- 290 Limina nec Teucris, & longum perfringere vectem
 Viribus auderent ullis, non maximus Hector
 Jupiter ipse suum nisi cruda in prælia gnatum
 Acribus egisset stimulis, Sarpedona magnum,
 Nigranteis veluti in tauros agit ira leonem,
- 295 Actutumque ruit clypeo protectus ahenò
 Ingenti, nitido, taurinis pellibus intus
 Pluribus intexto, quas circum ductilis auri
 Serpebat virgæ; ast orbem concluserat ære
 Eximius faber, ingrediturque hastilia crispans

- 300 Bina manu, leo ceu densis in saltibus ingens
 Nutritus quondam, quem dira fatigat edendi
 Ex longo rabies, & siccum sanguine guttur,
 In caulas ruit, & pleno insidiatur ovili,
 Nec vigiles horret catulos, neque tela virorum;
 305 Sed fremit omnem aditum tentans, in utrumque paratus,
 Seu prædam rapere, aut certæ succumbere morti,
 Sic Lycium ductor campo sese arduus infert
 Grajugenum recta in muros, turmasque comanteis,
 Et gnatum Hippolochæ Glaucum sic admonet ore.
 310 Ergone nos frustra primo dignantur honore
 Regificas interque epulas, & pocula mensæ
 Ductores Lycii, & cælo ceu lapsa verentur
 Numina, florentisque agros, & jugera campî
 Et Cereri, & flavo dederint felicia Bacho
 315 Populeas Xanthus stringit qua flumine ripas?
 Nunc opus ante omneis crudo decernere ferro,
 Miratique animos Lycii, vireisque superbas,
 Haud sane immeritos, dicant, populique, patresque
 Quæsitisque epulis Reges, dulcique Lyæo
 320 Excipiuntque, coluntque, ollis nam robur in armis
 Eximium, adversos primique feruntur in hosteis.
 O bone, si hoc functis bello, & discrimine pugnæ
 Fas foret æternos vitam producere in annos
 Expertes seniique gravis, fatigue caduci,
 325 Nec me ego Grajugenum, nec te charissime, telis
 Objicerem famæ, periturae & laudis amore;
 At nunc quandoquidem innumeræ mortalibus ægris
 In tumulum, læthumque viæ, sortemque futuram

V. 301. *Quem dira fatigat edendi.* Loquutio Virgiliana in 9., & alibi. Leonis comparationem quinquies adhibuit in Æneide Virgilius, ubique ex Homero, qui eadem frequentissime est usus.

V. 325. *In tumulum, læthumque viæ.* Namque ubi mors non est, si jugulatis aquæ? ut pulchre Martialis.

- Effugere haud miseris licet, in mediâ arma ruamus,
 330 Nos cuiquam, aut quisquam nobis occisus honorem,
 Et laudem dabit ingentem. Tantum ore loquutus
 Antevolat, Glaucus sequitur, Lyciæque phalanges.
 Horruit adspiciens celsa de turre Menestheus
 Magnanimi soboles Petei, nam se agmina contra
 335 Ferre gradum videt, & socios hinc inde per agros
 Vestigat procerum, pestem, qui arcere ruentem
 Ab ratibus possint, stanteisque ad litora longe
 Prospicit Ajaces geminos, Mavortia corda, (ctum.
 Teucrumque haud procul hinc, nuper de puppe profe-
 340 Nec vox inde tamen potis est audiri ulla
 Tantus cœlivagas strepitus se attollit in auras
 Pugnantum juvenum, galearumque ære micantum,
 Et percussorum validus stridor clypeorum,
 Portarumque fragor, densa nam mole cohòrtes
 345 Irruerant omnes, per ruptaque limina certant
 Ad naveis penetrare cavas: ergo inde Thootem
 Adloquitur celerem: propera, Ajacemque vocato
 Huc, utinam posses (foret hoc præstantius) ambos.
 Namque isthinc grave Martis, opus, cædesque cruenta
 350 Mox fuerit. Spectasne acrem Sarpedona turmas
 Ducentem Lycias, fortissima pectora bello?
 Quod si Marte illac, pugnaque urgentur iniqua,
 Huc saltem properet cursu Telamonius Ajax,
 Insignisque etiam Teucer Telamonius arcu.
 355 Hæc Peteo genitus, paretque, & jussa minister
 Actutum exequitur, nec maximus abnuat Ajax,
 Adstantemque prope his dictis adfatur Oileum:
 Tu hic remanens, Ajax, atque insignis Lycomedes
 Grajorum instaurate animos, pugnamque ciete.
 360 Nos alias hinc ad cædeis, & sæva vocamur
 Prælia, mox adero, postquam auxiliaribus armis
 Reppulero inde Phrygum turmas, Lyciosque ruentis.
 Tantum effatus abit, Teucer comitatur euntem
 Queis Telamon pater ambobus, Teucrique ferebat

- 365 Pandion pharetram, atque arcus, pennataque tela.
 Ut Mnesthei ventum ad turrem, murumque præaltum
 Certatim Iliacas spectant premere undique turmas.
 Hærent parietibus scalæ, tum prendere pinnas
 Nituntur dextris, atque atri turbinis instar
- 370 Ductores urgent Lyciorum, & lecta juvenus.
 Saxit atrox Mavors, ferit aurea sidera clamor.
 Hic Telamoniades socium Sarpedonis Ajax
 Primores inter saxo deturbat Epiclem,
 Ingenti saxo, ad pinnam quod forte jacebat.
- 375 Non illud manibus geminis attollere quisquam
 Terrigenum posset quos præsens educat ætas.
 Ast heros facile elatum detorsit ab alto,
 Ossaque contrivit capitis, galeamque coruscam.
 Volvitur in caput ille cadens, lucemque relinquit:
- 380 Hippolochog natum Teucer stridente sagitta
 Summa ab turre petit, cuspis pennata lacertum
 Per nudum subit, & campo discedere cogit.
 Tum Danaum veritus probrum se proripit inde.
 Sarpedon tanti casu concussus amici
- 385 Ingemit; haud tamen ille animos, vireisque remittit,
 Thestoridem sed enim insurgens Alcmaona telo
 Percussit, traxitque hastam, ferrum ille sequutus
 Fronte premit terram, super arma dedere fragorem
 Ingentem, varia arma auro; pinnam inde prehensam
- 390 Sarpedon magna muri cum parte revellit,
 Obstructosque aditus naveis patefecit ad altas.
 Hinc Ajax tamen, inde petit Sarpedona Teucer
 Loraque pendentis clypei prope pectora rumpit;
 Sed fatum extremum, telique volatilis ictum
- 395 Depulit ab gnato genitor, ne cæsus Achivas
 Ad naveis caderet, tum fervidus ingruit Ajax
 Transadigitque moras clypei penetrabile ferrum,
 Ardentemque virum cohibet, muroque repellit.
 Ille furens cessit retro, nec relinquere pugnas
- 400 Ira ducem patitur laudumque arrecta cupido.

- Tum Lycias tali compellat voce phalanges:
 Quis pavor, o gens chara, animos obtundit inerteis?
 Creditis an me unum, quanquam fortissimus essem,
 Posse viam ad naveis medios aperire per hosteis?
- 405 Murorumque altis dextra perfringere moleis?
 Quin properate, boni, & socias adjungite vireis.
 His dictis arrecti animi, Regemque sequuti
 Incumbunt Lycii, contra densantur Achivi
 Murum intra, ardescunt iræ, & pugna horrida surgit.
- 410 Nam neque ductores Lyciorum pellere Grajos,
 Adque cavas poterant cursu penetrare carinas,
 Nec Danai Lycios muris avertere ab altis.
 At bini veluti agricolæ confinibus agris
 Exiguo certant spatio, longasque tenentes
- 415 Mensuras manibus, dubio de limite quisque
 Expromit sua jura, nec aut hinc ceditur, aut hinc,
 Sic Lycios, Danaosque viros discrimine pinnæ
 Vix dirimunt tenui; at circum clypei rotundi,
 Duraque terga bouum, thoracesque ære rigentes
- 420 Assiduo resonant ictu; stant omnia contra
 Obnixi, inque vicem sternuntur prodiga vitæ
 Corpora: nec dorso quisquam, sed nescia verti
 Cæduntur clypei, atque leves ad pectora parmæ.
 Atque cruore virum celsi fastigia muri,
- 425 Turresque, & tabulata super, pinnæque rubescunt.
 Hinc, atque hinc paribusque armis, animisque resistunt,
 Nec Lycii Danaos, Lycios nec pellere Achivi
 Usque valent, æquatque viceis, & funera Mavors.
 Tum ceu sueta colo vitam, tenuique Minerva
- 430 Angustam tolerare domi bona fæmina lanceis
 Attollit geminas, pondusque hinc, indeque lanam
 Sollicita appendit, castum ut servare cubile
 Conjugis, & possit parvos educere natos,
 Sic pugna ancipiti hinc illinc victoria pendet,
- 435 Priamidæ ingentem donec concessit honorem
 Jupiter, ille furens per propugnacula primus

- Argivum irrupit, magno & clamore cohorteis
 Dardanidum ciet in pugnas, atque intonat ore:
 Ingruite, o Phryges, hac ingens via, scandite muros,
 440 Ferte faceis, flammamque manu, atque exurite puppeis,
 Dixerat hæc, vocemque ingentem, & jussa sequutæ
 Undique se adglomerant acies, properantque frequentes.
 Mœnia summa petunt alii, pinnasque revellunt,
 Discurrunt alii ad portas, quos inter acutum,
 445 Asprum, immane ferens saxum volat igneus Hæctor,
 Non illud bini in plaustrum ab tellure levarent
 Corpore præstanti juvenes, qui in luminis auras
 Nascuntur modo, namque levem sine pondere molem
 Fecerat omnipotens, nulloque labore ferebat
 450 Ille altum, pecudis veluti quum vellera pastor,
 Exiguum sibi portat onus, rectaque ruebat
 Asseribus contra validis, trabibusque columnis
 Compactas, biforeisque ærato cardine portas,
 Veetibus hinc illinc transversa ruentibus intus
 455 Firmatas, solidasque, illac tum fervidus Hector
 Stans prope, connixusque ingentis pondere saxi
 Arietat, effracto crepuerunt cardine utroque
 Ingentesque trabes, vectesque, & robora querna.
 Hac illac strepitu horrisono disjecta per auras
 460 Saxum intra muros magno volat impete longe.
 Tum nocti similis vultumque, oculosque minaceis
 Asper, acerba fremens, atque igne coruscus aheno
 Priamides ruit ante alios, hastilia crispans
 Bina manu: non tum Regi se sistere quisquam
 465 Posset Dardanio, immortalia numina præter
 Quum ruit in portas, tantum se mole ferebat
 Talibus ardebantque viro fera lumina flammis.
 Teucrorumque acies ruptos transcendere muros
 Vocibus hortatur validis, parentque jubenti
 470 Olli alacres: patulis alii se infundere portis,
 Nituntur gradibus alii, & fastigia prensant,
 Attoniti at cursu Danai potiere carinas,
 Fervet opus, trepido miscentur castra tumultu.

LIBER DECIMUSTERTIUS.

ARGUMENTUM.

Neptunus territos Græcos miseratus formam Calchantis assumit, & ambos Ajaces, deinde alios duces ad prælium hortatur. Idomeneus Othryoneo, aliisque occisis strenue rem gerit. Plures quoque Græcorum intereunt. Deiphobus, atque Helenus ex Trojanis vulnerantur. Hector in Græcos ruit, & magna utrinque strages editur

U piter ut Troas, frendentemque Hectora puppeis
 Egit in Argolicas, vario discrimine ferri
 Dardaniamque manum, atque acies permittit
 Achivas.

Ipse procul placida ora sedens, vultusque serenos

- 5 Detorsit Thracum in campos, ubi Mysia multo
 Arva ardent ferro, & felicia tecta, laeisque
 Hippomolgorum, qua non servantior æqui
 Gens hominum, nec tam longos cui vita per annos
 Simplicibusque herbis, & potu lactis equini.
 10 Lataturque tuens Genitor, nec litora contra
 Regnaque Dardanidum fulgentia lumina vertit.
 Nam neque Cœlicolum Teucris, Danaïsve putabat
 Auxiliaturum quemquam. Neptunus inani
 Nec tamen observans studio procul inde sedebat
 15 Threicia in silva, Samiæque in vertice rupis,

V. 9. *Et potu lactis equini.* Nihil de equino lacte Homerus, deducitur vero ex nomine ipso, quo eam gentem appellavit, Hippomolgi enim dicitur, quod equas mulgeant. Vite rusticæ gratissimam simplicitatem commendat hic Poeta quo de multa Virgilius in r. Georgicorum, & Horatius. Sed quisnon?

- Argivum irrupit, magno & clamore cohorteis
Dardanidum ciet in pugnas, atque intonat ore:
Ingruite, o Phryges, hac ingens via, scandite muros,
440 Ferte faceis, flammamque manu, atque exurite puppeis,
Dixerat hæc, vocemque ingentem, & jussa sequutæ
Undique se adglomerant acies, properantque frequentes.
Mœnia summa petunt alii, pinnaeque revellunt,
Discurrunt alii ad portas, quos inter acutum,
445 Asprum, immane ferens saxum volat igneus Hæctor,
Non illud bini in plaustrum ab tellure levarent
Corpore præstanti juvenes, qui in luminis auras
Nascuntur modo, namque levem sine pondere molem
Fecerat omnipotens, nulloque labore ferebat
450 Ille altum, pecudis veluti quum vellera pastor,
Exiguum sibi portat onus, rectaque ruebat
Asseribus contra validis, trabibusque columnis
Compactas, biforeisque ærato cardine portas,
Veetibus hinc illinc transversa ruentibus intus
455 Firmatas, solidasque, illac tum fervidus Hector
Stans prope, connixusque ingentis pondere saxi
Arietat, effracto crepuerunt cardine utroque
Ingentesque trabes, vectesque, & robora quærna.
Hac illac strepitu horrisono disjecta per auras
460 Saxum intra muros magno volat impete longe.
Tum nocti similis vultumque, oculosque minaceis
Asper, acerba fremens, atque igne coruscus aheno
Priamides ruit ante alios, hastilia crispans
Bina manu: non tum Regi se sistere quisquam
465 Posset Dardanio, immortalia numina præter
Quum ruit in portas, tantum se mole ferebat
Talibus ardebantque viro fera lumina flammis.
Teucrorumque acies ruptos transcendere muros
Vocibus hortatur validis, parentque jubenti
470 Olli alacres: patulis alii se infundere portis,
Nituntur gradibus alii, & fastigia prensant,
Attoniti at cursu Danaï petiere carinas,
Fervet opus, trepido miscentur castra tumultu.

LIBER DECIMUSTERTIUS.

ARGUMENTUM.

Neptunus territos Græcos miseratus formam Calchantis assumit, & ambos Ajaces, deinde alios duces ad prælium hortatur. Idomeneus Othryoneo, aliisque occisis strenue rem gerit. Plures quoque Græcorum intereunt. Deiphobus, atque Helenus ex Trojanis vulnerantur. Hector in Græcos ruit, & magna utrinque strages editur

U piter ut Troas, freudentemque Hectora puppeis
Egit in Argolicas, vario discrimine ferri
Dardaniamque manum, atque acies permittit
Achivas.

Ipse procul placida ora sedens, vultusque serenos

- 5 Detorsit Thracum in campos, ubi Mysia multo
Arva ardent ferro, & felicia tecta, laeisque
Hippomolgorum, qua non servantior æqui
Gens hominum, nec tam longos cui vita per annos
Simplicibusque herbis, & potu lactis equini.
10 Lataturque tuens Genitor, nec litora contra
Regnaque Dardanidum fulgentia lumina vertit.
Nam neque Cœlicolum Teucris, Danaïsve putabat
Auxiliaturum quemquam. Neptunus inani
Nec tamen observans studio procul inde sedebat
15 Threicia in silva, Samiæque in vertice rupis,

V. 9. *Et potu lactis equini.* Nihil de equino lacte Homerus, deducitur vero ex nomine ipso, quo eam gentem appellavit, Hippomolgi enim dicitur, quod equas mulgeant. Vitis rusticæ gratissimam simplicitatem commendat hic Poeta quo de multa Virgilius in r. Georgicorum, & Horatius. Sed quisnon?

Qua late **Idæum**que jugum, magnique patebat
 Urbs Priami, pontusque ingens, Danaumque carinæ.
 Huc ille egressus casus miseratur Achivos
 Ægra ferens Jovis imperium, fraternaque jussa.
 20 Tum **rapidus** subito prærupto ab culmine montis
 Proripuit sese, tremit immortalibus ingens
 Sub pedibus nemus, & tellus concussa remugit.
 Ter gressum intendit, quartoque ad litora passu
 Venerat, Ægeasque oras, ubi gurgite in imo
 25 Templum **olli**, æternumque, ingens, auroque coruscum,
 Hic pater æripedes, & flavo crine comanteis
 Ad juga cogit equos, artusque inducitur auro,
 Conscenditque axem, & pictas molitur habenas,
 Atque rotis summum levibus perlabitur æquor.
 30 Squammigerumque greges passim, atque immania Regi
 Undique plaudebant Cete, latebrisque relictis
 Innabant pariter circum, fluctusque secabant.
 Hinc, atque hinc diducta locum dabat unda ruenti,
 Nec **rapidus** per summa volans sale tingitur axis.
 35 Argolicasque petit puppeis. Tenedon jacet inter,
 Saxosam atque Imbrum specus ingens æquore in alto.
 Hic **Neptunus** equos plena ad præsepia linquit
 Vincula connectens pernicibus aurea plantis.
 Ille in castra ruit, pubes qua Dardana nimbo,
 40 Aut flammæ similis rapidæ, circum Hectorsa toto
 Ad naveis properat cursu clamansque, fremensque
 Jamque rates Danaum, tentoriaque alta videntur

V. 23. *Ter gressum intendit.* Nobilissimam hanc hyperbolem, inter alias *Homericas* commendant Volterius, & alii Critici.

V. 26. *Hic pater.* Hunc locum imitatus est Virgilius in 5, & Nympharum comitatu illustriorem reddidit. Ubique Homerum simpliciorem, & grandiosem invenias. Maronem cultiorem, ac politiorum. Versus 29, & 31 ex 1, & 9. *Æneidos* decerpti sunt.

V. 33. *Hinc, atque hinc.* Quod Virg. in cit. 5. *Æn.*
 „ Subsidunt undæ, tumidumque sub axe tonanti
 „ Sternitur æquor aquis.

Collucere sibi, & flamma crepitante cremari.
 Calchantis sed enim vocemque imitatus, & ora
 45 Neptunus geminum Ajacem, Danaosque ciebat
 In pugnam, taleisque dabat de pectore voces:
 Ajaces clari, vestra hac stat vita, salusque
 Grajugenum dextra, ruite, o, virtutis avitæ
 Nunc memores: alibi haud etenim vis ulla timenda est
 50 Dardanidum murosque altos, puppeisque petentum.
 Hic dextris opus, hic animis ubi Trojus Hector
 Par flammæ furit in Grajos, ducitque phalangeis.
 Nempe Jovis, cujus claro se ab sanguine jactat,
 Fretus ope; at monitis quanquam ruit ille Tonantis
 55 Sistite vos contra, audenteis fors alter Olympo
 Cœlicolum juvet, ac naveis tueatur ab alto,
 Hectoris atque minas dederit cohibere furentis.
 Sic fatus tetigit sceptro, subitusque per artus
 It vigor, in pugnamque agileis dextrasque, pedesque
 60 Reddidit amborum, atque modis membra omnia miris.
 Dein veluti accipiter præruptæ ab culmine rupis
 Insequitur pennis pascentem prata columbam
 Proripuit sese, in tenuemque evanuit auram.
 Obstupuere ambo, primusque agnovit Oileus,
 65 Et comitem Ajacem compellans talia fatur:
 Non Calchas Vates, non est hic Thestoris, Ajax;
 Aut hominum soboles, divini signa notabam

V. 53. *Cujus claro.* Originem enim trahebat ab Dardano, Dardanus autem ab Jove, ut infra dicitur.

V. 60. *Atque modis membra omnia miris.* Loquutio Virgilio usitatissima: atque ora modis pallentia miris in 1, & similiter in 7, & in 10.

V. 66. *Non Calchas.* Similia illa Pyrgus apud Virgil. in 5. ®

„ Non Beroe vobis, non hæc Rheteja, matres,

„ Est Dorycli conjux, divini signa decoris,

„ Ardenteisque norate oculos, qui spiritus illi

„ Qui vultus, vocisque Senus, quis gressus eunti „

Ubi vide Ludovicum Cerdam multa, qua solet eruditione, congerentem.

- Fulgoris, gressumque pedum, & vestigia retro:
 Nosciet at faciles Superi: mihi pectore toto
- 70 Ardescunt animi in Martem, tum dextra, pedesque.
 Est Deus hic, Deus hunc mittit per membra vigorem.
 Huic Telamoniades rursus: Et mea dextera ferrum
 Insanit circum, & cædem sitit insitus ardor.
 Nunc mihi, nunc contra armatus se sisteret Hector.
- 75 Talia sese inter, fervent dum pectore vires.
 Bellatorque animo Deus incidit. Ille per altas
 Interea cursatque rateis, corpusque levanteis
 Membraque fessa viros sermonibus urget amaris,
 Nam procul ingentem muros transcendere turbam
- 80 Tecuorum adspectantes nullam superesse salutem
 Jam sibi rebantur miseri, mæstique dolebant.
 Confirmatque animos, Martisque accendit amorem.
 Ductores primum Leytum, Teuorumque monebat,
 Peneleumque heroa, Thoantaque, Deipyrumque,
- 85 Merionemque, atque Antilochum Mavortis alumnos:
 Proh pudor, Argivi juvenes, nil tale carinis,
 Sospitibus vobis, atque arma gerentibus unquam
 Extimui, rebarve; gravi sed pondere fractos
 Novi equidem, videoque: dies postrema minatur
- 90 Jam Danais. Dii immortales! ingensque, novumque
 Indignum adspicio his oculis prope litora Teucros
 Jam conferre manum, & puppeis pugnare sub altis,
 Qui prius imbelles tanquam, & sine robore dama
 Per silvam trepidant apris data præda, lupisque,
- 95 Sic procul ab muris lato se credere campo
 Audebant numquam, at ruptis nunc mœnibus ipsas
 Ad naveis properant cursu, flammamque minantur
 Atridæ ob noxam, & populi discordia vota,
 Infensosque animos, Martem, pugnamque perosos,
- 100 Mors quibus in pretio est; non gentis gloria cordi.
 Offensoque etiam ductor peccarit Achille.
 Continuo ab pugna Danaos cessare licebit?
 Ah tantum reparate malum, rectique, probique

- Nam facilis medicina animi. Martemne recusent
 105 Robora Grajugenum lectissima? Vulgus ab armis
 Cesset iners, esto. Quis non reprehendat inerteis
 Prælia detrectare duces? O imbellia corda
 Fors dictis gravius quicquam his passura! futurum
 Heu probrum fugite, & seræ convicia famæ.
- 110 Nec longe quærendi hostes: jam vectibus, & jam
 Cardine convulso naveis furit Hector ad altas.
 His dictis concussi animi; glomerantur ad arma
 Ajaces circum geminos lecta agmina Grajum,
 Quæ non ipse, quidem Mavors contemneret asper;
- 115 Pallasve armipotens. Late seges ærea totis
 Horret agris, hastæque hastis, umbonibus umbo,
 Et clypeis fulti clypei, galeæque, jubæque
 Miscentur capitum, atque virum vir proximus urget.
 Usque adeo densi steterant hastilia dextra
- 120 Quassantes valida, & pugnam, cædemque frementes.
 Conferti incumbant Teucris, præit inclytus Hector
 Torva fremens, montis saxum de vertice præceps
 Quale ruit, torrentis aquæ de rupe revulsum
 Vi ingenti. Volat horrisono mons improbus actu,
- 125 Immugitque nemus, violentoque impete fertur,
 Exultatque solo, silvam, truncosque rotatu
 Torquens avulsos, camporum in plana volutus
 Vi extincta donec tellure immergitur alta.
 Haud secus ad puppeis, extremaque litora cursu
- 130 Venturum sese jactabat Dardanus Hector.
 Quum vero ad Danaum turmas, atque agmina ventum,
 Ensibus ille virum, telisque hinc, inde repulsus
 Restitit infrendens, magnoque hæc intonat ore:
 Trojugenæ, Lyciique acres, ac Dardana pubes
- 135 State, viri: non illa diu testudo manebit,

V. 122. *Montis saxum*. Comparationem hanc adhibuit Virgilius
 in 12, atque etiam delibaverat nonnihil in 9.

Et Danaum quadrata phalanx, animique protervi
 Hoc telum contra, si vere in praelia Divum
 Me pater hæc agit, ab cælo qui fulmina torquet.
 Sic ait, instaurantque acies, primusque micantem
 140 Anteferens clypeum lento per gramina passu
 Deiphobus graditur, Priamo satus ore minaci.
 Meriones contra fulgentem adsurgit in hastam,
 Araque percussit clypei, taurinaque terga,
 Nec tamen evasit totum, fractaque resedit
 145 Cuspide. Deiphobus submotum ab corpore longe
 Protendit clypeum subito perterritus ictu.
 Meriones retro ad sociorum vertitur agmen
 Multa dolens decus amissum, telumque refractum.
 Tum naveis versus properat, tentoriaque alta
 150 Hastam allaturus. Per campos murmure magno
 Interea miscent se acies, atque Imbrion armis
 Præstantem Teucer Salaminus excipit hasta,
 Imbrion, aripedum genitor cui dives equorum
 Mentor erat, conjux Priami de sanguine claro
 155 Legitimis non illa thoris sata Medesticastes,
 Pædæumque domus, Trojana in regna priusquam
 Grajugenæ bello ruerent, verum agmina postquam
 Argolicæ vexere rates, Neptunia rursus
 Mœniæque, & Priami soceri tectum ille petivit,
 160 Priamidæque inter summo est exceptus honore.
 Hunc Telamoniades telo stridente sub aurem
 Percussit, avellitque hastam, ferrum ille sequutus
 Fronte premit terram, velut alto fraxinus ingens
 Monte super, toto quondam spectabilis agro
 165 Ære cadit, viridemque comam terræ admovet almæ.
 Sic ruit, horrendum super arma dedere fragorem.
 Nec cessere tamen cupido spolia inclyta Teucro,

V. 136. Quadrata phalanx peditum stabile agmen, ubi vir viro,
 armis arma conserta sunt, ut ait Curtius.

Nam telum intentans contra stetit obvius Hector.
 Ille quidem fatum intuitus vitavit acerbum
 170 Antimachum sed enim Cteato gnatum Actorione
 Hasta volans ferit ad pectus, cadit ille, cadenti
 Insonuere arma. At galeam, cristamque rubentem
 Festinans rapere accurrebat concitus Hector,
 Illum accurrentem telo petit efferus Ajax,
 175 Figere nec contra licuit, namque undique corpus
 Æs tegit horrendum, sonuitque umbo aureus ictu.
 Priamides retro confestim utroque relicto
 Corpore discedit: Danaï accessere frequentes.
 Antimachum Stichius ductor, ductorque Menestheus
 180 Cecropides Grajum ad puppeis, & castra ferebant;
 Mentoridem gemini Ajaces, per confraga montis
 Ut capram gemini evectam in sublime leones
 Ore ferunt rabido catulorum ab dentibus aspris
 Ereptam nuper, properantque, armisque coruscis
 185 Certatim spoliant; caput ab cervice revulsum
 Dillecti ob cædem Antimachi indignatus Oileus
 Turbinis in morem volvendum mittit in æquor,
 Hectoris adque pedes multa fœdatur arena.
 Neptunus vero dilecti ob fata nepotis
 190 Indignatus abit, Grajum ac tentoria cursat,
 Dardaniis mala multa parans, turmasque recentis
 In pugnam acturus. Forte Idomenea per agros
 Ab socio reducem cernit, quem poplite cæso
 Detulerant pugna ab tristi, medicisque vocatis
 195 Ipse iterum campos ductor, Martemque petebat.
 Hunc Andræmonidæ vocemque, atque ora Thoantis
 Neptunus simulans, qui altam Pleurona tenebat
 Ætolos per agros, Calydonis & ardua tecta
 Talibus adloquitur: Quo jam tibi tela, minæque
 200 Idomeneu, Cretum princeps, queis Dardana quondam
 Agmina vos soliti, Priamique lacessere gentem?
 Cui ductor: Non ista, Thoa, non crimina Grajum
 Esse puta, non ulla viros ignavia perdit.

Non aut consilium, aut belli ratio ulla gerendi
 205 Defuit Argivis. Divum hoc arcana voluntas,
 Fataque fors tulerint. Danaum nomenque, genusque
 Sede procul patria Iliacis occumbere campis.
 Tu tamen ante alios solitus primo agmine quondam
 Ore ciere viros, hastaque capessere pugnas,
 210 Irrue nunc, bone, torpenteisque hortare maniplos.
 Dixerat hæc, contra Neptunus talibus inquit:
 Idomeneu, non ille redux patria alta revisat
 Litore ab Iliaco, alituum sed præda canumque
 Hic jaceat, pugnam qui detrectaverit excors.
 215 Tu mecum propera armatus, simul arva petamus
 Namque etiam exiguas auget concordia vireis;
 Nos vero & fortes metuant, vitentque ruenteis.
 Tantum effatus abit. Cretum tentoria ductor
 Alta petit, rutilisque artus accingitur armis.
 220 Binaque tela rapit, graditurque, at pectora circum
 Æs micat horrendum, rupto ceu fulgur Olympo,
 Quam pater ostento terret mortalia corda,
 Ardescitque polus, nimboque rubente refulget.
 Merionemque procul properantem, & castra petentem
 225 Adspiciens, tali trepidus sermone profatur:
 Gnate Molo, quid Marte gravi, campoque relicto,
 Huc properas? Ferrone doles transfixus acuto?
 Mene petis? Nec enim ad curvas considerare puppeis
 Sed pugnare mihi est animus. Dein talia fatur
 230 Meriones: Non hæc reditum, fortissime ductor,
 Impulerunt causæ, quæsitum siqua relicta est
 Hasta tibi huc venio, nostram nam fregimus ictu
 Deiphobi ad clypeum. Bis denas, Gnoissius heros,
 Si lubet, invenies, inquit, tentoria ad alta
 235 Ad muros stantes nitidos, quas ipse peremptis
 Hostibus eripui ab Teucris, nam sæpius olim
 Contulimusque manum, & cælo pugnâvimus æquo.
 Hinc mihi tot longæque hastæ, & thoraces aheni,
 Et galeæ, & clypei fulgenti umbone corusci.

240 Hæc Rex, Meriones contra: Sunt & mihi plures
 Teucrorum exuviæ ad naveis; verum hinc procul absunt:
 Nam nec ego Martem effugio, primo agmine suetus
 Hostileis ruere in turmas. Ignoret Achivum
 Forte alius; Te non certe, Rex magne, decora
 245 Meriones latet in pugna. Sic fatur, at olli
 Deucalides: Satis ista mihi comperta profari
 Quid juvat? Ignavum non te: aut virtutis egentem
 Arguerit quisquam, ad curvas si forte carinas
 Insidias Teucris strueret gens inclyta Grajum.
 250 Insidias: ubi quis fortis, quis ineptus, & excors
 Clarescit subito, Ignavus pallescit, & uno
 Stare loco nescit, flexo jam poplite, jamque
 Hac jactans, illacque pedem subsidit, at intus
 Pectora cor tremulis quatit ictibus, oraque strident
 255 Dentibus; ast unus forti color, & situs idem,
 Mensque serena viro, martem, & certamina gestit:
 Non te unquam indecori percussit vulnere quisquam
 Cervice aut tergo; adversa sed fronte ruenti
 Pectora vel stomachum ceciderunt tela sub altum.
 260 Verum age, quid lenti hæc loquimur? quæ rideat alter,
 Aut ferat indignè: propera, telumque capesse.
 Sic ait, ille Deo similis tentorio ab alto
 Raptim hastam tulit ingentem; Regemque sequutus
 Evolat in Teucros, Mavors homicida cruentas
 265 Ceu ruit in pugnas, monstrumque immane parenti
 Terror adest, agitatque virum fortissima quanquam
 Corda metu, Phlegyasque truceis, Ephyrosque superbos
 Arma movent contra, ingentum tremit ultima pulsu
 Thraca pedum, geminos nec sustentare ruenteis
 270 Turba potest, domitæque virum cessere phalanges.

V. 264. *Mavors homicida*. Comparationem hanc expressit Virgilius Turni furorem describens in 12.

V. 266. *Terror adest*. Quod ibidem: *circumque atra formidinis ira, Iraque, insidiaque Dei comitatus aguntur*.

- Meriones, sic, & Cræta dominator ahenis
Fulgentes squammis cruda in certamina tendunt,
Atque Molo genitus: Dextram, lævamne petamus
Turmarum? An medias acies? mihi namque sinistra
- 375 Urgeri nimium Danaï, cædique videntur.
Olli Deucalides: medio stant agmine lecta
Robora Grajorum, Ajaces, Teucerque, sagitta
Cui Danaum nullus certaverit, insuper hasta
Cominus, & gladio insignis: satis ille laborum,
- 280 Natus in arma licet, Tros exantlaverit Hector
Talibus ut victis heroibus, igne carinas
Usserit Argolicas, modo non Saturnius alto
Ipse manu ardentem jaculetur ab æthere flammam.
Nulli etenim Telamone satus concesserit Ajax,
- 285 Cui saxo, ferrove fuat violabile corpus,
Et qui consuetas carpat mortalibus escas,
Nec Pelidæ itidem magno quum ad brachia ventum,
Nam pedibus nemo Æacidæ contendat Achilli.
Huc aciem regito in lævam, spectabimus utrum
- 290 Nos cuiquam, aut quisquam nobis decus afferat ingens.
Hæc Rex; Meriones campo se turbidus infert.
Troes ut Idomenea vident, comitemque coruscis
Ignibus adsimileis variis effulgere in armis,
Funduntur subito circum, pugna aspera surgit.
- 295 Horrisono quantus strepitu venit æthere turbo
Ventorum æstate in media, arenteisque per agros,
Perque vias denso consurgit pulvere nimbus.
Tali ductores hinc, atque hinc impete certant
Se ferro petere: hastarum seges area totis
- 300 Horret agris, atque ab galeis rutilantibus, atque
Grandibus ab clypeis, thoracibus atque coruscis

V. 284. *Nulli etenim.* Ajax fortissimus Achivorum Achillem juxta, immo in stataria pugna Achilli par, a quo tamen, sicut & a Diomede membrorum agilitate, & insiliendi alacritate vincebatur, de quo adhuc infra.

- Sole repercusso perstringit lumina fulgor.
Saxeus ille foret quisquis spectare sereno
Auderet vultu stragem, miserumque laborem.
- 305 Saturni tamen hos gnati discordibus ambo
Urgebant animis, claro namque Hectori honorem
Jupiter, Iliacisque lubens hunc destinat armis.
Non quod Grajugenum penitus delere maniplos
Ille velit, Thetidis sed enim, gnatique superbi
- 310 Indulgens precibus: Grajos Neptunus in arma
Dura ciet Trojam exosus, fratremque potentem.
Stirps eadem, genitorque idem Saturnus utrique;
Jupiter at natu major, multumque sagaci
Consilio, atque opibus præstans, rerumque repertis.
- 315 Non ideo in Teucros coram, numenque professus
Neptunus sævit: funemque tetendit uterque
Hinc nexum, atque illinc, pugnae, cædisque cruentæ,
Ingentem, validumque, virum qui robora solvit,
Genuaque multorum. Tunc quanquam ineunte senecta
- 320 Jam gravior, Cretum in Teucros Rex insilit hasta,
Othryoneumque petit, nuper qui in bella Cabeso
Venerat ab pingui, Priamique a stirpe petebat
Cassandram uxorem nullis sponsalibus, ipse
Pulsurum sese Sigeo ab litore Grajos
- 325 Pollicitus, Gnatam contra roseo ore decoram
Annuerat juveni Priamus, Phrygibusque ferebat,
Et socero auxilium; magnis at passibus ipsum
Primores inter gradientem, cuspide acuta
Deucalides ferit: haud ictum de corpore thorax
- 330 Depulit æratus, stomachumque hastile sub imum
Figitur, insonuitque cadens, cui talibus heros
Insultat dictis: Mortaleis te super omneis,
Othryoneu, extulerim, Priamo si maxima Regi

V. 315. *Numenque professus.* Id est non palam, & se cædis authorem præferens cujus contrarium Virgilius:
Alma parens confessa Deam.

- Præstiteris promissa: senex tibi tradere gnatam
 335 Nolle potis? Danaum Reges quoque, si modo Trojam
 Nobiscum erueris, gnatam trademus Atridæ
 Præstantem reliquas inter, dotaliaque ultra
 Dona tibi: propera, ad naveis ut fœdere pacto
 Hæc rata constiterint, tumido sic ore loquutus
 340 Correptum pede per turbam, volvitque, rotatque.
 Idomeneum contra Othryonei venit Asius ultor
 Ante rotas pedes, aurigæ quem pone frementeis,
 Spirantisque tenent bijuges. Rex tela parantem
 Occupat, & mentum subter jugulo ingerit hastam.
 345 Ille cadit quercus velut ingens, altave pinus,
 Populus aut bicolor densis quam in saltibus olim
 In ratis exciderint costam fulgente bipenni
 Certantes juvenes, campo sic ante jacebat
 Exporrectus equos, multoque cruore madentem
 350 Dentibus infrendens palma prensabat arenam.
 Aurigam Antilochus subita formidine inertem,
 Flectere nec bijuges memorem petit, ærea tranat
 Tegmina, & in mediam descendit fraxinus alvum.
 Axe ruit nitido spirans, celeresque jugaleis
 355 Nestorides agit ab Teucris ad litora Grajum.
 Hyrtacidæ sed enim casu concussus acerbo
 Deiphobus volat, & magno cum turbine ferrum
 Idomeneum contra librans jactat: ille micantem
 Protendens clypeum taurorum e tergo septem
 360 Fulvoque ære gravem, ingenti se protegit orbe.
 Irrita nec tamen hasta manu stridentibus auris
 Hypsenorem procul Hippasidem præcordia subter
 Pectore percussit medio, vitamque resolvit.
 Deiphobus jactans: Stygias nec inultus ad undas
 365 Hyrtacide, ibis, ait. Plutonis ad invia regna
 Namque aderit comes Hippasides. Sic fatus Achivum,
 Antiochi in primis animum, mentemque momordit.
 Tum densas ruit in turmas, corpusque jacentis
 Orbe tegit clypei, donec tentoria ad alta

- 370 Mecisteus Echij soboles; & fortis Alastor
 Exanimum gemitu, lacrimisque tulere profusis.
 Interea furit Idomeneus in utrumque paratus,
 Sternere seu quemquam ductorum, aut ipsemet agris
 Insonuisse cadens, tristemque ivisse sub Orcum.
 375 Æsyetæ senis hinc sobolem petit ære corusco
 Alcathoum Anchisæ generum, nam maxima Regi
 Gnatarum Archisæ conjux erat Hippodamia.
 Præ reliquis matri illa quidem dilecta, patrique,
 Artibus, & cultu, formaque insignis honesta.
 380 Idomenei ferro hunc domuit Neptunus acuto,
 Obtexitque oculos tenebris. Stetit ille columnæ,
 Arboris aut ritu alticomæ, ceu vincula plantas,
 Vincirentque manus spatiis immotus iisdem.
 Insilit Idomeneus, & crateis pectoris hasta,
 385 Thoracisque ingens septum tela aspera contra
 Perfregit medium, resonant tinnitibus æra.
 Ille cadit, magnumque arma insonuere cadenti,
 Transfixum sed enim cor palpitat, & quatit hastam
 Vitæque cum gemitu in tenuis dispergitur auras.
 390 Gnossius exultat ductor, sicque ore profatur:
 An non, Deiphobe, hinc potius jactarier ausim?
 Una etenim pro anima, qua tu jactaris adempta
 Tres Orcum petiere duces, quin tu mihi contra
 Ipse veni discas quantus Jove natus ab alto
 395 Hic adsum. Minoa quidem Rex ipse Deorum,
 Deucalion tamen Minos, me maximus idem
 Deucalion genuit Cretæ regna ampla tenentem,
 Quem tibi perniciem, ac Priamo, Teucrisque su-
 perbis
 Sigeum in litus longæ advexere carinæ.
 400 Hæc Rex; Deiphobus dubio sed pectore versat
 Magnorum an quemquam ductorum accerseret, agmen
 Extremum repetens, ferro aut decernere solus
 Auderet, visum at satius procul inde repostum

- 244 Tendere ad Æneam. Veteres hic corde sub alto
 405 In Priamum versatque iras, volvitque, fovetque
 Quod sese eximiumque armis, opibusque potentem
 Trojugenas inter nullo dignatur honore.
 Tum sic Deiphobus: Siqua est tibi cura tuorum
 Dux Anchisiade, nunc hasta, & viribus usus.
 410 Alcathous jacet, Idomenei cuspide cæsus,
 Qui te olim puerum tectis innutrit altis.
 Sic fatur, movitque animum, simul evolat hostem
 Magnanimum contra infrendens, nec Gnoosius heros
 Obrigitve puer veluti, fugitve ruentem;
 415 Sed stetit adversum, densis ceu saltibus olim
 Trux aper instantemque canum, turbamque virorum
 Intrepidus manet expectans, & inhorruit armos.
 Ardescunt oculi flammis, acuitque recurvos
 Ore fremens denteis venientum in tela paratus,
 420 Ac medias ruere in turbas, sic restitit heros
 Pugnacem Æneam contra, sociosque vocabat
 Ascalaphum spectans, Aphareaque, Deipyrumque,
 Merionemque, atque Antilochum Mavortis alumnos:
 Huc, socii, huc conferte manum, ac succurrite soli.
 425 Æneas Anchisiades venit obvius armis
 Dardaniis inter præstans, & flore juventæ,
 (Optima quæ bello laus est) vegetusque, valensque.
 O mihi si par his animis contingeret ætas!
 Confestim decus eximium ferremve, daremve.
 430 Sic inquit, parentque duces, steteruntque propinqui
 Una omnes, humerisque nitentia scuta reclinant.
 At parte ex alia Paridem, sociumque per agros
 Deiphobum vocat Æneas, & Agenora magnum.
 Agmina pone ruunt, bibituræ ut Sole sub alto

V. 404. Veteres hic corde sub alto. Hinc est quod aliqui existimant, Æneam odio in Priamum patriæ fuisse proditorem, & Græcos in urbem introduxisse, quapropter ab ipsis liber abire permissus sit, sicut & Antenor, de quo infra.

- 435 A pastu reduces tendunt ad stagna capellæ:
 Dux gregis ipse aries præit, exultatque tuendo
 Pastor, non secus Æneæ turmasque, virosque
 Spectanti tacitum pertentant gaudia pectus.
 De Alchathoo at gemini longis hastilibus ardent
 440 Concertare duces: gradientum pectora circum
 Thoraces resonant nitidi, stant viribus æquis
 Præstantes hinc inde viri, par nobile bello
 Æneas, atque Idomeneus, seseque vicissim
 Ferro ardent petere, & mortem pro laude pacisci.
 445 Æneæ primum stridens volat hasta per auras,
 At modico Idomeneus flexu frustratur euntem.
 Illa volans longe telluri immergitur altæ.
 Enomaum Idomeneus ventrem percussit ad imum,
 Perque cavum rumpit thoracem: & viscera cuspis
 450 Intima rimatur, jacet ille, & sanguine largo
 Permixtam palma prensat moribundus arenam.
 Idomeneus ferrum gelido de corpore traxit;
 Non tamen arma humeris trahere est potis, undique telis
 Urgebatur enim, nec jam vestigia cursu
 455 Firma pedum satis, ut rapido vel longius hastam
 Emissam petere, hostilem aut vitare volantem
 In pugna posset, stabili in certamine ductor
 Propterea melior, rapidis quam fidere plantis.
 Illum autem lentis gradientem passibus, hasta
 460 Deiphobus petit, illa virum diversa fefellit,
 Ascalaphum tamen ingenti transverberat ictu
 Marte satum, flavaque trementem extendit arena.
 Nec gnatum cecidisse pater de vertice Olympi
 Audierat, Jovis imperiis ubi magna Deorum
 465 Turba procul Phrygio ab campo, pugnaque sedebat.

V. 454. Nec jam vestigia. Maturior quippe jam Idomeneus, & senectuti, quam juventæ affiniore. Stabile autem certamen hic dictum, quod stataria pugna dicebatur a Latinis ubi collato utrinque pede decertatur.

- Interea Ascalaphum propter pugna aspera surgit.
 Deiphobus galeam capiti detraxerat æream,
 Meriones telo cædit stridente lacertum,
 Demisitque manu galeam, pulsa ære sonoro
 470 Insonuit tellus; at cursu concitus heros
 Meriones traxitque hastam, retroque recessit.
 Deiphobum strepitu, tristisque ab cæde Polytes
 Complexum rapit effusus hinc inde lacertis,
 Perventum donec bijuges qua auriga comanteis
 475 Conflictu procul horrisono, currusque tenebat
 Ære renidenteis varios, qui ad mœnia ferrent
 Mœrentem, & multo turpantem sanguine sædeis.
 Crudescit Mavors, ingens ferit æthera clamor.
 Æneas Apharea Caletoridem ferit hasta
 480 Ad jugulum, caput adversa de parte pependit,
 Tum galea excussa, & clypeus, tenebrosaque circum
 Mors affusa oculos: vertentem terga Thoonem
 Antilochus premit insiliens, venamque recidit.
 Perpetuum quæ per dorsum ab cervice recurrit.
 485 Hanc penitus ferro secuit, jacuitque supinus
 Ad socios geminas tendens in pulvere palmas.
 Nestorides humeris fulgentia detrahit arma
 Huc circumspectans, atque illuc, undique Teucrî
 Missilibus clypeum ingentem pulsantque, petuntque
 490 Nestoream sed enim sobolem Neptunia servat
 Incolumem cura ab furiis, telisque minantum.
 Ille manus qua sæpe virum densissima suctus
 Propterea ruere in martem, nec longa quiescit
 Hasta manu, huc illuc sed enim jactata recursat,
 495 Et prope, vel procul ardebat turbare phalanges.
 Cominus ast Adamas meditantî talia, ferrum
 Asiades clypeum ad medium magno impete librat.
 Glaucicomus vireis jaculo Neptunus ademit.

V. 498. *Glaucicomus*. Ita dictus Neptunus ab colore marinæ
 aquæ subviridi, qui & Venerus color, & Thalassinus dici solet.

- Pars velut usta sudes clypei de umbone pependit,
 500 Pars avulsa procul sonuit, turbamque suorum
 Asiades trepidus petit; illum proximus urget
 Meriones telum intorquens, atque inguina supra,
 Qua gravior plaga est miseris mortalibus, hastam
 Incutit. In terram lapsu ferrum ille sequutus
 505 Palpitat horrendum, quantum de montibus altis
 Contortis taurus vinclis immugit, agrestum
 Quem manus invitum trahit, atque immane furentem.
 Non secus (haud tamen ille diu) spiratque, tremitque
 Asiades Adamas, donec de corpore telum
 510 Meriones trahit, atque oculos nox dura recludit.
 Deipyrum petit hinc Helenus prope tempus, & ense
 Threicio, ingenti galeam perrumpit ahenam.
 Illa excussa cadit, pedibusque hinc inde volutam
 Pugnantium quisquam juvenum ab tellure levavit.
 515 Illius at longo clauduntur lumina somno.
 Infremit hæc procul adspectans Menelaus Atrides,
 Ingeminansque minas, longumque hastile coruscans
 Priamidem contra graditur, nec signior ille
 Protinus incurvosque arcus, telumque tedendit.
 520 Convenere pares, hasta hic bonus, ille sagitta,
 Atque Helenus prior ad pectus percussit Atridæ
 Loricam intexam squammis; fatalis arundo
 Ære repulsa procul resilit, ceu forte per agros
 Agricola in plana fruges quum ventilat area,
 525 Desiliunt cicera, & nigrarum grana fabarum
 Impulsuque virum, ac ventorum turbine longe,
 Haud secus Atridæ nitido ab thorace repulsum
 Desiliit telum inde procul; Menelaus ad auras
 Deinde hastam jactit, atque manum transverberat ictu
 530 Qua teretes arcus Helenus, nervumque tenebat,
 Affixitque arcum dextræ: jaculo ille refixo,
 Suspensamque manum quatiens se proripit inde;
 Telum olli infixum propter devulsit Agenor,
 Et circumposita ligavit vulnera lana.

- 535 Stant circum famuli, & vittas, succosque ministrant.
 Atridem hinc contra sese Pisander agebat,
 Abs te quem lætho celeri, Menelae, domandum
 Numina ducebant, & inevitabile fatum.
 Ut prope constiterant, Atridæ fraxinus auras
 540 Verberat aversa incassum; Pisander Attidæ
 Percussit clypeum ingentem; sed ferrea cuspis
 Deficit, atque alto cedit lassata metallo.
 Confractumque hastile cadit, neque segnior heros,
 Nam sperata animos dederat victoria magnos,
 545 Sub clypeo parat æratam, pulchramque bipennem,
 Cui longum ex olea lignum, sciteque politum
 Inscritur manui, galeæque extrema comantis,
 Atridæ & summam concussit vertice cristam.
 Vagina at, magnum Menelaus liberat ensem,
 550 Et nasum super extremum, mediaque ruentem
 Fronte ferit, crepuere ossa, immistisque cruore
 In terram cecidere oculi, tum corpore toto
 Lapsum, atque exanimem lævo pede calcat Atrides,
 Exiit atque armis, tumidoque hæc gutture jactat:
 555 Sic demum Argolicis ratibus, castrisque relictis,
 Ibitis hinc, pugnae finis cui nulla, nec ullus
 Fœderis infracti metus est, aut ulla Deorum
 Relligio, genus invisum, tectum hospitis ausi,
 Sanctaque connubia, & thalamos violare pudicos,
 560 Haud veriti ultriceisque iras, fulmenque Tonantis,
 Laomedontiadæ Priami, qui regna, laeisque
 Propterea ruet in cineres: nunc urere flammis
 Argolicam classem, & Danaum vastare paratis
 Murosque, & gentem; sed non laus inclyta Tencros
 565 Jlla manet: scelera infandas vos morte luetis.
 Jupiter omnipotens hominum genus, & genus omne
 Cœlicolum qui consilio, ac virtute potenti
 Eveheris super, huic, pater, indulgesque, favesque
 Perjuro generi? At reliquis mortalibus omnium
 570 Est rerum modus; est limes præfixus amori,

- Et somno quandoque animus satiatur, & escis
 Dulcibus, aut molli cantu blandisve choreis,
 Est melior quorum, & satiari grata cupido.
 Troibus at pugnae, & belli insatiabilis ardor.
 575 Sic ait, & famulis conspersa cruore recenti
 Arma viri portanda dabat, primisque maniplis
 Miscetur rursus. Auratis hic obvius armis
 Forte Pylæmeneo Harpalion satius æquore venit,
 Quem secum pater haud iterum sua regna, laeisque
 580 Visurum patrios, Trojana in bella ferebat.
 Cominus hic medium clypeum percussit Atridæ;
 Tegmina sed validas fregerunt ærea vireis.
 Ille gradum retro actutum, fidasque suorum
 In turmas tulit huc trepida, atque huc lumina volvens.
 585 Meriones volucris vertentem terga sagitta
 Percussit clunem ad dextrum: delapsaque cuspis
 Osse sub extremo adversas penetravit in oras,
 Vesicam propter: tum corpore labitur ægro,
 Charorumque manus inter, ceu vermibus arena
 590 Volvitur in densa moriens, & sanguine largo
 Tingit humum. Curru impositum dein mœnia versus
 Paphlagonum gemitu ingenti, lacrimisque ferebant.
 It genitor juxta, & fletu simul irrigat ora.
 Nec juvenem quisquam sociorum ulciscier audet;
 595 At sortem infandam miseri indignatus amici
 Priamides Paris, exceptum namque ædibus altis
 Junxerat hospitio, telum contorsit ab arcu.
 Forte aderat procul Euchenor, Polyidia proles,
 Strenuus, ac dives, cui patria tecta Corinthi,
 600 Haud fati ille quidem ignarus, sortisque futurae.
 Namque senex genitor Phœbo charissimus augur

V. 593. *It genitor juxta.* Nodus intricatissimus, in quo dissolvendo frustra Homeri Scholiastes insudarunt. Nam Harpalionis hujus pater Pylæmeneus dux Paphlagonum supra lib. 5. v. 498. Menelai ferro occidisse memoratur. Ergo bonus hic dormitavit Homerus.

- Sæpe illum aut patriis moriturum sedibus olim
 Corruptum morbo, aut pugnantem Pergama circum
 Trojugenum dextra cecinit, ferroque domandum.
- 605 Propterea studio ingenti simul ille ruinam
 Vitabat Grajum, & tristis contagia febris.
 Olli autem qua maxillæ committitur auris,
 Cuspis it, atque animam gelido de corpore solvit.
 Actutum dura clauduntur lumina nocte.
- 610 Sic velut ignis edax, sævit Mars ferreus agris.
 Ignarus rerum interea, cladisque suorum
 Priamides procul inde Jovi dilectus agebat,
 Perstabatque Hector, Danaum qua mœnia primum
 Ruperat, & nitido fulgenteis ære catervas.
- 615 Et Troes muros repulissent forte sub altos,
 Taleis Grajugenis animos dabat æquoris alti
 Rector ope, & tantis urgebat vocibus alas
 Ajacis propter naveis, & Protesilai
 Litus ad extremum, qua murus humillimus exstat,
- 620 Maximi ubi ardescitque virum, & confictus equorum,
 Illic Bœoti, & Locri, Phtiique, & Epei,
 Jaones & longis accincti vestibus acri
 Certabant studio ab ratibus depellere Teucros:
 Nec tamen inde procul, flammæ crepitantis ad instar
- 625 Vertere Priamidem poterant. Prima agmina agebant
 Cecropide, præerat Petei de stirpe Menestheus,
 Una ingens Phydas graditur, Stichiusque, Biasque.
 Amphion, Draciusque truceis per gramina Epeos,
 Phylidesque Meges ducunt, Phtiasque catervas,
- 630 Robora lecta, Medonque, Meneptolemusque regebant.
 Ajacisque Medon frater patre natus Oileo
 Concessis non ille thoris, Phylacemque colebat
 Ab patria procul urbe novercæ Eriopidis ira,
 Cui fratrem juvenis ferro obtruncaverat olim.
- 635 Alter Phylacidæ Iphicli de sanguine cretus.
 Hi Phtias armati acies longo ordine ducunt,
 Obsistuntque rateis juxta, nec gnatus Oileo

- Ajax Ajace ab magno divellitur unquam.
 Atque boves veluti per culta novalia bini
 640 Viribus obnixa paribus compactile aratrum
 Cum stridore trahunt multo, tum cornibus imis
 Sudor it, oblongumque jugum vix distinet ambos;
 Jugeraque ingenti proscindunt pingua sulco,
 Haud secus Ajaces conjuncto robore pugnant.
- 645 At Telamoniadem socii comitantur in armis,
 Qui fessum, & clypei sudantem pondere magno
 Objectu laterum, ac dextra quandoque levabant;
 Non & Oiliadi tamen acri in Marte sodales
 Adstabant Locri, stabili consistere pugna
- 650 Haud illi soliti, nec enim galeasve comanteis;
 Fraxineamque hastam, aut clypeos gestare rotundos
 Mos in bella viris, sed nervo arcuque sonanti
 Pennatisque hostilem aciem turbare sagittis
 Duntaxat soliti: ergo alii fulgentibus armis
- 655 Troibus obstabant primi, pugnamque ciebant.
 Pone latent Locri, & telorum grandine densa
 Conturbant, urgentque Phryges, tum Pergama cursu
 Mirati Grajorum animos, murosque petissent,
 Hic nisi Polydamas: Nunquamne audire monenteis
- 660 Priamide, patiere? Deum tibi munere magno
 Viresque, atque ingens concessum in prælia robur.
 Consilione etiam, & prudenti excellere mente
 Ipse voles? Non uni hominum simul omnia Divi
 Concessere unquam. Est aliis Mavortia virtus,
 665 Ars cytharæ, cantusque alii, mollisque choreæ
 Consilium est alii, mensque indita pectore prudens;
 Quo donum utilius nullum mortalibus æquo
 Ab Jove concessum: regna ille, urbeisque disertis
 Sæpe regit dictis, augetque, auctasque tuetur.
- 670 Ergo lubens quæ visa mihi haud temnenda profabor
 Cingeris ecce unus belli flagrante corona;
 At murum quicumque intra irrupere tuorum,
 Secessere alii campis, alii æquora propter

- Palantes, pauci numero obluantur iniquo.
 675 Tu gressus retro proceres huc coge frequentes,
 Auditis, quid opus facto ut decernere possis,
 Seu ferro, & flamma curvas invadere puppeis
 Auspicibus Diis, incolumes seu tendere in urbem.
 Namque hesternam equidem vereor, ne debita Graii
 680 Troibus exsolvant: pugnae insatiabilis altas
 Vir manet ad naveis, nullo quem pellere nisu
 Hinc nos posse reor. Dixit, nec maximus Hector
 Suadentem sprevit, telluremque axe relicto
 Cum saltu petit actutum, sicque ore profatur:
 685 Pantho gnate, ducum primorum huc robora coge.
 Ipse illac pugnae interero, rursumque revertar,
 Quum dederim mandata viris. Sic fatus abivit
 Aereo adsimilis monti, densasque suorum
 Per turmas volat, & sociorum transillit alas
 690 Vociferans. Olli accelerant, & jussa facessunt,
 Conveniuntque ad Panthoidem. Deinde advolat heros,
 Deiphobumque Priamidem, atque Helenum, atque
 Adamanta
 Asiadem, Hyrtacidemque vocans prima agmina cursat.
 Horum autem quosdam Cocyti cruda sub undas
 695 Abstulerant fata, aut Trojae jam tecta tenebant
 Graiugenum dextra domitos, plagaque dolentis.
 Forte Helenae vir pulchricomae Paris inde manipulos
 Ad laevam urgebat dictis, pugnamque ciebat,
 Quem dux intuitus verbis castigat amaris:
 700 Infelix, forma tantum spectande decora,
 Quo tibi Rexve Helenus Priami de sanguine natus,
 Deiphobusque, Adamasque ingens, atque Asius heros
 Hyrtacides, atque Othryoneus? Nunc culmine ab alto
 Troja ruit, meritisque lues scelera impia poenis.
 705 Sic Hector, Paris haec contra: Nil tale merentem
 Corripis, atque alias potui succumbere culpa;
 Nec tamen imbellem prorsus me lucis in oras
 Alma parens fudit, nuncque ex quo in praelia duxti

- Teucrorum, sociasque acies, non destiti Achivos
 710 Sustentare manu, ac densis turbare sagittis.
 Quos quæris proceres sors abstulit aspera Martis
 Deiphobusque, Helenusque urbem, percussus uterque
 Atque altam petiere arcem: fata ultima Divum
 Depulit ipse pater: Tu, qua lubet, æquore toto
 715 Ire jube, promptisque animis, lætique sequemur.
 Nec, reor, in me virtutem tute ipse requiras.
 Quantum, inquam, vires aderunt, nam tendere nulli
 Fas ultra, audaci quanquam, Martisque perito.
 Sic fatus magni tetigit præcordia fratris,
 720 Quaque ardet Mavors pugnae se immiscuit acri
 Cebrionem circum, atque insignem Polydamanta,
 Phalcemque, Orthæumque, paremque Deo Polypætém
 Palmyneque, Ascaniumque, Morin genus Hypotionis
 Qui Ascania ex pingui nuper socia arma ferentes
 725 Trojam adventarant: juvenes tunc Jupiter atram
 Impulit in pugnam cædeis, atque arma frementeis.
 Ibantque ut rapidus ventorum ex æthere turbo.
 Quem tonitru pater horrisono dedit ire per agros,
 Immanique procul fervent maria alta tumultu,
 730 Ac tumidi spumante salo per cærulea fluctus
 Albescunt, aliique alios ad litora trudunt.
 Sic Teucrum confertæ acies longo ordine campis
 Procedunt, aliasque aliæ rutilo ære micantes
 Ductores circum lectos urgentque, premuntque.
 735 Priamides præit, ac densis de pellibus Hector
 Anteferens clypeum graditur, membra ardua Marti,
 Oraque persimilis, fulgens cava tempora circum
 Quassatur galea alta, pedemque huc tentat, & illuc
 Per densas Graiorum acies inferre comantum.
 740 Protectus magno clypei septemplex orbe,
 Quem longe antevolans Ajax sic voce lacessit:
 O bone, quid Graiugum cursans procul agmina terras?
 Huc propera, haud etenim belli ignarosque, rudeisque
 Invenies: Jovis ira acies affligit Achivas;

- 745 Sed non quæ tibi cumque animus promiserat audax,
 Ille dabit, Grajum aut cernes flagrare carinas.
 Longe etenim prius Argolicis Troja eruta dextris,
 Atqua eversa cadet, tibi jam postrema minatur
 Illa dies, quando geminas ad sidera palmas
- 750 Extolles, Patremque Jovem, Divosque precatus
 Accipitre ut rapido, & rapidis velocius Euris
 Te bijuges referant Trojana in tecta comantes.
 Talia jactanti dextrorsum apparuit æthra
 Alti volans aquila: Argivum plebs omine tanto
- 755 Arrectis clamant animis, sicque incipit Hector:
 Ajax, quid frustra hæc jactas verba irrita ventis?
 Sic etenim Jovis æthereo de semine cretum
 Me Juno in pulchras fudisset luminis auras,
 Et Pallas coleret veluti, aut Thymbræus Apollo,
- 760 Lux isthæc feret ut generi mala plurima Grajum,
 In primisque tibi, si me exspectare ruentem
 Sustineas, validamque hastam, quæ cuspide dura
 Pectora perrumpat, canibus data præda, ferisque
 Ut jaceas naveis ferro prostratus ad altas.
- 765 Sic fatus præit, immenso clamore sequuntur
 Pone Phrygum turmæ, Grajum simul agmina toto
 Inclamant campo, Teucrosque adversa ruentis
 Intrepidi exspectant, saxosaque litora longe,
 Idæumque jugum, & cælum circumtonat ingens.

LIBER DECIMUSQUARTUS

ARGUMENTUM.

Agamemnon secum assumptis vulneratis ducibus, ac Nestore in prælium exit Neptuno auxiliante. Juno per fraudem cesto a Venere accepto in sui amorem rapit, & Somno inducto sopit Jovem. Interea Neptuno opitulante magna fit Trojanorum cædes. Ajax Telamonius saxo Hectorcm percussit. Intereunt Archilochus, atque Acamas. Ajax etiam Oiliades strenuissime ad naves pugnat.

- Estoris interea pervenit clamor ad aureis
 Ut Lænea procul libabat pocula Bacho.
 Tum comiti: Quid rerum? inquit, magis undique murmur
 (Lyxum Pugnatum augescit juvenum: Tu hic dulce
- 5 Interea bibe, dum succos Hecamedæ salubreis
 Pulchra parat, nigrum ac tepida tabum abluit unda:
 Exploratum ibo speculam festinus ad altam.
 Sic fatus gnati clypeum Thrasymedis ahenum
 Corripuit senior, tulerat namque ille paternum,
- 10 Corripit & ferro præfixum hastile corusco.
 Limine vix gressum extulerat, simul agmina cernit
 Grajugenum trepidare fuga, premere undique Teucros,
 Et murum cecidisse altum: stetit anxius heros,
 Ventorumque velut quondam impendente procella
- 15 Nigrescit pelagus primum, & tacita æstuat nuda,
 Nondum certus agit demissus ab æthere flatus,
 Necdum huc, necdum illuc tumidum devolvitur æquor,

V. 14. *Ventorumque velut*. Maris sensim intumescens comparatione usus est Virgilius in 7, quem locum inter eos numerat Macrobius, ubi Virgilius Græci Vatis majestatem non est assequutus.

- 745 Sed non quæ tibi cumque animus promiserat audax,
 Ille dabit, Grajum aut cernes flagrare carinas.
 Longe etenim prius Argolicis Troja eruta dextris,
 Atqua eversa cadet, tibi jam postrema minatur
 Illa dies, quando geminas ad sidera palmas
- 750 Extolles, Patremque Jovem, Divosque precatus
 Accipitre ut rapido, & rapidis velocius Euris
 Te bijuges referant Trojana in tecta comantes.
 Talia jactanti dextrorsum apparuit æthra
 Alti volans aquila: Argivum plebs omine tanto
- 755 Arrectis clamant animis, sicque incipit Hector:
 Ajax, quid frustra hæc jactas verba irrita ventis?
 Sic etenim Jovis æthereo de semine cretum
 Me Juno in pulchras fudisset luminis auras,
 Et Pallas coleret veluti, aut Thymbræus Apollo,
- 760 Lux isthæc feret ut generi mala plurima Grajum,
 In primisque tibi, si me expectare ruentem
 Sustineas, validamque hastam, quæ cuspide dura
 Pectora perrumpat, canibus data præda, ferisque
 Ut jaceas naveis ferro prostratus ad altas.
- 765 Sic fatus præit, immenso clamore sequuntur
 Pone Phrygum turmæ, Grajum simul agmina toto
 Inclamant campo, Teucrosque adversa ruentis
 Intrepidi expectant, saxosaque litora longe,
 Idæumque jugum, & cælum circumtonat ingens.

LIBER DECIMUSQUARTUS

ARGUMENTUM.

Agamemnon secum assumptis vulneratis ducibus, ac Nestore in prælium exit Neptuno auxiliante. Juno per fraudem cesto a Venere accepto in sui amorem rapit, & Somno inducto sopit Jovem. Interea Neptuno opitulante magna fit Trojanorum cædes. Ajax Telamonius saxo Hectorcm percussit. Intereunt Archilochus, atque Acamas. Ajax etiam Oiliades strenuissime ad naves pugnat.

- Estoris interea pervenit clamor ad aureis
 Ut Lænea procul libabat pocula Bacho.
 Tum comiti: Quid rerum? inquit, magis undique murmur
 (Lyxum Pugnatum augescit juvenum: Tu hic dulce
- 5 Interea bibe, dum succos Hecamedæ salubreis
 Pulchra parat, nigrum ac tepida tabum abluit unda:
 Exploratum ibo speculam festinus ad altam.
 Sic fatus gnati clypeum Thrasymedis ahenum
 Corripuit senior, tulerat namque ille paternum,
- 10 Corripit & ferro præfixum hastile corusco.
 Limine vix gressum extulerat, simul agmina cernit
 Grajugenum trepidare fuga, premere undique Teucros,
 Et murum cecidisse altum: stetit anxius heros,
 Ventorumque velut quondam impendente procella
- 15 Nigrescit pelagus primum, & tacita æstuat nuda,
 Nondum certus agit demissus ab æthere flatus,
 Necdum huc, necdum illuc tumidum devolvitur æquor,

V. 14. *Ventorumque velut*. Maris sensim intumescens comparatione usus est Virgilius in 7, quem locum inter eos numerat Macrobius, ubi Virgilius Græci Vatis majestatem non est assequutus.

Talis sollicitoolvebat pectore Nestor
 Grajorumne aciem peteret, vel gentis Atridem
 20 Ductorem, hæc tandem placuit sententia menti.
 Interea per agros cæduntque caduntque vicissim,
 Conflictuque sonant arma, & nitida æra fatiscunt.
 Nelidæ occurrere duces quot vulnere tetro
 Languebant domiti, Atrides, & fortis Ulysses,
 25 Et Tydeo satus: ad cani nam litora ponti
 Subductæ steterant puppes, primasque locarant
 Planitie in prima, has murus complectitur igens:
 Non etenim cunctas alveo satis ille capaci
 Exciperet sinus; at turmæ arctabantur Achivum.
 30 Hinc scalæ in morem, qua promontoria longo
 In maria alta jugo excurrunt per litora curva
 Ante alias aliæ stabant pugnamque cruentam
 Inde duces magno percussi corda dolore
 Visuri adproperant; conspecto at Nestore primum
 35 Obstupuere animis magnus dein fatur Atrides:
 Nelide, decus Argivum, quid Marte relicto,
 Huc ades? ah, satis ah vereor ne Dardanus Hector
 Concilio quæ olim dederat promissa frequenti
 Impleat, Argolicasque rateis, ipsosque minatus
 40 Perdere Grajugenas flamma, ferroque subactos.
 Hæc quondam, neque se rediturum in tecta priusquam
 Perficeret cæpta. O hominum pater atque Deorum!
 O Dij immortales! tantumne offendere Grajos
 Aut volui, aut potui, ut facto simul agmine cuncti
 45 In caput hoc foveant animis freudentibus iras,
 Pelidesque velut pugnam, Martemque recusent?
 Hæc Rex, cui Nestor: Sane hæc non falsa vereris.
 Nec Jovis ira quidem gravius molirier unquam
 In Danaos posset: murus jacet, omnis Achivum
 50 Spesque, salusque, rateis quo nos munimine tutas
 Rebamur quondam; at circum Mars ferreus ardet.
 Nec facile agnoscas quam magis agmina parte
 Turbenturque. cadantque: adeo toto æquore Graii

Sternuntur miseri, & cælum ferit undique clamor.
 55 At nos consilio saltem (nam prælia adire
 Non me authore licet mulctatis vulnere acerbo)
 Conemur cladem, ac tristem vitare ruinam.
 Talia Nelides, Atreo cui talia natus:
 Nestor quandoquidem naveis pugnatur ad altas,
 60 Nec vallum, aut murus quicquam, vel profuit ingens
 Fossa repellendis Phrygibus, ratibusque tuendis,
 Sic placuisse Jovi summo, Divisque putandum est,
 Indecores procul ut pereant ad Pergama Graii.
 Noram etenim quum nostra lubens cæpta ille fovebat;
 65 Priamidæ Pater, ac Teucrum nunc arma secundat,
 Ac velut injectis animos, dextrasque catenis
 Grajugenum ligat: ergo animo his parete lubenti:
 Quæ primæ steterant subductæ ad litora puppes
 In mare trudamus rursum, atque has ferrea morsu
 70 Anchora constringat stabili, nox humida donec
 Ingruerit, nocti si fors concesserit Hector.
 Dein naveis reliquas pelagus ducemus in altum.
 Nam fugisse malum haud vitio mihi verterit ullus
 Nocte etiam tacita, & cladem vitasse minantem,
 75 Quam cecidisse reor satius. Sic inquit Atrides,
 Quem torvum intuitus prudens adfatur Ulysses:
 Hæcne duces inter non te pudet ore profari?
 O gentem ignavam, atque alias dignissime turmas,
 Non Grajum regere, ab primis queis Jupiter annis
 80 Prælia conficere, horrendisque senescere in armis,
 Pugnanteisque dedit lætho cecidisse decoro.
 Ergo urbem antiquam Priami, & sudata per annos
 Bella novem obscura linques in sæcula fama?
 Chare sile, neu te jactantem talia Grajum
 85 Audierit quisquam, quæ non bene sanus ab ore

V. 59. Quandoquidem. Agememnon belli pertæsus eandem semper
 sententiam proponit in patriam regrediendi, quo hominis indolem
 magis opum, quam gloriæ cupidum ac sollicitum indicat Homerus.

- Magnorum de stirpe ducum Rex fuderit alter,
 Cui populi totidem, lectæque ad signa cohortes.
 Quis ferat ut pugna in media, armorumque tumultu
 In pelagus puppes ducantur litore ab alto?
 90 Scilicet hoc Teucris, magnusque optaverit Hector
 Ut sperata suis victoria cederet armis.
 Et mala Grajugenum premerent extrema cohorteis.
 Namque animi Danaum subductis navibus ultro
 Languescant pugnam exosi, Trojamque necesse est.
 95 Sic tua florentis perdet sententia turbas.
 Nec plura his, placido Atrides tunc pectore fatur:
 Nequicquam immeritum dictis perstringis amaris,
 O Laertiade, nec enim deducere Grajos
 Litore ab Iliaco invitos, voluive coactos.
 100 Consulat, o quisquam his melius! meliora libenter
 Ipse sequar, juvenisve fiet, seniorve disertus.
 Hic tum Tydides: Coram, quem quæritis, inquit,
 Consiliator adest, liceat modo recta profari,
 Nec mihi quod natu minimus, tumidusque juvena
 105 Objiciat quisquam, clara nam stirpe parentum
 Mi genus ab Tydeo est, magna quem ad mænia Thebes
 Terra tegit. Porthæi gnatorum maximus Oeneus,
 Pleuronemque alii, & petream Calydonæ tenebant
 Agrius, atque Melas fratres: de sanguine Adrasti
 110 Oenidæ Tydeo conjux fuit, ille quietam
 Vitam Argis, quondam variis erroribus actus,
 (Sic superum genitor, sic Dij voluistis) agebat,
 Dives opum, Cererisque viro sata pinguis plura,
 Atque armenta bouum, pecudesque, atque ordine longo
 115 Plantatum nemus arboribus: ille inclytus hasta
 Argivos inter, quæ vos notissima fama

V. 104. *Nec mihi quod natu minimus.* Supra enim Nestor ipsum veluti adhuc juvenem, nec consilio adhibendo aptum suggilaverat. Quapropter non suo se, sed magnorum, quos memorat parentum, sensu, atque ore loquuturum spondet.

- Non latuisse reor. Tydeo genitore sub auras
 Æthereas veni, nostra ergo haud temnite dicta,
 Sensaque, magnorumque animos agnoscite avorum.
 120 Vulneribus tardè quamquam properemus in agros,
 Ab telisque procul semoti hortemur Achivum
 Pertæsasque acies belli, & formidine inerteis.
 Dixerat hæc, parentque omnes, præit altus Atrides
 Obvius atque olli, crineis, rugosaque cano
 125 Ora seni similis dextram Neptunus amicam
 Corripit exultans, altaque hæc voce profatur:
 Ille quidem gestitque animo, & sibi plaudit Achilles
 Grajorum stragem cernens, miserumque laborem.
 Demens, sic utinam pereat, careatque sepulchro
 130 Sublatus fato indecori. Te numina nondum
 Deservisse puta, lectissima nomina Teucrum
 Pulvereis sternentur agris, turmasque videbis
 Effuso ab ratibus cursu contendere in urbem.
 Tantum effatus abit rapido velocior Euro
 135 Vociferans novies quantum, deciesve virorum
 Millia clamarent crudo in certamine Martis.
 Tantam Neptunus misit de pectore vocem,
 Instauratque animos, bellique inspirat amorem.
 Hunc vero accendentem acies, pugnasque cientem
 140 Litus ad Iliacum cæli de culmine summo
 Prospicit, exultatque tuens pulcherrima Juno.
 Inde Jovem procul adversa de parte sedentem
 Vertice in excelso, irriguæque in rupibus Idæ.
 Invisumque sibi blandis Dea fallere dictis
 145 Solicitat, versatque dolos, & singula volvit.
 Idæum tandem statuit conscendere montem
 Ornatu insignis vario, si forte decoræ
 Illecebris formæ captum inflammaret amore,
 Dein molleis oculis immitteret undique somnos.
 150 Id meditans, Teucrisque artem Dea nacta nocendi
 Evolat in thalamum, struxit quem Mulciber olli,
 Ingenteisque foreis aptavit postibus aureis.

- Addidit arcanam, quam nulla aperire Deorum
 Vis, aut ars posset, clavem, foribusque reclusis,
 155 Ambrosia primum perfudit lactea membra,
 Dein suavi, nitido, ac beneolenti tingit olivo.
 At fundente Dea Jovis in penetralibus altis
 Per cœlos, totasque ivit fragrantia terras.
 Deinde comas fulvo undanteis discriminat auro,
 160 Cincinnosque manu divino ab vertice pulchris
 Aggerat ordinibus, peploque inducitur artus
 Ambrosio, Pallas mira quod neverat arte
 Floribus intextum variis, rerumque figuris,
 Plurimaque aurato connectit fibula morsu.
 165 Tum zonam, centena ambit quam fimbria circum
 Cingitur, & gemmis onerat pendentibus aureis.
 Dein tegmen capiti niveum, pulchrumque recensque
 Sideris in morem, aut Phœbæi luminis instar
 Induit, & nitidis nectit talaria plantis.
 170 Hinc thalamo egreditur gaudens, Veneremque vocatam
 Diis procul ab reliquis dictis compellat amicis:
 Num mihi, chara, velis animo parere lubenti?
 An renues, veterem servans in corde dolorem,
 Quod Danaos ego, tu Troas, curasque, fovesque?
 175 At Jove gnata Venus: tuus, o Regina, quid optes,
 Explorare labor, me jussa capessere fas est.
 Quantum, inquam, vires aderunt. Saturnia contra
 Hæc Juno: Desiderium, Dea pulchra, & amorem,
 Quo tu hominum subigis, magnorum & pectora Divum
 180 Da mihi, vado etenim extremas telluris in oras
 Oceanumque Deum patrem, visuraque Thetyn,
 Me qui olim cura ingenti in penetralibus altis
 Susceptam Rhea ab pulchra fovere volentes,
 Saturnum quando genitorem Jupiter exlex

V. 175. Tuus, o Regina, quid optes. Verba Eoli ad eandem
 Junonem apud Maronem in primo Æneidos.

- 185 Telluremque infra ejecit, pelagusque profundum.
 Illorum sed enim dudum discordia menteis
 Separat, inque odium commercia vertit amantum.
 Hos ego si possem dictis inflectere blandis,
 Communemque thorum positis inducere rixis
 190 Chara ollis equidem fuerim, venerandaque semper.
 Hanc rursus blanda adloquitur Dea nata Dione:
 Nulli fas hominum, aut Divum tua temnere jussa.
 Tu conjux Jovis, atque soror, Saturnia proles.
 Hæc ait, & niveo acutum de pectore zonam
 195 Solvit acu pictam, variam, cunctisque refertam
 Illecebris; amor hic inerat, flagransque cupido,
 Et risus, mollesque joci, mellitaque amantum
 Colloquia, & quæ prudentum blandissima serpens
 Subruit, atque animos submittit Suada severos.
 200 Tradidit hanc Divæ, pulchroque hæc addidit ore:
 Accipe, & hanc variam præcinge ad pectora zonam.
 Quæ petis, hic congesta latent namque omnia, nec te
 Auxilium Veneris quondam implorasse pigebit.
 Dixerat ista Venus, subrisitque improba Juno,
 205 Subridensque sinu in roseo data munera condit.
 Alma Venus Jovis æthereas contendit in ædeis.
 At Juno alticomi summo de vertice Olympi
 Pieriam super, Æmathiæque uberrima regna,
 Et Thracum volat æternis juga cana pruinis,
 210 Arvaque, nec molli vestigia signat arena.
 Linqvit Athon deinde, & tumidi super æquoris undam
 Lemnum adit, atque urbem, & felicia regna Thoantis.
 Hic consanguineum Læthi Dea pulchra Soporem
 Adgreditur supplex, roseoque hæc ore profatur:
 215 Somne hominū domitor, cunctorumque inclyte Divum,

V. 199. Subruit atque animos. Nihil enim est quod æque ex arce
 virilem animum deficiat, quam blandimenta femine, ut ait August.
 V. 204. Subrisitque improba Juno. At non hic sicut apud Vir-
 gilium, dolis risit Cytheræa repertis.

- Nunc mihi, nunc, si quando alias mea iussa sequutus,
 Affer opem, nec tanti abolescet gratia facti.
 Victus amore gravi postquam, nostroque jacebit
 Jupiter infusus gremio, Tu affundere circum,
 220 Sopitoque oculos, placidusque illabere membris.
 Dona dabo, solium eximium, æternumque, rigensque
 Fulvo auro, mihi Vulcanus quod tradidit olim
 Arte laboratum magna, scamnumque locandis
 Adjiciam exoptata inter convivia plantis.
 225 Hæc Dea, turbato adfatur quam pectore Somnus:
 O conjux Jovis, atque soror, numenque verendum,
 Magnorum quemcumque alium sopire Deorum
 Diva jube, torrentis erunt vel rauca fluenta
 Oceani, genus unde Deum, non ipse potentem
 230 Saturno genitum tamen unquam injussus adibo.
 Expertus loquor, Iliaco nam ab litore quondam
 Pergama post eversa redux Tirinthius agros
 Quum peteret patrios, precibus me, Diva, coactum
 Hortatuque tuo blandum immisisse soporem,
 235 Ac domuisse Jovem memini; sed turbine magno
 Interea pontumque ipsa, & cælum omne ciebas
 Flatibus excitis ventorum, adversaque longe
 Litora, jactatusque Coum deinde adpulit altam
 Omnibus ille procul charis rerum omnium egenus.
 240 Resciit ut genitor, magna utque excanduit ira,
 Stellatisque Deos deturbat sedibus omneis,
 Me quærens, mihi perniciem clademque minatus,
 Depulsumque alto ab cælo misisset in undas
 Me nisi nox domitrix hominum, domitrixque Deorum,
 245 Quam fugiens adij, fusco obtexisset amictu.
 Ille Deam veritus tristeis animo exiit iras.
 Tantum iterum me, Diva, jubes discrimen adire?
 Huic Dea respondens Saturnia talibus inquit:
 O bone, tantumdemne Jovem, Priamove favere,
 250 Dardaniisve putas, gnato quantum ille favebat
 Amphitruoniadæ? mitte hanc de pectore curam.

- Aude, age, Pasitheim Charitum de stirpe sororum
 Connubio jungam stabili, propriamque dicabo,
 Tu cujus dudum ingenti cruciaris amore.
 255 Dixerat, ille autem latatus pectora donis
 Perge, ait, atque undæ Stygiæ inviolabile numen,
 Infernosque Deos jura, qui Tartara subter
 Saturnum cæcis vincti comitantur in antris,
 Telluremque almam dextra, pontumque sinistra
 260 Tange manu jurans, Charitum de gente daturam
 Pasitheim, dudum est cujus mihi flamma medullas.
 Hæc fatur, paretque illa, & quos Tartara cumque
 Nigra tenent tonat ore Deos, Titania monstra.
 Vix ea, procedunt nigra caligine tecti,
 265 Atque Imbri, Lemnique agris, silvaque relictâ
 Perveniunt Idam ad pinguem, stabula alta ferarum,
 Lectonque: hic primum liquentia marmora linquunt,
 Telluremque petunt: gradientum pondere Divum
 Concutiturque, gemitque nemus. Stetit illicet ore,
 270 Adspectuque Jovis Somnus procul abjetis altæ
 Contactus ramis, Idæ quæ in culmine summo
 Densa comam æthereas caput adtollebat in auras.
 Arboris hic latuit tectus sub fronde comanti,
 Argutæ similis volucris, quam montibus altis
 275 Chalcida Cælicolæ; ast homines dixere cymindim.
 Gargara summa petens, frondosaque culmina gressum
 Adglomerat Juno: hanc procul ut conspexit euntem
 Jupiter, ut subitam concepit pectore flammam,
 Qualem quum primum furtivo indulsit amori,
 280 Compellatque ultro, & blandis sermonibus inquit:
 Quorsum, Diva, pedes curru, bigisque relictis
 Carpis iter rutilo veniens de vertice Olympi?
 Illa autem; Extremas, inquit, telluris in oras,
 Oceanumque Patrem Divum, Tethynque parentem
 285 Visura adpropero, quorum discordia dudum
 Invasitque animos, thalamosque, & limina turbat
 Chara mihi, primos queis sum nutrita per annos,
 R 4

Stant bijuges procul *hinc*, imis in vallibus Idæ,
 Qui me telluremque *ferant*, atque æquora supra.
 290 Te huc monitum veni, *nec* fratre, & conjuge quoquam
 Ferre pedem invito aut *volui*, aut voluisse decebat.
 Ast illuc, Divum genitor Saturnius inquit,
 Tendere vel posthac fas *est*, nunc, optima conjux,
 Haud equidem vellem *vultu* caruisse decoro,
 295 Amplexuque tuo, nec *enim* me fœmina tantum
 Mortalis, Deave ingenti devinxit amore.
 Nam neque me Ixionis quondam pulcherrima conjux
 Pirithoum dias fudit *quæ* in luminis oras,
 Nec Danae Acrisioniades, clarissimus unde
 300 Perseus exortus, nec *quæ* Minoa tremendum
 Phœnicis gnata, & durum peperit Rhadamanthum,
 Nec Semele, aut pulchra Alceme, qua matre creatus
 Amphitruoniades Thebana claruit arce;
 Delicium at miseris mortalibus illa Thyoneum
 305 Progenuit Semele, Cereris nec me decor ingens,
 Latonæ aut magnæ, nec tu, suavissima Juno,
 Tantum illexti alias, *quantis* nunc ignibus intus
 Ardescunt corda, & stimulis amor acribus urget.
 Dixerat hæc genitor, *Juno* hæc cui callida contra:
 310 Summe Deum patulo Idæi in vertice montis
 Hæcne paras? Divum *certe* si agnoverit alter,
 Nunciet ac reliquis; *stellata* revisere tecta
 Non equidem auderem *rursum*, ac tua dicier uxor.
 Usque adeo pudet. Est *thalamus*, sunt aurea tecta,
 315 Atque thoros tibi, suntque fores in postibus altis,

V. 290. *Nec fratre, & conjuge quoquam.* Quam pulchrum in Deorum regina nuptis fœminis datur exemplum!

V. 297. *Nam neque.* De his omnibus Jovis amoribus vide Ovidium in libris Metamorphoseon, ubi omnium historiam latissime prosequitur.

V. 310. *Summe Deum.* Putidiusculum hoc, quod miror imitatum fuisse authorem Justiniani Italum Poetam, sed quæ non his longe putidiora alii suis Poematis inseruerunt, Ariostus præcipue?

Mulciberi labor, hic animo indulsisse juvabit.
 At Divum pater: adspectus hominumve, Deumve,
 Ne, mihi chara, time: aurato fulgore coruscant
 Circumagam nubem, quam non transcendere Phœbus
 320 Ipse queat, mage cui lumen penetrabile nulli est.
 Hæc ait, & charo circumdat brachia collo.
 At viridemque herbam, frondeisque induta recenteis
 Terra parens, pulchros submittit Dædala flores,
 Pallentemque crocum, & ferrugineos hyacinthos,
 325 Rorantem & lotum blandum, densumque, levaret
 Mollis ut in morem strati, exciperetque cubanteis:
 Tum super, & circum protenditur aurea nubes
 Pulchra, ingens, & rore thoros perfundit odoro;
 Sic somno pater, & dulci correptus amore
 330 Conjugis infusus gremio per membra quietem
 Carpebat placidam celsis in collibus Idæ.
 Extemplo ad naveis pernicibus evolat alis
 Neptunumque monet Somnus: Securus Achivis
 Auxiliare, pater, nostra dum Jupiter arte,
 335 Junonisque dolo domitus, captusque quiescit.
 Dixerat, inque alias hominum procul evolat urbeis:
 Exultatque animis Neptunus, & agmina cursans
 Hortaturque viros, funditque has pectore voces:
 O imbelles Danaï, dabimusne hunc Hectori honorem,
 340 Æternumque decus, classem ut comburat Achivum?
 Spem demens hanc ille fovet, dum Phœbus Achilles
 Puppe sedens celsa fremit, indulgetque dolori
 Non tamen Æacidæ auxilio pugnantis egemus
 Convenient modo Grajorum in certamina dextræ.
 345 Quare agite hæc omnes, animo, & parete lubenti.
 Ingenteis clypeos induti pectora circum
 Quot fuerint, tecti & galeis capita alta coruscis,
 Corruptisque manu longis hastilibus, isthinc
 Tendamus contra, præero, nec maximus ipse
 350 Marte satus quanquam processerit obvius Hector.
 Qui fortis non æqua sibi gestaverit arma

- Imbelli tradat, majoremque induat ipse
Loricam, aut clypeum. Suadenti talia læti
Parent Grajugenæ, tardi quos vulnere quanquam
355 Neritius ductor, Tydeoque, Atreoque creati
In pugnam educunt, & fortia fortibus arma,
Imbellique dabant imbellia: deinde corusco
Ære omnes nitidi adversos rapiuntur in hosteis.
Neptunus præit, et longum rotat horridus ensem
360 Fulmineum, ingentem dextra, cui obsistere nulli
Fas hominum, trepidantque animi, & formidine torpent.
Trojugenas parte ex alia ferus instruit Hector.
Crudescit pugna, hinc Danaos Neptunus agebat
Glaucicomus, Teucros Priamo satis incitat heros.
365 Extremasque usque ad naveis, tentoriaque alta
Exundat pelagus, fluctu & premit arva sonoro.
Concurrunt fremitu ingenti, neque gurgite ab alto
Tantum impulsa Noto in terram maris unda remugit,
Nec tantum, quum flamma olim crepitante cremantur
370 Densa sonant nemora, aut ventorum tantus in astra
It fragor, alticomas quatiunt quum turbine quercus.
Quantus clamantum juvenum, Troumque, & Achivum
Exoritur fragor hinc, illinc, & in arma ruentum.
Ajacem prior adversum telo impetit Hector.
375 Hasta volat certa, ingentem sed reppulit ictum,
Qui geminus circum fulgebat pectora baltheus
Ensisque, & clypei. Frustratum infrenduit Hector
Telum ivisse manu, & retro vestigia torsit
Illum autem saxo ingenti Salaminus Ajax,
380 (Litore quæ toto altarum retinacula passim
Multa carinarum stabant) colla ardua propter
Percutit ad pectus. Contortum vortice magno
Turbinis in morem rapido volat impete saxum.
Ac veluti Jovis horrisono quum fulmine quercus
385 Per saltum ruit excisa ab radicibus imis,
Sulphuris, & circum graveolentis flamma refulsit.
Diriguere metu adstantes; horrenda Tonantis

- Ira adeo Jovis: in terram sic volvitur Hector,
Delapsumque manu telum; clypeusque sequutus,
390 Et galea: at super ingentem dant arma sonorem.
Adproperant Graii, & magno clamore fatigant,
Missilibusque virum crebris, sataguntque jacentem
Ad sese trahere; at nulli contingere corpus
Est licitum: steterant propter lectissima Teucrum
395 Robora, Polydamas, Glaucusque, & magnus Agenor,
Æneasque, & Sarpedon Jovis inclyta proles,
Nec proceres deerant reliqui, & fulgentia circum
Scuta tenent, stipantque ducem, densique resistunt
Sublatum interea manibus socii inde ferebant,
400 Ad currus donèc ventum, bijugesque repostos
Pugnarum procul a strepitu, qui Pergama versus
Portabant celeres mœrentem, & multa dolentem.
Ut ventum ad ripam, & liquidi vada vitrea Xanthi,
Ab Jove cui genus est, terræ admovere gementem,
405 Et gelidam infudere manu, tum redditus ægris
Est membris vigor, atque oculos huc contulit, atque huc,
Poplite dein flexo nigrum vomit ore cruorem,
Atque iterum procumbit humi, suffusaque circum
Lumina nox operit, namque intima pectoris ictus
410 Torquet adhuc. Crescunt Danaïs viresque, animique
Priamidem procul ut pugnis, campoque relicto
Secessisse vident, longo tum Satnion Ajax
Primus Oiliades: telo petit, iliaque alto
Rimatur ferro, & resupinum extendit in herbam.
415 Satnion Enopidem, quem Satnioentis ad undam
Et pecora, & pinguis pascenti armenta per agros
Nympha olim Regi peperit pulcherrima Nais.
Ardescit circum pugna, & miseri ultor amici
Polydamas ruit, atque hasta Prothoerora magnum
420 Sternit Areilyci sobolem: volat ærea cuspis,
Figitur atque humero in dextro, cadit ille supinus,
Et terram hostilem moriens premit: exilit acer
Polydamas, tumidoque minax hæc gutture jactat:

- At non Panthoidæ vano stridore per auras
 425 Telum ivisse reor; sed Achivum in corpore quemquam
 Excepisse ducum tristesque ivisse sub umbras.
 Sic inquit, Grajumque animos sermone momordit,
 In primis Telamoniadæ, cui proximus heros
 Corruerat, contraque abeuntem conjicit hastam;
 430 Hostilem sed enim furiam, telumque fefellit
 Panthoides saltu, tamen hoc Antenore natus
 Excipit Archelochus, tristem cui adversa parabant
 Numina perniciem, & jugulo qua se occiput infert,
 Os dorsi summum, & nervum præcidit utrumque,
 435 Avulsamque cadit caput, & trunca ora priusquam
 Coporis in terram moles procumberet ægra.
 Exultansque Ajax alta sic voce profatur:
 Polydama, occisi Prothoenoris anne videmur
 Persolvisse vicem? Nec enim tellure creatum
 440 Hunc reor: agnosco Trojani Antenoris ora,
 Ipsius & genus, aut fratrem, credamve propinquum.
 Hæc ait agnoscens, Teucros dolor occupat ingens.
 Atque Acamas Promachum Baotum interficit hasta,
 Dum fratrem tegit exanimem, quem calce trahebat
 445 Depreſsum Promachus, magnoque hæc gutture fundit:
 O genus invisum, & nostris gens debita telis
 Argivi, haud solos igitur fata aspera Teucros,
 Vos etiam quandoque manent: jacet ecce, superbus;
 Hac domitus dextra Promachus, nec inultus in orcum
 450 Frater iit, charæ nam vitæ, & sanguinis ipse
 Ultor eram super, optandum quo Martis alumno
 Nil magis. Hæc inquit, Grajumque exasperat iras,
 Penelei in primis, Acamantaque turbidus æstu
 Irruit adversus, nec sustentare ruentem
 455 Ille potens fugit, Ilioneaque cuspide figit
 Phorbantis sobolem, Teucris magis omnibus unum,
 Quem Maja genitus dilexerat, arvaque plura,
 Lanigerosque greges dederat, penitusque sub ipsum
 Hasta supercilium misero, & radice resedit

- 460 Ima oculi, ac valido transverberat occiput ictu.
 Ille manum expandens geminam desedit arena,
 Cervicem sed enim mediam stricto ocyus ense
 Peneleus ferit, & pulchra cum casside truncum
 Deturbat caput, atque oculi telum orbe refixum,
 465 Sublatumque manu monstrans sic agmina Troum
 Voce vocans magna adfatur, dictisque lacessit:
 O ignavi Phryges, Ilionei matricum patrique
 Hæc mea ferte: fleant chari fata aspera nati
 Nam neque Grajugenis iterum in patria alta reversis
 470 Ore nitens roseo, & placido pulcherrima vultu
 Sese Alegenoridæ Promacho feret obvia conjux.
 Talia jactabat, trepidant formidine Teucris,
 Et qua cuique via est, fugiunt, ac tuta capessunt.
 Dicite nunc Musæ cœlestia tecta colentes
 475 Quis prior Argivum exuvias, atque arma cruenta
 Sustulerit, postquam Neptunus pectora Grajum,
 Accenditque acies, Teucrorumque agmina vertit?
 Gyrtiadem primum Telamoni Hirtion Ajax
 Mysorum sternit ductorem, Mermeron inde,
 480 Et Phalcm premit Antilochus; Morys, Hippotionque
 Merionis cecidere manu; Teucer Peripheten.
 Et Prothoona ferit: ferro percussus Atridæ
 Descendit Stygias ingens Hyperenor in undas,
 Ilia cui penitus, lacerataque viscera cuspis
 485 Rimatur calida, ast anima indignata patentem
 Per plagam erupit, tegit ater lumina somnus.
 At turbam ingentem gnatus sternebat Oilei,
 Quo nullus Danaum melior trepida agmina cursu
 Pernici premere adversos quum Jupiter hosteis
 490 Turbat agens, horrentque metu mortalia corda.

LIBER DECIMUSQUINTUS.

ARGUMENTUM.

Jupiter experrectus, & intuitus trepidantes, palantesque Teucros, Junonem increpat. Iridem deinde, atque Apollinem ab ipsa vocatos ad exercitum mittit, Iridem quidem ad Neptunum jubens pugna absistere; Apollinem vero ut vires languenti resciat Hectori. Phabus assumpta agide Troum aciem praecedit, viamque aperit fossa complanata, & muro everso. Vertuntur in fugam Graeci, & ipsis ad naves usque compulsis, Ajax Telamonius strenue pugnat, duodecim interfectis Trojanorum, qui navibus ignem inferebant.

Amque fuga vallū, & fossam transcenderat altam
Turba Phrygum, Danaumque manu pars magna jacebat,
Ad currus reliqui exanimes, trepidique manebant.

- Atque Jovem Juno stratis, somnoque relicto
5 Surgere sollicitat celsis in collibus Idæ.
Paruit, & raptim exurgens, Troumque, & Achivum
Agmina conspexit, ruere hos, fugere undique Teucros,
Neptunum instaurantem acies, pugnasque cientem,
Hectora prostratum inde procul, sensuque carentem
10 Circumstare duces, auras vix pectore anhelos
Captantem, nigrumque vomentem ex ore cruorem.
Ut vidit magno percussus corda dolore
Terrigenum, Divumque pater, sic lumine torvo
Junonem intuitus verbis castigat amaris.
15 Obtinuisti ergo, Dea perfida, fraude, dolisque
Hectora percussum, Teucrosque avertere campis.

- Artis, at ipsa, reor, pœnas, fraudisque malignæ
Prima lues, iras, vireisque experta Tonantis.
Et te, Diva quidem veterum meminisse malorum
20 Fas erat, incudes validas quam vertice ab alto
Immisi pedibus geminis, & nescia frangi
Aurea sublatas nectebant vincula. palmas,
Aereque in vacuo, terramque, interque profundum
Pendebas cœlum, Divum indignante caterva.
25 Solvere nec quisquam audebat, poteratve, prehensos
Quin etiam per inane Deos ab culmine Olympi
In terras, pontumque altum indignatus agebam.
Nec tamen his satiata malis deferbuit ira
Argolicos donec Tirinthius attigit agros,
30 Quem tu ventorum excitis, Diva improba, nimbis,
Jactatum pelago immenso, & mala plurima passum
Usque Coon tuleras optato ab litore longe.
Hæc decuit meminisse novis quam fraudibus ante
Divorum procul ab placida statione maritum
35 Deciperes blanda fallacis imagine formæ.
Hæc ait, horrescit Juno, sicque incipit ore:
Audiat hæc Tellusque alma, & magni ætheris orbes
Et Stygis inferno quæ flumine labitur unda,
Dii cujus jurare timent, & fallere numen.
40 Dilectumque tuum caput, & commercia nostri
Immaculata thori, quo nil mihi sanctius usquam est.
Non me authore favet Danais Neptunus, & acrem
Priamidem avertit campo, Teucrosque fugavit.

V. 39. *Dii cujus.* Versus Virgilianus in 6. *Ipse Rex Jupiter, inquit Minucius Felix in Octavio, per torrentes ripas, & atram voraginem jurat religiose. Destinatum enim sibi cum suis cultoribus pœnam præcius perhorrescit.* Hæc ille putans dæmones non adhuc infernis pœnis cruciari, sed cruciandos esse, qui plurimum Veterum Theologorum error fuit, ut alibi demonstratur.

V. 40. *Et commercia nostri.* Honorabile enim conjugium in omnibus, & thorus immaculatus. Fides namque conjugii, & ægæi natura duce, divinum quid, & sacrosanctum habitum semper.

Sponte sua ad naveis casus miseratus Achivos
 45 Irruit in pugnas, vadam, & quo jusseris, ipsum
 Ferre gradum flectam invitum, vertamque precando.
 Hæc fatur pavitans, risit pater optimus olli,
 Et vultu adloquitur placido: mens una duorum
 Nostrum esset, similisque animus, suavissima conjux,
 50 Quamlibet iratus meaque, & tua vota sequatur
 Armipotens frater. Nunc, si mihi vera fateris,
 Vade, age, Divorumque domos, cælumque revise,
 Iridaque huc, Phœbumque voca: petat illa comantum
 Grajorum Turmas, fratrique in tecta redire
 55 Suadeat, afflictum simul Hectora Phœbus Apollo
 Excitet in Danaos, vireisque, animosque ministret,
 Imbellemque fugam trepidis immittat Achivis,
 Pelidæ ad naveis donec spectantis, & ora
 Litore cadantur toto: miseratus Achilles
 60 Mittet in arma Menœtiadem, quem Trojus Hector
 Post cladem ingentem Teucrorum ante Ilion altum
 Interimet ferro, & fulgentibus exuet armis.
 At Patrocli dextra prius (o fata aspera rumpat)
 Sarpedon, mea progenies occumbet in agris.
 65 Ulturus Patroclum deinde Hectora sternet Achilles.
 Hinc Danais meliora fluent jam tempora, donec
 Pergama Grajugenæ evertant vi, atque arte Minervæ,
 Sic Parcis placitum, fatorum is vertitur ordo,
 Nec flectar, Danaisve Deum auxiliarier ullum
 70 Permittam prius Æacidæ quam vōta, precesque
 Perficiam æquoreæ Thetidi, cui talia quondam
 Prendentique genu, ac dederam promissa roganti.
 Jupiter hæc, paretque ulnas Dea candida Juno,
 Rupeque ab Idæa in magnum contendit Olympum.
 75 Atque emensa redux veluti spatia ampla viator
 Percurrit secum tacita sub mente revolvens,
 Huc ieram, deinde huc ieram, sic concita terras
 Pervolat, & Jovis æternas pervenit in ædeis,
 Conciliumque frequens Divum Saturnia Juno.

80 Surrexere omnes venienti, & pocula quisque
 Plena dabant, Themis at roseo pulcherrima vultu
 Occurrit prior, at plenum Jovis aurea conjux
 Accepit cratera manu, Themis inde profatur:
 Quo properas, Dea? namque metu percussa videris.
 85 Fare, age, num magni terret te conjugis ira?
 At Juno: Neme ista roga, sat nota profecto
 Ira tibi, ingeniumque mei, moresque mariti.
 I præ, nunc magis, & mensis accumbe Deorum,
 Hic reliquis coram magni mandata Tonantis
 90 Edisces, nec quemquam hominum, quemquamve Deorum
 Plausurum reor, etsi inter convivia fronte
 Nunc sedeat placida. Hæc inquit, seditque reposita.
 Infremuere Deum reliqui, ridetque frementeis
 Juno procul; non lata tamen frons usque renidet,
 95 Oraque pulchra Deæ, mediisque hæc farier inquit:
 Stultos, dementisque Jovi, qui irascimur, ipsumque
 Audemus verbis imbellibus, atque minaci
 Flectere sermone, aut ullo compercere nisu.
 Ille sedens procul insanas irasque, minasque
 100 Conatusque Deum ridet, temnitque superbus,
 Cælicolas quoniam virtute, & robore cunctos
 Extollit super, ac tumido se gutture jactat.
 Ergo ferenda æquis animis, quæ asperrima cumque
 Ab Jove sors tulerit. Marti charissima proles
 105 Nunc jacet Ascalaphus fato sublatus iniquo.
 Nec plura his, pronaque manu percussit utraque
 Mars femora infrendens, simul hæc de pectore fundit:
 Ne mihi nunc vestrum quisquam succenseat, ultum
 Si gnati eadem indignam ferar agmina contra,
 110 Telaque Grajorum, patrio mihi fulmine quanquam
 Fata minarentur, terrasque, interque jacerem
 Pulvereque, & nigro perfusa cadavera tabo.
 Vix ea, Terroremque jubet tremulo ore, Fugamque
 Jungere equos, nitida ipse humeris simul induit arma.
 115 Atque etenim majorque alia, asperiorque fuisset

In Superum genus omne Jovis rabiesque, furorque
 Ni Patris verita imperium, clademque minantem
 Armipotens Pallas stellata sede relicta
 Adversum staret, capitique, humerisque furentis
 120 Ingentem traheret clypeum, galeamque comantem,
 Eque manu ferro præfixum hastile corusco.
 Dein sic orsa loqui: Vecors, malesane, periisti.
 An frustra tibi sunt aures, cerebrumque, pudorque
 Omnis abest? Audisne Jovis quæ nuntia conjux
 125 Dieta refert? magis an velles mala plurima passus,
 Afflictusque, dolensque altum vix scandere Olympum,
 Erumnasque graves Divis inferre beatis?
 Nam pater extemplo, Teucris, Danaisque relictis,
 Cœlicolas contra irarum converteret æstus,
 130 Corruptosque simul sceleratos, inque nocentis
 Dejiceret cœlo. Insanum depone furorem,
 Tu precor, Ascalapho aut cecidit jam fortior alter,
 Aut cadet. An clara Divum de stirpe creatos
 Terrigenas facile est omneis subducere latho?
 135 Tantum effata Deum fulgenti in sede locavit.
 Tum Phœbum Juno, & celerem Thaumantida plantis
 Ad sese vocat, atque alto sermone profatur:
 Ocyus Idæum genitor conscendere culmen
 Vos jubet, ite citi, & jussis parete volentes.
 140 Dixit, & abscedens solio in fulgente resedit.
 Adproperantque olli, atque Idæa in culmina tendunt
 Fontibus irrigua egelidis, tesqua alta ferarum.
 Atque Jovem procul adspectant super alta sedentem
 Gargara, odorato nubes quem candida amictu
 145 Pendebat circum. Venientis ore sereno
 Excipit æthæreus genitor, nam conjugis almæ
 Paruerant jussis celeres, tum talibus inquit:
 Iri, age, Neptuno hæc Regi mandata referto:
 Abscedat pugna, & divum stellantia templa
 150 Vel canum petat Oceanum, si obsistere certat,
 Cogitet, an mecum quanquam fortissimus, ausit

Conservisse manus, namque & præstantior armis
 Esse feror, majorque annis, nec se mihi fas est
 Ferre parem, magnorum horret quem turba Deorum:
 155 Hæc pater: Idæis ab collibus Ilion altum
 Illa volans petit actutum, ceu nubibus atris
 Quum nix alba cadit, percussa aut grandine densa
 Tecta sonant, Boreasque fremens cava nubila toto
 Depulsat cœlo, talis Dea pervolat Iris,
 160 Neptunoque adstans pulchro sic ore loquuta est:
 Neptune armipotens, Jovis adsum nuntia cœlo,
 Protinus Iliacis ut agris, pugnaque relicta,
 Tecta Deum, pontumve petas, tua regna, profundum.
 Si renuas, semet venturum, vique minatur
 165 Pulsurumque manu, neque Te nescire Tonantis
 Virtutem, roburque putat, cui sidera parent.
 Hæc Dea, cui fremens Neptunus talibus inquit:
 Præstantis quanquam vesana superbia fratris
 Illa fuit, si me invitum compescere dextra
 170 Conatur, tentatve pari haud contentus honore:
 Tres etenim ab Rhea fratres, Saturnia proles,
 Jupiter altitonans, & ego, & qui Tartara Pluto
 Nigra tenet sorte imperium divisimus æqua.
 Mi mare velivolum, & sævum dedit urna tridentem
 175 Pallenteis Plutoni umbras, Acherontia regna,
 Cœlivagasque Jovi nubeis, atque æthera magnum.
 Omnibus alma tamen terra, & communis Olympus.
 Nec Jovis adstringor jussis, sua sorte quietus,
 Ille potens licet: æthera se jactet in aula,
 180 Nec veluti imbelli dextramque, & vincla minetur.

V. 173. *Divisimus*. Hujus sortis Clemens Alex. Aug. Lactantius, Arnobius, Tertullianus, alique prisci Theologi meminerunt.

V. 174. *Mi mare*. Inde illud:

„ Non illi imperium pelagi, sævumque tridentem,
 „ Sed mihi sorte datum „

V. 178. *Sua*, Monosyllabum fit u liquescente per licentiam.

- Sunt gnati, gnataeque olli, quas ore minaci
 Terreat, ac dictis cogat parere trementeis.
 Talia Neptunus, roseo haec Thaumantias ore:
 Ergo haec dura Jovi referam responsa Tonanti?
 185 An demens quicquam? facilis sententia verti
 Prudentum est, ipsaeque sequuntur Erynnies ultro;
 Majoresque colunt natu. Nec plura loquuta est.
 Ad quam Neptunus: Recte, o decus Iri Deorum
 Talia commemoras. Pulchrum est quum nuntius ipse
 190 Utile consilium novit, panditque; sed ira
 Corda tument, quum sorte parem, fatoque potitam
 Consimili, sermone parat terrere superbo.
 Nunc equidem cedam invitus, tu haec pectore serva
 Dicta tamen; si me invito, & Junone sorore,
 195 Mulciberoque, & Mercurio, pulchraque Minerva
 Ipse volet tectis perjuram parcere Trojae,
 Nec mala tot passis cedat victoria Graiis,
 Hoc sciat aeternumque fore, insanabile nobis
 Secum odium. Sic fatus abit, pontique sonantis
 200 Marmora cana subit, desideriumque relinquit
 Triste sui Danais. Phaebo tum Jupiter infit
 Hectora Priamidem pete nunc jam, Phoebe, dolentem
 Neptunus quando pelagi spumantia regna
 Jam petiit, veritusque minas, nostrumque furorem
 205 Atque Deis pugna illa quidem exaudita fuisset,
 Conflictusque gravis, qui tristia Tartara subter
 Saturno comites frendent; nostrum sed utriusque
 Hoc satius, quod agris Trojae, belloque relicto
 Ille abiit, nec enim exiguo perfecta labore
 210 Res foret. Ipse manu nunc agida tolle coruscam,
 Concutiensque acies Danaum, heroasque fugato.
 Ast Hector tua, Priamides sit maxima cura.
 Huic tu inspira animum, roburque immitte jacenti,
 Dum Danaos agitet fugienteis litus ad altum,
 215 Depictasque rateis, sine nostrae caetera curae,
 Respirent trepidi ut Danaei, Martemque retractent.

- Paruit auditis, Idaeaque culmina linquens
 Accipiter veluti, rapido volat impete Phœbus,
 Accipiter veluti, quo non violentior alter
 220 Aera per liquidum pavidis instare columbis.
 Hectora tum molli in ripa videt inde sedentem,
 Nam neque ut ante jacens, animos collegerat, & jam
 Caerpat adstantum sociorum agnoscere vultus,
 Sudorque, & creber cessat anhelitus olli.
 225 Nempe virum Jovis in pugnas arcana voluntas,
 Visque ciet, tali quem voce adfatur Apollo:
 O Priamo sate, quid resides, & languida lentus
 Membra trahis? telone doles percussus acuto?
 Hector ad haec: Quid tu ista, Deum mitissime, quaeris?
 230 Tene latet qui me sternentem ad litus Achivos
 Excelsasque rateis saxo percusserit Ajax
 Ad pectus, pugnaque dolentem exegerit acri?
 Atque equidem mihi jam lucem affulsisse supremam
 Credideram, Ditisque domos, atque invia vivis
 235 Regna petiturum. Olli autem sic fatur Apollo:
 Macte animo, Idæis talis tibi rupibus adsum
 Ab Jove demissus pugna auxiliator Apollo,
 Cui tua jam dudum, sacrataque Pergama cordi.
 Dardanios, age nunc, equites hortare, rateisque
 240 Cursu invade cavas, praecedam, & Troibus omnem
 Complano viam, Grajorumque agmina rumpam.
 Haec Deus, immisitque novum per membra vigorem.
 Ac veluti plenis praesepeis hordea pastus
 Quum sonipes vinclis fugit stabula alta solutis
 245 Pernici secatur arva fuga, campumque sonoro
 Ere quatit, liquido perfundi flumine suetus
 In pastusque fremens, armenta tendit equarum,

V. 243. *Ac veluti plenis.* Comparationem hanc a Virgilio usurpata adnotavimus, ipsisque Virgilianis versibus expressam dedimus supra lib. 6. Hic aliis verbis eandem effere libuit, ne more Graecorum plures versus repeteremus.

- Luxuriatque altis cervicibus, atque volanti
Colla per, & geminos ludit juba densa per armos.
250 Sic rapidus campo discursat Trojus Hector,
Hortaturque viros, divinaque jussa facessit.
Atque velut capram, aut surgentem in cornua cervum
Agricolæque, canesque agitant, illum ardua rupes
Atque nemus tegit umbrosum, nec vescier ollis
255 Est licitum, tum forte via si torva frementis
Apparet facies, barbatique ora leonis,
Dirigere omnes, prædaque abiere relicta,
Sic Teucros Danaï fugienteis usque sequuti
Ensibus, & longis hastilibus arva tenebant,
260 Obstupuere tamen cernentes Hectora densas
Percurrentem acies, ferrumque, ignemque minantem
Ætolus quos deinde Thoas Andræmone natus
Adloquitur, jaculoque Thoas insignis acuto
Eminus, insignisque nitenti cominus ense.
265 Ore etiam melior, juvenum quod turba locatis
Captabant verbis, pictisque coloribus auras.
Hic medios inter taleis dat pectore voces:
O Dii, monstrum ingens video, sævum Hectora rursum
Prælia miscentem, merita quem morte preemptum,
270 Ajacisque manu domitum febamur Achivi.
Fata virum servant, inimicaque numina Graiis,
Quorum acies stravitque olim, sternetque per agros.
Nam neque ego incolumem Divum sine numine credam
Auxilioque Jovis pugnam miscere cruentam.
275 Quare agite hæc omnes, animo & parete lubenti:
Turmæ equitum, peditumque rateis vertantur ad altas,
Lecta ducum manus obstemus, primamque ruentis
Conemur furiam infestis confringere telis.
Ille furens licet, Argivum penetrare per agmen

V. 265. Juvenum quod turba. Ad literam in Homero est, quod de verbis certarent juvenes. Ubi juvenilis eloquentiæ vitium adnotavit sapientissimus Poeta, quæ comptior plerumque, quam gravior.

- 280 Haud poterit, reor. Hæc infit, parentque jubenti
Ajaces gemini, Idomeneus, Teucerque, Megesque
Merionesque, duces lecti, densantque maniplos
Priamidem, ac Troes contra: plebs cætera retro
Flectit iter, cursuque cavas petit inde carinas.
285 Adproperant Teucri, magnis queis passibus Hector
Ipse præit, densaque humeros caligine tectus
Agmen agit Phœbus dextra sævam ægida quassans
Arte laboratam, horrificam, setisque rigentem.
Vulcani donum artificis, qua Jupiter hosteis
290 Territat, incusoque fugat, sternitque fragore.
Conferti obsistunt Danaï, tum magnus utrinque
It clamor, manibusque hinc, illinc missa per auras
Tela volant, volucresque arcu stridente sagittæ.
Et juvenum sane pugnantum in corpore pultes
295 Hærebant penitus, plures per inane sine ictu
Incassum sternuntur humi, sitiuntque cruorem.
Arcitenens donec Phœbus magnam Ægida dextra
Immotam tenuit, Danaum, Troumque vicissim
Plebs confusa cadit; sed postquam lumine torvo
300 Terque, quaterque manu horrendum quassavit, & alta
Voce Deus tonuit, Grajum conversus in agmen,
Tum vero obstupuere animis, tremor occupat artus
Olli autem quales gemini sub nocte silenti,
Sive armenta bouum, vel ovilia plena leones
305 Incursa exterrant subito, turbantque frementes,
Pastor abest, fugit Argivum sic territa pubes
Impellente Deo, Teucrorum armisque favente.
Agmine tum rupto cædit, sternitque virum vir.
Priamidæ ferro Stichius cadit, ille Menesthei
310 Dilectus socius, cadit ingens Arcesilaus
Bæotum duetor fulvo procul are micantum.
Jason Æneas interficit, atque Medonta
Olli Cecropidum parebant agmina, Spheli
Bucolidæ egregiæ soboli; sed gnatus Oilco
315 Patre Medon nothus, atque Ajacis frater Oilci,

Qui Phylacem procul ab patria tellure colebat,
 Ob furias, memoresque novercæ Eriopidis iras,
 Cui fratrem juvenis ferro obroncaverat olim.
 Mecisteum dein Polydamas, Echiumque Polytes
 320 Ante aciem primam, Clonium prosternit Agenor,
 Deiochumque Paris, latos huic hasta per armos,
 Extremumque humerum subit, atque infigitur alte.
 Dumque olli spoliis inhiant, pars maxima Achivum
 Præcipiti delapsa fuga, vallumque, sudeisque
 325 Per medias, fossamque altam, murumque tenebat.
 Fervidus at magnis urgebat vocibus Hector.
 Irruere ad navis, nec opimæ incumbere prædæ.
 Quod siquem procul ab ratibus conspexero, dextra
 Hac subito cadet, ad tumulum neque justa sorores
 330 Persolvent misero, aut fratres, verum Iliion ante
 Visceribusque canes pascet, fusoque cruore.
 Sic effatus equum percussit terga flagello,
 Teucrorumque ciet cuneos. Clamore minaci
 Olli certatim adproperant, bijugesque fatigant.
 335 Congestam sed enim fossæ surgentis ad oras
 Phœbus humum facile incedens vertitque, ruitque
 Pontis ut in morem Teucris via lata pateret,
 Longaque, quantum contortæ volat impetus hastæ,
 Quam juvenis toto jaculatur robore quondam
 340 Ostentans artem pariter, dextramque potentem.
 Turmatim irrumpunt Troes, præit ipse coruscam
 Egida concutiens, murumque evertit Apollo,
 Qualis ubi puer Oceani prope litus arenam,
 Constructasque domos luteas, opera improba, ludens
 345 Dein manibus, pedibusque ruit, vertitque repente
 Haud secus Argivum ingenti sudata labore
 Mœnia confundis, Phœbe, exterresque maniplos.

V. 328. *Quod siquem.* Transitus a tertia ad primam personam, cujus cum laude meminit Longinus.

Ut ventum ad naveis, cursum tenuere trementes,
 Inque vicem hortantur sese, atque ad sidera palmas
 350 Attollunt geminas, onerant atque æthera votis:
 Hos inter decus Argivum Nelejus heros
 In cælum elatis manibus sic voce precatur:
 Summe Deum, tibi si patriis quisquam obtulit Argis
 Pingue femur bovis, aut pecudem fumantibus aris
 355 Ut charam uxorem, dulcisque reviseret agros,
 Audistique preces, pater, & pia vota rogantis,
 Sis memor, & capiti impendentem averte ruinam,
 Nec Danaos sine Teucrorum deleriet armis.
 Audit orantem genitor, lævumque sereno
 360 Horrendum intonuit cælo. Sensere Tonantis
 Consiliû, mentemque Phryges, properantque, ruuntque
 Acrius in pugnam, qualis pelagi unda sonori
 In ratis invehitur latus, urget verberere crebro
 Ventorum furor, & fluctus ad sidera tollit.
 365 Sic Teucris ad muros magno clamore ruebant,
 Inductis & equis ad naveis prælia miscent.
 Crudescit Mavors: ab equis fulgentibus hastis
 Dardanidæ certant; Danaï de puppibus altis
 Obsistunt contis, plures qui forte jacebant
 370 Ora ære inducti, pugnis navalibus apti.
 At Patroclus, donec Trojani ab litore longe,
 Et ratibus, muros miscebant prælia circum,
 Mœrentem Eurypilum vario sermone levabat,
 Atque salutiferis curabat vulnera succis.
 375 Ut murum irrupisse Phryges, strepitumque, fugamque
 Grajugenum sensit, tum vero exhorruit, atque
 Percutiens manibus femora has dat pectore voces:
 Chare vale, non jam tecum versarier una
 Tempus, resque sinunt: nimium jam urgentur Achivi.
 380 Sunt famuli, sociique tibi: visurus Achillem
 Hinc propero, urgebo in Martem, fors numine dextro
 Durum animum moveam, chari namque optima amici
 Sunt monita. Hæc ait, & gressum cum voce tetendit.

Troibus interea obsistunt constanter Achivi,
 385 Nec tamen ab ratibus longis detrudere contis
 Usque valent, Danaos retro nec pellere Teucris:
 Oblongamque trabem veluti secturus, amussim
 Palladia movet arte faber, ductumque tuendo
 Insequitur recta, ancipiti sic Marte feruntur,
 390 Atque alias alii ad puppeis fera prælia tentant.
 Ajacem sed enim contra fert se arduus Hector
 Atque eandem circum navem se viribus æquis
 Invaduntque, arcentque, nec altam exurere puppem
 Ajacemve potest avertere Trojus heros,
 395 Nec Jovis adductum auspiciis ab navibus Ajax
 Pellere Priamidem potis: ergo Caletora contra
 Clytiadem telum intorquet, flammamque ferentem
 Percutit ad pectus, sonueruntque arma cadenti,
 Delapsusque manu torris, sed turbidus Hector
 400 Cognatum ut sese jactantem in pulvere cernit,
 Trojanas, Lyciasque instigat vocibus alas:
 O flos Trojugenum, Lyciique, & Dardana pubes,
 Robore nunc opus, atque animis, namque undique
 iniquis
 Arctamur spatiis, Clytii defendite gnatum,
 405 Nec lapsi spoliis Danai potiantur opimis.
 Fatur, & Ajacem contra ingentem jacit hastam,
 Sed diversa volat, sternitque Lycophrona longe
 Mastoridem, Ajacis famulum, cui tecta Cytheris;
 Pinguiaque arva, viro donec fugere inde perempto
 410 Ipsi opus. Huic aurem propter caput ære corusco
 Tunditur, atque in humum de puppe revolvitur alta.
 Horruit, & fratrem adloquitur sic maximus Ajax:
 Mastorides jacet Hectoreo, charissime, ferro,

V. 392. *Atque eandem*. Simili licentia in eadem primam produxit Virgilius in 10. Versum dedimus alibi.

V. 397. *Clytiadem*. Prima producta necessitate carminis, at in Clytio brevem fecimus infra, Virgilium sequuti.

Dilectus, fidusque mihi, assiduusque sodalis.
 415 Quo jam tela tibi, nervique, & læthifer arcus,
 Munus Apollineum? Simul hæc, simul adstitit heros
 Tela manu, pharetramque gerens, arcumque sonantem,
 Conturbatque acies, & crebris ictibus instat.
 Hic Pysenoridem transfigit cuspide Clytum
 420 Panthoidæ aurigam eximium, qua maximus urget
 Pugnantum globus, æripedes agitare frementeis
 Per campos solitum: Teucris gratissimus unus
 Propterea, ab misero sed fatum avertere nullus
 Dardanidum potuit, cervicem allapsa sagitta
 425 Nam venit in mediam, cerebroque infixâ tepescit.
 Ille ruit, pictæque manu labuntur habenæ
 Et pavidî retro bijuges cessere: feruntur
 Cum strepitu horrisono vacui per gramina currus:
 Sensit Polydamas, & equis venit obvius ante,
 430 Traditque Astynoo, gnato Protiaonis, illum
 Multa jubens prope se ut bijuges, currumque teneret,
 Dein volat, & primis se pugnatoribus infert.
 Hectora tum contra Teucer Telamonius arcum,
 Et telum parat, ac pugna exegisset ab acri
 435 Ardentem heroa, ac tristem misisset in Orcum.
 At non illa Jovem latuit vesana cupido,
 Priamidæ cui charus honos, invisæque Teucris
 Laus erat: ergo arcum curvanti abruptus utrinque
 Dissiluit nervus, diversaque fertur arundo
 440 Ære gravis, manibusque teres simul excidit arcus.
 Obrigit Telamone satus, sicque ore profatur:
 Consilium pugnae, atque artem sors abstulit omnem,
 Infensusve Deus, manibus qui excusserit arcum,
 Intortumque recens lorum, nuperque ligatum,
 445 Selectumque diu conanti abruperit ultro.
 Huic Ajax: arcum, & celeres depone sagittas,
 O frater, Deus Argivis quando invidus obstat.
 Scuta humeris, longamque hastam citus arripe dextra,
 Irrueque in Troas, reliquasque hortare phalanges.

- 450 Nec magna saltem sine cæde, & sanguine puppeis
Tradiderint flammis, fortes sed in arma ruamus.
Hæc ait, ille arcum tentoria ad alta relinquit,
Quadruplicemque humero clypeum suspendit ab alto,
Et galeam insignem setis, cristaque rubenti
- 455 Induitur capiti, nodosamque arripit hastam
Aræ gravem, & fratri socium se adjungit in armis.
Hector ut abruptos nervos, Teucricque sagittam
Incassum per inane videt sine lege vagantem,
Divinamque agnoscit opem, atque hæc pectore fundit:
- 460 Trojugenæ, sociique cavas invade puppeis,
Nunc o dum fortuna favet, vidi irrita Teucric
Tela volare manu, quo non felicior arcu
Grajugenum quisquam. Divum favor, irave certis
Clarescit facile iudiciis, seu extollere in auras,
- 465 Deprimere aut placuit, genteisque domare superbas.
Nunc nobis favet, & robur, vimque hostibus aufert.
Irruite, o chari, & pugnantem vulnere siquem
Fata premant, moriatur: Erit non turpe profecto
Pro patria cecidisse: domus, salvique penates
- 470 Interea, & gnati, & conjux, dulcesque parentes,
Si Danaï rursus Argolicas vertantur ad oras.
Dixerat, accenditque animos, Telamonius inde
Grajugenum turmas urgebat talibus Ajax:
O, pudet, Argivi, satius cadere ante fuisset.
- 475 Servatosve semel repulisse ab navibus hostem.
An vobis spes ulla fugæ? pedibusne putatis
Tendendum dulcem in patriam, si exusserit altas
Priamides puppeis? dictis non corda cientem
Cernitis, hortantemque acies, flammisque ferentem?
- 480 At non ille choros jubet instaurare; sed agmen:
Una salus nobis totis incumbere in arma
Viribus, & conferre manum: læthumque subire,
Aut vitare semel satius, quam ad litus inultos
Imbelli ab turba lento tabescere Marte.
- 485 Vix ea, crudescunt pugnae furit Hector in armis;

- Et Perimede satum Schedium transverberat hasta
Phocaiacas ducentem acies, at Laodamantem
Ductorem peditum, claroque Antenore natum
Ferro Ajax perimit, cadit & Cyllenius Otus
- 490 Panthoidæ telo, cui paret Epeja pubes,
Dilectusque comes Phylidæ. Hic turbidus ira
Polydamanta petit; sed enim subducitur hosti
Obliquum insiliens, nam prolem sternere Panthi,
Phoebe vetas, Grajumve ullo violariet ictu.
- 495 Sed medium Cræsmi pectus secat ærea cuspis,
Insonuitque cadens: humerisque arma ille trahebat
Quum subitus stetit ante Dolops Lampi optima proles
Laomedontiadæ, pugnae, Martisque peritus,
Et clypeum medium ferrata perforat hasta.
- 500 Phylidem sed enim lorica fidelis ahenò
Tegmine tutatur, Phyleus quam maximus olim
Ex Ephire tulerat vitrei Selleentis ab unda,
Hospitiis Euphetis monumentum, atque aspera contra
Septum ingenis tela, ac densos munimen in hosteis.
- 505 Insiluitque Meges, galeæque extrema comantis,
Nutantemque jubam capiti, conumque recidit.
Purpureusque rubet longe color, & nitet agro.
Dumque virum sperata animos victoria pascit,
Inque vicem observant sese, Menelaus Atrides
- 510 Clari Dolope addit se comitem, perque ardua terga
Telum humero infigit: penitus per pectora ferrum
Prominet ulterius tendens, pronusque recumbit.
Detracturi humeris vesteis, atque arma jacentis
Adproperant illi, at contra stetit obvius Hector,
- 515 Cognatosque alios, Hicetaonidemque propinquam
Horrendum inclamans, Hicetaonidem Melanippum,
Flexipedum qui armenta boum, nigrasque juvenecas
Percotem ad pinguem Trojæ melioribus annis
Paverat; Argivum sed postquam classis ad oras
- 520 Appulit Iliacas, Trojam, Priamumque petivit,
Trojugenasque inter primo gaudebat honore.

Adfaturque Hector, verbisque instigat amaris?
 Torpemus; Melanippe? tui nec te ulla nepotis
 Cura movet nuper crudeli morte perempti?
 525 Abstulerintque etiam nobis spectantibus arma?
 Quin sequere: haud procul hostileis turbare maniplos
 Jam satis, urgendi propius, mors inclyta donec
 Pugnanteis tulerit, Priami vel regna potentis,
 Urbsque eversa cadat. Taleis dat pectore voces,
 530 Et praëit, atque virum sequitur Melanippus euntem.
 At Danaos contra Salaminus incitat Ajax:
 O chari, servate fidem, servate pudorem,
 Inque vicem vultus, atque ora veremini, Achivi,
 Salvi etenim plures, quam qui interiere pudendum
 535 Dedecus, atque ignominiam fuga parturit effrons.
 Sic fatur, laudisque avidos, pronosque momordit,
 Atque infixi diu sententia mentibus hæsit.
 Fervet opus, muro naves stipantur ahenò.
 Jupiter Iliacas acies impellit, Atrides
 540 Archilochum dictis urget Menelaus in hostem:
 Archiloche, Argivum non te robustior alter,
 Ocyor aut cursu, aut melior florente juventa,
 Adgredere, & Teucrorum aliquem prosterne ruentem.
 Sic effatus abit, laudisque inspirat amorem
 545 Egregio juveni, in medium tum prosilit æquor
 Ductores inter primos, & turbine multo
 Se circum adspectans telum contorquet acutum.
 Teucrorum jaculante viro cessere cohortes.
 Irrita nec volat hasta manu, nam te, Melanippe,
 550 Certa petit, mediumque abrumpit vulnere pectus
 Ille ruit super ingentem dant arma fragorem.
 Et quondam veluti canis ingenti oris hiatu
 Lactentem ruit in cervum, quem forte cubili
 Surgentem herboso venator cuspidè fixit,
 555 Sic Micetaonidæ spolia ablaturus opima
 Archilochus properat, contra tamen adstitit Hector;

Ac velut ille prius quam tela inimica sequantur,
 Consciis audacis facti in nemora avia tendit
 Occiso pastore lupus, fidove Molosso,
 560 Hectora sic procul intuitus, Grajum agmina retro
 Nestorides petit, insultant clamoribus altis
 Priamides, Troesque viro, telisque fatigant,
 Nec stetit Argivum donec pervenit ad agmen.
 Turba Phrygum interea rabidorum more leonum
 565 Ad naveis properant: vireis, animosque superbos
 Quippe dabat Jovis auxilium, atque arcana voluntas,
 Pectoribus domitis Grajum, namque Hectori honorem
 Hunc dederat Pater, ut flammæ, ignemque carinis
 Injiceret tandem Argolicis, ac vota marinæ
 570 Perficeret Thetidi: ergo oculis spectare flagranteis
 Ipse rateis volet, ex illo Phrygia agmina retro
 Pulsurus rursus ab ratibus, Troja eruta donec
 Æternum daret Argivis nomenque, decusque.
 Hectora propterea in naveis urgebat Achivas
 575 Id meditans, pronumque satis, cædeisque frementem,
 Marti nam similis furit, ut per devia montis
 Scæva sonans ignis, densique in culmine saltus,
 Et spumas vomit ore, micant fera lumina flammis.
 Ærea pugnanti circum cava tempora cassis
 580 Horrendum quassata sonat: favet æthere ab alto
 Jupiter omnipotens, summo ac dignatur honore
 Ductores inter reliquos, nam extrema trahebant
 Bila viro Eumenides, pugnantiq; aspera Pallas
 Fata minabatur Pelidæ ab robore Achillis.
 585 Hos aditus, jamque hos aditus tentabat, Achivum
 Densus ubi globus armorumque ad sidera fulgor.
 Stat Danaum conferta phalanx, obnixaque contra

V. 557. Ac velut. Comparationem hanc adhibuit, & multo
 pulchriorem reddidit Virgilius in 11, ubi totam lege.

Alta velut rupes vastum quæ prodit in æquor,
 Obvia ventorum furiis, expostaque ponto
 590 Vim cunctam, atque minas perfert cœlique, marisque.
 Sic Teucris Danaï obsistunt: furit Hector athena
 Luce micans totus, turmasque invadit Achivas.
 Qualis ubi raris Heliis cita flatibus altum
 Verberat unda latus, spumamque ad sidera jactat,
 595 Vela fremunt concussa, virum timor inficit ora
 Pallidus, ab lætho tenui discrimine quando
 Vix absunt tabulæ, Danaum sic pectora languent
 Hectore pugante, atque leo ceu turbidus, agros
 Irriguos propter nactus, placidamve paludem
 600 Corpora magna boum, subitus ruit, inscius inde
 Pastor abest, pugnaeque rudis prima agmina ducens,
 Aut postrema simul graditur, leo pessimus agmen
 Insilit in medium, & rabido vorat ore juveneam,
 Aufugiunt reliquæ, Danaos sic rector Olympi
 605 Priamidesque fugat subito terrore paventis
 Una omneis; cadit insignis tantum Periphetes
 Ex illo genitus Copreo, qui nuntius olim
 Amphitruoniada Eurysthei mandata ferebat.
 Deteriore quidem præstantior ille parente,
 610 Quo cursu melior, pugnaeque, & mente sagaci
 Non diteis quisquam fertur coluisse Mycenæ.
 Occisus sed enim ingentem dedit Hectori honorem,
 Nam clypei extremas humero pendentis ad oras,
 Dum conversus abit, clypei talaris ad oras
 615 Offendit miser, in terram ceciditque supinus.

V. 588. *Alta velut rupes.* Versus Virgiliani ex 10. Æneidos, ubi Mezentii in resistendo constantiam commendat Poeta. Hic tamen vim, & majestatem Homericæ dictionis non videtur assequutus. Assequutus tamen est, & mea quidem judicio, longe superavit in 7, ubi eandem Læini Regis constantiam exornavit. Lege sis.

V. 596. *Ab lætho.* Quod lepidissime, ut solet Juvenalis:
 „ Digis a morte remotus,
 „ Quatuor, aut septem si sit latissima tæda „

Horrendum insonuit capiti galea alta cadentis.
 Priamides volat, & sociorum ante ora suorum
 Pectora transfigit ferro: infremuere sodales
 Adstantes; sed enim trepidos timor alligat artus,
 620 Conscenduntque rateis turmatim, atque ante jacentum
 Certant se rostris tegere, & cohibere ruenteis.
 Acrius hoc instant Troes, primisque relictis
 Puppibus, abscedunt Danaï tentoria ad alta,
 Nec per castra viros patitur timor ire vaganteis
 625 Aut pudor, inque vicem crebris se hortatibus urgent
 Quos inter medius charorum nomina Patrum
 Commemorans, juvenum accendebat pectora Nestor:
 Nunc aliorum alii vultus reveremini, & ora,
 O Danaï, & charam uxorem, tectumque, lareisque;
 630 Et gnatos animo, & dulcèis revocate parenteis.
 Vel jaceant, vel adhuc cœlo potiantur, & aura.
 Hos per ego absenteis supplex vos deprecor, hostem
 Sistite vos contra, neque retro avertite gressum.
 His dictis commoti animi, nubemque removit
 635 Cœlitus immissam divino lumine Pallas.
 Claescent subito puppes, pugnaeque cruentæ,
 In mediisque furens cristatus cernitur Hector,
 Dardanidumque acies, seu quæ post terga quiescunt,
 Seu quæ de ratibus pugnant, sudantque sub armis,
 640 At non lentus ubi Danaum stat turba paventum
 Se tenuit Telamone satus, sed fervidus altas
 Per puppeis, per celsa volans tabulata recursat
 Ingentemque manu contum, validumque, & athenis
 Orbibus accinctum versat, cui fraxinus ingens
 645 Bisenos cubitos in longum extenditur ultra.
 Ac veluti doctus magnorum agitator equorum,
 Quatuor ingenteis multorum ex agmine lectos
 Nectit agens procul ab campo, qua publica in urbem
 Fert via: stant circum attonitæ matresque, virique
 650 Ille sedens firmo, jamque hunc se corpore librat,
 Jamque illum super alternans, illi ocyus Euris

- Arva **secant**, sequitur densæ tum nimbus arenæ.
 Haud **secus** huc, illucque furens tabulata per alta
 Passibus **insiliens** magnis Telamonius heros
 655 **Cursat**, **obitque** rateis, vocemque ad sidera tollit
 Horrendum assidue inclamans: defendite naveis,
 Argivi **juvenes**, hostemque avertite castris.
 At **Teucrum** ante aciem primam volat igneus Hector,
 Ac **veluti** in pratis liquidi prope fluminis undam
 660 **Ætherea** delapsa plaga Jovis ales aperto
 Turbat **agens** cœlo volucres, turbamque sonantem,
 Sive **grues**, longo vel ovanteis gutture cicnos.
 Sic **pictam** in puppem turbata per agmina Grajum
 Priamides ruit adversum, impellitque ruentem
 665 **Jupiter ipse** manu genitor, Troumque catervas
 Exeiet **in** pugnas, oriturque miserrima cædes
 Corpora athena virum credas concurrere campo.
 Usque **adeo** invicto pugnant robore; Achivis
 Una **salus** nullam bello sperare salutem.
 670 **Dat furor** ipse animos, & inevitabile fatum.
 Trojgenæ arsurasque rateis, jamjamque putabant
 Sternendas Danaum Sigea ad litora turmas.
 Ergo **hinc**, ergo illinc cæduntque, caduntque vicissim:
 Ipse **ratis** puppem, qua Protesilaus in oras
 675 **Venerat** Iliacas iterum non regna, laeisque
 Visurus patrios, dextra comprehenderat Hector.
 Ingens **pugna** diu circum: nec jam eminus arcu
 Tela **volant**, jacula aut tenuis sparguntur in auras,
 Cominus at brevibus gladiis hastisque coruscis,
 680 **Ensibus &** magnis, durisque bipennibus instant.
 Insignesque auro gladii, capuloque nitenti
 Ex humeris lapsi juvenum, manibusque cadebant,
 Armaque **pulchra**: fluit campo atris sanguinis unda.
 Nec **summæ** correpta semel fastigia puppis

V. 660. **Ætherea**. Versus Virgilianus hinc decerptus in 1.

- 685 **Dimittens** Hector, magna ciet agmina voce:
 Ferte citi flammæ, ignem jacite, urite naveis
 Dum Jove fas dextro, felixque, & fausta refulsit
 Illa dies, qua tam longos tolerata per annos
 Reddantur mala Grajugenis, avibusque sinistris
 690 Huc delata Deum sine numine classis in ipso
 Litore nunc pereat, quæ tristia funera Teucris
 Tot tulit heu miseris, seniorum errore, metuque,
 Qui me tentantem naveis invadere ferro
 Arcebant procul, atque aciem, turmasque tenebant
 695 At bene habet, qui tunc animos terrebat inerteis
 Jupiter, in naveis stimulis nunc acribus urget.
 Sic ait, ingentique Phryges clamore ruebant.
 Nec Telamoniades hostem subsistere contra
 Jam valet, incolumem nec se credebat ab acri
 700 Cessurum pugna, lentusque in proxima puppi
 Transtra pedem retulit, longumque hostile coruscans
 Trojgenas fugat instanteis, ignemque ferenteis,
 Horrendumque tonans acies hortatur Achivum:
 Heroes Danaum, Martis genus, hic opus armis,
 705 Hic virtute, viri. Auxiliariæ agmina retro
 Creditis, aut muros vobis, vallumque relictum,
 Quæ Teucrorum aciem possint cohibere ruentum?
 Nullæ isthinc urbes turrilis mœnibus, unde
 Auxilium socia arma ferant. Ad Pergama stamus
 710 Urbe procul patria hastatorum ante agmina Teucrum:
 Claudimur hinc alto Oceano, nec fidere plantis
 Est licitum ferroque salus quærenda, manuque est.
 Hæc ait, & contra venienteis excipit hasta,
 Jactanteisque ignem ratibus, bisseaque ferro
 715 Audentum juvenum dederat jam corpora lætho.

V. 686. *Ferte citi*. Ad saporem Virgiliani illius.

„ Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros „.

V. 711. *Claudimur*. Hinc illa Pallantis in 1.

„ Ecce maris magno claudit nos obice pontus.

„ Deest jam terra fuga: pelægo Trojamne petemus „?

LIBER DECIMUSSEXTUS.

ARGUMENTUM.

Patroclo deprecanti Achilles sua *ipsius* arma permittit capere, & Myrmidones in praelium educere. Hi vero cgressi Trojanos ab navibus in urbem repellunt. Patroclus Sarpedonem Iovis filium occidit, qui funalem equum currus Achillis interfecerat Pegasus. At Patroclum prius ab Apolline territum, armisque exutum Euphorbus primum vulnerat, tandemque Hector occidit.

Ic nigram ad puppem pugnabant viribus æquis.

Patroclus interea Pelidem propter amaras Versabat lacrimas, nigro ceu fonte perennis Unda fluit, faturque virum miseratus Achilles:

5 Quid, bone, sic lugens, lactentis more puellæ Quæ madidis oculis properantem veste parentem Detinet abrepta, inque hæret, sequiturque, premitque, Materno donec gremio sublata quiescit?

Huic tu etenim similis planctu torqueris acerbo.

10 Triste mihi quicquam, turmis aut nuntius affers? An soli auditum patriis quisquam attulit oris?

Spirat adhuc, regnatque Menæcium Actore natus.

Vivit adhuc, reor, Æacides, populosque superbos

Myrmidonum regit: ambobus charissima quorum

15 Vita est. An domitos fletu miseraris Achivos

Atridæ ob scelus infandum, mentemque protervam?

Eja age dic tecum ipse fleam, atque hac parte levabo.

Patroclus ast alto ducens de pectore questum:

O Peleo sate, cunctorum fortissime Grajum,

20 Parce, ait, Argivum sortem, & fata aspera fienti.

Namquid enim miseris reliquum? pars maxima Regum Vulneribus dolet acceptis, dolet ipse Agamemnon, Et Tydei soboles, atque hasta insignis Ulysses, Eurypilusque femur ferro trajectus acuto.

25 Quos circum cura assidua exercentur, Achivum Quotquot Apollinea insignes censeantur in arte.

Nescius at flecti furor, immortalis, Achilles,

Ira tua est, nec Dii talem mihi pectore mentem

Indiderint, qualem ipse foves, immittis, acerbus,

30 Inque malum fortis. Quonam hæc clarissima bello

Dextera? quo invictum robur, si classis Achivum

Te spectante perit, nomenque, & gloria gentis?

Crudelis, nec eques Peleus tibi sanguinis author,

Nec tibi Diva parens, tumidis te fluctibus horrens

35 Oceanus, duro aut genuerunt marmore cautes,

Indomitumque, ferumque: alme quod si ulla vereris

Jussa Deæ Jovis aut terrent oracula mentem,

Me saltem mitte in Martem, me turba sequatur

Myrmidonum, res Grajugenum vireisque jacentis

40 Restitutam forte: arma etiam concede roganti

Chare, tua; Iliacas falsa sub imagine turmas

Deceptas rursum ab ratibus, castrisque repellam,

Respirentque acies Danaum; Dispendia quamquam

Vix patitur pugna, exiguumque in Marte levamen.

45 Dëfessosque Phryges solo clamore fugabit

Turba recens procul ad muros; fagumque comantem.

Talibus orabat, sibi tristia fata precatus,

Et læthum imprudens. Pelei quem filius alto

Cum gemitu adfatur: Tene hæc indigna precari,

50 Chare Menætiade? Matris non me ulla coercent

Jussa Deæ, non ulla Jovis me oracula terrent;

V. 33. *Crudelis*. Hinc illa Virgillii, laudatissima

„ Nec tibi Diva parens, generis nec Dardanus author,

„ Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens

„ Caucasus, Hyrcanæque admorunt ubera tygres „.

- Sed gravis ille animum dolor, ac præcordia rodit, (des,
 Quum memoro me ut honore parem contempsit Atri-
 Præmiaque eripuit sceptroque, opibusque superbus.
 55 Hic furor, hæc rabies, irarum hæc summa: puellam
 Selectamque mihi ab Danaïs, ferroque cruento
 Quæsitam eversis hostilis mœnibus urbis,
 Hanc, inquam, tenet ablatam Briseida ductor.
 Nos animæ indecores partis orbamur inulti.
 60 Sed quid ego hæc recolo, quæ non memorare sereno
 Fas animo? Atque etenim sævum non ante furorem
 Ponere mens fuerat, donec flagrante tumultu
 In nostras jamjam ruerent Phrygia agmina puppeis;
 Arma tamen mea nunc humeros accingere circum,
 65 Myrmidonumque acres in prælia ducito turmas,
 Namque rateis jam densa virum premit undique nubes.
 Argivi ad litus spatiis arctantur iniquis,
 Teucrorumque urbs tota recentibus ingruit armis.
 Pelida nec enim splendentem vertice ab alto
 70 Conspiciunt galeam: fugientes gramina fuis
 Corporibus tegerent, fluere & sanguine fossæ.
 In nos tu meliori animo, Atreo gnate, fuisses.
 Agmina nunc conclusa premunt, nec jam Diomedis
 Fulmineum furit hasta manu, nec Regis Atridæ
 75 Audio per campos inimico ab gutture vocem
 Ordinibus mediis, homicidæque Hectoris una
 Vox sonat hortantisque acies, flammasque minantis
 Planaque camporum victrix clamore secundo
 Teucrum turba tenet: propera, atque avertè minantis
 80 Ab, ratibus flammas. reditumque in tecta parentum
 Assere Grajugenis. Jussorum hæc summa meorum est:
 Obsequere ut mihi Grajorum de gente reportes
 Immortale decus, simul & Briseida pulchram
 Abductam referant, cumulentque ingentia dona.
 85 Trojugenas ubi repuleris, in castra revertè
 Nec sine, me quanquam Divis videre secundis
 Rem gerere, Iliacas acies, neve Hectora tenta.

- Dedecus hinc mihi nam referes, victoria nec te
 Transversum ferat, ut Teucris fugientibus instans
 90 Myrmidonum ducas sacrata in Pergama turmas,
 Ne Divum quisquam cœlo delapsus ab alto
 Ingruerit, saltem nam gens charissima Phœbo est.
 Ergo ubi parta salus ratibus, pete litora bigis,
 Insanumque ipsos inter sine fervere Martem.
 95 Namque utinam, o Divum genitor, Pallasque, & Apollo,
 Dardanidæ pereant, carpunt quot luminis auras,
 Et Danaï simul, ast ambos nos numina servent,
 Eversæ ut Trojæ soli potiamur honore.
 Talia sese inter mutuo sermone serebant.
 100 Nec Telamoniades ultra subsistere ductor
 Jam valet, obruitur densis sic undique telis.
 Nempe Jovis mens versa virum, Teucrumque domabat
 Turba ruens: strepit assiduo cava tempora circum
 Tinnitu galea, & clavis nexa æra fatiscunt,
 105 Lassanturque humeri clypei sub pondere magno.
 Nec tamen usque valent pugnantem avertere crebris
 Missilibus Troes, tum toto corpore sudor
 Liquitur, & piceum (nec respirare potestas)
 Flumen agit, fessos quatit æger anhelitus artus,
 110 Atque malis mala firmantur. Nunc dicite, Musæ,
 Cælicolum genus, ut ratibus primo incidit ignis?
 Hector fraxineum Ajacis magno impete telum
 Ense ferit, ligno qua nectitur ærea cuspis,
 Ac secuit penitus, truncumque hastile furenti
 115 Versabat dextra incassum Salaminius heros,
 Insonitque cadens ferrum, & procul inde refulsit.
 Obstupuitque Ajax animo, horrescitque tuendo
 Monstra Deum, Martisque vias præcludier omneis
 Ab Jove Grajugenis sensit, Teucrosque foveri.

V. 107. Tum toto corpore sudor. Virgiliani versus in 9, ubi
 Turnum multitudine hostium oppressum describit Poeta.

- 120 Ergo abit indignans, **cedasque**, ignemque carinis
 Injiciunt subito Troes: volat abiete tota
 Transtra per, atque unctos Vulcania flamma rudenteis.
 Percussitque femur, **sociumque** adfatur Achilles.
 Rumpe moras, Patrocle Argolicas jam pascitur ardens
 125 Flamma rateis: spes nulla fugæ, spes nulla salutis.
 Induere arma, ego Myrmidonum sæva agmina cogam.
 Dixerat, ille ocreas **primum**, quas aurea morsu
 Fibula connectit suris aptabat, & altis
 Circumdat thoracem **humeris** velocis Achilli
 130 Stellatum, varium; lateri dein subligat ensem,
 Cui Capulus solido argento, clavisque rigescit.
 Tum validum, ingentem clypeum, capitique coruscantem
 Induitur galeam crista, setisque comantem,
 Atque suis aptam selegit viribus hastam.
 135 Nam neque Pelidæ ingentem, validamque, gravemque
 Aut torquere Menœtiades, aut alter Achivum
 Ductorum poterat; **solus** torquebat Achilles.
 Hanc Peleo dederat Chiron, quæ fraxinus olim
 Pelio in summo æthereas surgebat in auras.
 140 Quot mox illa viris **mortem** adlatura cruentam!
 Jungere dein bijugos, currusque aptare sonanteis
 Automedonta jubet, **charum**, fidumque sodalem
 Æacidem juxta, quo **non** præstantior ullus
 Aut ruere, aut hostem curru expectare ruentem.
 145 Hinc Xantum, Baliumque pareis pernicipibus Euris
 Ad juga cogit equos, **pregnans** Harpyja Podarge
 Quos Zephyro peperit **cani** prope gurgitis undam.

V. 147. Quos Zephyro peperit. Podargem a Zephyro adamatam eandem esse, ac Celeno de qua Virgil. in 3, nescio unde aliqui hauserint. Equas porro vento Occidentali seu Zephyro gravidas fieri, & equos velocissimos parere narrat Virgilius in 3: Georgicorum.
 „ Ore omnes versæ in Zephyrum stant rupibus altis,
 „ Exceprantque leveis auras, & sæpe sine ulla
 „ Conjugiis, vento gravidæ, (mirabile dictu 2. „
 Unde etiam Plinius, & alii. V. 148. Cerdam in Virg. & Eustath. hic

- Addidit insignem ac Pedasum temone sub alto,
 Pelides quem capta olim Eetionis ab urbe
 150 Duxerat; huic mortale genus, currum sed agebat
 Inter cœlestum immortalia corpora equorum.
 Myrmidonum interea turmas armabat Achilles
 Castra obiens: tum carnivori ceu montibus alti
 Ore lupi rabido tollentem cornua cervum
 155 Occisum laniant: lavit omnibus improba teter
 Ora cruor, fontemque petunt, aut stagna gregatim
 Hausturi raris summo de flumine linguis
 Nigranteis latices, ructantque ex ore cruorem,
 Accrescuntque animi, atque alvus distenditur ingens.
 160 Tales Myrmidonum ductores, lectaque pubes
 Circumdat Patroclum, medius quos inter Achilles
 Urget equos, urgetque duces, turbamque comantem.
 Quinquaginta altas Trojana ad litora puppeis
 Duxerat, & totidem juvenes ad transtra sedebant.
 165 Ductores quinque his lectos præfecerat, ipse
 Imperii summam, & rerum molitur habenas.
 Agmina prima regit se stirpe Menestius alta
 Insignem referens Sperchio pulchra parenti,
 Quem genuit Polydora, sacri prope fluminis undam
 170 Mixta Deo mulier, magni stirps inclita Pelei;
 At Boro gnatum Perieride fama ferebat
 Dote sub ingenti fuerat cui tradita conjux.
 Dein subit Eudorus Polymela matre creatus
 Philantis gnata, qua non magis apta choreis
 175 Ulla fuit; Maja hanc genitus pulchræ arma Dianæ,
 Sectantemque choros magno devinctus amore
 Subripuit, prolemque dedit pugnæ arte cruenta,
 Insignemque pedum cursu; sed lucis amicas
 Vix puerum Ilythiia favens eduxit in oras
 180 Echecli datur Actoridæ Polymela marito,
 Immensis dotata opibus, Philasque nepotem,
 Ceu gnatum senior tectis nutrit in altis.
 Tertius agmen agit Pisandrus, Martius heros

- Mœmalidēs, quo Myrmidonum non alter in hastam
 185 Fortius adsurgit, Patrocli sed robore dempto.
 Dein senior graditur Phœnix agitator equorum,
 Tandemque Alcimedon Laercei clara propago.
 Utque duces inter turbam distinxerat omnem,
 Talia voce refert, animosque inspirat Achilles.
 190 Nunc, o præteritis toties jactata diebus
 Myrmidones revocate animis quum sæpe querentes
 Pelidem immitem, dixtis, non dulcia Divæ
 Ubera, sed fellis nigrum suxisse liquorem.
 Qui lectas juvenum sinat hic torpescere turmas,
 195 Nonne domos satius, tristes dum decoquit iras
 Ille furens, patriasque iterum remeare sub oras?
 Hæc quondam; at grave Martis opus cupientibus ultro
 Obtulit alma dies, agite, atque irrumpite in hostem.
 Sic fatur, ferventque animi, densantque phalangem.
 200 Regificæque domus velut in parietibus altis
 Ventorumque minas contra, pluviasque sonanteis,
 Artis opus, mutuis inter se nexibus hærent,
 Ingentes lapides, densis sic agmina Grajum
 Ordinibus steterant, scutis tum scuta cohærent,
 205 Virque viro, & galeis galeæ, cristæque rubentes
 Miscentur cristis, geminique ante agmina prima (rusco
 Mirmidonumque aciem Automedon, Patroclusque co-
 Armantur ferro, ast alta in tentoria Achilles
 Sollicitus properat, pulchramque, atque arte politam
 210 Arcam aperit, quam Diva parens lænisque refertam
 Villosis ventos contra, & penetrabile frigus,
 Mollibus ac tunicis, pictisque tapetibus olim
 Tradiderat gnato Trojan, & maria alta petenti.
 Addidit, & magnum cratera, auroque rigentem,
 215 Cœlatum, eximium, quo non liquentia quisquam
 Vina unquam biberat, nec Diis libaverat ullis,
 Supremo nisi terrigenum, Divumque parenti.
 Hunc heros puro detersit sulphure primum,
 Ipsum deinde, manusque liquentibus abluit undis.

- 220 Implevitque mero pateram, libansque precatur
 Stans septo in medio, extollensque ad sidera vultus.
 Nec latuere preces gaudentem fulmine patrem:
 Summe Pelasgorum rector, Dodona nivalis
 Cui paret, cuique illoti vestigia Selli
 225 Cœlitus immissos carpunt in pulvere somnos.
 Pelidæ siquando alias audita precantis
 Vota tibi, & claro genitor dignatus honore
 Grajorum domuisti animos, hoc perface votum
 Nunc mihi, pugnarum a strepitu procul ipse manebo
 230 Myrmidonum sed enim Trojana in prælia turmas
 Fert Patroclus, charusque mihi, fidusque sodalis.
 Hunc, Pater, ab cœlo victoria læta sequatur,
 Invictumque inspira animum: sciat inclytus Hector
 An me etiam sine pugnaceis compescere Teucros
 235 Audeat: ab ratibus pulso clamore, metuque
 Incolumis tandem nostra ad tentoria sese,
 Victricemque aciem referat, victriciaque arma.
 Audiit, & voti genitor succedere partem
 Mentem dedit, partem volucreis dispersit in auras.
 240 Pelleret ut pugnam ab ratibus, Teucrosque fugaret
 Annuit oranti; reducem ut se in castra referret,
 Non dedit, inque Notos vocem vertere procellæ.
 Ille ubi libavit, fuditque ea vota, repostam
 Servavit pateram rursus, tentoriaque extra
 245 Progreditur, juvat Argivum, Teucrumque tueri
 Conflictum, pugnasque graveis. Olli ordine longo

V. 224. *Selli*. Sacerdotes Jovis, qui nudis semper, & illotis pedibus incedentes, & humi cubantes Numinis iram placare credeban-
 tur. Quid huic affine Virg. de Apollinis Sacerdotibus in 2.

„ Summe Deum, sancti Soractis Apollo,
 „ Quem primi colimus, cui pineus ardor acervo
 „ Pascitur, & medium freti pietate per ignem
 „ Cultores multa premimus vestigia pruna „

V. 238. *Audiit*. Virgiliani versus in 12, hinc deduxi levi qua-
 dam mutatione.

Ibant armati Patroclumque, ducesque sequuti.
 Ut ventum in Teucros factum velut agmine vespere
 Funduntur, vespere veluti, quas rupe cavata
 250 Degenteisque viam propter, de more puelli
 Sollicitant, vexantque, malum commune creantes
 Stulti: præteriens illas si forte viator
 Moverit imprudens, animis ingentibus alto
 Erumpunt tecto, gnatosque, laeisque tuentur,
 255 Sic tunc Myrmidones magno clamore ruebant,
 Hortaturque viros Patroclus: fortissima Grajum
 Pectora, Myrmidones, clari socia agmina Achillis,
 Nuc priscos renovate animos, nomenque, decusque
 Instaurate ducis, quo non præstantior armis
 260 Argivos inter proceres, charique sodalis.
 Pœniteatque etiam, pudeatque Agamemnona, tantum
 Contempsisse virum. Taleis dat pectore voces,
 Inspiratque animos, confertique agmina Teucrum
 Invadunt subito: immensus ferit æthera clamor
 265 Grajugenum, reboantque rates, & litora longe.
 Trojanique Menœtiadem ut videre ruentem
 Ipsumque, & famulum juxta fulgentibus armis,
 Obstupuere animis, rarescuntque agmina, Achillem
 Adventasse rati, ac veterem posuisse furorem.
 270 Ergo ut cuique via est; fugiunt; sed Patroclus hastam
 Conjicit in medios, qua confertissima turba,
 Ad navis puppem præstantis Protesilai,
 Pyræchemque ferit, qui Pæonas agmen equestre
 Duxerat ex Amydone, rigat quas Axius oras.
 275 Perque humerum cuspis dextrum subit, ille supinus
 Cum gemitu cadit: attoniti ductore perempto
 Pæones hac, illac fugitant, fugientibus instat
 Patroclus, ab castrisque omnibus, ratibusque repellit,
 Ardentemque ignem extinguit, semiustaque puppis
 280 Ad litus jacuit. Troes clamore, tumultuque
 Aufugiunt, sequitur trepidos Argiva juvenus,
 Perque rates ruit in pugnas, & litora complet.

Et quondam veluti nemoroso ab culmine montis
 Quum nebulæ pater humentem Saturnius umbram;
 285 Submovet, apparent speculæ, atque cacumina summa,
 Et nemora alta, superque ingens aperitur Olympus,
 Sic Danaïs iterum redit in præcordia virtus,
 Nec tamen omnino cessat Mars: undique nondum
 Terga dabant Troes, magna sed parte resistunt,
 290 Cedebant sed enim paulatim ab litore retrò.
 Agmine tum rupto, cædit, sternitque virum vir.
 Primus Areilycum fulgenti dejecit hasta
 Osse Menœtiades femoris, nervisque refractis.
 Ille ruit pronus, pectusque Thoantis apertum
 295 Perforat Atrides Menelaus, membraque solvit.
 At Phileo satus Amphiclum per plana ruentem
 Occupat, & cruris pars qua densissima turget
 Aversi ferit, ac nervos crudo abscondit ære,
 Offusæque oculis tenebræ; sed Atymnius hastam
 300 Excipit Antilochi, trajectusque ilia ferro
 Sternitur, at Maris Antilochum de fratre perempto,
 Stans prope collapsum, indignans, frendensque petebat.
 Nestoridarum alter sed enim Diis par Thrasymedes
 Occupat ardentem, atque humero qua dextra cohæret.
 305 Telum certus agit, nervosque abrumpit, & ossa,
 Insonuitque cadens, oculos texere tenebræ.
 Sic fratres gemini geminis ab fratribus umbras
 Pallentis petiere Erebi, Sarpedonis ambo
 Insignes jaculo comites; Amisodarum ambos
 310 Hos genuit, qui perniciem mortalibus olim
 Nutrierat fumo horrentem, flammisque Chimæram.
 At Cleobulum Ajax trepidantemque, inque peditum
 Cepit Oiliades vivum, & cervice retorta
 Ensem adigit magnum, totusque cruore rubenti
 315 Incaluit mucro, tegit ater lumina somnus.
 Peneleusque, Lyconque pari sese impete frustra
 Impetiere simul telis stridentibus, inde
 Ense Lycon ruit, & conum perfringit ahenum

- 302 Cristatæ galeæ , at capulum **prope** frangitur ensis .
 320 Peneleus furit , & collum , **qua** necitur auris
 Ense ferit , caput abscissum **de pelle** pependit
 Adversam in partem , tenuis **vita** iuit in auras .
 Meriones Acomanta rotas **jam**que tenentem
 Adsequitur cursu , atque humerum **transverberat** hasta .
 325 Ille ruit , lapsique oculos **sopor** æneus urget .
 Idomeneus Erymanta petit , **clamantis** & ora
 Ære quatit , cerebrum penitus , **præruptaque** ferro
 Dissiluere ossa , & mixti cum **sanguine** dentes ,
 Suffususque oculis cruor , & **fredata** vomentis ,
 330 Ora viri , naresque , oculos **nigra** obtegit umbra .
 Talia ductores edebant funera **Graji** .
 Quales aut agnis , hædisve **imbellibus** acres
 Ore lupi rabido insiliunt , **procul** inscius inde
 Pastor abest : olli erranteis , **mactantque** trementeis .
 335 Nec mora , nec requies , **palantes** æquore toto
 Difugiunt trepidi Troes **virtutis** avitæ
 Immemores ; unum sed enim **Telamonius** Ajax
 Hectora tendebat contra ; sed **Dardanus** heros
 Ingenteis humeros clypeo **septem** tectus
 340 Haud rudis armorum stabat , **stridentia** tela ,
 Et sonitum observans jaculorum , **hastasque** volanteis .
 Atque etenim adverso fractos **jam** Marte dolebat
 Cedere Trojugenas , stabat **tamen** , ac trepidanteis
 Ille tuebatur socios , cœloque **sereno**
 345 Ut quondam nubes frondoso **ab** culmine Olympi
 Tollitur , excitis quum **Jupiter** humidus Austris
 Fulgura molitur dextra , **nimbosque** sonoros .
 Sic retro ab ratibus clamore , **fugaque** redibant
 Præcipiti Troes , frendentemque **Hectora** celsis
 350 Extraxere rotis bijuges , **turbamque** reliquit
 Trojugenum , fossa invitos **quos** alta coercet .
 Confractæque rotæ passim , **carrusque** jacebant .
 Attonitos Patroclus Teucros **clamore** fatigat ,
 Hortaturque suos , olli **trepidante** tumultu

- 355 Implevere vias omneis , campumque , virosque
 Pulverulenta tegit nubes , retroque jugales
 Cum fremitu ingenti ab ratibus , castrisque feruntur ,
 Patroclus at Teucrum qua confertissima turba
 Æripedes agitabat equos : sternuntur in agris
 360 Hinc , atque inde Phryges , rapidoque sub axe teruntur .
 At fossam ingentem vigor immortalis equorum
 Transil'it facile : Æacidæ quos , inclyta dona ,
 Dii dederant , ac Priamidem prosternere ferro
 Mens erat ; ast ipsum extulerant procul inde jugales
 365 Atque procelloso tellus veluti obruta nimbo
 Tota gravi jacet Autumno , largissimus imbreis
 Quum fudit mores hominum indignatus iniquos ,
 Contemptosque Deos genitor , violataque jura ,
 Expulsamque foro Themidem vi , aut arte potentum .
 370 Propterea aggeribus ruptis , gemituque sonoro
 In mare purpureum ruit alto ab culmine torrens
 Grandia saxa rotans , & inundant flumina campis ,
 Sternunturque boum sata læta , hominumque labores ,
 Is Trojanarum pavor est , & cursus equarum .
 375 Patroclus ut primas perfregerat impete turmas
 Compulit ad naveis rursus , neque tendere in urbem
 Fas miseris , fluviumque inter , pictasque carinas ,
 Et murum inclusos castrorum ulciscitur ardens ,
 Occiditque viros . Pronoum tunc pectora nudum
 380 Sub clypeum ferit , atque animam de corpore solvit .
 Horrendumque cadens sonuit , dein Thestora frendens
 Enopidem petit : hic curru in fulgente sedebat
 Attonitus , cui lora manu demissa trementi
 Exciderant , ruit at Patroclus , malamque corusco

V. 367. *Mores hominum* . . . Audite hoc princeps domus Jacob ,
 „ & iudices domus Israel , qui abominamini iudicium , & omnia
 „ recta pervertitis , Princeps ejus in muneribus iudicabat . . . propter
 „ hoc causa vestri Sion quasi ager arabitur , & Jerusalem quasi
 „ acervus lapidum erit , *Mich. 6. 3.* „

- 385 Pereunt ad dextram ferro, perque ærea cuspis
Ora viri, denteisque meat, tum gurgite ab alto
Piscator ceu quondam hamis, linoque prehensum
Piscem agit ingentem pelagi de rupe propinqua,
Sic sede ab celsa Enopidem detraxit hiantem
- 390 Patroclus, ille ruit pronus, lucemque relinquit.
Deinde, Eryale, tibi saxo caput impetit, atque
In parteis dirimit geminas sub casside athena.
Labentem fuscis mors circum amplectitur alis.
Inde Erymanta, atque Amphoterū, & prosternit Epaltem,
- 395 Tlepoleumque Damastoridem, Evippumque, Py-
remque,
Ipheaque, atque Echion, atque Argeadem Polymelum.
Sarpedon sed enim cernens tot fusa per agros
Corpora trunca virum Patrocli victricibus armis
Substitit, & Lycias hortatur voce catervas:
- 400 Sistite, quo fugitis Lycii? Contra obvius ipse
Ire paro: experiar quisnam in nostra agmina tantum
Grassatur ferro. Hæc ait, & de curribus altis
Desilit in terram, salit quoque Patroclus, atque
Vulturibus similes geminis, qui in vertice rupis
- 405 Unguibus invadunt sese, rostrisque recurvis,
Auditurque procul clangor, sic ductor uterque
Cum clamore ruit; sed enim miseratus utrumque
Jupiter, adloquitur tali cum voce sororem:
Ergo Menœtiadæ domitum Sarpedona dextra
- 410 Adspiciam genitor fatis constrictus acerbis?
Heu! mens ancipiti curarum fluctuat æstu,
Num Lycios vivum in campos, patriosque penateis
Ereptum referam pugnis, & Marte cruento.
An Patrocli cecidisse sinam sub vindice ferro.
- 415 Tum magnis veneranda oculis sic incipit uxor.
Saturno sate, quid dubio hæc, sub pectore volvis?
Mortalemne virum, devotaque membra sepulchro
Eripere est animus? Fac, non Diis grata profecto
Feceris. An solus Priameja mœnia circum

- 420 Sarpedon pugnat Superum de stirpe Deorum?
At prolem ab lætho incolumem, fatoque caduco
Quisque volet servare suam. Quod si tibi charus
Est adeo, sine nunc lætho cecidisse decoro,
Mox suavi Somno, & Morti committe ferendum
- 425 Dilectam in Lyciam: solvant ubi justa sepulto
Cognati, & chari fratres, mœstæque sorores
Ad tumulum, qui solus honos Acheronte sub imo est.
Sic inquit, paretque hominum Rex, atque Deorum,
Atque oculis genitor roreis sinit ire cruentos
- 430 Dilectam ob sobolem, patrio quam ab limine longe
Mox erat horrenteis Patroclus missurus ad umbras.
Ut prope constiterant, Patroclus Thrasymedea Regis
Armigerum, & comitem ventrem percussit ad imum,
Exsolvitque animam; magnis dein viribus hastam
- 435 Sarpedon jacit, ac tenuis delapsa per auras
Cuspis equum Pedasum dextrum configit ad armum.
Ingemuit moriens, animamque efflavit anhelam,
Loraque confusa, & subito insiliere pavore
Cornipedes reliqui, atque axes crepuere, jugumque.
- 440 Temonem ad longum fulva exporrectus arena
Namque jacebat equus; gladio sed lora nitenti
Intrepidus secat Automedon; statione, situque
Tum recto steterunt bijuges, pugnamque cruentam
Instaurant animo ingenti. Sarpedonis hasta
- 445 Prima volat, Patroclique humerum super acta sinistrum
Radit iter liquidum; sed non tua cassa per auras,
Patrocle, cuspis iit, nam qua præcordia nexa
Multiplici sese adglomerant, & corda tventur
Æs penetrat, tum ceu quercus, vel populus ingens,
- 450 Alticoma aut pinus cecidit, quam montibus altis
Navalem in costam fabri rutilante bipenni
Exciderint, sic ille rotas, atque ante jacebat
Exporrectus equos, largoque cruore rubentem
Dentibus infrendens manibus prensabat arenam.
- 455 Qualis ubi fulvo præstantem in corpore taurum,

Armentum invadens leo corripit, ossaque crudo
 Fracta sonant rictu, it cœli mugitus ad auras.
 Sic Lycius ductor Patrocli victricibus armis
 Indignante anima moriens gemit, atque sodalem
 460 Nomine compellat. Glauce, huc, charissime Glauce,
 Huc opus, o virtute tua, atque hoc robore dextræ
 Aude aliquid, si Marte vales, Lyciasque catervas,
 Selectosque hortare duces, atque agmina Teucrum,
 Tuque incumbere prior, Rege, nunc ulciscere ademptum,
 465 Nec cedant sine Grajugenis victoribus arma.
 Si te tangit honos, & nostræ gloria gentis.
 Hæc ait, atque oculos tenebræ obtexere loquenti.
 Advolat, & lævo Patroclus pede pectora calcat,
 Avellitque hastam, atque hærentia viscera ferro.
 470 Una eademque via cupisque, animusque sequuntur.
 At currus comites vacuos, bijugesque tenebant.
 Tum Glaucæ postrema ducis vox impulit aureis,
 Ingemuitque dolens, nec opem conferre cadenti
 Quippe potest Teucrici tardatos vulnere dextram,
 475 Constringitque manu plagam, Phœbumque precatur:
 Arcitenens, seu tu Lyciæ, seu pinguis Trojæ
 Arva tenes, namque unde potes me cumque vocantem
 Exaudire, pater; volucris transfixa sagitta
 Dextra, rigetque humerus sursum, neque sistitur ater
 480 Usque cruor, non tela manus, neque sustinet ensem.
 Sarpedon, Jovis ille genus, jacet inclytus armis,
 Nam nec operi gnato genitor tulit: ipse medere
 Tu mihi, & ingentis membris depelle dolores,
 Et vireis, animumque dato, ut de Rege perempto
 485 Ipse ruam simul in pugnam, & Lyciæ agmina cogam.
 Dixerat, audivitque precantem Phœbus Apollo.

V. 470. Una eadem. Versus Virgilianus in 1. hinc decerptus,
 ubi in eadem primam produxit Latinus Vates.

Effugit dolor extemplo, & stetit unda cruoris,
 Atque novas subito rediisse in pristina vireis,
 Auditasque preces sensit lætissimus heros.
 490 Ductoresque viros obiens, Lyciosque manipulos
 Excitat in Martem, Teucrum petit inde catervas
 Polydamanta vocans, & Agenora Martis alumnos
 Atque Anchise satum, fulgentemque Hectora ferro,
 Compellatque virum, & taleis dat pectore voces:
 495 Nullane, te Priami sociorum gnate tuorum
 Cura premit, qui te propter patriæ urbe relicta
 Pugnantes posuere animas? Dum prælia lentus
 Contemplare procul cecidit fortissimus heros,
 Qui Lyciæ populos lata ditione tenebat
 500 Sarpedon Patrocli domitus victrice sub hasta:
 Quin ruite, o strenui, æternumque avertite probrum;
 Si occisum spoliari, atque insultare jacenti
 Myrmidones patimur sociorum fata dolentis
 Ad naveis quot ferratis confecimus hastis.
 505 Hæc ait, ac Teucrorum animos dolor occupat ingens;
 Immensus, vehemens, columen, namque advena
 quanquam,
 Præsidiumque erat, & magnæ spes altera Trojæ,
 Agmina lecta regens, magnique ipse agminis instar.
 Invaduntque aciem Danaum, quos impiger urget
 510 Voce Menœtiades alta, Ajacesque priores
 Adloquitur propius, famæque accendit amorem:
 Nobile par bello irruite, atque ingentibus ausis
 Hoc cumulate decus: jacet is, qui primus Achivum
 Perrupit muros Sarpedon maximus. O si
 515 Ab Lyciis trahere, atque armis spoliare liceret,
 Et ductorum aliquem durò prosternere ferro.

V. 507. Magnæ. Hemistichium Virgilianum de Ascanio.

„ Magna spes altera Romæ „

V. 508. Magnique. Quod Virg. de Clauso in 7.

„ Agmen agens Clausus magnique &c. „

- Sic fatur, cupidosque satis, furiisque frementeis
 Instigat dictis, firmantque utrinque phalangem
 Myrmidonesque, atque Argivi, Lyciique, Phrygesque,
 520 Prostratumque ducem circum clamoribus altis
 Concurrunt, fragor armorum procul insonat ingens.
 Jupiter at magna pugnanteis protegit umbra
 Gratificans gnato genitor, Troesque priores
 Incurrunt; cedunt, retroque feruntur Achivi,
 525 Myrmidonum namque ex acie clarissimus heros
 Fortis Agaclei soboles percussus Epigeus
 Corruerat, qui Budio, regnisque relictis
 Venerat ad Peleum supplex, Thetidemque decoram
 Quum consanguineum mersisset funere acerbo.
 530 At gnato comitem Trojana in bella ruenti
 Æacides dedit: hunc saxo petit inclytus Hector
 Ad caput, inque duas parteis secat, arma trahentem;
 Exuviasque ducis Lycii: super ille cadaver
 Exanimis ruit, at fato concussus amici
 535 Infremuit Patroclus, rapidoque per agmina cursu
 Prima volat, sturnos olim, turdosve sequenti
 Accipitri similis, pignantemque Sthenelaum
 Sternit Ithameneo gnatum, cervice sub alta
 Percussum saxo ingenti, nervisque recisis.
 540 At retro quantum hasta volat contorta lacerto
 Præstantis juvenis pulchro in certamine ludi,
 Seu pugna in tristi, tantum Priamejus Hector,
 Et reliqui cessere duces; sed terga prementem
 Magnanimum Bathyclem conversa fronte repente
 545 Interimit Glaucus, Bathyclem Chalcone creatum,
 Myrmidonum quo non opibus felicior alter
 Hellade in urbe fuit, transfossus pectora ferro
 Corruit, ingentem strepitum super arma dedere.
 Ingemuere viri sortem, & fata aspera Achivi,
 550 Exultant Phryges, & corpus stant undique circum.
 Dat dolor ipse animos Danais, contraque feruntur.
 Meriones, qua maxillæ committitur auris

- Laogonum primus percussit Onetore gnatum,
 Idæi cui sacra Jovis commissa, verendum
 555 Propterea Phrygibus nomen, tum membra reliquit
 Spiritus, & longo clauduntur lumina somno.
 Merionem contra clypei sub tegmine euntem
 Advolat Æneas, telumque intorquet acutum.
 Ulterius sed enim fugiens se proripit heros.
 560 Substitit hasta tremens retro, atque infixâ quiescit.
 Amissum Æneas telum dolet, atque ita fatur:
 Saltator, ferrum hos agileis ivisset in artus
 O penitus, non fata pari deludere saltu
 Fas tibi. Merionês fatur cui talia contra:
 565 At non tu solus pugnantum extinguere robur
 Cunctorum potes, Ænea, quanquam inclytus hasta.
 Et mortale tibi corpus, quod cuspidè dura
 Si medium feriam, dabis ocyus hanc mihi laudem,
 Plutonique animam Iliacis prostratus in agris.
 570 Talia fundenti: Quid verba minacia jactas?
 Indignatus ait Patroclus, non territa verbis
 Trojugenum manus exuvias Sarpedonis unquam
 Dimittet, ferro, & multo avertenda cruore est:
 Consilium lingua; at manibus sunt bella gerenda.
 575 Mitte loqui, o bone, propterea, atque hac utere dextra.
 Sic fatus præit in pugnam, sequiturque furentem
 Meriones, tum lignorum ceu montibus altis
 Cæsorum fragor exoritur, longeque resultat
 Tergora sic compacta boum, fulgentiaque æra
 580 Ensibus, atque hastis resonant percussa virorum.
 Nec vultum quisquam, aut Sarpedonis ora jacentis
 Agnosset facile, telis namque undique tectum,
 Pulvereque, & nigro squallebat sanguine corpus. ®

V. 556. Spiritus. Spiritum pro anima in præsentî sensu non semel usurpavit Virgil. dum spiritus hos regat artus in 4. Spiritus intus alit in 6, sive pro vitali aura, sive pro incorporea mente, ut apud nos accipitur.

- Stant circum densæ Teucrum, Danaumque cohortes,
 585 Quam multa in stabulis plena ad multralia lacte
 Muscarum sese adglomerant examina circum
 Æstate in calida. At summus non Jupiter unquam
 Iliaco ab campo fulgentia lumina vertit.
 Multa super Patroclo genitor sub pectore volvens
 590 Prostratumne super Sarpedona Trojus Hector
 Vulneret, atque humeris insignia detrahat arma,
 Augeat an miseris duro sub Marte labores.
 Id placuit tandem fessos ut rursus in urbem
 Trojugenum lectos cuneos, ipsumque repellat
 595 Priamidem Æacidæ famulus dilectus Achilli,
 Pluribus occisis Teucrorum, primus & Hector
 Correptus subita scandit formidine currus,
 Inque fugam vertit sese & rapit agmina secum:
 Vergere quippe Jovis non æquo examine lanceis
 600 Sensit enim, fugit & Lycium conterrita pubes
 Pectore transosso Regem ut videre jacentem,
 Robora tum juvenum multorum strata suorum
 Marte sub ardenti. Confestim fulgida Graii
 Arma trahunt humeris, sociis quæ in castra ferenda
 605 Tradidit Actoridæ proles præclara Menœti.
 Jupiter at genitor Phœbo sic fariæ orsus:
 Phœbe age, & ab tristi sublatis stragis acervo
 Exuvias gnati liquidis primum ablue limphis,
 Et saniem, & nigro manantia vulnera tabo
 610 Terge manu, & super ambrosios infunde liquores,
 Atque immortalis charum tege corpus amictu.
 Tum cursu celeri in Lyciam, patriosque penateis
 Portandum Somno, & Morti committe gemellis,
 Aggere composito, & lacrimis ubi turba suorum
 615 Justa ferant, qui solus honos jam luce carentum est.
 Sic ait, & charo genitori pulcher Apollo
 Paruit, Idæi celsoque ab culmine montis
 In campum volat Iliacum, & mandata facessit.
 At Patroclus bijuges, atque Automedonta ciebat

- 620 In Teucros, Lyciosque furens. Miserandus! Achillis
 Audiisset jussa, & fatum vitasset amarum.
 Consilium sed enim Jovis arte potentius omni
 Consiliisque hominum, qui & fortia corda pavore
 Territat incusso, ut lubitum, atque in prælia Reges
 625 Sæpe ciet ferro hostili, fatoque domandos.
 Quem primum, quem postremum tu in Tartara telo
 Misisti, Patrocle, in mortem quum tristia jam te
 Urgebant fata? Autonoum, fortemque Pylartem,
 Et Perimum Megadem, fortemque occidit Adrastum.
 630 Epistorque cadit, cadit insignis Melanippus.
 Inde Elasmus perit, atque Echeclus, tum Mulius ingens.
 Aufugiunt reliquis; Priamique in tecta ruissent
 Myrmidones, furit infandum nam Patroclus hasta.
 At non hæc nullis Danais infensus Apollo
 635 Observans oculis sublimi in turre sedebat.
 Terque altos Patroclus conatus scandere muros.
 Terque immortalis dextra exturbavit Apollo
 Percutiens clypeum, quartumque immane furentem
 Increpitat Deus, & magnum torvo intonat ore:
 640 I procul hinc, Patrocle, haud etenim tibi vertere Troum
 Magnanimorum urbem fata indulgere, nec ipsi,
 Qui tibi longe armis, & robore præstat, Achilli.
 Dixerat, ille Deum veritus retro inde recessit.
 Hector equos Scæam ad portam, currusque tenebat
 645 Ancipiti versans animo, num in prælia rursus
 Agmen agat, num Trojugenas clamore coactos
 Evocet in muros. Volventi talia Phœbus
 Adstitit ora gerens juvenis, molemque, oculosque,
 Fitque Asius fraterque Hecubæ, prolesque Dymantis,
 650 Priamidæ & magno dilectus avunculus ipse,
 Sangarias quique ad ripas Phrygia arva colebat.
 Tunc sic adfatur: Cessas, famæ immemor, Hector?
 O ego deterior quantum, te fortior essem,
 Non tibi ab instanti discedere Marte liceret.
 655 Tenta age, & in Patroclum volucres impelle jugaleis

- Sternere forte virum dederit tibi dexter Apollo:
 Dixerat, atque alias belli contendit in oras.
 Cebriani extemplo galeatus præcipit Hector
 Cornipedes agere in pugnam, præit agmina Phœbus;
 660 Immittitque fugam Danais, fovet Hectoris arma
 Ille velat, nec palanteis dignatur Archivos
 Sternere; sed Patroclum sequitur, solique minatur.
 Sensit, & ab curru terram petit ille, sinistra
 Longum hastile gerens, magno tum pondere saxum
 665 Corripuit, poterat quantum comprehendere dextra,
 Asprum, ingens, niveum, & rapido cum turbine torquet.
 Nec longe volat, incassum neque verberat auras
 Namque nothum Priamo, curruque ad frœna sedente
 Cebriani ferit; at frontis durissima frangit
 670 Ossa lapis, geminique oculorum ab sedibus orbes
 Exiliere suis: pronus tum curribus altis
 Urinatori similis ruit, atque ruentem
 Irridet Patroclus, verbisque insultat amaris.
 Papæ, quam facile in fulva urinatur arena
 675 Tros hic, piscosum veluti se immittat in æquor.
 Ille rate ab celsa tumidas securus in undas
 Iverit, abque imis evulserit ostrea saxis.
 Ut video, urinatores quoque Dardana profert
 Terra suos. Dixit rabidi ac de more leonis,
 680 Qui stabulo sævit, transfixus pectora donec
 Ipse sua virtute perit, sic turbidus heros
 Cebriani invadit; contra adstitit obvius olli
 Hector, & ab curru saltum dedit ocyus arvis.
 Tum quales gemini occiso de corpore cervæ
 685 Montibus in densis freudent, pugnantque leones
 Solicitante fame, ingenti sic robore sese
 Patroclusque Menœtiades, & Trojus Hector
 Concurrunt, caput hic, plantam tenet ille prehensam
 Obnixi contra; at circum densissima pubes
 690 Decernunt ferro, cædesque miserrima surgit.
 Ceu montis nemus alticomum, silvamque profundam

- Quum Notus hinc, illinc Eurus magno impete certant
 Eruere, aut fagos patulas, aut cortice pingui
 Antiquas cornos: collisi murmure vasto
 695 Franguntur rami, & strepitus procul adsonat ingens:
 Talis in arma furor, nec sævis cognita Graiis,
 Nec Teucris fuga. Cebriani circumque, supraque
 Defixæque hærent hastæ, pennataque tela,
 Saxaque, & ingenti saxorum pondere fracta
 700 Scuta virum, medio in nimbo, atque in vortice densi
 Pulveris ipse ingens, spatioque ingente jacebat
 Et currus nitidi, & magnorum oblitus equorum.
 Atque diem Phœbus medio dum æquabat Olympo;
 Ancipiti sub Marte Phryges, Danaique cadebant;
 705 Quum vero Hesperias jam Sol vergebat in undas,
 Succubere Phryges, potiuntur corpore, & armis
 Cebriani Danaï; at Patroclus clamore furenti
 Ter ruit, & ferro in Teucros grassatur acuto,
 Terque novena virum prostravit corpora lætho.
 710 Dein quartum ruit (extremum tibi namque parabant
 Fata diem, Patrocle) invadentique agmina Phœbus
 Adstitit horrendus, densa caligine tectus,
 Nec visus cuiquam: impacta tum tergora dextra:
 Atque humeros quatit, olli oculi caligine torpent,
 715 Excussæque jubæ capiti, calcataque equorum
 Sub pedibus galea alta sonat revoluta per agros,
 Sanguineque, & nigro squallebant pulvere cristæ.
 Ante quidem inviolata comas, ac tempora circum
 Fulserat Æacidæ divino ab vertice Achillis,
 720 Jupiter Hectoreo capiti dedit inde ferendam,
 Postremum decus heu! misero, atque in fata ruenti:
 Hastaque fracta manu gravis, ingens cuspide ahenæ.

V. 712. Adstitit horrendus. Ergo fortissimus Hector Patroclum sternere non potuit nisi prius ab Euphorbo percussus, & ab Apolline exarmatus?

„ Quandoque bonus dormitat Homerus „.

- Tum loro abrupto clypeus delapsus, & altis
 Ex humeris thorax. Stupuit perterritus heros,
 725 Atque per ossa tremor gelidus labefacta cucurrit:
 Attonitoque humeros inter longam ingerit hastam
 Panthoides pone Euphorbus, quo insignior alter
 Non cursu volucris, aut jaculo, frœnisve regendis
 Dardaniis inter juvenes, bisdenaque Grajum
 730 Curribus ab celsis ferro exturbaverat olim
 Corpora, quum primis Martem tentaret in armis.
 Ille prior Patrocli violavit vulnere membra,
 Nec domuit, raptimque hastam de vulnere traxit,
 Et fugiens retro ad socios secessit, inermem
 735 Substituit nec enim æratis ipse integer armis.
 At Patroclus Phœbique ictu percussus, & hasta
 Panthoidæ Euphorbi, retro conversus abibat
 Insequitur prope Priamides, atque ile sub imum
 Telum adigit penitus: magnum insonuere cadenti
 740 Arma super, dolor atque ingens inuasit Achivos.
 Ac velut ille agrestem aprum leo turbidus urget
 Exiguum propter fontem sitis arida utrumque
 Solicitat, fremituque sonant nemora avia circum,
 Donec anhelantem domuit leo viribus aprum.
 745 Sic Patroclo vastanti acies ferro inclytus Hector
 Eripuitque animam, tumidoque hæc addidit ore:
 Patrocle, vastaturum almæ te mœnia Trojæ,
 Iliacas & opes, captivaque corpora matrum
 Litus in Argolicum ducturum puppibus altis
 750 Credideras. Demens, nec enim stridente sub axe
 Hectoris bijuges frustra, aut fortissimus ipse
 Trojugenum nitidis sudaverit Hector in armis,

V. 727. *Euphorbus*. Hic est Euphorbus Panthi Sacerdotis filius, quem in sequenti libro Menelaus interfecit. Hujus Euphorbi animam in se transmigrasse aiebat Pythagoras. Tullius hunc ab Achille, aut Ulyse interfectum scribit, memoria lapsus, quod jam alii adnotarunt.

- Alitibus linquere feris, nec magnus Achilles
 Profuerit tibi, qui in Teucros, pugnasque profecto
 755 Multa rogans mandata dabat: non litus ad altum
 Regredere, Argolicasque rateis, mihi chare, priusquam
 Hectoreos humeros circum thoraca cruentum
 Discideris. Dixit, miseroque hæc talia suasit.
 Dixerat hæc, contra adloquitur quem languidus heros:
 760 Gaude, Hector, Patroclo domito, ac te robore jacta,
 Quandoquidem Jovis, ac Phœbi me numine victum,
 Exutumque armis telo insectaris acuto.
 His ego bis denos simileis Acherontis ad undas
 Misissem facile; at Phœbus me hoc vulnere mactat,
 765 Fataque, & Euphorbus cunctorum ex agmine Teucrum,
 Tertius ipse armis frueris, spoliisque peremptum
 Accipe nostra tamen: non me, turpissime, cæso,
 Victor, nec longum lætabere, te quoque fata
 Prospectant paria, atque eadem mox arva tenebis,
 770 Æacidæ occisus dextra, & victricibus armis.
 Hæc ait, atque oculos tenebræ obtexere loquenti,
 Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras
 Multa fremens decus amissum, floremque juventæ
 Exanimem contra adloquitur sic Trojus Hector.
 775 Quid mihi, tu miser, impendentia fata minaris?
 Cui notum an Diva Nereide natus Achilles
 Hac ingentem animam moriens efflaverit hasta?
 Sic fatus calido telum de vulnere traxit
 Pectora calce premens læva, repulitque supinum.
 780 Confestimque furens ferro Automedonta petebat
 Pelidæ aurigam, tamen hunc procul inde jugales
 Extulerant immortalis de stirpe creati,
 Æacidæ quondam ab Divis data munera Peleo.

V. 772. *Vitaque*. Versus Virgilianus in 12. de Turno moriente.

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

ARGUMENTUM.

De Patroclo interempto acris pugna committitur. Menelaus Euphorbum interimit: Hector suos hortatus induit arma Achilles, ad quem mortem Patrocli nuntiaturus Antilochus a Menelao mittitur. Ipse interea, & Meriones Patrocli cadaver sublatum, utroque Ajace propugnante, & hostes ingruentes arcente, versus naves ferunt.

UT Patroclum occubuisse videt Menelaus Atrides
Procedit primam ante aciem nitido ære re-
fulgens,

Lactentemque velut vitulum tegit anxia mater
Multa gemens primū Lucinæ experta laborem,

5 Sic Patroclum juxta, venientis excipit, hastam
Prætendens, clypei que orbem Menelaus Atrides.
At prope Panthoides Patroclum pulcherrimus heros
Adstitit intrepidus, flavumque adfatur Atridem:
Cede loco, Atride, exuviasque relinque cruentas,
10 Nam neque Teucrorum, aut sociorum ex agmine
quisquam

Ære Menœtiadem petiit prior: hanc, sine, laudem
Trojanos inter referam, jactemque triumphos,
Aut comitem Patroclo mittam hoc te in Tartara ferro,
Hæc Pantho satus, Atrides dein talibus infit:

15 Jupiter omnipotens, quantum se extollere turpe est!
At non Pantharæ hos animos, non pessima tygris,
Aut leo, vel rabido in silvis sub pectore condit
Torvus aper, quo non truculentior ulla ferarum est,

Euphorbo qualis, generique ferocia Panthi.
20 Atqui non domitor quondam me Hyperenor equorum
Sprevit, & impune imbellem me voce vocavit
Grajugenis coram juvenili robore fretus.
Nam neque dilectam uxorem, dulceisque parenteis
Oblectasse reor reducem, sic vana tumentem
25 Te quoque prosternam: turbæ immiscere tuorum,
Si sapiis, adversum nec te mihi confer in armis.
Gesta docent stultos; sapiens videt ante gerenda.
Dixerat, & juvenis contra hæc interritus infit:
At mihi de occiso, cujus te funere jactas,
30 Fratre lues pœnas, thalamo viduata recenti
Quem conjux, charique dolent, deflentque parentes;
Mœrorem sed enim exuerint, ubi Phrontidis ipse,
Inque manus Panthi genitoris victor ademptum
Tradidero caput hocce tuum, splendentiaque arma.
35 Tentandumque manu jam non certaminis expers,
Nec virtutis opus, terrorisque atque pericli.
Dixerat, & clypeum telo petit; ære reflexo
Sed cuspis resilit, validum neque perforat ictu.
Deinde ruis, Menelae, Jovem per vota precatus,
40 Perque viri mollem cervicem ferrea cuspis
E regione abit, horrendum sonnere cadenti
Arma super, Charitum similes tum sanguine crines,
Cincinnati auro innexi, argentoque madescunt.
Qualis ubi plantam late frondentis olivæ
45 Vir colit, & puris nitidus fons alluit undis,
Lataque consurgit, placidisque adsibilat auris
Mota comam, niveo candens pulcherrima flore;
At subitus rapido insurgens cum turbine ventus
In terram jacit evulsam ab radicibus imis.
50 Talem Panthoidem domitum spoliabat Atrides.
Umbrosisque leo veluti nutritus in antris
Armento ex omni præstantem mole juvencam
Corripit, & pingui primum cervice refracta,

V. 19. Euphorbo. Hic ille est, cujus animam in se transmigrasse dicebat Pythagoras.

- Viscera dein nigrumque haurit rabido ore cruorem.
- 55 Pastores procul, atque canes clamoribus instant,
Nec cuiquam irasci, propiusve accedere virtus.
Sic nullus tibi Trojugenum, Menelae, resistit,
Eripesque arma exanimi, ni infensus Apollo
Ductoris Ciconum Mentæ mutatus in ora
- 60 Priamidem tali urgeret sermone propinquum:
Quo properas curram, bijugosque sequutus Achillis
Difficileis hominum cuiquam frœnarier, ipsum
Pelidem præter mortali haud matre creatum?
Panthoidem interea Euphorbum Menelaus Atrides
- 65 Exanimem circum Patroclum sævo ære peremit.
Hæc Deus, atque alias belli festinat in oras.
Infremuitque dolore gravi, gressumque tetendit
Priamides circumspectans, videt arma trahentem
Hinc Menelaum; Panthoidem videt inde jacentem.
- 70 Manantemque viri per lactea colla cruorem.
Tum vero ruit inclamans, Vulcania quantum
Flamma furit, latuit magnum neque clamor Atridem.
Continuo hæc secum; fugiam, exuviasque relinquam
Atque Menætiadem, nostrum qui propter honorem
- 75 Hic jacet? Argivæ at vereor convicia gentis.
Priamidem solus contra, Teucrosque ruenteis
Pugnabo? at venient unum Phrygia agmina circum,
Namque globos rapit huc omneis crista arduus Hector.
Sed quid ego hæc? Nulli invitis fas fidere Divis,
- 80 Dilectosque Jovi impune insectarier armis.
Cedamus: mihi non Danaum succenseat ullus,
Namque jubente Deo totis furit Hector in agris:
O Telamoniadæ vox si mihi nota sonaret!
Fatum etiam contra irruerem, si forte referrem
- 85 Pelidæ exanimem Patroclum, tot namque malorum

V. 73. *Hæc secum.* Similis deliberatio supra in ore Ulyssis.
Ibi tamen Ulysses resistit, atque honori consulens mori vult potius
quam fugere. Menelaus hic in Deos culpam rejicit, & sibi prospicit.

- Hoc minimum foret, Hæc tacito sub pectore volvit.
Priamidem interea Troes, sociique sequuti
Ingruerant, ille actutum vestigia torsit.
Exanimem linquens Patroclum, retroque subinde
- 90 Vertebat sese: barbatum ut sæpe leonem.
Pastoresque, canesque abigunt latratibus altis,
Et jaculis, ille invitus stabula alta relinquit
Asper, acerba fremens, Patroclum sic linquit Atrides,
Nec stetit ad socium donec pervenerat agmen,
- 95 Vestigatque oculis Ajacem, forte labanteis
Ad lævam cuneos, turmasque ciebat Achivas
Ille furens, quibus ingentem Grynæus Apollo
Terrorum indiderat, quem cursu concitus heros
Talibus adfatur: propera huc, fortissime, Achilli
- 100 Ut saltem exanimem liceat deferre sodalem,
Nudum, inquam, namque arma tulit jam Trojus Hector.
Sic inquit, movitque animum: ruit inclytus Ajax
Primorem ante aciem, sequitur quem flavus Atrides
Exueratque armis Patroclum, corpusque trahebat
- 105 Hector, ut ex humeris meteret caput ære corusco,
Raptandumque daret canibus per plana cadaver.
Adstitit huic Ajax ingentis turris ad instar
Scuta gerens, abit in turbam retro illicet Hector,
Conscenditque rotas, sociisque in castra ferenda
- 110 Arma corusca dabat, decus immortale futura.
At Patroclo clypeum obtendens Salaminus heros
Constitit, ut quondam catulis leo pone relictis
Obvius antevolat venatorum agmina contra,
Demissoque supercilio fera lumina obumbrans,
- 115 Torvam aciem jamque huc frendens, jam dirigit illuc:
It comes huic, luctumque premit sub pectore Atrides.
At trepidum Glaucus, properantemque Hectora cernens,
Compellatque ultro, & verbis insultat amaris:
O forma, & famæ melior mendacis honore
- 120 Quam dextra, factisque, Hector, nunc mœnia Tute
Indigenæque tui ferro defendite soli,

- Nec sociis Lyciorum armis jam fidite, nulla
 Tot pro sanguineis queis gratia reddita pugnis.
 Tune virum imbelli hac dextra prostraveris ullum,
 125 Hospitis, & socii exuvias, atque aurea passus
 Ferre Menœtiadem clari Sarpedonis arma?
 Qui te, qui Priamum propter discrimina belli
 Tot tulit; at non tu ab canibus servare jacentem
 Ausus; quod si me Lyciorum turba sequetur,
 130 Ibimus in patriam: ruat alto ab culmine Troja.
 Hos animos utinam gererent sub pectore Teucri,
 Quales esse decet pugnantis arisque, focisque
 Pro patriis, Patroclum Priami ferremus ad urbem.
 Confestim Danaï Sarpedonis arma vicissim
 135 Tradiderint, corpusque viri tumulare liceret.
 Namque ducis cecidit socius, quo insignior alter
 Non ratibus fuit Argolicis, cuique inclyta pubes.
 Sed non tu Ajacem ferro expectare ruentem
 Ausus enim, longe hostileis discernere vultus,
 140 Non ruere adversum solitus, nam robore præstat.
 Hunc torvum intuitus, respondet talibus Hector:
 Tene hæc dura loqui, Glauce, atque indigna relatu?
 Atque equidem te consilio præcellere cunctis
 Credideram, quotquot latis Lycia educat agris
 145 Desipis at; tu me Ajacem effugisse minantem
 Argueris? nec enim pugnam, strepitumve frementum
 Æripedum metui, verum arte potentius omni
 Consilium Jovis, ingentum qui maxima Regum
 Corda fuga domat, & subita formidine terret,
 150 In pugnam licet excierit; verum adspice crudum
 Martis opus, mecum ignavum, imbellemque vocato,
 Si non exanimi ab Patroclo turbata repellam
 Agmina Grajugenum. Dixit, Lyciasque cohorteis,
 Dardaniamque manum, adloquitur, Teucrosque
 comatos.
 155 Huc conferte pedem, juvenes; dum fortis Achillis
 Nuper adempta Menœtiadæ pulchra induor arma.

- Tantum effatus abit, sociosque ad mœnia missos
 Assequitur cursu, & strepitu procul, atque tumultu,
 Ille quidem sua Trojugenis dedit inde ferenda,
 160 Armisque Æacidæ immortalibus induit artus,
 Inclyta quæ Peleo dederant Dii dona parenti,
 At gnato senior Peleus; non ille paternis
 Sed tamen optatum ad senium venturus in armis:
 Talia despiciens ab cœlo Jupiter alto
 165 Quassavit caput, & tacito hæc sub pectore fatur.
 Infelix! menti haud quaquam mors dura recursat
 Heu nimium vicina tibi: immortalia demens
 Induis arma viri, quo non præstantior alter,
 Ex capite, atque humeris Patrocli detracta perempti.
 170 Nunc tamen hoc saltem latere victor honore,
 Nam neque te Andromache reducem de Marte cruento
 Excipiet, trahet aut humeris arma inclyta Achillis.
 Hæc ait, atque supercilio annuit ille nigranti.
 Armaturque Hector, totus tum pectora Mavors
 175 Irruit, insolitusque viro perque ossa, per artus
 It vigor, Æacidæ visusque simillimus ipsi
 Ingenti clypeo, galeaque coruscus Achillis.
 Tum socios adit, atque ardens in prælia cogit (que,
 Mesthlenque, Glaucumque, Medontaque, Thersilochum
 180 Et magnum Hippothou, præstantemque Asteropæum,
 Phorcinq, & Chromium, & Disinora, & Ennomon
 augurem,
 Hortaturque viros, acuitque his pectora dictis.
 Audite, o socii, vestræ haud opis indigus ipse,
 Agminis aut tanti, vos hæc in bella vocavi
 185 Urbibus ex patriis, victuque, opibusque juvavi,
 Et dictis, donisque animos ingentibus auxi,

V. 174. Armaturque Hector. Quasi cum armis ipsos Achillis animos, ac virtutem induisset, armaque ipsa velut ex contactu Achillæi corporis, divina virtute prædita forent, & fortitudinem supra humanam largiri viderentur.

- Ut mihi Teucrorum uxores, gnatosque, laeisque
 Defenderetis vim contra, & robur Achivum.
 Propterea audendum, perdendaque vita sub armis,
 190 Aut servanda semel: sævi hæc commercia Martis.
 At Patrocli, pulso si quisquam Ajace, cadaver
 Traxerit ad Teucros, spoliolum parte fruatur
 Dimidia, exuvias mecum, & partitus honorem.
 Hæc ait. In Danaos olli sublimibus hastis
 195 Adproperant, sibi cessuros Danaumque maniplos,
 Ajacemque rati. Dementes: ille jacentis
 Corpore quot super horrendum demittet in orcum?
 Ast Ajax: non incolumes, charissime Atride,
 Ibimus hinc, ait, haud Patrocli de corpore tantum
 200 Jam metuo (mox ille canes, pascetque volucres)
 Amborum quantum capiti, namque omnia circum
 Detonat arva Hector, nobis labor ultimus instat.
 Perge, age Grajugenum lectissima robora coge.
 Audierit siquis. Suadenti talia paret
 205 Confestim Atrides, alta & sic voce profatur:
 Argivum proceres, lautis qui accumbere mensis
 Atrides propter soliti, & quos lecta sequuntur
 Agmina Grajorum (Jovis autem gloria tota est,
 Atque honor imperii) vos, nam mihi cernere quemque
 210 Difficile est turba in densa, armorumque tumultu,
 Vos, inquam, properate, boni Patroclique jacentis
 Teucrorum ab manibus ferro defendite corpus.
 Talia clamanti primum se sistit in armis
 Clarus Oiliades, Cretæ tum rector opimæ
 215 Idomeneus, atque Idomenei comes impiger, heros
 Meriones Marti similis; sed nomina quisnam
 Lecta ducum facili possit comprehendere cantu?
 Dardanidæ incumbunt primi, præit igneus Hector,
 Fluminis ac veluti properantis in ostia, fluctu
 220 Quum fremit oceanis, fulvæ miscentur arenæ,
 Confligantque undæ, & litus procul omne remugit,
 Tantus in astra Phrygum consurgit clamor; Achivis

- Idem animus, clypeis & tecti corpora ahenis
 Circumstant Patroclum, favet his caligine densa
 225 Jupiter omnipotens prognatum namque Menæteo,
 Viventem, & famulum Æacidæ dilexerat olim,
 Nec canibus prædam fieri volet ille peremptum,
 Inspiratque animos Danais: pepulere paventis
 Dardanidum sed enim turmæ, trepidique relicto
 230 Corpore terga dabant: sed non & sternere quemquam
 Trojugenis licuit, Patroclum tamen inde ferebant,
 Quum subito Argivi conversa fronte resistunt.
 Urget enim Telamone satus, quo præter Achillem
 Non quisquam Danaum mole, aut præstantior armis.
 235 Primoresque inter Teucris sese obvius effert
 Quantus aper turbamque canum, turbamque virorum
 Dissipat huc, illuc saltu conversus in alto.
 Fracta sonant virgulta, strepit nemus omne tumultu.
 Sic Teucrorum Ajax vertitque, ruitque maniplos,
 240 Qui Patroclum jamjam Trojana in tecta ferendum
 Crediderant, laudemque sibi, famamque daturum:
 Namque pedem loro innexum per plana trahebat
 Hippothous Lethi proles generosa Pelasgi.
 Teucris gratificans; sed non fata ultima Teucris
 245 Ab misero pepulere, volat nam fraxinus ingens
 Ajacis contorta manu, & malas per ahenas
 Fulgentis galeæ cerebrum perrumpit in altum,
 Permixtumque cruore trahit, tum frigore membra
 Solvuntur, dextraque pedem languente remittit
 250 Ingentis Patrocli, atque super ruit ille cadaver
 Larissa procul ab pingui florente juvena
 Ajacis telo domitus. Contra insilit Hector,
 Ajacemque petit; sed flexu corporis heros
 Subtrahitur, Schediumque procul transverberat hasta
 255 Iphitidem, Panope fuerant cui sceptræ, domusque
 Phocæicosque inter dextra præstabat, & armis.
 Huic jugulum venit in medium, perque ærea cuspis
 Summum humerum transit, resonantque immane cadenti

- Arma super, deinde Hippothoum Phœrcina tuentem
 260 Phœnopidem medium ad ventrem petit efferus Ajax,
 Perrupitque cavum thoracem, & viscera ferrum
 Rimatur calidum, telluremque ille prehensam
 Semianimis premit; ast Hector, Troesque recedunt:
 Incumbunt Danaï, & magno clamore per agros
 265 Hippothoum, Phœrcinque trahunt, spoliisque fruuntur.
 Iliacosque etiam muros, & tecta petissent
 Trojgenæ, ac decus Argivi immortale tulissent
 Fata Deum præter virtute, & robore dextræ,
 Æneam nisi Graiugenis infensus Apollo
 270 In pugnam exciret Periphanti corpore, & armis
 Præconi Epitidæ similis, qui munere tali
 Functus apud Patrem longos jam vixerat annos,
 Consilio bonus, hunc simulans sic fatur Apollo:
 Tun' Diis invitis Priami servaveris urbem
 275 Dux Anchisiade, multo ceu milite freti
 Roboreque, & virtute alij fera prælia miscent?
 At Teucris potius nunc Jupiter annuit æquus,
 Quam Danaïs, fugitis, sed enim formidine inertes,
 Dixerat, agnoscitque Deum perterritus heros,
 280 Hectoraque adfatur: Non te pudet, optime Teucrum
 Vosque, o Trojgenum proceres, sociique potentes,
 Vi domitos Danaum retro contendere in urbem?
 Atqui Trojgenis (mihi sic testatus Apollo est)
 Jupiter ipse favet, dextro Jove in arma ruamus.
 285 Nec saltem exanimem Patroclum sine cæde quieti
 Ad naveis tulerint. Tali ciet agmina voce,
 Intrepidusque præit: conversa fronte resistunt
 Dardanidum turmæ. Æneæ Liocritus hasta
 Gnatus Arisbantis cecidit: miseratus amicum
 290 Prosilit, & telum Lycomedes torquet acutum,
 Hippasidemque volans Apisaona percutit hepar
 Ad medium, subterque adigit præcordia ferrum,
 Pæoniisque procul campis, tectoque paterno
 Languescit moriens, taurum minor Asteropæo

- 295 Ardenti in pugna; at casum indignatus amici
 Grajugenum turmas frendens petit Asteropæus,
 Nec penetrare datur, clypeis namque undique septi,
 Qui stabant Patroclum circum, densantur Achivi,
 Præduntque hastas, retro neque cedere quemquam,
 300 Ante aliosve sinit procurrere longius Ajax
 Multa jubens, nigroque madescunt sanguine campi.
 Atque alios alii super Argivique, Phrygesque
 Pugnant; tamen haud plures cecidere, vicissim
 Namque tuebantur sese, furit undique Mavors.
 305 Flammæ instar, nec Solem ipsum, Lunamve putares
 Pugnarum experteis penitus, caligine densa
 Namque Mœnciadem circum tegit undique nubes.
 At reliqui claroque die, cœloque sereno
 Certabant Phryges, ac Danaï, nec ab æquore toto,
 310 Montibus aut altis ardentem nubila Solem
 Lenibant, segnesque viri sese eminus hastis,
 Missilibusque petunt, medio sed turbine belli
 Pulvereoque alii versantur vortice Achivi,
 Antilochum præter, magnum & Thrasymedeas fratres;
 315 Fata Mœnciadæ queis nondum audita; sed ipsum
 Vivere, Dardanosque putant vastare maniplos,
 Stragemque intuiti sociorum prælia miscent.
 Namque viros genitor crebris hortatibus urget
 Puppibus ab celsis. Patroclum pars maxima circum
 320 Pugnarum ingenti premitur sub mole, diemque
 Per solidum genua, atque pedes, atque ora, manusque
 Sanguineque, & largo juvenum sudore madebant.
 Atque bovis magni ut saturam pinguedine pellem
 Quum circum positi distendunt viribus æquis
 325 Inde viri, atque hinc, sudat adeps, & liquitur humor, ®
 Sic Troes, Danaique trahunt, retrahuntque cadaver
 Exiguo in spatio, Teucris nam mœnia versus,
 Adque cavas Danaï certant perducere puppeis.
 Atrox pugna diu, neque segneis ferreus ipse
 330 Argueret Mavors, bellis aut aspera Pallas.

- Tale virum Patroclo super, & certamen equorum
 Jupiter excierat. Nec Peleo gnatus Achilles
 Audierat quicquam, nam longe ab navibus illi
 Mœnia pugnabant circum, Patroclumque putabat
 335 Teucrorum agminibus pulsus sua jussa sequutum
 Inde reversurum, sine se nec Pergama credit
 Expugnanda duci, neque secum, sic Dea namque
 Sœpe dolens gnato genitrix prædixerat olim;
 Sed non Diva parens dilecti funus amici
 340 Scire virum, aut tantum voluit perferre dolorem,
 Interea certantque hastis, perimuntque, caduntque
 Sorte pari, atque aliquis socios adfatur Achivos:
 O pudeat, juvenes, naveis repedare sub altis,
 Pugnanteis sed enim subter nigra terra dehiscat.
 345 Id satius, quam Troiugenis hanc cedere laudem
 Ereptum ut Patrocli ducant in tecta cadaver.
 At contra Troum & quisquam: moriamur, amici,
 Hic omnes licet, ab pugna discedite nunquam.
 Sic dictis acuuntque animos, Martemque fatigant.
 350 Ferreus at strepitus cœli se attollit in auras.
 Hinc procul Bacidæ biuges in parte reposta.
 Amissum aurigam flebant cruda Hectoris hasta.
 Jamque minis Diore satus, jam flectere blandis
 Tentabat precibus frustra, teretique flagello.
 355 Illi nec retro ad naveis, & littora cursu
 Tendere, nec ruere in pugnam; sed more columnæ,
 Antiquum propter tumulum quæ mole sua stat,
 Sic pronum caput immoti, ac defixa tenebant
 Lumina guttisque humectabant grandibus ora,
 360 Fadatæque jubæ amborum. Miseratus ab alto est
 Jupiter adspectans, tacitusque hæc mente revolvit.

V. 352. *Amissum aurigam flebant.* Similis fletus equorum apud
 Maronem in 12. „ Positis insignibus Æthon
 „ It lacrimans guttisque humectat grandibus ora.

- Ah! cur vos senii experteis, fatique caduci
 Peleo tradidimus mortali e semine nato?
 Scilicet ut mala vos hominum, durique labores
 365 Afflicent miseros, nam quot sub Sole moventur,
 Respirantque auras, non ærumnosior ulla
 Stirps viget; at curru non hoc, nec vectus in istis
 Hector equis sacras Trojæ conscenderit arceis.
 Non patiar: satis est olli quod victor Achillis
 370 Exuviis ovat; at vobis per membra vigorem
 Immittam, ut pugna incolumem Automedonta feratis
 Argivum ad puppeis, decus hoc namque Hectoris armis
 Fata parant, rursus ut Danaos ad littora trudat,
 Depictasque rateis, pelagi dum Phœbus in undas
 375 Flectat equos, terrisque atra nox incubet umbra.
 Sic fatur, roburque animis inspirat equorum.
 Excussaque juba actutum, Danaumque volabant,
 Dardanidumque acies inter: furi æquore toto
 Automedon, ruit in densos ceu vultur olores,
 380 Invaditque datis, iterumque refertur habenis;
 At non ille viros ferro sternebat acuto,
 Nam neque solus equos poterat cohibere comanteis,
 Atque hastam torquere manu: tandem obvius agris
 Astitit Amonidæ Laercei clara propago:
 385 Alcimedon, verbisque virum compellat amicis:
 Incassum furis, Automedon, tibi numina sensum
 Abstulerint. Solusne Phrygum penetrare phalangas
 Audes? namque tibi comes est occisus: Achillis
 Arma ferens humeris exultat Dardanus Hector.
 390 Huic contra Automedon ades, o quo nullus Achivum
 Flectere cornipedum immortalia corpora equorum
 Doctior, excepto Patroclo, dum carperet auras.
 Nunc fato jacet: at biugum moderare frementum
 Fræna manu, terram ipse petam, Martemque ciebo.
 395 Hæc ait, Alcimedon saltu conscendit in axem,
 Loraque molitur dextra, tum curribus altis
 Desilit Automedon, cernensque hos ire per agros

Adstantem Æneam adfatur sic Trojus Hector :
 Inclyte Teucrorum ductor, velocis Achilli
 400 Nuper equos vidi ignavis cessisse magistris,
 Captandosque reor, mecum si invaseris ipse,
 Nam neque nos ausint olli expectare ruenteis.
 Paruit Æneas, humerosque ingentibus ambo
 Tergoribus tecti taurorum, atque ære corusci
 405 Adproperant, comites queis se per-gramina jungunt
 Aretus, Chromiusque viros prosternere ferro,
 Captarosque rati biinges cervice comanteis.
 Dementes, nec enim fuso sine sanguine retro
 Cessuri fuerant. Sensit fortissimus heros
 410 Automedon, patremque Jovem per vota precatus
 Restitit haud solito perfusus robore membra.
 Tum fidum adfatur comitem: Me pone jugales
 In dorsum inspirent sinito, charissime Grajum.
 Priamides nec enim prius hinc abscesserit Hector,
 415 Quam curru, auricomis & equis potiatur Achillis,
 Turbatisque globis Danaum, nobisque peremptis,
 Ipse vel occiderit. Dixit, clamatque per agros
 Ajacemque vocans, atque Atridem Menelaum
 Exanimem Patroclum ducibus committite lectis,
 420 Qui telis obeant circum, Teucrosque repellant.
 Nos vivos fato eripite, o clarissima Achivum
 Nomina, namque hac Æneas, & maximus Hector
 Priamides ruit adversum; sed robur in armis,
 Pugnarumque viceis moderatur Jupiter: ipse
 425 Nunc jaculor, Jovis & Superum sint cætera curæ.
 Sic ait, atque emissa manu simul evolat hasta
 Ingentem Areti in clypeum, perque incita cuspis
 Terga boum, perque æra meat, ventremque sub altum
 Figitur, ac tremulo prærupit viscera motu.
 430 Tum ceu quum validus juvenis fulgente bipenni
 Agrestis jugulum bovis inter cornua retro
 Tendinibus secat abruptis, resilitque repente,
 Et cadit exanimis, cecidit sic ille supinus,

Hinc telo Automedonta petit fortissimus Hector;
 435 Ulterius sed enim saliens vitavit acerbum
 Ille ictum, retro tellure infixâ profunde
 Hasta diu tremit, ereptis jamque ensibus ambo
 Irruerent; verum magnis clamoribus acti
 Ajaces gemini adveniunt: cessere coacti
 440 Ductores veriti Danaum Priamejus Hector,
 Duxque Anchisiades, Chromiusque, & funere acerbo
 Prostratum Aretum linquunt, quem fervidus armis
 Exiit Automedon, tumidoque hæc gutture jactat,
 De Patroclo occiso mærorem hac parte levavi.
 445 Nobiliorem utinam adversum fortuna tulisset.
 Dixerat, exuviasque ferens, atque arma cruenta
 Conscendit currum fœdatus sanguine dextram,
 Atque pedes, leo ceu taurum depastus in agro.
 At Patroclum circum fervet tristissima pugna.
 450 Namque animos Danaum cælo delapsa Minerva
 Ab Jove missa ciet, Grajum quippe arma secundæ
 Conversus pater; abque altis ceu nubibus Iris
 Apparens quondam misero seu tristia bella
 Terrigenum generi, aut hiemem portendit aquosam,
 455 Languescunt pecudes, cessantque opera, atque labores
 Florentum juvenum, tali Dea tristis amictu
 Grajorum ingreditur turmas, primumque propinquum
 Atridem adloquitur, vultum, vocisque sonorem
 Phœnicis referens: Neque te, Menelae, pudebit
 460 Præstantis Patrocli lanianda relinquere membra
 Trojanis canibus? Quin tu pugnamque capesse,
 Atque hortare tuos. Contra sic fatur Atrides:
 O Phœnix, longæve pater, mihi cœsia Pallas,
 Si robur daret, ac telorum averteret ictus,
 465 In Teucros ruerem solus, Patroclumque tuerer;
 Namque virum eximium dolui, doleoque peremptum.
 At flammæ similis furit Hector, & agmina vertit
 Quippe suis decus hoc voluit dare Jupiter armis,
 Talia voce refert. Gaudet Jove nata Minerva

470 Ante Deos quod se reliquos in vota vocasset,
 Indidit insuetumque humeris, genibusque vigorem,
 Muscarumque animos, quæ primum, ac sæpe repulsæ
 Acrius hoc instant, cruor est dulcissimus illis
 Namque hominum, tali perfusus robore Atrides
 475 Ad Patroclum properat, telumque intorquet acutum.
 Forte Podes Teucros inter satus Eetione
 Dives erat, promptusque manu, charissimus unus
 Priamidæ; venit hasta viro, & qua balthus auro
 Resplendet, cohibet fugientem, hæretque profunde.
 480 Insonitque cadens, lapsumque ex agmine Teucrum
 Atrides trahit ad Danaos; verum Hectora Phæbus
 Excitat in pugnam vocem mentitus, & ora
 Phanopis Asiadæ, quem Trojus Hector Abydo
 Devectum ab patria, hospitibus magis omnibus unum
 485 Dilexit, simulansque virum sic fatur Apollo:
 Tene ullus Danaum jam formidaverit, Hector?
 Atridemne fugis Menelaum? at frigida quondam
 Dextra viro: nunc victor abit, gnatum Eetionis
 Hinc referens charumque tibi, fidumque sodalem.
 490 Hæc fatur, juvenisque animum nigra obtegit umbra,
 Et primum ruit ante agmen nitido ære coruscus.
 Jupiter at densis tegit altam nubibus Idam,
 Ægidaque horrificam quassans immane per auras
 Fulgure cum subito intonuit Teucrum arma secundans,
 495 Immittitque fugam Danais, primusque per arva
 Peneleus fugit: huic humerum namque hasta per altum
 Panthoidæ volat acta manu, summamque recidit
 Osse super pellem. Leitum dein percussit ardens
 Hector Alectrionis sobolem dextramque ruentis
 500 Ære ferit, trepidus campis, pugnaque relicta
 Evolat attonitos oculos hinc, inde revolvens.
 Ægra manus nec enim validam jam sustinet hastam.
 Hectoris Idomeneus thoracem pectora juxta
 Impetit, exclamant Troes; sed fraxinus ingens
 505 Frangitur. Idomenea petit contra efferus Hector

Deucalidem curru stantem; sed devia cuspis
 Merionis procul armigerum de curribus altis
 Cæranon exturbat, Lyctus qui ad litora puppeis
 Linquens ipse virum fuerat pedes usque sequutus;
 510 Trojugenasque etiam magno cumulasset honore
 Merione extincto, celeres nisi flecteret ipse
 Cæranus æripedes, comiti sic ille salutem
 Fata sibi peperit, malam namque inter & aurem
 Hasta subit, denteisque omnes, linguamque revulsam
 515 Exspuit ille cadens, pictasque effundit habenas.
 Meriones rapit has subito, sicque ore profatur:
 Idomeneu, Graium ad naveis age verberare bigas.
 Ab Danais namque ad Teucros victoria transit.
 Sic infit, paretque heros, biugesque fatigat.
 520 Namque animo timor inciderat; conversaque fata
 Pugnarumque vicem flavus cognovit Atrides,
 Cognorunt gemini Ajaces, tum talibus heros
 Adfatur Telamoniades: Jam Jupiter armis
 Dardanidum favet, o socii, notissima cuique
 525 Eloquor: ignavi, aut fortis vix ulla sine ictu
 Tela volant, tenuis regit pater ipse per auras;
 Irrita nostra cadunt, agite, atque huc vertite mentem,
 Ut Patroclum ab Teucris Argivum in castra feramus,
 Dilectosque ipsi reduces solemur amicos,
 530 Namque oculos in nos conversi ingentibus ipsi
 Jactantur curis, nec jam subsistere Teucros
 Posse putant contra, bellicæ hic mole premendos.
 Pelidæ o quisquam charum cecidisse sodalem
 Nuntiet, haud etenim Danaum narraverit ullus.
 535 At circum obductos nebula currusque, virosque
 Cernere non licet. O genitor Divumque, hominumque,
 Redde diem saltem miseris, cæloque sereno
 Perde, Pater, lubet Argolicam si perdere gentem.
 Sic infit, gemitusque Jovem tetigere precantis.
 540 Illicet emota Phæbus caligine fulsit,
 Atque acies, campique procul, currusque patescunt,

Tum *Telamoniades* : agros circumspice , *Atrides* ;
Nestoridem *Antilochum* si sorte inveneris : ille
Pelidem ad magnum properet , charumque sodalem
 545 Nuntiet extinctum . Dixit , paretque jubenti
Atrides , torvusque velut stabula alta relinquens
 Discedit *leo* , quem vigiles sub nocte silenti
Pastoresque , canesque frementem avertere certant .
 Ille ruit stimulante fame , & sese undique vertit
 550 Incassum tamen , audaci nam spicula torquent
 Crebra manu , ardenteisque oculorum in lumina fasceis .
 Tum frer dens ab *Patroclo* invitus discedit *Atrides* ,
 Namque timet ne se prædam formidine adacti
 555 Trojugenis linquant *Danai* , sociosque precatur :
Meriones , vosque *Ajaces* , nunc volvite quisque
 Mite *Menætiadæ* ingenium , moresque serenos
 Omnibus ille etenim blandus , facilisque patebat
 Dum vixit , nunc fata tenent , orci que tenebræ .
 560 Tantum effatus abit prospectans undique circum ,
 Armiger ut *Jovis* , alituum cui nullus acuto
 Certarit visu : non illum nube sub alta
 Pendentem *lepus* arbusta inter densa recumbens
 Fugerit , actutumque ruit , rapidoque volatu
 565 Sublimem rostro , pedibusque eviscerat uncis .
 Sic , *Menelæ* , tibi jamque huc voluntur , & illuc
 Lumina *Nestoridem* quærenti . Ast ille catervas
 Pugnarum ad lævam *Martem* hortabatur in acrem ,
 Quem prope consistens adfatur talibus heros :
 570 Huc ades , *Antiloche* , o nimium non vera fuissent ,
 Quæ tibi cumque fero , *Teucrum* victoria tota est ,
 Exitium miseris *Danais* , *Patroclus* jacet , ingens
 Præsidium quondam , mæror nunc omnibus idem .
 Hæc tu *Pelidæ* defer festinus ad aureis ,
 575 Exanimis socij nudum si forte cadaver
 Ad navis tulerit , namque arma habet inclytus *Hector* .
 Dixerat hæc , magnumque gemens obmutuit heros ,

Suffusæque oculis lacrimæ , & vox faucibus hæsit ,
 Adproperat tamen *Atridæ* mandata sequutus ,
 580 Armaque *Laodoco* tradit servanda sodali ,
 Qui prope fumanteis biuges , currusque tenebat :
 Ille quidem lacrimans altas petit inde carinas ,
 Nuntius heu tibi quam mæstus venturus , *Achilleu* ?
 At non se *Pyliis* cupientibus addit *Atrides* .
 585 Pro *Antilocho* in pugnas comitem ; sed protinus inde
Ajaces redit ad geminos , sociumque jacentem ,
 Auxiliaturumque suis *Thrasymedæ* mittit .
 Tum sic *Ajacem* adloquitur : Jam litora versus
Antilochus volat , atque alta in tentoria *Achillis* ;
 590 At non *Priamidæ* quanquam infensissimus ille ,
 Arva petet , reor , ac *Teucris* se opponet inermis :
 Quam nos cumque viam interea meditemur , & artem ,
 Ut *Patroclum* trahere ad navis possimus , & ipsi
Teucrorum evasisse manus , clademque minantem .
 595 Hæc ait *Atrides* , contra hæc *Telamonius Ajax*
 Recta quidem , *Menelæ* mones , clarissime *Achivum* ,
 Propterea tu , & *Meriones* raptum inde cadaver
 Ferte citi : *Teucrum* turmas , atque *Hectora* contra
 Instanteis nos a tergo pugnabimus ambo ,
 600 Nomen idem quibus , atque animus , discrimina quique
 Tot tulimus simul ante pares , *Martisque* labores .
 Dixerat , atque vlnis subito complexus uterque
 Sublimem attollit *Patroclum* : retro agmina *Troum*
 Conclamant trepida , ereptum ut videre cadaver ,
 605 Percussumque in aprum veluti rabido ore *Molossi*
 Insiliunt juvenum venantum ante agmina prima ,
 Instantque , & crebris trepidum latratibus urgent :
 Ast ubi convertit sese , atque infrenduit horrens ,
 Aufugiunt , alioque alius volat ocyor agris ,
 610 Sic *Teucris* *Danaos* turmatim pone sequuti
 Ensibus , & longis hastilibus usque premebant :
 Ast ubi jam geminus frontem converterat *Ajax* ,
 Pallabant subito , nec contra obsistere quisquam

- Trojugenum audebat. Patrocli sic corpus Achivi
 615 Portabant naveisque cavas, & litora versus.
 Crebrescit pugna interea, & Vulcania quantum
 Flamma furit, totasque domos, aurataque templa
 Corripit improvisa, Notisque frementibus aucta,
 Haud secus Argivos abeunteis æquore toto
 620 Insequiturque virum, & properantum nimbus equorum.
 Olli autem muli veluti, qui robore magno
 Ingentemve trabem celso de monte recisam,
 Aut lignum navale trahunt per scabra viarum,
 Contenduntque labore, gravi, & fluit undique sudor,
 625 Tales sublato properabant corpore Graii.
 Pone Ajax geminus graditur, Teucrosque repellit,
 Silvosus veluti toto exporrectus in agro
 Clivus aquas prohibet, fluviosque immane sonanteis
 Vorticibus tumidis alias derorquet in oras
 630 Ictum omnem contra, & rapidas immobilis undas.
 Sic Teucrorum acies Ajax arcebat uterque.
 Instant usque tamen, primique per arva ruebant
 Æneas Anchisiades, & maximus Hector.
 Atque leves sturni, & volucrum ceu turba minorum
 635 Cum clangore volant magno, fugiuntque paventes
 Conspectum procul accipitrem, sic nimbus Achivum
 Priamidem, Æneamque fugit clamoribus altis.
 Armaque pulchra viris fossam circumque, supraque
 Plura cadunt trepidis, nec adhuc pugna horrida cessat.

LIBER DUODEVIGESIMUS.

ARGUMENTUM.

Achilles cognito Patrocli interitu, cum luget gravissime. Thetis mater ipsum invisit, solaturque, & arma se a Vulcano allaturam pollicetur. Interea ut a praelio absteat, jubet. Progressus tamen ad fossam Junonis monitu, apparet hostibus inermis, eosque voce territos in fugam vertit. Ita demum Patrocli cadaver ad Achillis tentorium perducitur. Thetis interim arma a Vulcano impetrat miro artificio elaborata.

Sic velut ignis edax toto furit æquore Mavors:
 Interea ad magnū Antilochus festinat Achillem,
 Invenitque virum depictas ante carinas,
 Mœstaque volventem heu nimium jam vera
 sodali

5. Dilecto super, & tacito sic corde gementem.
 Heu quianam naveis Argivum turba comantum
 Cum clamore petit toto conterrita campo?
 Ah vereor, nimium ah vereor, ne numina quicquam
 Sæva parent, genitrix nam, me vivente, canebat
 10 Myrmidonum egregium ductorem Troja circum
 Mænia casurum ferro: jacet ille profecto.
 Heu Patroclus jacet: infelix, sæpe, hoste repulso
 Regredere, aiebam, ad naveis, neve Hectorsa tenta.
 Talia dum secum mœsto sub corde volutat,
 15 Adstitit Antilochus, lacrimisque hæc fatur obortis: ®

V. 6. *Quianam*. Hac interrogandi particula usus haud semel Virgilius, ut in 2. „ Quianam sententia vobis versa retro?

- Trojugenum audebat. Patrocli sic corpus Achivi
 615 Portabant naveisque cavas, & litora versus.
 Crebrescit pugna interea, & Vulcania quantum
 Flamma furit, totasque domos, aurataque templa
 Corripit improvisa, Notisque frementibus aucta,
 Haud secus Argivos abeunteis æquore toto
 620 Insequiturque virum, & properantum nimbus equorum.
 Olli autem muli veluti, qui robore magno
 Ingentemve trabem celso de monte recisam,
 Aut lignum navale trahunt per scabra viarum,
 Contenduntque labore, gravi, & fluit undique sudor,
 625 Tales sublato properabant corpore Graii.
 Pone Ajax geminus graditur, Teucrosque repellit,
 Silvosus veluti toto exporrectus in agro
 Clivus aquas prohibet, fluviosque immane sonanteis
 Vorticibus tumidis alias derorquet in oras
 630 Ictum omnem contra, & rapidas immobilis undas.
 Sic Teucrorum acies Ajax arcebat uterque.
 Instant usque tamen, primique per arva ruebant
 Æneas Anchisiades, & maximus Hector.
 Atque leves sturni, & volucrum ceu turba minorum
 635 Cum clangore volant magno, fugiuntque paventes
 Conspectum procul accipitrem, sic nimbus Achivum
 Priamidem, Æneamque fugit clamoribus altis.
 Armaque pulchra viris fossam circumque, supraque
 Plura cadunt trepidis, nec adhuc pugna horrida cessat.

LIBER DUODEVIGESIMUS.

ARGUMENTUM.

Achilles cognito Patrocli interitu, cum luget gravissime. Thetis mater ipsum invisit, solaturque, & arma se a Vulcano allaturam pollicetur. Interea ut a praelio absteat, jubet. Progressus tamen ad fossam Junonis monitu, apparet hostibus inermis, eosque voce territos in fugam vertit. Ita demum Patrocli cadaver ad Achillis tentorium perducitur. Thetis interim arma a Vulcano impetrat miro artificio elaborata.

Sic velut ignis edax toto furit æquore Mavors:
 Interea ad magnū Antilochus festinat Achillem,
 Invenitque virum depictas ante carinas,
 Mœstaque volventem heu nimium jam vera
 sodali

5. Dilecto super, & tacito sic corde gementem.
 Heu quianam naveis Argivum turba comantum
 Cum clamore petit toto conterrita campo?
 Ah vereor, nimium ah vereor, ne numina quicquam
 Sæva parent, genitrix nam, me vivente, canebat
 10 Myrmidonum egregium ductorem Troja circum
 Mænia casurum ferro: jacet ille profecto.
 Heu Patroclus jacet: infelix, sæpe, hoste repulso
 Regredere, ajebam, ad naveis, neve Hectorsa tenta.
 Talia dum secum mœsto sub corde volutat,
 15 Adstitit Antilochus, lacrimisque hæc fatur obortis: ®

V. 6. *Quianam*. Hac interrogandi particula usus haud semel Virgilius, ut in 2. „ Quianam sententia vobis versa retro?

Nuntius heu tibi, Pelide, mæstissimus adsum.
 O fatis in nos miseros non tanta licerent.
 Patroclus occubuit, nudo de corpore circum
 Pugnatur, namque arma sibi tulit efferus Hector.
 20 Hæc fatur, nubesque virum tegit atra doloris,
 Sublatosque manu cineres effudit utraque
 Cæsariem super auricomam, vultusque decoros.
 Oraque, & ambrosij fædantur pulvere amictus.
 Ipse ingens spatio fusus ingente jacebat
 25 Avellens pulchros divino ab vertice crineis.
 Tum luctu excitæ famulæ, quas ipsemet armis
 Ceperat Æacides, Patroclusque, immane dolentes
 Plangebant niveis contusæ pectora palmis,
 Circum affusæ omnes, plangit quoque Nestore natus,
 30 Antilochus lævam, dextramque amplexus Achillis,
 Sollicitusque idem jugulum ne turbidus ira
 Scinderet, amenti similis nam torva fremebat.
 At flentem senis ab tecto, thalamoque parentis
 Audiit alma Thetis vitrei de gurgitis imo,
 35 Ingemuitque altum. Nereides illicet omnes
 Turbatæ accelerant quotquot liquentia ponti
 Arva colunt, Glauceque Thaliaque, Cymodoceque:
 Nicæe, Spioque, & candida Lymnoria,
 Atque Thoe, atque Halie nitidis pulcherrima ocellis.
 40 Dotoque, Prothoque, Pherusaque, Dinameneque,
 Dorisque, & Panope suavissima Neptunine,
 Cymothoeque, atque Amphithoe Nereides ambæ,
 Apseudesque, & Nemertes, Actæaque virgo,
 Dexameneque, atque Amphinome, atque insignis Jara,
 45 Et Melita, & Clymene, nandoque celerrima Agave,
 Callianiraque tum partus experta laborem.

V. 35. *Nereides illicet omnes.* Nympharum recessionem similem
 habes apud Maronem Georgicor. 4, apud Hesiodum in Theogonia,
 apud Sannazarium in 3. de partu Virginis, apud Catullum in Nuptiis
 quos imitati sumus Alexandr. lib. 2.

Atque Janira comas pulcherrima, & Orithya,
 Atque Janassa soror, formosaque Callianassa,
 Et Galatea procis asperrima, blandaque Mæris,
 50 Et flavas Amathia comas innexa coralis.
 Quotque aliæ maris ima tenent; totasque per ædeis
 Cursantque attonitis similes, & pectora plangunt.
 Quas inter Thetis has fudit roseo ore querelas:
 Audite, o chare Nereides, aspera quantum
 55 Fata mihi ingeminant tristi sub corde dolores.
 Hei miseræ, heu matri miseræ, fortissima proles
 Cui tot nata malis, nam vix in luminis auras
 Edidi, & innumeris nutriti sedula curis.
 Jamque velut planta adsurgebat fronde comanti,
 60 Planta velut pulchra irriguis quæ innascitur hortis,
 Quum bello insignem, & præstantem robore dextræ
 Rostratis ratibus Trojana in prælia misi,
 Eheu! non iterum Peleia in tecta reversum
 Amplexura sinu. Quin donec vescitur aura
 65 Crebra dolet, nec mater opem conferre dolenti
 Ipsa potest; vadam sed enim, mæstumque revisam;
 Quidve dolet norim ad puppeis ab Marte repostus.
 Dixerat, & cum voce thoros, antrumque relinquit,
 Et Divam lacrimis Nymphæ comitantur euntem.
 70 Unda locum diducta dabat, jamque arva tenebant
 Troja, Myrmidonum stabant qua ad litora puppes.
 Ordine tum longo clari in tentoria Achillis
 Adproperant, mæstoque parens, ac dira gementi
 Adstitit, & lacrimis oculos suffusa decoros
 75 Demulcetque caput, verbisque volucris infit:
 Quid fles, gnate? quis hic animum dolor urget acerbus?
 Fare, age; namque Jovem, fueras quæ cumque precatus,
 Perfecisse reor dudum, auxiliumque coactos
 Implorare tuum truisse ad litora Achivos.
 80 Ille gemens: Equidem tibi non perfecta negabo,
 Quæ memoras, o chara parens; verum inde voluptas
 Quænam parta mihi, quum vita charior ipsa

- Occiderit Patroclus ? Patroclus fidissimus unus
Graiugenum mihi Priamidæ jacet Hectoris hasta .
- 85 Aureaque arma sibi , ab Divis data munera Peleo ,
Quum te Mortalis primum junxere hymenæis
Hector habet . Pelagi tenuisses marmora semper
Æquoreas inter Divas , Peleoque parenti
Fæmina nupsisset mortalis , non tibi luctus
- 90 Hic foret , æternusque dolor de funere gnati ,
Quem non tu reducem Pelei in penetralibus altis
Excipies complexa sinu . Nec vivere dulce est
Jam mihi , nec jucunda hominum commercia donec
Hac indignam animam moriens efflaverit hasta
- 95 Hector , & extincti Patrocli det sanguine pænas .
Hæc ille ; at Thetis ingenti correpta dolore :
Heu ! nimium vicina tibi jam fata minantur ,
Gnate , ait , hic animum furor , o , si invaserit ægrum .
Te quoniam post extinctum manet Hectora fatum .
- 100 Hæc Dea , cui gemitum gnatus de pectore fundens .
Confestim moriar , quando mihi fata negarunt
Auxilium misero , & morienti afferre sodali .
Ille quidem procul ab patria , tectisque paternis
Occidit , & charum frustra imploravit Achillem .
- 105 At me quandoquidem reducem patria alta videre
Fata vetant , nec opem Patroclo conferre cadenti ,
Nec sociis potui quos tot ferro abstulit Hector ,
Quid sedeam jam pondus iners , & inutile terris
Æternum ad naveis , longe quum robore præstem
- 110 Graiugenas inter reliquos , namque ore diserto ,
Consilioque gravi forsitan me vicerit alter .
O Diis , atque hominum generi malesuada periret
Ira gravis , rixa atque omnis : quæ pectora sæpe
Prudentum insano cogit servire furori ,
- 115 Dulcius inque animos mellis stilante liquore
Insinuat sensim sese , atque increscit eundo
Ceu fumus , mentem ut misero mihi nuper Atridæ
Eripuit scelus . Hæc autem transacta sinamus

- Inviti licet , & fatis parere coacti .
- 120 Hectora nunc quæsitum ibo : dabis improbe pœnas
Dilecti occisor capitis . Saturnius inde
Quum volet , ac Divum reliqui mihi fata paranto .
Namque nec ipse Jovis gnatus charissimus olim
Effugit mortem infandam Tirinthius heros
- 125 Junonis domitus furiis ; sic ipse jacebo
Quum me fata prement ; fruar hoc sed vivus honore .
Iliadumque aliquam cinctarum ad pectora matrum
Ambabus roseasque genas , oculosque decoros
Tergentem manibus crebra in suspiria cogam ,
- 130 Pelidemque diu ab pugna cessasse cruenta
Noverit : hunc oro sine me furere ipsa furorem ,
Indecorem neque chara velis torpescere gnatum .
Sic ait , atque pedem Thetis hæc argentea contra :
Vera canis : pulchrum est miseris afferre salutem ,
- 135 Haud equidem inficior ; verum fulgentia Teucri
Arma tenent , humerisque gerens Priameius Hector
Gestit ovans ; non ille diu tamen usque superbus
Gestiet , atque extrema viro nent fila sorores .
At non tu Martem indomitum , & fera prælia tenta
- 140 Ipsa redux donec , simul ac Sol fulserit ortus ,
Vulcano ab Rege immortalia , splendidaque arma
Attulero . Hæc gnato . Nymphas dein voce sorores
Adloquitur tali : liquidi vos æquoris antra
Hinc petite , atque audita seni narrate parenti .
- 145 Sidereas festina domos ego visere pergam ,
Muciberumque Patrem , charo ut pulcherrima gnato
Arma feram , nostra audierit si vota libenter .
Dixerat & fluctus Divæ subiere marinos ,
Stellanteisque Deum sedeis , & culmen Olympi
- 150 Illa petit . Magno interea clamore per agros ,
Graiugenas retro ad litus , pictasque carinas
Dardanidumque acies , homicidæque verterat Hector :
Nec Patroclum procul ab telis , turmaque ruente
Fas portare viris , celeri namque agmina cursu

- 155 Ingruerant, peditumque globus, currusque sonantes,
Et flammæ similis rapidæ Priameius Hector.
Terque pedem exanimum dextra comprehenderit, alta
Voce vocans socios, ter magno robore contra
Ajaces gemini telis repulere furentem.
- 160 Fervidus ille tamen jamque huc, jamque irruit illuc,
Statque iterum, & magnis instigat vocibus alas.
Nec penitus tamen abscedit, vireisque remittit.
Occisoque velut nequaquam ab corpore possunt
Pastores vigilēs freudentem arcere leonem,
- 165 Urget enim rabida ora fames, sic Hectora Graii,
Nec gemini Ajaces poterant duo fulmina belli
Pellere turbantemque acies, ac dira frementem,
Traxissetque etiam, ac decus immortale tulisset;
At pedibus celerem nitidis Thaumantida Juno
- 170 Clam Jove; Cœlicolumque aliis Saturnia misit
Pelidem ad Regem bello ut se accingeret acri.
Illa volans stetit hunc propter, sicque ore profatur:
O Peleo sate, terrigenum fortissime, surge,
Auxiliator ades Patroclo, quem propter Achivi
- 175 Turbantur pugna ingenti, pereuntque vicissim
Ante rateis: Teucri ut portent ad mœnia corpus;
Ad naveis Danaï: in primis furit arduus Hector
Quippe viri caput ab molli cervice revulsum
Tollere conatur, duroque in stipite fixum
- 180 Matribus Iliacis spectandum ferre per urbem.
Teucrorumne canes charum lacerare cadaver
Atque indigna pati, lacrimas dum fundis inaneis,
Ipse sines? Surge, & charum defende sodalem.
Hæc Dea, tum Peleo gnatus: Quisnam ille Deorum,
- 185 Iri decus cœli, ad miserum te misit Achillem?
Olli hæc purpureo fatur Thaumantias ore:
Juno Jovis soror, & conjux, nec Jupiter ipse,
Nec me Cœlicolum quisquam cognovit euntem.
Irida tum pulchram adfatur Pelejus heros:

- 190 Qui vero adgrediar pugnas? Olli arma tulere,
Armarique parens vetuit me Diva priusquam
Vulcano ab Rege immortalia; splendidaque arma
Ipsa redux ferat: alterius quænam ulla profecto
Apta mihi induerem? clypeum nisi forte coruscum
- 195 Ajacis Telamoniadæ; verum ille sub armis
Sudat adhuc circum Patroclum, Teucrisque resistit.
Talia Pelides, Iris cui talibus infit:
Novimus & nos ut Patroclum fulgentibus Hector
Armis exuerit, vel sic tamen ipse profectus
- 200 Sta ad fossam, & Teucris venientibus offer Achillem:
Te forsan veriti ab ratibus, campoque recedant,
Respirentque acies Danaum, dispendia quanquam
Vix patitur pugna, exiguumque in Marte levamen.
Tantum effata volat roseo Thaumantias arcu.
- 205 Extemplo Æacides, surgit cui pectora circum,
Ingenteisque humeros magna tegit ægide Pallas,
Divinumque viri caput, & cava tempora nubes
Aurea præcingit, rutilo cui flammeus igne
Surgit apex, pelagoque jacens velut insula longe
- 210 Collucet flammis, nigro tum vortice in auras
Fumus abit, subitus quum mœnibus ingruit hostis,
Pugnaturque diem totum, dein Sole cadente
Litora per curva, atque altis de turribus ignes
Crebra micant, procul æthereas it splendor ad auras,
- 215 Si forte auxilium vicina classis ab ora
Attulerit miseris, cristato ab vertice Achillis
Tantum ardens magnum consurgit in æthera fulgor.
Restitit ut fossam cursu pervenit ad altam
Murum intra, neque se turbis permiscet Achivis
- 220 Jussa Deæ veritus Matris, tum voce per agros
Intonat horrenda, intonuit simul aspera Pallas.
Hinc torpere Phryges, toto ac turbarier agro
Horrida nam quantum clangens sonat ære canoro
Buccina quum trepidos vocat in certamina civis
- 225 Hoste ruente super, tantum vox ærea magni

- Insonat Æacidæ; at vocem ut sensere cohortes
 Æratam, ingentem subito obriguere pavore,
 Turbaque cornipedum retro volat incita equorum
 Pendentis præsaga mali, neque flectere currus
- 230 Aurigæ poterant trepida formidine inertes
 Pelidæ ut super ardentem cava tempora flammam
 Conspexere procul, fovet hanc nam cæsia Pallas.
 Terque altam ad fossam torvum inclamavit Achilles,
 Terque Phrygum turbatæ acies, Lyciæque catervæ,
 235 Et bisseña virum lectissima robora Teucrum
 Dum properant, seseque urgent trepidante tumultu
 Inter equos, interque rotas, turbamque, suismet
 Proclubuere hastis. Patrocli sic corpus Achivi
 Extractum procul ab telis in castra tulerunt.
- 240 Exanimumque locant feretro: mæstissima circum
 Turba virum stabat, primus quos inter Achilles
 Hærebat, largoque simul fletu ora rigabat
 Palentisque genas, & hianteis sanguine plagas
 Adspectans socij exanimis, læthoque rigentis,
 245 Quem peditum miser, atque equitum comitante caterva
 Miserat in pugnam, accepit non inde reversum.
 At Phœbum Oceani invitum se immergere limphis
 Alma jubet regina Deum Saturnia Juno.
 Ille cadit, simul & fessis certamina Graiis,
 250 Armorumque furor cessat, Martisque labores.
 Dardanidæ interea pugnæ ab discrimine longe
 Solvebant bijuges raptim de curribus altis,
 Atque incoenati in cætum colere frequentes.
 Stantesque, ac trepidi (nec enim considerare quemquam
 255 Formido patitur, postquam conspectus Achilles
 Intermissa diu aggredier certamina Martis.)
 Conveniunt, tum Polydamas Panthi inclyta proles,
 Præteriti nam docta viro, & præsaga futuri
 Mens erat, æquævisque idem, charusque sodalis

V. 259. *Æquævisque idem*. Sic & Mimantem æquævum Paridi

- 260 Priamidæ, quos nocte eadem fudere parentes,
 Lingua alter melior, dextra præstantior alter,
 Hic inquam mediis prudens sic voce profatur:
 Rem satis ambiguam excutite, atque evolvite, Teuctri.
 Hortor ego petere hinc muros, nec lucis Eoæ
- 265 Exspectare ortum naveis prope, nam procul urbe
 Absumus. Ille quidem dum Regi infensus Atridæ
 Abstinuit ferro, non usque timendus Achivum
 Aut furor, aut numerus, gaudebamque ipse sub armis
 Grajorum ad puppeis vigilem perducere noctem
- 270 Scilicet arsuras sperans: nunc robur Achillis
 Extimeo, novi ingenium, moresque furentis.
 Non ille ab muris procul, & qua cetera Graium,
 Turbaque Teucrorum ancipiti se Marte lacessunt,
 Stare volet; sed de tectis certare paternis,
 275 Conjugibusque Phryges coget. Parete volentes
 Propterea, celsasque arceis, murosque petamus.
 Hæc moneo: nunc blanda quies, obscuraque pugnas
 Umbra vetat; nos hic clari sub luminis ortum
 Armatus veniens si offenderit, ora furentis
- 280 Et faciem invisam nimium agnoscetis Achillis.
 Pergameasque arceis repetet quicumque libenter,
 Cui fuga contigerit. Quot campis corpora Teucrum,
 Vulturibus, canibusque avidis data præda jacebunt!
 Dij meliora piis. Nostris accedite dictis,
 285 O socii, ingressique urbem, cætuque coacto,
 Tecta quidem ingentes arato cardine portæ,

fecit Virgilius: *Paridisque Mimanta Equalem, comitemque, una quem nocte Theano. In lucem genitari Amyco dedit & face prægnans Cisseis Regina Parin creat.* Ita ille in t, ubi duo notanda, primum quod Theano Amyci uxorem fecerit, quum Antenor's uxor, & Minervæ Sacerdos sit apud Homerum, nisi forte nomen utcumque a Virgilio fictum dicas cum Rufo, & aliis, quod non placet. Secundum, quod Hecubam Cisseidem vocaverit, sive Cissis Thraciæ Regis filiam, quum Homerus Theano quidem Cisseidem haud semel sive Cissim filiam, Hecubam, vero nunquam ita appellaverit, sed Dymantis Phrygis filiam fuisse dixerit, ut dictum alibi.

Compactæque trabes, turresque, & mœnia circum
 Alta tuebuntur, Phœbi tum luce refusa
 Stabimus armati ad muros, turresque præaltas.
 290 Durius huic fuerit castris procul, atque carinis
 Prælia miscere, & muris invadere tectos,
 Incassumque diu totis agitaverit agris
 Fumentis bijugos cursu: defessus abibit
 Hinc tandem retro ad naveis, neque mœnia ferro
 295 Tentabit, reor, ille canum prius ora cruore,
 Paverit atque adipe. Hæc fatur, quem turbidus ira
 Priamides torvum intuitus sic increpat Hector:
 Polydama, murumne velis intrare reversos
 Trojugenas? Neque te pudet hæc ingrata profari?
 300 Nonne satis clausæ latuistis mœnibus urbis,
 Gens ignava? Equidem Priami senis inclyta regna,
 Atque urbem immensis opibus clarissima quondam
 Audieram, periere tamen dudum optima quæque
 Mœoniam in pinguem, Phrygiasque avecta per oras,
 305 Pestem hanc Dardanius postquam Deus intulit agris.
 Nunc mihi quum Pater ad naveis detrudere Grajos,
 Et clausisse mari dederit, quid talia demens
 Trojugenis coram jactas? tua dicta sequetur
 Dardanidum nemo, haud patiar: me audite jubentem,
 310 O Socii, civesque mei, nunc corpora læti
 Procurate, viri, excubiasque agitate frequentis.
 Quod siquem de opibus nimis importuna repostis
 Cura tentet, patriæ, agminibusque impendat alendis,
 Hoc satius, quam prædam avidis hæc linquere Grajis
 315 Luce oriente rateis, ferroque petamus Achivos.
 Venerit Æacides. Veniat: sors durior ipsum
 Forte manet, nec enim fugiam, contra obvius ibo,
 Et laudem ingentem referet, referamve perempto.
 Communis Mars, & sperantem vincere vincit.
 320 Hæc ait, occlamant Troes, namque effera menteis
 Turbabat Pallas juvenem ut vesana loquentem
 Audirent potius quam Phantoidæ inclyta dicta,

Indulgentque epulis raptim. Plangoribus altis
 Interea Patroclum circum plebs luget Ahivum.
 325 In mediis luctum ingentem exorditur Achilles,
 Mortiferasque manus geminas super ille jacentis
 Corde tenens gemit, & lacrimis rigat ora profusis.
 Ut leo cui saltu catulos venator in alto
 Abstulit: ablatos sera sub nocte reversus
 330 Ille dolens fremit horrendum, colleisque supinos,
 Convalleisque cavas cursat, vestigia siqua
 Ulla viri inveniat: cæcum dolor, iraque raptat.
 Myrmidones inter luget sic mæstus Achilles.
 Et non ista tibi dederam promissa Menœti,
 335 Quondam, ait, in patria quum te complexus Opunte,
 Regressurum iterum prædaque, & honoribus auctum
 Ajebam gnatum perituræ ab litore Trojæ.
 At non terrigenum vota omnia perficit æquus
 Jupiter. Iliacis utrumque occumbere campis
 340 Fata volunt, neque me genitor, neque Diva creatrix
 Excipiet reducem, atque eadem mox terra tenebit.
 Nunc, tua quandoquidem video jam fata superstes,
 Chare comes, cineri solvam non justa priusquam
 Interfactoris caput, & rapta Hectoris arma
 345 Huc tulero, bis sexque virum cervice revulsa
 Trojugenum tristeis perfundam sanguine flammis.
 Interea mihi apud naveis sic, chare, jaceto.
 Te circum Iliades, & passis mœsta capillis
 Dardanidum turba hic flebit noctemque, diemque,
 350 Quas ambo dextra, & longis quæsimus hastis,
 Agminibus fuis, vastatisque urbibus olim.
 Sic ait, & sociis magnum circumdare flamma
 Actutum tripodem jubet, & purgare cadaver.
 Certatim infundunt latices, & ahenea flammis
 355 Vasa locant, vis turgentis furit intus aquai.
 Frigentis tum membra lavant, oleoque nitenti
 Singula, dein plagas ungento unxere novenni,
 Halanti, nitido, suavi, lectoque reponunt.

Fit gemitus, tenuisque tegunt velamine corpus;
 360 Et pallam adjiciunt niveam super: hæret Achilles
 Dilecto capiti, at circum gens fida suorum
 Stant vigiles, crebrisque replent plangoribus auras.
 Jupiter irata adloquitur tum voce sororem.
 En tandem perfecta tibi flagrantia vota,
 365 Excito in pugna Æacide, o pulcherrima conjux.
 Ex te nimirum genitos miseraris Achivos.
 At Dea: quid me tu dictis perstringis amaris?
 Virne viri meritas sumet pro crimine pœnas,
 Mentis inops quamquam, & mortali e semine cretus,
 370 Atque ego, quæ Divum incedo regina, Jovisque
 Et soror, & conjux, coeli cui numina parent
 Tot mala promeritis poteram non reddere Teucris?
 Talia cœlicolæ alterno sermone serébant
 Interea Thetis in pulchras pervenerat ædeis,
 375 Æternas, immortales, stellisque micantibus,
 Mulciber ipse olim eximia quas struxerat arte.
 Hunc validam circum incudem, folleisque tumentibus
 Sudantem reperit, tripodes namque ære rigenti
 Bis denos tecti ingentis decora alta futuros
 380 Arte laborabat multa, & submiserat aureas
 Cuique rotas, ut sponte sua per plana moveri
 Atria, & in propria potuissent sede locari.
 Jamque informati stabant, aureisque polibat
 Ingenteis, clavosque, atque hæc dum mente sagaci
 385 Lemnius adproperat, Thetis improvisa repente
 Adstitit. Huic Charis ipsa Dei pulcherrima conjux
 Obvia procedit, blandò sicque ore profatur:
 Ten' video? haud etenim Vulcania limina adisti

V. 370. *Atque ego.* Versus Virgilianus hinc, & aliis ex locis Homericis decerptus.

V. 374. *Interea Thetis.* Hinc mutuatus est Virgilius Veneris profectionem ad Vulcanum, hujus officinam, & laudatissimum Æneæ clypeum in 8, quem alii Latinorum deinceps imitati.

Unquam alias, dilecta mihi: quidnam anxia pœcis?
 390 Ingredere, & mensam hospitio, ac dignare penateis.
 Hæc ait, atque interna Deam in penetralia ducit.
 Aurataque in sede locat, scamnumque locandis
 Admovit pedibus, claudum ac festina maritum
 Voce vocans, ades huc, inquit, te nam indiga poscit
 395 Alma Thetis. Cui Vulcanus mihi nulla Dearum
 Suspicienda magis, cœli quæ ab limine pulsum
 Consilium imprudens propter, matrisque timorem
 Tentantem claudum adpectu celare paterno,
 Servavit complexa sinu. Thetis hæc pia quondam,
 400 Oceanoque sata Eurynome, vitreisque sub antris,
 (Hinc, atque hinc spumante salo fremebunda sonabat
 Unda fluens) torqueis, & pulchra monilia flavo
 Fingebam, armillasque auro, dum Phæbus olympum
 Percurrit novies, Divosque, hominesque latebam,
 405 Eurynomen præter, Thetidemque: huic debita possem
 Pro tantis utinam persolvere præmia curis.
 Excipe tu dapibus, positis fabrilibus armis
 Mox adero. Hæc fatur, vastoque ab stipite surgens
 Incudis validæ haud paribus se passibus effert.
 410 Adproperant famulæ limphas, atque ora, manusque,
 Cervices validas, hirsutaque pectora tergit,
 Induit ac tunicam, & crasso extra limina sceptro
 Prodiit accepto: ancillæ comitantur euntem
 Fictæ auro vivis similes, queis pectore mens est
 415 Docta operum, Divum munus, visque indita, voxque.
 Inque hærent lateri, vestigiaque ægra trahentem
 Sustentant. Solio tandem consedit eburno,
 Adfaturque Deam: Quidnam te insueta coegit
 Tecta diu, nostrasque Thetis contendere in ædeis?
 420 Eloquere, o mihi cunctarum veneranda Dearum.

V. 414. *Fictæ auro.* Statuas a Vulcano elaboratas innuit, quæ miro artificio movebantur *αὐτομάτα* Græci vocant, & quibus Dis vocem, ac mentem indiderint, ut statuas Pygmalionæ Venus.

Quidquid in arte mea possum pete: jussa libenter
 Exequar. Hæc Deus, hæc lacrimis Dea fatur obortis:
 Heu non cunctarum infelicioꝝ ulla Dearum
 Me fuerit, Vulcane pater, nam ex omnibus unam
 425 Equoreas inter Divas me credere Peleo,
 Mortalisque viri amplexus, thalamosque subire
 Jupiter invitam voluit: dudum ille senecta
 Confectus jacet; at nostri crevere dolores,
 Namque ex me genitum, curisque ingentibus altum
 430 Præstantem heroes inter, belloque potentem
 Ceu palmam, aut pulchro surgentem caudice florem,
 Hunc, inquam, Danais Trojana petentibus arva
 Adjeci comitem, non heu! Peleja rursus
 Tecta revisurum; at curis oppressus amaris
 435 Interea mæret, neque possum ferre dolenti
 Auxilium genitrix; pulchram nam deinde puellam
 Præmia parta manu rapuit Briseida Atrides.
 Ille furens pugna abstinuit; sed Dardanus Hector
 Ad puppeis, pelagusque actos conclusit Achivos.
 440 Pelidæ auxilium Proceres, Rexque ipse Agamemnon
 Orabat simul accumulans ingentia dona.
 Restitit immotus precibus, donisque superbus.
 At Patroclum magna Dolopum comitante caterva
 In pugnam properare jubet, suaque arma sodali
 445 Donat habere humeris. Scææque ad limina portæ
 Trojugenas repulit, Priamique in tecta ruisset.
 At furias aususque viri indignatus Apollo
 Post cladem immensam sociorum funere acerbo
 Sustulit, & magno ingentem dedit Hectori honorem
 450 Propterea supplex nunc ad tua limina veni.
 Arma rogo genitrix gnato, sua namque sodalis
 Perdidit infelix: gnati miserere dolentis.
 Hæc Dea: Vulcanus, pone hanc de pectore curam,
 Diva, inquit, lætho incolumem servare minanti
 455 Sic utinam possem, gnato ut pulcherrima possum
 Arma dare, haud hominum cuiquam concessa precanti

Dixerat, internasque iterum contendit in ædeis.
 Adproperant famuli, & bis denis follibus auras
 Excipiunt, redduntque leveis, nunc murmure vasto,
 460 Nunc leni, fluit æs rivis, aurique metallum,
 Argentumque grave, & fabrilia corripit arma.
 Ingentem informat clypeum, validumque, gravemque
 Dædaleum, quinos intexens orbibus orbis.
 Extimus, ac triplex totum quem candidus ambit
 465 Circulus, atque extra pendent argentea lora.
 Hic mare, terramque ingentem, cælumque profundum
 Finxerat Ignipotens, & magni lumina solis,
 Lunamque, & toto fulgentia sidera cælo,
 Pleiadas, Hiadasque atque auripedem Menalippem,
 470 Atque Ursam, lenti torpentia plaustra Bootes,
 Quæ circum observans convertitur Oriona
 Nec vitreis unquam Oceani submergitur undis.
 Fecerat & geminas turrilis mœnibus urbeis.
 Hic epulas inter juveni nova nupta marito
 475 Traditur: ab thalamo tædis fulgentibus ibant
 Saltantes juvenes, Hymenæum voce vocantes,
 Et cythara, & molleis biforis dat tibia cantus.
 At matres in vestibulis, innuptaque turba

V. 462. *Ingentem informat clypeum.* Hinc ortum Æneæ scutum
 a Vulcano factum Æneid. 8. Sed Æneæ clypeus adscititiis Historiæ
 Romæ ornamentis longe petitis insignitus est. At Homerus naturæ
 observator, ac Mystes, non nisi naturalia adhibet ornamenta. Hic
 & Nuptiarum solennia, & litigantium jurgias, & belli astutias, &
 pastoralis vitæ oblectamenta, ac pericula, & messorum, aratorum,
 bubulcorum, vinitorum denique gratissimos labores, & quidquid in
 cœlis, terrisque adspectu, ac recordatione jucundum est ac volupe
 ingeniosissimus Poeta commiscuit.

V. 471. *Oriona.* De Orione varia sunt Mythologorum placita.
 Vide Eustath. hic, & Virgilii interpretes, quum alibi, tum in 1.
 Æneidos.

V. 472. *Nec vitreis unquam.* Iis nimirum qui Septentrionalem
 plagam incolunt; contra vero iis, qui Australem. Unde de Lusita-
 nis Indicum mare navigantibus pulcherrime Camoens

„Vimos as Ursas a pesar de Juno
 „Banharensê nas agoas de Neptuno „

- Mirantur tacitæ . Interea clamoribus altis
 480 **Misceri**que forum , populosque coire frequenteis
 Cernere erat, namque inde viri , atque hinc ore disertio
 Testibus inductis certant : de cive perempto
 Nam mulctam impositam dudum hic solvisse canebat,
 Creditor acceptam negat , acclamabat utrique
 485 **Turba** favens , jamque huc vulgus , jam fluctuat illuc.
 Præcones sedantque animos , turbamque coercent.
 At **circo** in medio patres in sedibus altis
 Stabant , & manibus præconum scepra tenebant,
 Alterni & gravibus dirimebant jurgia dictis .
 490 **Optima** dicturo in mediis stant bina talenta .
 Urbem aliam geminæ dira obsidione premebant
 Hinc , atque hinc acies , ferroque evertere certant.
 Irruere aut subito , & prædam partier omnem,
 Congestas & opes : pueri , innuptæque puellæ,
 495 **Imbelles**que senes , trepidæque ad mœnia matres
 Stant vigiles ; olli insidias , ferrumque parabant.
 Mars in bella viris præit , & Tritonia Pallas
 Ficti auro , auratis insignes vestibus ambo ,
 Diisque pari forma , & vasta se mole ferebant .
 500 **Pone** armis populi , membrisque minoribus ibant .
 Ut ventum ad fluvium , & tacitæ loca commoda fraudi
 Qua potare greges soliti , tecti ære corusco
 Considunt : gemini ante alios specularunt ab alto
 Flexipedes siquando boves , pecudesque viderent .
 505 **Jamque** aderant per prata ; duoque armenta sequuntur
 Pastores , dulcique levant longa otia cantu .
 Olli ex insidiis subito clamore ruebant,
 Lanigerosque greges , pingui ac cervice juvencos
 Improvisi abigunt cæsis pastoribus ante .
 510 **Exemplo** hostileis pervenit clamor ad aureis .

V. 480. *Misceri que forum*. In foro , portisve urbium , publicis
 que locis judicia fieri , & sententias ferri solitas constat ex plu-
 ribus Sacræ Scripturæ locis .

- Arripiunt turbati arma , inceptumque relinquunt
 Concilium , poscunt & equos , currusque volanteis ,
 Proceduntque acies , concurritur , undique cædes ,
 Vulneraque , & sanguis , medioque in vortice Terror
 515 Cernitur , & scissa frendens Discordia palla ,
 Et Fatum exitiale , virumque hinc vulnere cæsum
 Straverat , hic alium vivum capit , inde per agros
 Hunc trahit exanimem , sanieque , & sanguine nigro
 Ora madent , crudæque manus , vestesque fluentes ,
 520 Vivorumque hominum ritu versantur in armis ,
 Atque virum exuviasque trahunt , & corpora utrinque .
 Finxerat & pinguis spatiosa novalia campi :
 Plurimus hinc , atque hinc terram findebat arator .
 Ut ventum ad metam pateram spumantis Jachi
 525 Cuique dabant , lætique Deo se ad jugera rursus
 Convertunt , terramque gravi rimantur aratro .
 Findier at tetro veras sub vomere glebas ,
 Et vero credas terras nigrescere sulco .
 At parte ex alia Cereris sata culta videres ,
 530 Messorumque manum , & curva sub falce maniplos
 Hinc recta cadere , hinc lento sub vimine cogi .
 Tresque ligatores instabant pone sequentes .
 Adproperant circum pueri , culmosque ministrant .
 Scepra tenens Rex inde silet , gaudetque tuendo .
 535 Ast alii instaurant epulas , quercuque sub alta
 Exta boum verubus torrent infixæ columnis .
 Interea cœnam agricolis , albasque farinas ,
 Alliaque uxores miscent , & rustica farra .
 Parte alia pinguis vestibat vinea colleis .
 540 Aurea , per palos , furcasque innexa bicornis
 Argento solidas , cyanique hanc fossa coercent ,
 Stanneus & circum vallus , viaque una patebat ,

V. 525. *Deo* . Pro Bacho antonomasticus , ut ibi
 ,, Munera , lætitiæque Dei .

- Uvaeque purpureis pendebat densa racemis.
 Certatim & molles pueri, blandæque puellæ
 545 Dulcia textilibus portabant munera qualis.
 In mediis cytharam plectro pulsabat eburno
 Crinitus juvenis, mulcebatque æthera cantu.
 Ast alii ingenti librabant corpora saltu
 Ad numerum, lætique canebant carmina Bacho.
 550 Fecerat atque armenta boum capita alta ferentum
 Formosasque auro ex fulvo, stannoque juvencas.
 Altisque a stabulis in pascua leta ruebant,
 Qua viridi fluvius prætexit arundine ripas,
 Vorticibusque secat rapidis, at quatuor aurei
 555 Pastores, & fida novem comitatur eunteis
 Turba canum: verum ecce duo de monte leones
 Improvisi adsunt, taurumque ex agmine primo
 Corripiunt pulchrum, ingentem: mugitibus altis
 Insonat omne nemus, sequitur juvenumque, canumque
 560 Fida cohors; olli luctantem, & torva gementem
 Dilacerant, nigrumque cruorem, & viscera lambunt.
 Pastores frustra adproperant, urgentque Molossos,
 Hique instant, fugiuntque iterum, cursantque recur-
 santque,
 Et sævit procul æthereas latratus in auras.
 565 Addidit & latîs pinguissima pascua campis,

V. 547. *Mulcebatque æthera cantu.* Homerus materiam sive argu-
 mentum cæntus assignavit, quem ad litteram sequutus Cuniclius
 pulchre transtulit.

„ In mediis cytharam pulsat puer, atque decorum

„ Voce Linum molli simul accinit „

Linus autem dicebatur Castiuncula quædam in festis ruralibus usita-
 ta, cujus item meminit Pausanias lib. 9. sicut nunc rustici nostri
 Marsilium, aut Paridem, & Viennam. Igitur sive Linus fuerit hi-
 storia Lini Apollinis filii, sive fuerint versus a Lino antiquissimo
 Poeta compositi, quum sit posita species pro genere, ad rem nihil
 refert. Generatim ergo dictum est: mulcebatque æthera cantu, &
 Crux illa investigandi quid Linus fuerit Homeri, aut belli Troiani
 tempore cani solitus Grammaticis, & insulsis Scholiatoribus reser-
 vata.

- Atque hircos, niveas & oveis, simasque capellas,
 Pastorumque casas humileis, & ovilia tecta.
 Inde choros quales Ariadnæ Dædalus ædeis
 Extulerat Gnosso in magna, qua mille viarum
 570 Flexibus ambiguis vestigia falleret error.
 Implicitique manus juvenes, mollesque puellæ
 Mille ineunt cursusque vagos, totidemque recursus.
 Linea virginibus tenui subtegmine vestis.
 Candentes tunicæ pueris, oleoque nitentes.
 575 Cingulaque ex humeris pendent argentea cuique,
 Aureus & gladius, variis at floribus illæ,
 Et viridi auratos cingebant fronde capillos.
 Inque vicem effugiunt sese, seseque sequuntur,
 Nectuntque alternos doctis ambagibus orbeis,
 580 Ut quondam Figulus jamque hinc, jamque inde rotarum
 Tentat agens orbem: stabant longo ordine circum
 Attonitæ studio ingenti matresque, virique.
 Vertice tum prono, inversisque ad sidera plantis
 Prosiliunt gemini juvenes, campoque feruntur.
 585 Extremam sed enim clypei fulgentis ad oram
 Vim magnam Oceani, & spumanteis addidit undas.
 Dein galeam efformat nitidam, flammisque vomentem.
 Surgentem & cristam capiti, & thoraca coruscum
 Sideris in morem, lentoque ocreas argento.
 590 Omnia tum Thetidi tradit, volat illa per auras
 Accipitri similis, magnumque relinquit Olympum
 Arma ferens gnato Vulcani dona parentis.

V. 568. *Quales Ariadne.* Hanc comparisonem ad ludos puero-
 rum Trojanorum explicandos adhibuit Virgilius in 5.

LIBER UNDEVIGESIMUS

ARGUMENTUM.

Armis acceptis Achilles Græcorum cætum cogit, iræ renun-
tiat, donaque sibi ab Agamemnone promissa accipit.
Cæteris Ulyssis hortatu cibum capientibus ipse abstinens
armatur, exercitumque in prælium educit. Alter equo-
rum ei interitum vaticinatur, quem increpat, & in
hostem ruit.

I Amque caput pelago attollens, lucemque se-
renam.

Puniceis invecta rotis Aurora rubebat,
Divaque Pelidæ ad puppem pervenerat altam,
Affusûque Meneiadæ, atque infanda gementem

5 Hunc reperit magna medium stipante caterva
Mœrentum comitum Thetis improvisa repentè
Adstitit, & blandis demulcet pectora dictis:
Quid juvat, o gnate, assiduo tabescere luctu?

Hunc sinito, invitus quanquam; sic numina Divum,
10 Sic Parcæ voluere, mea nunc accipe cura
Perfecta arma tibi Vulcania, splendida, nulli
Terrigenum concessa unquam. Sic fatitur, & arma
Deponit gnato coram: insonuere metalla
Horrendum pulsa, at socii obstupere paventes.

15 Arripiuntque fugam trepidi, neque tollere vultus
Audebant contra; stetit imperterritus heros,
Atque animum major subiit furor: ignea torvis
Lumina fulgebant flammis, gaudetque tuendo.
Interea, atque oculos tacitus per singula volvit

20 Dein tali adfatur dilectam voce parentem:
Humanæ non artis opus, dignumque profecto,

Parque Deo, dilecta parens: armabor in acris
Jam pugnas equidem; sed enim me cura remordet
Ne exanimum corpus, ferroque inflicta recenti
25 Vulnera putrescant. Pelei sic filius inquit,
Quem contra Thetis hæc niveis pulcherrima plantis;
Exue, gnate, metum, pone hanc de pectore curam,
Ipsa adero, nec membra modis violarier ullis
Permittam, aut sanie, & nigro putrescere tabo.
30 Quin solidum quamvis fuerint inhumata per annum
Incorrupta dabo, atque etiam servanda per ævum.
Molliaque, & nihil humanis debentia curis.
Tu propera, & ducibus Danaum, cœtuque coacto
Atridem magnum adloquere, atque in fœdera junge,
35 Irasque, & veteres animo depone furores,
Irrueque in pugnam immortalibus asper in armis.
Dixit, & insolito perfudit robore membra.
Perque cavas nareis Patroclo, perque ora jacenti
Purpureum nectar, succosque instillat odoros
40 Ambrosiæ, foret ut tabo inviolabile corpus.
Interea magnus cursabat litora Achilles
Horrendum inclamans, proceresque ciebat Achivos:
Ut vocem sensere procul, subito omnis in unum
Turba coit, quique ad naveis subsistere custos,
45 Quique gubernator solitus, dapiumque magistrî;
Et queis cura penum instruere, in certamina rursus
Intermissa diu rueret quum sævus Achilles.
Ergo omneis idem ardor agit, quin vulnere tardi
Tydides etiam, & fortis festinat Ulysses,
50 Nixus uterque hasta, pugnaque insignis uterque:
Ordinibusque sedent primis; at magnus Atrides
Ductorum ex numero sese postremus agebat
Vulnus habens, nam pugnantem percusserat olim
Ære Coon Antenorides, ferroque corusco.
55 Utque omnes aderant Danai, progressus Achilles
Constitit in mediis, fuditque has pectore voces:
Maxime Grajugenum, venisse in fœdera dudum

Amborum intererat, postquam exitialis utrique
 Incidit ira animo pulchram Briseida propter .
 60 Illa utinam infensæ telis confixa Dianæ
 Occubisset apud naveis, Lyrnessia quando
 Vastabam regna, & campos populabar opimos,
 Non tot Grajugenæ Teucrorum ultricibus armis
 Arva momordissent domiti. Exultaveris Hector,
 65 Tuque, Phrygesque tui; at Danaos reor omne per ævum
 Nostrarum memores irarum, odiique futuros.
 Mittamus tamen hæc, veterum meminisse malorum
 Quandoquidem mala jam prohibent graviora coactos.
 Indultum satis est odiis, non ira perennis
 70 Pelidem decet, æterno jam fœdere dextræ,
 Conveniantque animi, propera, atque in prælia turmas,
 Argivosque hortare duces, armabor & ipse
 Experiisque utrum totam plebs Dardana noctem
 Assideat vigil ad naveis; at poplite flexo
 75 Trojugenum quisquam solvet Diis vota libenter,
 Si Martem incolumis nostramque effugerit hastam.
 Talia Pelides, Danaï plausere frequentes,
 Quod tandem positis firmarent fœdera rixis.
 Deinde sedens ipso ab solio sic fatur Atrides,
 80 (Nam neque progressus medio stetit æquore ductor.)
 Audite heroes Danaum, gens inclyta bello,
 Murmure nec quoquam me interpellate loquentem,
 Durum etenim licet audaci, licet ore diserto.
 At populi ingentis circum stipante corona
 85 Quis dictis præbere aurem? quis dicere voce
 Audeat arata quanquam? Tete alloquar unum
 Propterea, Æacide, vos nostram accipite mentem;
 Argivum lecti proceres, linguisque favete:
 Sæpe etenim hanc nobis Danaï cecinere querelam;
 90 Sed non causa mali fuerat culpandus Atrides;
 Jupiter at, fatumque adversum, & tristis Erynais,
 Hanc mihi quæ lævam posuere in pectore mentem,
 Ut pulchram invito auferrem Briseida Achilli.

Sed quid ego facerem? Sæva omnia perficit Ate,
 95 Monstrum informe, Jovis proles, cui mille nocendi
 Notæ artes, vixque in terris vestigia signans
 Per capita alta virum volitat, tristesque volentem
 Iræque, insidiæque Deam, fraudesque sequuntur.
 Quin Patrem quandoque Jovem, cui æterna potestas
 100 Divum est, atque hominum, Junonis conjugis arte
 Deceptum implicuit, nam quum jam lucis in oras
 Thebana venturus erat Tirinthius urbe,
 Formosam & primi Alcmenam subiere dolores,
 Concilio in magno Superum sic Jupiter orsus:
 105 Audite, o quotquot cæli templa alta tenetis
 Diique, Deæque omnes, quæ sit sententia menti:
 Hac sub luce virum æthereas educet in oras
 Alma puerperiis quæ præsidet Ilithia,
 Qui populos lata circum ditio tenebit,
 110 Cunctorum de stirpe hominum, qui ex sanguine nostro
 Progeniem duxere suam. Sic Rector Olympi,
 Callida cui Juno fraudem meditata, dolosque,
 Quid nunquam eventura canens mendacia jactas?
 Eja age, jura, inquit, stygii per flumina fratris
 115 Imperio clarum, atque opibus, sceproque futurum
 Hac quemcumque die genitrix effuderit alvo
 Saturni genus, atque tua de stirpe creatum.
 Hæc soror, ignarusque doli, fraudisque latentis
 Juravit subito, heu! curis torquendus amaris.
 120 Illicet ætherei stellato ab culmine Olympi
 Quippe volans Juno Argolicam contendit in urbem;
 Qua puerum Stheneli septem jam mensibus uxor
 Gestabat gravida: hunc nono non mense peracto
 Ante diem Juno Phæbœum cernere lumen
 125 Compulit, Alcmenæ partus jamjamque propinquus.

V. 94. Perficit Ate. Monstrum ex Jove natum, fraudum ac dolorum perniciosissimum artifex. Vid. Eustath. in hunc locum.

Omnisque interea cessat dolor : at Dea fratri
 Nuntia ventura adproperat , sicque incipit ore :
 Audi hæc , summe Deum genitor , qui fulmina torques ,
 Edictus in lucem est , populos qui clarus Achivos ,
 130 Imperio premet , ac celsis dominabitur Argis ,
 Eurystheus Stheneli proles , huic sanguinis author
 Perseus , inde tuum genus est , nec dedecet ipsum
 Tantus honos . Dea sic fatur , vehemensque Tonantem
 Invasit dolor , artificem tum criminis Aten
 135 Vertice ab auricomis rapit , attollitque prehensam ,
 Horrendumque tonans jurat , non culmen Olympi ,
 Nec Divum in sedeis rediturum , & sidera monstrum ,
 Dixit , suspensamque manu , circumque rotatam
 Deficit ab coelo , illa hominum petit incita sedeis .
 140 Hinc furor , assiduusque Jovem torquebat amaror ,
 Rege sub Eurystheo duos quum mille labores
 Perferret gnatus . Moesto sic corde gemebam ,
 Frendebamque dolens , naveis quando Hector ad altas
 Agmina vastabat ferro , flammamque parabat .
 145 Verum age , præcipitem quando malus abstulit error ,
 Placabo offensum , accumulemque ingentia dona .
 Tuque exurge virum fortissime , & agmina coge ,
 Dona dabo , tibi quae hesternus promisit Ulysses .
 Aut mage , si lubet , exspecta , in certamina quanquam
 150 Festinans , picta donec de puppe ministri
 Munera lecta ferant hominum gratissima cuique .
 Rex ea , quem tali sermone adfatur Achilles :
 Inclyte Graiorum ductor , clarissime Atride ,
 Munera non equidem curo : seu tradere , ut æquum est ,
 155 Seu retinere , tuum manet , in dura arma vocamur
 Hinc subito , neque nos crudae subducere pugnae ,

V. 140. *Amaror* . Verbum antiquum ab Lucretio , & Virgilio
 usurpatum in Georgic. ibi .

„ Tristia tentantum sensu torquebit amaror .
 ubi Gellius nonnullos reprehendit legentes sensu torquebit amare .

Cunctarive decet , properandum est , restat Achillem
 Pugnantem ut videant , perdentemque agmina ferro ,
 Et virtute duces simili mirentur Achivos .
 160 Talia jactanti prudens hæc fatur Ulysses :
 At non tu , frendens quamquam , atque invictus ,
 Achilles ,
 Impastos Trojana feras in moenia Graios .
 Nam neque pugna brevis fuerit , bellator utrinque
 Quum Deus ingruerit , menteisque afflaverit ardor
 165 Martius , effusoque rubescant sanguine campi .
 Corpora sed curare jube potuque , ciboque
 Ad naveis prius , hoc robur mortalibus aegris ,
 Instauratque animos , nec enim ad Solem usque ca-
 dentem ,
 Et solidum pugnare diem fortissimis unquam
 170 Terrigenum possit , languent nam corpora sensim ,
 Destituuntque animum , potusque innata cupido ,
 Atque fames subit , & genua aegrescentia torpent ;
 At contra satur in densos ruit impiger hosteis ,
 Decertatque diem totum , neque membra labascunt ;
 175 Languescitve animus . Populos coetu ire soluto
 Propterea , dapibusque jube indulgere paratis .
 Concilium interea in medium Rex magnus Atrides
 Dona ferat , videant Danaï , tuque ipse tuendo
 Oblectes animum : simul , ut promiserat olim ,
 180 Rex juret non se amplexus petiisse puellae ,
 Aut violasse thorum , veterem tu pone dolorem ,
 Regificas interque epulas , & pocula laeta
 Foedera firmentur , ne quid tibi desit honoris .
 Æquior inde aliis eris hæc expertus , Atride ,
 185 Nec Rege indignum reputo , si laeseris ultro ,
 Offensum placere animum , donisque mereri .
 Hæc ait , Atrides effatur talibus heros :
 Recta quidem , Laertiade , & gratissima nobis
 Singula dixisti : jurabo , & (Jupiter o me
 190 Sospitet) haud falsum jurabo . Vos sed Achivum

Hic lecti proceres, Pelideque ipse, manete;
 Ab ratibus donec ducantur munera nostris,
 Riteque confectis ineamus foedera sacris.
 Tu, Laertiade, lectos ex agmine Graium
 195 Coge viros atque ab nostris huc puppibus affer
 Munera promissa, & praestanteis ore puellas,
 Atque aprum Patrique Jovi, Phaeboque sacrandum
 Taltybius paret actutum. Sic fatur Atrides,
 At Peleo satus: haec, Danaum clarissime ductor,
 200 Procuranda alias, posito quum Marte quiescant
 Tantisper Danai, nostroque in pectore tantus
 Mitescat furor: exanimis nunc aere cruento
 Ecce jacent socij, Hectoreis quos Jupiter armis
 Abstulit. Argivas urgete in prandia turmas.
 205 Per me equidem impasti, jejuni que arma capessant
 Protinus; occiduas & quum Sol viseret undas
 In coenam hortarer dextris victricibus ultos
 Duram ignominiam, & charorum funera acerba.
 Ante quidem non ipse dapeis, non pocula labris
 210 Admoveam, infelix tentoria ad alta sodalis
 Dum jacet exanimis telo confossus acuto,
 Conversusque in vestibulum, moestissima circum
 Myrmidonum quem turba gemit, defletque peremptum.
 Pocula nec mihi sunt, aut grata obsonia curae;
 215 Sed sanguis, caedesque virum, gemitusque cadentum.
 Dixerat haec, Laertiades cui talibus infit:
 O Peleo sate, cunctorum fortissime Graium,
 Marte quidem, & magno longe mihi robore praestas:
 At me fecit enim rerum experientia doctum,
 220 Prudentemque magis, nam te provector annis.
 Propterea nostris facilem da hortatibus aurem.
 Pugnarum, caedisque statim fastidia mentis,
 Et satias subit: in terram falx aerea Martis

V. 223. Et satias subit. Satias positum pro satietas, quod car-
 mini incommodum. Exemplum habes apud Lucretium.

Quippe parum messis; stipulae sed fundit nanis
 225 Immensam segetem, postquam inclinaverit aureas
 Aethereus lanceis genitor, pugnae arbiter aequus.
 At non ventre quidem mors est lugenda cadentum.
 Omnibus innumeri sternuntur namque diebus.
 Quando ergo ab lacrimis reliqui, luctuque quiescent?
 230 Occisis volo ut extremi solvantur honores;
 Sed patienti animo, sed certo limite luctus.
 Una dies lacrimis satis est: Martique cruento,
 Qui super, & pugnae fuerint, meminisse necesse est
 Potus, atque cibi, induti ut fulgentibus armis
 235 Acrius irruere, atque hosteis invadere ferro
 Possimus. Ferte haec, Danai, neque jussa suorum
 Quisque ducum expectans naveis cunctetur ad altas,
 Nam magni steterint olli nova jussa; sed omnes
 Egressi simul Iliacos properemus in hosteis.
 240 Haec ait, & comites gnatos sibi Nestoris ambos,
 Phylidemque Megeta, Thoantemque, & Melanippum
 Et Criontiadem Lycomedea, Merionemque
 Seligit, atque alta in tentoria pergit Atridae.
 Tunc dicto citius fulgenteis aere corusco
 245 Ingenteis tripodas septem, pulchrosque lebetas
 Bis denos, & cornipedum duodena comantum
 Corpora promissa, & septem roseo ore puellas,
 Octavamque ipsam pulchram Briseida ducunt.
 Ipse praeit Laertiades, appensaque portat
 250 Dena talenta auri; sed caetera dona ferebant
 Argivum juvenes reliqui, Danaumque frequentum
 Concilio coram exponunt, tum surgit Atrides,
 Talthybiusque aderat Regi, vocemque canoram, &
 Ora Deo similis, manibusque tenebat ad aram
 255 Setigeræ factum suis: huic Rex tempora primum
 Summa notat cultro, magni quem semper ab ensis
 Vagina appensum simileis gestabat in usus,
 Primitiaque Jovis sacravit rite parenti.
 Turba sedet circum tacita, auscultatque loquentem.

260 Ille autem cum voce manus ad sidera tendens
 Conspectu in medio procerum sic ore precatur:
 Esto, Deum genitor, testis magne, optime, summe,
 Tuque parens Tellus, Solque, & quae Tartara Divae
 Nigra tenent, ubi falsa luunt periuria sotes:
 265 Non ego pulchricomae amplexus Briseidis unquam
 Quaesivi, iniecive manum; intactamque puellam
 Restituo, tradoque mea in tentoria qualem
 Acepi quondam; quod si mendacia testor,
 Numina me tot saeva premant justissima poenis,
 270 Perjuros quotquot torquent tellure sub ima.
 Dixerat, atque suis jugulum saevo abscondit aere,
 Taltybiusque manu valida per inane rotatum
 Piscibus in predam aequoreas projecit in undas.
 Argivosque inter medius sic fatur Achilles:
 275 Jupiter omnipotens, o quot mortalibus infers
 Aërumnas, pater! haud etenim Briseida pulchram
 Ab ratibus me invito unquam abduxisset Atrides,
 Movissetque animum dictis; sed Jupiter armis
 Teucrorum domitos voluit tot sternere Graios.
 280 Nunc epulas properate, viri, Martemque parate.
 Talia Pelides fatur, coetumque resolvit.
 Quisque suas celer ad naveis dispergitur inde,
 Donaque Mirmidones tentoria ad alta ferebant.
 Magnanimi Aëcidae, pictisque sedilibus omneis
 285 Veste locant nitida, insigneisque decore puellas.
 At famuli aripedes plena ad praesepia ducunt.
 Tum pulchrae similis Veneri Briseis, ut aere
 Confossum Patroclum vidit, lectoque jacentem
 Corruit, inque haerens lacrimis rigat ora profusis
 290 Passa comam, laniansque genas, & pectus honestum,
 Cervicemque manu roseam, atque haec talia fletu
 Interrupta dabat: Vivum te in puppe reliqui
 Hinc digressa, Menoetiade charissime, nunc heu
 Exanimem adspicio, & lacerum crudeliter artus.
 295 Ut mala me connexa malis urgentque, premuntque!

Namque virum, cui me chari junxere parentes
 Vidi equidem crudo trajectum pectora ferro
 Ante urbem patriam, charaque ex matre creatos,
 Tergeminos fratres, quos sors tulit aspera belli
 300 Tu tamen ingenteis miseræ lenire dolores
 Tentabas, patris quondam quum regna Mynetis
 Verteret, atque virum laetho daret asper Achilles,
 Pollicitus thalamumque ducis, primosque hymenaeos,
 Regnaque Mirmidonum, & laetae convivium gentis.
 305 Propterea te flere jubat, semperque juvabit,
 Optime Grajugenum, fuerit dum vita superstes.
 Talia fundebat lacrimans, planctumque sequutae
 Ingemuere aliae, Patrocli non fata puellae.
 Quaeque suas sed enim volvens sub pectore curas.
 310 Pelidem interea proceres ad prandia certant
 Cogere, nec dictis, precibus neque mobilis ullis:
 Ast ego, si qua meae tangit vos cura salutis,
 Deprecor, obtestorque, dapeis ne, aut pocula nobis
 Consulite, aut memorate, viri, dolor intimus urget,
 315 Sustineam Nerei donec Sol regna revisat.
 Haec ait, abscedunt propria in tentoria quisque
 Atridas praeter geminos, Laerteque natum.
 Restitit & Nestor, Phaenixque agitator equorum,
 Et Cretae Idmoneus rector, varioque levabant
 320 Moerentem sermone animum; nec laetior inde
 Martem ardet, caedeisque virum, fuseumque cruorem.
 Suspiratque memor crebro, adfaturque jacentem:
 Saepe mihi quondam ad puppem, miserande sodalis,
 Sollicitus, properansque dapeis apponere mensis
 Et potum solitus, si quando in praelia Graium
 325 Irrueret festina cohors Phrygia agmina contra.
 At nunc ipse jaces: expers potusque, cibique
 Ille tuus dolet interea, & tristatur Achilles.
 Nam mihi non gravius quicquam, non durius unquam
 Contigerit, non si Pelei genitoris acerbum
 330 Audirem fatum, qui charae prolis amore

- Nunc Phtia in patria lachrimas effundit inaneis;
 Tyndaridem inuisam propter, dum Pergama circum
 Bella gero in Priamum natalibus exul ab oris.
 Non si fata Neoptoleum mihi saeva tulissent,
 335 Qui Scirum ad pinguem tectis adolescit in altis,
 Si modo spirat adhuc, & coeli pascitur aura.
 Nam casurum equidem Phrygio me in litore solum
 Credideram demens, & te super inde futurum,
 Qui patrias iterum in sedeis, Phtiamque reversus
 340 Ab Scyro aveheres multo cum remige gnatum,
 Et rerum ignaro monstrares singula Tute,
 Arvaeque, servosque; & famulas, gazamque repostam,
 Nam Peleum interiisse reor, tristive senecta
 Vix vitam trahere inuisam, semperque paventem
 345 Vulneret occisi gnati ne nuntius aureis.
 Talia flens memorat, Danaï adgemuere, parentum
 Quisque memor, charaeque domus, patriaeque relictæ,
 Lugentisque Deum genitor miseratus ab alto est,
 Palladaque adstantem adloquitur sic ore sereno;
 350 Tantane te chari ceperunt taedia Achillis,
 Armipotens? fortemque virum sic deseris usque?
 Namque ante ille rateis luget miserandus Achivas
 Occisum comitem reliqui per castra paratis
 Indulgent epulis proceres; potusque, cibique
 355 Immemor ille gemit, propera, atque in pectora nectar,
 Ambrosiamque infunde viro, ne in bella ruentem
 Dura fames premat, & potus malesuada cupido.
 Hæc ait, optantemque ultro dicto impulit, harpæ
 Tum similis patulasque alas, vocemque canoram
 360 Desilit ab coelo. Jamque in certamina turmae
 Armantur Danaum, nectarque in pectora Pallas,
 Ambrosium & succum moerenti instillat Achilli,
 Ne importuna fames languentis occupet artus.
 Dein patris aeternas iterum contendit in aedeis.
 365 Grajugenæ interea ratibus funduntur ab altis,
 Ab Jove ceu quondam in terras nivis acta per auras

- Densa cadunt glomera, & Boreae vis maxima saevit.
 Sic crebrae ab ratibus galeae, cristaeque comantes,
 Thoracesque cavi, clypeique umbone corusci,
 370 Fraxineaeque hastæ totis densantur in agris.
 Nubilaque, & cælum immensum, tellusque renidet
 Alma procul, pulsuque pedum tremefacta remugit.
 Ipse inter medios rutilis accingitur armis
 Pelides, frendentque gravi cum murmure dentes.
 375 Ardescuntque oculi flammis, praecordiaque intus
 Ira agitat, mixtusque dolor, tum dona parentis
 Vulcani suris ocreas primum aptat ahenas,
 Plurima quas mordens argentea fibula nectit.
 Pectora dein circum squammis auroque rigentem
 380 Loricam, & clavis distinctum accingitur ensem
 Fulmineumque, gravemque humeris, dein corripit
 orbem
 Ingentis clypei rutilo procul aere micantem,
 Plena velut Luna, aut deserto in culmine montis
 Qualis flamma rubet findentibus aequora nautis
 385 Nocte intempesta; ast olli jactante procella
 Ab charis procul accelerant, pontoque feruntur,
 Talis ab Æacidæ clypeo petit aethera fulgor.
 Hinc galeam capiti flammantem, & sideris instar
 Fulgentem induitur, super aurea crista tremendum,
 390 Vulcani artificis labor, alto ab vertice nutat.
 Crebraque vertebat sese, ac tentabat in armis,
 Congruerentne sibi, membris satis apta movendis.
 Alarumque instar magnarum in proelia Regem
 Ferre videbantur, totoque attollere campo.
 395 Deinde hastam rapit ingentem, validamque gravemque,
 Quam non ductorum quisquam torqueret Achivum
 Pelidem praeter mortali haud matre creatum.

V. 383. *Plena velut Luna.* Hanc similitudinem præ oculis habuisse credo Virgilium in 3, quum de Cyclopiis oculo:
 „ Argolici clypeo, aut Phæbæe lampadis instar „

- Hanc Peleo Chiron dederat, quae fraxinus olim
 Pelias alticomo surgebat vertice ad auras.
- 400 Quot mox illa viris mortem allatura cruentam!
 Automedon bijugos properans, atque Alcymus una
 Curribus aptabant, & lora jugalia circum
 Aurea tendebant, froenabantque ora lupatis.
 Ipse manu scuticam, & pictas moderatur habenas
- 405 Automedon; dein cristatus conscendit Achilles,
 Sol veluti, in pulcris collucens aureus armis,
 Et bijuges torva adloquitur sic voce paternos:
 O Balie, & Xanthe, auricomae stirps magna Podarges
 Videritis saluum aurigam qua ex Marte cruento
- 410 Arte, viaque iterum tentoria ad alta feratis,
 Nec Patroclum veluti stratum me linquite campo.
 Huic tunc Xanthus equus (namque olli in pectore vocem
 Indiderat Juno) tali sermone profatur;
 Formosumque caput, demissaque tota loquenti
- 415 Circumfusa juba in terram ab cervice pependit.
 Te nunc incolumem, Pelide, in castra feremus;
 Sed tibi jam postrema dies atra imminet umbra;
 Nec nos causa mali; sed tristia fata, Deusque.
 Nam neque segnitiam ob nostram Phryges arma tu-
 lerunt.
- 420 Ex humeris Patroclo: fortissimus ille Deorum
 Prostravit primam ante aciem, Latonia proles.
 At nos non madidis praeverterit ocyor alis
 Insignis Zephyrus, quo non velocius illum
 Ventorum genus: Iliacis quin te quoque campis
- 425 Fata manent paria, & Divum inviolabilis ordo.
 Vix ea, quum vocem Eumenides pressere loquentis.
 Talia cui contra vomit indignatus Achilles:
 Xante, quid insolita fatum mihi voce minaris?

V. 412. Huic tunc Xanthus equus. Qui equum loquentem apud
 Homerum ridet, curnon Celeno volucrem vaticinantem ridet in 3.
 Æneidos?

- Haud etenim te sancta decent oracula vatem.
 430 Atque mihi procul ab charo genitore cadendum
 Novi equidem; sed non Phrygias turbare catervas
 Cessabo interea, & sceleratam sternere gentem.
 Haec ait, horrendumque tonans per plana citatos
 Urget equos, campoque volans se immittit aperto.

LIBER VIGESIMUS.

ARGUMENTUM.

*Jovis jussu Dii Græcis, Trojanisque, ut cuique libitum, auxi-
 liantur. Æneam ex congressu Achillis servat Neptunus
 nebula tectum. Achilles, quum alios, tum Priami filium
 Polydorum interficit, deinde in Hectorem ruit, qui tamen
 favente Apolline ipsi subducitur, Trojanos reliquos, plu-
 ribus occisis, fugat.*

- Ic te, gnate Dea, circum toto horrida campo
 Agmina funduntur, properantque in prælia
 Grajum,
 Inde ruunt Teucrorum acies de colle propin-
 quo
 Interea Themidem rector jubet ætheris alti
 5 Sideram in sedem immortalis cogere Divos.
 Illa volans, cœlumque ingens, terrasque peragrat.
 Undique conveniunt superi, parentque vocanti,
 Diique, Deæque omnes fluviorum, & numina ponti
 Oceanum præter, nemorum quæque ardua Nymphæ,
 10 Fonteis, quæque tenent liquidos, herbosaque prata.
 Considunt tectis, & picta sedilia complent,
 Plurima quæ magna genitori Mulciber arte
 Fecerat auratis inter distincta columnis.
 Venerat & Jovis imperiis excitus ab undis
 15 Neptunus, mediisque sedens sic farier orsus;

- Hanc Peleo Chiron dederat, quae fraxinus olim
 Pelias alticomo surgebat vertice ad auras.
- 400 Quot mox illa viris mortem allatura cruentam!
 Automedon bijugos properans, atque Alcymus una
 Curribus aptabant, & lora jugalia circum
 Aurea tendebant, froenabantque ora lupatis.
 Ipse manu scuticam, & pictas moderatur habenas
- 405 Automedon; dein cristatus conscendit Achilles,
 Sol veluti, in pulcris collucens aureus armis,
 Et bijuges torva adloquitur sic voce paternos:
 O Balie, & Xanthe, auricomae stirps magna Podarges
 Videritis saluum aurigam qua ex Marte cruento
- 410 Arte, viaque iterum tentoria ad alta feratis,
 Nec Patroclum veluti stratum me linquite campo.
 Huic tunc Xanthus equus (namque olli in pectore vocem
 Indiderat Juno) tali sermone profatur;
 Formosumque caput, demissaque tota loquenti
- 415 Circumfusa juba in terram ab cervice pependit.
 Te nunc incolumem, Pelide, in castra feremus;
 Sed tibi jam postrema dies atra imminet umbra;
 Nec nos causa mali; sed tristia fata, Deusque.
 Nam neque segnitiam ob nostram Phryges arma tu-
 lerunt.
- 420 Ex humeris Patroclo: fortissimus ille Deorum
 Prostravit primam ante aciem, Latonia proles.
 At nos non madidis praeverterit ocyor alis
 Insignis Zephyrus, quo non velocius illum
 Ventorum genus: Iliacis quin te quoque campis
- 425 Fata manent paria, & Divum inviolabilis ordo.
 Vix ea, quum vocem Eumenides pressere loquentis.
 Talia cui contra vomit indignatus Achilles:
 Xante, quid insolita fatum mihi voce minaris?

V. 412. Huic tunc Xanthus equus. Qui equum loquentem apud
 Homerum ridet, curnon Celeno volucrem vaticinantem ridet in 3.
 Aeneidos?

- Haud etenim te sancta decent oracula vatem.
 430 Atque mihi procul ab charo genitore cadendum
 Novi equidem; sed non Phrygias turbare catervas
 Cessabo interea, & sceleratam sternere gentem.
 Haec ait, horrendumque tonans per plana citatos
 Urget equos, campoque volans se immittit aperto.

LIBER VIGESIMUS.

ARGUMENTUM.

*Jovis jussu Dii Græcis, Trojanisque, ut cuique libitum, auxi-
 liantur. Aeneam ex congressu Achillis servat Neptunus
 nebula tectum. Achilles, quum alios, tum Priami filium
 Polydorum interficit, deinde in Hectorem ruit, qui tamen
 favente Apolline ipsi subducitur, Trojanos reliquos, plu-
 ribus occisis, fugat.*

- Ic te, gnate Dea, circum toto horrida campo
 Agmina funduntur, properantque in praelia
 Grajum,
 Inde ruunt Teucrorum acies de colle propin-
 quo
 Interea Themidem rector jubet ætheris alti
 5 Sideram in sedem immortalis cogere Divos.
 Illa volans, cœlumque ingens, terrasque peragrat.
 Undique conveniunt superi, parentque vocanti,
 Diique, Deæque omnes fluviorum, & numina ponti
 Oceanum præter, nemorum quæque ardua Nymphæ,
 10 Fonteis, quæque tenent liquidos, herbosaque prata.
 Considunt tectis, & picta sedilia complent,
 Plurima quæ magna genitori Mulciber arte
 Fecerat auratis inter distincta columnis.
 Venerat & Jovis imperiis excitus ab undis
 15 Neptunus, mediisque sedens sic farier orsus;

Jupitar eccurnam Superos in tecta vocasti?
 Teucrorumne iterum, ac Danaum de rebus agendum?
 Ferme equidem video truculentum fervere Martem.
 Olli tum genitor, nutu qui nubila cogit.
 20 Nosti, frater, ait, nec opus jam dicere plura,
 Nam vertenda licet, miserorque, & Pergama curo.
 Ipse sedens procul ætherei de culmine Olympi
 Armaque, pugnarumque viceis, stragemque serenûs
 Conspectam, vos in medias contendite turbas.
 25 Auxilium dare Trojugenis, Danaisve comatis
 Nil veto, suaderem potius, namque illicet unus
 Agmina tota Phrygum insiliens turbarit Achilles.
 Scilicet adspectum non substitinere furentis
 Ad naveis nuper; rabido nunc ille dolore
 30 Percitus, armatusque altis conscenderit arceis,
 Verterit & Priami fati nolentibus urbem.
 Hæc ait, atque odiis Divi exarsere cruentis,
 Illicet in pugnas animis discordibus inde
 Adproperant. Juno ad naveis contendit Achivas,
 35 Undarumque potens Neptunus, & effera Pallas.
 Mercuriusque, & Vulcanus; prudentibus ille
 Consiliis bonus, at dextra præstantior alter
 Ægra trahens quanquam invalidis vestigia plantis,
 Mars Teucris favet, & crineis intonsus Apollo,
 40 Et Charitum Cytherea comes, jaculisque Diana,
 Insignisque arcu, & genetrix Latona Dianæ,
 Et Xanthus pater. Ac turmis dum numina longe
 Magna aberant, animis pubes Argiva tumebat
 Pelidem adspectans præeuntem, armisque furentem;
 45 Teucrorum contra gelidos tremor occupat artus,
 Ut faciem ducis invisam, splendentiaque arma

V. 26. *Suaderem potius.* Putidiusculum hoc, & quæ sequitur Divorum, hinc Græcis, hinc Trojanis faventium discordia. Hæc tamen non hominis, sed falsæ religionis vitio tribuenda. Putidiora adhuc, & quæ vix legi possunt, quæ in sequenti libro habentur, ut notavimus.

Conspexere procul; sed postquam gramine toto
 Miscuerat se turba Deum mortalibus armis,
 Tum vero exoritur pugnae insatiabilis ardor.
 50 Jamque super muro, atque altæ de margine fossæ,
 Litore jam super horrisono Tritonia Pallas
 Æratam intendit vocem; Mars ferreus atro
 Hinc nimbo similis turris nunc culmine ab alto;
 Nunc rapidum propter Simoenta, per ardua cursans
 55 Culmina, colleisque, ingenti clamore catervas
 Dardanidum ciet in pugnam: furit undique ferri
 Perniciosus amor, sitis atque infanda cruoris.
 Tum Superum pater horrendum tonat æthere ab alto;
 At terram immensam, montanaque culmina sub
 60 Neptunus quatit, abque imis radicibus Ida,
 Verticibusque tremit, Teucrorumque ardua tecta,
 Argivumque rates, tum vero exterritus, amens,
 Tartareus Pluto ab solio se corripit alto
 Exclamans, pontum, totasque dehiscere terras:
 65 Exosasque ratus Diis, & mortalibus umbras,
 Et loca senta situ, ac Superis metuenda refusum
 Admissura diem, & pertæsi lumina Phæbi.
 Tanto Coelicolæ in pugnam clamore ruebant.
 Neptunum contra arcitenens pugnabat Apollo.
 70 At Marti sese opposuit Tritonia Pallas:
 Obvia Junoni ingreditur soror aspera Phæbi,
 Venatrix arcumque gerens, gravidamque pharetram.
 Mulciber hinc, illinc rapidi stat vorticis amnis,
 Quem Xanthû Superi; ast homines dixere Scamandrum
 75 Diique Deos contra furiis ingentibus ibant.
 Hectora Priamidem sed enim fremebundus Achilles
 Gramine vestigat toto, quem sanguine fuso

Ver. 59. *At terram immensam.* Unde Neptunus *Ἐννοσίγαιος* terra quassator dicitur. Sublimem hanc imaginem multum commendavit Longinus, qua nulla quidem sublimior in profanis verbis invenitur.

Inferias Patroclo, ac poscentibus immolet umbris.
 Ast ipsum contra Æneam instigabat Apollo
 80 Priamidae incessum, referensque Lycaonis ora,
 Inspiratque animos, acuitque his pectora dictis:
 Dux Anchisiade, quo jam fiducia cessit,
 Jactatque minæ, queis te inter pocula, iturum
 Pelidem armatum contra tumido ore canebas?
 85 Hæc ait, Æneas tali tum voce loquutus;
 Quid repetens promissa memor me opponere Achilli
 Invitam cogis? Stetimus tela aspera contra.
 Contulimusque manum quondam, quum Pedason altam,
 Lyrnessique arcem, & campos vastabat opimos,
 90 Idæumque jugum, armentis hue victor abactis,
 Et gregibus patriis: tum me nisi Jupiter ipse
 Servasset roburque addens, genibusque vigorem
 Pelidæ ferro jacuissem, vique Minervæ,
 Quæ Regem antevolans Leleges, Teucrosque jubebat
 95 Sternere palanteis: hominum non ullus Achillem
 Propterea steterit contra, namque æthere ab alto
 Semper adest Deus, avertitque ab corpore tela;
 At contorta manu nunquam sine sanguine fuso
 Evolat hasta viro: Quod si Deus arma paranti
 100 Afforet Æneæ, & lanceis suspenderet æquas,
 Auderem, quanquam se corpore jactet ahenò
 Hæc Anchisades; contra sic fatur Apollo:
 Tu quoque Cœlicolas flectas in vota precando,
 Quandoquidem Veneris de sanguine diceris ortus;
 105 Inferiore Dea genitus nam fertur Achilles:
 Illa Jovis genus; hæc contra sene nata marino est.
 Surge, age, gnate Dea, ferroque invade corusco
 Impavidus furias, & verba minacia contra.
 Dixit & insueto perfudit robore membra,
 110 Primoresque inter squammis ruit asper ahenis.
 Consilium sed enim Juno, mentemque ruentis
 Agnoscens: his ad Divos sermonibus usa est:
 Neptune armipotens, tuque, o Tritonia virgo,

Accipite hæc animis: Æneam instigat Apollo
 115 Pelidem contra. Nobis aut vertere retro (Achilli,
 Certandum est; nostrum aut quisquam magno adsit
 Inspiretque animum: primis, summisque Deorum
 Se charum agnoscat, stultos, sensuque carenteis
 Trojugenum proceres, qui debita mœnia flammis
 120 Fata Deum contra ferro defendere certant.
 Propterea in pugnam ab cœlo descendimus alto,
 Ne quid Teucrorum infestis patiatur ab armis,
 Nunc, inquam, sed deinde tamen quæ tristia cumque
 Nascenti Eumenides neverunt fila sorores
 125 Pertulerit; sciat hæc Divum sed voce necesse est,
 Æacides ne insueta sibi improvisa repente,
 Atque horrenda Deum miseris mortalibus ora
 Extimeat pavidus medio in discrimine pugne.
 Tum frater: Ne sævi, inquit, Saturnia Juno,
 130 Nec decet; at Divum in sese convertere dextras
 Non equidem vellem nobis authoribus unquam
 Qui reliquis longe præstamus robore, & armis.
 Quin potius procul a strepitu speculemur, & agro.
 Prælia linquamus miseris mortalibus; at si
 135 Mars pugnam incipiat, pharetrave insignis Apollo,
 Pelidem aut pugnare vetent, contra ibimus ipsi,
 Ab campisque, reor, confestim culmina Olympi
 Summa petent dextra domiti, & fulgentibus hastis.
 Sic fatus præit in murum, quem cæsia Pallas
 140 Amphitruoniadæ, & Teucri exstruxere præaltum,
 Ut monstrum effugiens posset vitare marinum,
 Quum premeret cursu, rueretque ab litore in agros.
 Illic Neptunus, Diique insedere repositi,
 Nube humeros circum, & densa caligine tecti.
 145 Collibus at reliqui oppositaque in parte sedebant.®

V. 140. Amphitruoniada. De hoc Herculis facinore, Hesione,
 Laomedontis filia, & marino monstro vide Ovidium lib. Metamor-
 phos. II. fab. 7.

Te circum, Phœbe arcitenens, Martemque furentem,
 Plurimaque hinc illinc vario sermone serebant,
 Aggredier sed enim pugnam cunctantur utrique,
 Jupiter irritatque animos, dictisque lacessit.
 150 Interea cœnsant se acies, fulgentibus ardent
 Arva armis, pulsuque pedum tremit excita tellus,
 Atque virum clamor, fremitusque ardescit equorum.
 Hinc Anchisiades, ruit hinc galeatus Achilles
 Adversi campo, longumque hastile coruscans
 155 Advolat Eneas prior, atque ad pectora ahenum
 Pretendit clypeum, capiti tremit ærea cassis,
 Dein ruit Æacides vesani more leonis
 Oppida quem contra, & duri glomerantur agrestes,
 Ille quidem lentus graditur, temnitque; sed hasta
 160 Percussus semel, horret hians, iraque superbus
 Contorquet sese, spumis simul ora madescunt,
 Atque urget sese in pugnam, & latera ardua cauda
 Verberat, impavidusque ruit per tela, per enseis
 Torva tuens, cadere, aut turbam perrumpere certus,
 165 Sic Anchisiadæ adversus tendebat Achilles.
 Et prope: Quid præter tantum Phrygia agmina vectus
 Antevolans, ait, Enea? Num cernere ferro
 Mecum audes, Priami sperans dominarier arce?
 At non, me quanquam domito, tibi debita gnatis
 170 Sceptra dabit rerum gnarus, prudensque futuri
 Laomedontiades. Cererine, aut pinguis Baccho
 Jugera polliciti Troes, si victor Achillem
 Straveris? at non usque adeo imprudensque, rudisque es.
 Jam te equidem quondam pascentem armenta fugavi
 175 Culmine ab Idæo. (meministin?) oraque numquam
 Vertebras properante fuga, Lyrnessia donec
 Mœnia perventum; tamen hæc victricibus armis
 Everti Jovis auspiciis, glaucæque Minervæ
 Matribus abductis, opibusque; at Jupiter hinc te
 180 Servavit, Divumque alii, nec rursus opinor
 Audentem servare volent, miscere tuorum

Turmis propterea, nec Achillem Marte lacesse.
 Stultos facta docent, prudens cavet ante futura.
 Olli Anchisiades: Quid me, fortissime tentas,
 185 Ceu puerum, terrere minis? Convicia pronum est
 Cuique loqui: genus amborum sat novimus ambo
 Edocti fama, nec enim patrum ora tueri
 Amborum ambobus licuit; tibi Nympha marina est
 Ex Peleo genitrix, nobis est sanguinis author
 190 Anchises, Venus & mater, nunc funera gnati
 Alterutris ploranda manent, puerilia namque
 Praelia non reor, & nullo dirimenda cruore.
 Quod si audire vacat terras quae nota per omnes:
 Dardanus ab Jove Dardaniam prior extulit urbem,
 195 Nam nec adhuc Phrygio stabant sacra Pergama campo,
 Irriguas tantum vallis, imasque colebant
 Radices Idæ: Hic opibus clarissimus ille
 Ortus Erichtonius, ter cui millena per agros
 Corpora foetarum fuerant pulcherrima equarum.
 200 His Boreas magno pascentum illectus amore
 Permiscet sese cervicem indutus equinam,
 Undantemque jubam. Bis sex hinc venit equarum
 Eximium genus, & rapidis velocius Euris.
 Quaelibet intactae segetis per summa volaret
 205 Culmina, nec teneras cursu laesisset aristas,
 Vel mare per medium fluctu suspensa tumentis
 Ferret iter, celeres nec tingeret aequore plantas.
 Trois Erichthonius genitor, cui mascula proles
 Ilusque, Assaracusque ingens, & Diis Ganymedes
 210 Par forma, atque hominum roseo pulcherrimus ore,
 Pocula quem Patri mixturum ad sidera quondam

V. 198. *Ortus Erichtonius*. Fuit & alius Atheniensium Rex, sed illum Homerus non Erichtronium, sed Erechreum vocavit in 2. Iliad.
 V. 204. *Qualibet*. Quatuor hos versus hinc transtulit Virgilius ad celeritatem Camillæ commendandam in 7. Aeneid.

V. 209. *Ganymedes*. De hujus raptu vid. interpretes Virgillii ad 5. Aeneides.

- Dii rapuere. Ilus clarum dein Laomedonta,
Tithonum hic, Priamumque senem, Lampumque
creavit,
Et Clytium, atque insignem Hicetaona, Martis a-
lumnum,
- 215 Assaracusque Capin, Capis Anchisem, hocque parente
Natus ego; Rege ex Priamo satus inclytus Hector.
Hoc genus est mihi; sed vireis, & robur in armis
Jupiter, ut libitum tribuit mortalibus; ipse
Omnipotens solus, Divumque, hominumque repertor.
- 220 Haec alias tamen; armatis non ore, sed hasta
Certandum est, hominum nam lingua volubilis usque,
Verborumque patet late seges, inde vicissim
Qualem protuleris sermonem, audiveris ipse.
Sed quid anus veluti dictis certare necesse est?
- 225 Quae medio seu vera foro, seu falsa (furentis
Namque animos ira excoecat) convicia jactant.
At non me dictis, sed ferro avertere tenta,
Si potes, audendum jamque, experiundaque dextra est.
Dixit, & in clypeum ferratam conjicit hastam
- 230 Terribilem, visu horrendum, sonat aereus umbo,
Quem dextra Aecides submotum ab corpore longe
Protendit, veritus densos ne abrumperet orbis
Telum Anchisiadae, Divum dona inclita demens
Posse ratus mortali hominum diffindier ictu.
- 235 Bina etenim scuti perrupit tegmina cuspis,
Trinaque erant frangenda super, namque aerea bina
Fecerat Ignipotens, totidemque stannea supra,
Postremamque auro ex fulvo. Dein surgit in hastam
Fervidus Aecides, clypeiique hostilis ad oram
- 240 Extremam, qua terga boum, tenuissimaque aera
Pelias irrupit totum cita fraxinus orbem.
Subsidet Aeneas, scutumque ab corpore longe
Sublatum tenet attonitus, volat hasta supernè,
Tellurique infixam tremit, tum constitit heros,
- 245 Ac telum prope respiciens perterritus haesit.

- Advolat Aecides clamans stricto ocyus ense.
Trojus Aeneas ingenti pondere saxum
Corripit: haud illud gemini ab tellure tulissent
Florentum juvenum, praesens quos parturit aetas.
- 250 Et saxo clypeum aeratum, galeamve ruentis
Tunderet incassum, Pelidaeque ipse jaceret
Vi domitus, nisi Neptunus miseratus ab alto
Adstanteis tali Divos sermone cieret:
O Superi, Aeneae miseret, qui ingentis Achillei
- 255 Sub ferro cadet actutum, promissa sequutus,
Dictaque Pæbæa. Infelix: Anne auspice laethum
Vitaret Phæbo? Sed cur nil tale merentem
Fata premant: aliis jam dudum debita Teucris?
Soepe quidem nostris gratissima munera templis
- 260 Ille offert, agite, & fato eripiamus acerbo.
Jupiter ab saevo simul indignetur Achille
Occisum Aeneam, genus atque extinguiet omne
Dardanidum, patri charus nam Dardanus ipsi
Terrigenas inter mortali ex matre creatos
- 265 Ab sese, Priami ac sobolem Saturnius odit;
Sed domus Aeneae dominabitur inclyta Teucris;
Et gnati gnatorum, & qui nascentur ab illis.
Haec Deus, at Juno: Aeneam clarumque, piumque

V. 248. *Haud illud.* De priscorum hominum proceritate, & viribus vide Plinium, Solinum, Huetium, & Aug. de Civ. Dei lib. 15, ubi Virgillii locum in 12, & Homerum citat, quorum imitationem in Alexandriade, uti palmarem in Philosophia errorem quidam reprehendit.

V. 266. *Sed domus Aeneae.* Quod Virg. ampliavit in 3.
„ Hic domus Aeneae cunctis dominabitur oris.
„ Et gnati gnatorum &c. „

quasi Homerus πάντας non Τρώας scripserit, quod non nullis in codicibus legitur, & Spondanus aliis judicandum reliquit. Similis predictio habetur etiam in Hymno Veneris sive is Homeri sit, sive Poetae alterius. Ingenium certe, & stylus Homerum non dedecet. Sunt qui hoc loco innixi adventum Aeneae in Italiam fabulis adnumerent.

- Perdere, seu servare voles, tute ipse videto.
 270 Namque ego, Pallasque auxilium juravimus olim
 Nulli allaturas Teucrorum, Pergama quamquam
 Grajugenum ruerent ultricibus eruta flammis.
 His Deus auditis properat, pugnasque per acreis,
 Stridenteisque hastas, stabant qua Trojus heros,
 275 Pelidesque furens, densamque huic lumina circum
 Affundit nebulam genitor, telumque revulsam
 Dardanio ab clypeo coram locat, inde trementem
 Corripit Æneam, magnoque per aera saltu
 Heroum capita alta super, super agmina equorum
 280 Transfert sublimem, pictis Caucones in armis,
 Qua procul extremo miscebant praelia campo,
 Compellatque virum, verbisque adfatur amicis:
 Quis te Coelicolum magno commisit Achilli
 Deceptum, Ænea? quippe & te fortior ille est,
 285 Charior & Superis. Ipsum vitare memento
 Ni cadere ante diem cupis; at post funera Achillis
 Impavidus pugna, nec enim te occiderit alter.
 Tantum effatus, & ad magnum festinat Achillem,
 Ex oculisque umbram removet, circumspicit heros,
 290 Infremit, & secum: Quænam hæc miracula cerno?
 En telum; telo sed enim, gladioque petitus
 Hostis abest, Charus Superis erat ille profecto,
 Nec talem tumido incassum sese ore ferebat:
 At valeas; iterum nec tu tentabis Achillem,
 295 Ut reor, atque lubens nigrum vitaveris Orcum.
 Ast ego Grajugenas cogam, Martemque ciebo.
 Sic fatus volat, atque acies hortatur Achivas:
 Nunc propius conferte manum, gens inclyta, Graii;
 Virque virum legat, haud unus invadere Teucrum
 300 Agmina tot possim, nam nec Tritonia Pallas,
 Nec Mavors quanquam mortali haud semine natus.
 At quantum celeri cursu, atque hoc robore dextræ,
 Quantum animis valeo, contendam densa virorum
 Tela per, atque acies, si se mihi sistere quisquam

- 305 Gaudebit propius, telique venire sub Ætum.
 Hæc ille, at Teucros contra ciet efferus Hector,
 Adversumque viro sese testatur iturum:
 Pelidem, socii, ne formidate minantem.
 Voce quidem facile est ipsos incessere Divos,
 310 Non certare manu, longè nam robore præstant.
 Nec quæ ille in Teucros jactaverit omnia cumque
 Perficiet penitus; quædam imperfecta relinquet.
 Obvius ire paro, flammæ licet ille furenti
 Par dextra, flammæ par dextra, & robore, ferro.
 315 Sic fatur, Troumque acies densantur in unum,
 Attolluntque hastas, magno & clamore per agros
 Adversi properant; claro verum Hectori Apollo:
 Pelidæ primam ante aciem occurrere caveto;
 Agmine sed medio, densaque hunc excipe turba:
 320 Non aliter teli, aut ensis vitaveris ictum.
 Hæc ait, & vocem, divinaque jussa sequutus
 Dardanidum turbæ immiscet se exterritus Hector.
 At contra furit Æacides toto efferus agro
 Hotrendum inclamans, lectissimaque agmina agentem
 325 Iphitiona premit primum, magnumque, gravemque,
 Nais Otrinteo peperit quem candida Regi
 Tmolo sub gelido ad muros prædivitis Idæ,
 Olli per medium subiit caput hasta ruenti,
 In parteisque secat geminas: vasto arma fragore
 330 Insonuere super, lapsoque insultat Achilles
 Isthic nunc, metuende, jace, tibi Troja sepulchrum,
 Gigæam sed enim propter domus alta paludem,
 Et genus, atque ager Hyllæi prope fluminis undam
 Piscosam, raucumque sonans quæ volvitur Hermus,
 335 Sic ait, atque oculos olli obtexere tenebræ,
 Atque rotas subter pedibus calcatur equorum.
 Deinde Antenoridem fortemque, & vana tumentem
 Demoleonta petit, galeamque ad tempus ahenam
 Perrumpit, penitusque inum subit hasta cerebrum.
 340 Hippodamas telo dorsum trajectus acuto

Dein cecidit, ille rotas dum saltu deserit altas,
 Et fugit ante celer, mugitque invitus ad aras
 Ceu taurus, Neptune, tuas, quem turba virorum
 Hinc trahit, inde urget minitans, gaudetque tuendo
 345 Æquoreus genitor, moriens sic ille fremebat,
 Exhalansque ferocem animam: furi asper Achilles
 Teque petit, Polydore, pater quem corpore pulchro
 Præstantem, cursuque pedum, natuque minorem
 Dilexit Priamus, pugnaque avertere ab acri
 350 Multa rogans lacrimis tentavit sæpe coortis;
 Incassum sed enim, tumidus namque ille juvenis,
 Et cursu celeri ante acies in bella ruebat,
 Tergaque currentis præter, qua baltheus auro
 Nectitur, & geminus fulgebat murice thorax
 355 Pelides jaculo assequitur, perque ærea cuspis
 Adversum egreditur ventrem, tum poplite utroque
 Tundit humum lapsus, difusaque viscera dextra
 Colligit ad sese, atque alto de pectore magnum
 Dat gemitum, dura clauduntur lumina nocte.
 360 At fratrem adspectans morientem Trojus Hector
 Horrui, ac subitis oculi obstupere tenebris,
 Nec jam stare procul patitur, volat obuius igni
 Par rapido, longamque manu quatit horridus hastam.
 Ut videt, ut salit, infrendensque hæc fatur Achilles:
 365 Ecce virum mihi tot fontem, causamque malorum,
 En Patrocli interfectorem: non jam amplius ulli
 Occursum vitare fuga licet. Hecora deinde
 Adloquitur: propera, hic vitæ tibi terminus hæret
 Talibus Æacides, contra imperterritus Hector:
 370 Gnate Dea, quid me hoc vultu, atque hoc ore minaci,
 Ceu puerum, terrere paras? Convicia pronum est
 Cuique loqui, & jactare minas: mihi robore præstas
 Non equidem inficior; tamen est victoria Divum.

V. 372. Tamen est victoria Divum. Non enim salvabitur Gigas,
 id est, robustissimus quisque, in multitudine virtutis suæ, & fallax
 equus ad salutem, atque hujusmodi sexcenta in sacris libris.

Non virtutis opus, forsane in Tartara mittam.
 375 Deterior quanguam, & nostrum penetrabile ferrum est.
 Hæc ait, intorquetque hastam; sed flamme leni
 Reppulit hanc Pallas Pelidæ ab corpore retro
 Ipsum ad Priamidem, deinde irruit asper Achilles.
 Voce tonans magna; verum Hecora Phæbus Apollo
 380 Eripuit nigra circum caligine tectum.
 Nam quid enim Dii non possint? Ter Thessalus heros
 Irruit, & vacuum ferro transverberat umbram,
 Invaditque iterum, funditque hæc ore minaci:
 385 Perfide, & instanti eripuit te Phæbus ab ictu,
 Quem tu in vota vocas Martem aggressurus, & arma.
 Non iterum certe effugies, mihi forte Deorum
 Siquis adest, nunc Teucrorum sequar agmina ferro,
 Hæc fatus, Driopem jaculo transfigit acuto
 390 Cervicem ad mediam, fusumque relinquit arena,
 Demuchumque Philetoridem stridente coercet
 Percussum telo ad genua afflictumque, labantemque
 Assequitur cursu, atque animam magno eximit ense.
 Inde Biante sati curru exturbantur ab alto,
 395 Laogonus gladio, emissa sed Dardanus hasta,
 Troaque Alastoridem prosternit multa precantem,
 Preudentemque genu paribus ut parceret annis,
 Vesantum! qui supplicibus frendentis Achillei
 Tentarit, blandisque animum convellere dictis.
 400 Ergo tendentemque manus, & plura parantem
 Excipit ense furens, mediumque intersecat hepar,
 Viscera tum largo in terram fluxere cruore.
 Ille cadit, duræque oculos texere tenebræ.
 Occidit & crudo trajectus tempora ferro
 405 Mulus, huic dextram stridens subit hasta per aurem,

V. 382. Irruit. Quod de Aenea Virgilius in 6.

V. 398. Qui supplicibus. „ Qui iracundus, inexorabilis, acer,
 „ Jura negat sibi nata, nihil non arrogat armis,

Perque meat lavam, magno deinde impete Echeclum
 Sternit Agenoridem, medium cui findit acuto
 Ense caput, nigroque acies intincta cruore
 Incaluit, lapsique oculos sopor urget ahenus.
 410 Savit amor ferri, & cubiti qua extrema coherent
 Deucaliona petit, fulgentemque ingerit hastam.
 Restitit ille gravi transfixus membra dolore
 Haud certi ignarus læthi, mortisque futuræ.
 Pelides volat, & gladio cervice recisa,
 415 Inde procul caput ærata cum casside in auras
 Excutit, ille cadens fuso rigat arva cerebro.
 Deinde ruit, te Rhygme, petens, quem Thracia pinguis
 Miserat in pugnas Pireo genitore creatum.
 Et stomachum venit in medium penetrabile telum,
 420 Infixumque hæret: pronus de curribus altis
 Volvitur ille cadens, famulum tum fræna tenentem,
 Vertentem ac trepidos retro per plana jugaleis
 Sternit Areithoum; fugientis ahenea dorsum
 Hasta subit, trepidi hac, illac per gramina cursant
 425 Cornipedes, tum ceu magno cum flamma sonore
 Culmina piniferi depascitur arida montis,
 Dant animos venti, sparguntque incendia latè,
 Convallesque cavæ resonant, silvæque profundæ.
 Haud secus huc, illucque furens discursat Achilles,
 430 Membra Deo similis, fluit ater sanguine campus.
 Atque velut geminos lata quum fronte juvencos
 Junxerit agricola, ut Cereris flaventis aristas,
 Hordeaque alba terant, olli volvuntur in orbem,
 Mugitusque sonat procul, atque immane gementum
 435 Sub pedibus grana, & paleæ franguntur inanes:
 Tales Macidæ rapido per gramina cursu
 Raptantur bijuges, truncataque membra virorum

V. 427. Raptantur bijuges. Pulcherrimam hanc imaginem delibasse videtur Virgilius in 11. Sed ad Homeri dignitatem, & majestatem non assurgit, quod jam alii observarunt.

Calcabant, clypeosque, & fusa cadavera campo,
 Ferreus atque axis, sedesque, orbesque rotarum
 440 Sanguine foedantur (miserandum) atque ære sonoro
 Cornipedum putreis spargit rapida ungula rores.
 Pelides famæque avidus, laudisque futuræ
 Vertitur huc, illucque fremens vestemque decoram
 Invictasque manus, foedatusque arma cruore
 445 Et sudore gravi, atque arenis pulvere campi.

LIBER VIGESIMUS PRIMUS.

ARGUMENTUM.

Trojanos in duas partes divisos partim in urbem, partim in Scamandrum fluvium Achilles agitat, duodecimque juvenes vivos capit ad Patrocli rogam mactandos. Lycaonem, & Asteropaum interficit. Dein fluvio inundante, incolumem ipsum servat Vulcanus, qui fluvium, campumque incendit. Dii inter se digladiantur. Achillem inhibet Agenoris sub specie Apollo, fugiendoque decipit: interea salvi redeunt in urbem Trojani.

U ventum ad ripam, & Xanthi saxosa fluenta:
 Ab Jove cui genus, hinc Teucros, atque inde fatigat
 Jamque hos in muros toto fugat æquore campi,
 Qua prius Argivum turmas agitaverat Hector,
 5 Adproperantque fugam trepidi; sed mœnia Juno,
 Atque urbem involvit nimbo, & caligine cœca,
 Inde alii in vada præcipitant argentea Xanthi.
 Et rapidos tranant latices properante tumultu,
 Dant undæ sonitum, & ripæ ingemuere profundæ:
 10 Olli urgent sese, atque hinc, atque hinc cœrula nantes
 Stagna secant fremitu ingenti, ceu flamma repente
 Quum furit in saltu, crepitantque arbusta, locustæ

Perque meat lavam, magno deinde impete Echeclum
 Sternit Agenoridem, medium cui findit acuto
 Ense caput, nigroque acies intincta cruore
 Incaluit, lapsique oculos sopor urget ahenus.
 410 Savit amor ferri, & cubiti qua extrema coherent
 Deucaliona petit, fulgentemque ingerit hastam.
 Restitit ille gravi transfixus membra dolore
 Haud certi ignarus læthi, mortisque futuræ.
 Pelides volat, & gladio cervice recisa,
 415 Inde procul caput ærata cum casside in auras
 Excutit, ille cadens fuso rigat arva cerebro.
 Deinde ruit, te Rhygme, petens, quem Thracia pinguis
 Miserat in pugnas Pireo genitore creatum.
 Et stomachum venit in medium penetrabile telum,
 420 Infixumque hæret: pronus de curribus altis
 Volvitur ille cadens, famulum tum fræna tenentem,
 Vertentem ac trepidos retro per plana jugaleis
 Sternit Areithoum; fugientis ahenea dorsum
 Hasta subit, trepidi hac, illac per gramina cursant
 425 Cornipedes, tum ceu magno cum flamma sonore
 Culmina piniferi depascitur arida montis,
 Dant animos venti, sparguntque incendia latè,
 Convallesque cavæ resonant, silvæque profundæ.
 Haud secus huc, illucque furens discursat Achilles,
 430 Membra Deo similis, fluit ater sanguine campus.
 Atque velut geminos lata quum fronte juvencos
 Junxerit agricola, ut Cereris flaventis aristas,
 Hordeaque alba terant, olli volvuntur in orbem,
 Mugitusque sonat procul, atque immane gementum
 435 Sub pedibus grana, & paleæ franguntur inanes:
 Tales Macidæ rapido per gramina cursu
 Raptantur bijuges, truncataque membra virorum

V. 427. Raptantur bijuges. Pulcherrimam hanc imaginem delibasse videtur Virgilius in 11. Sed ad Homeri dignitatem, & majestatem non assurgit, quod jam alii observarunt.

Calcabant, clypeosque, & fusa cadavera campo,
 Ferreus atque axis, sedesque, orbesque rotarum
 440 Sanguine foedantur (miserandum) atque ære sonoro
 Cornipedum putreis spargit rapida ungula rores.
 Pelides famæque avidus, laudisque futuræ
 Vertitur huc, illucque fremens vestemque decoram
 Invictasque manus, foedatusque arma cruore
 445 Et sudore gravi, atque arentis pulvere campi.

LIBER VIGESIMUS PRIMUS.

ARGUMENTUM.

Trojanos in duas partes divisos partim in urbem, partim in Scamandrum fluvium Achilles agitat, duodecimque juvenes vivos capit ad Patrocli rogam mactandos. Lycaonem, & Asteropaum interficit. Dein fluvio inundante, incolumem ipsum servat Vulcanus, qui fluvium, campumque incendit. Dii inter se digladiantur. Achillem inhibet Agenoris sub specie Apollo, fugiendoque decipit: interea salvi redeunt in urbem Trojani.

U ventum ad ripam, & Xanthi saxosa fluenta:
 Ab Jove cui genus, hinc Teucros, atque inde fatigat
 Jamque hos in muros toto fugat æquore campi,
 Qua prius Argivum turmas agitaverat Hector,
 5 Adproperantque fugam trepidi; sed mœnia Juno,
 Atque urbem involvit nimbo, & caligine cœca,
 Inde alii in vada præcipitant argentea Xanthi.
 Et rapidos tranant latices properante tumultu,
 Dant undæ sonitum, & ripæ ingemuere profundæ:
 10 Olli urgent sese, atque hinc, atque hinc cœrula nantes
 Stagna secant fremitu ingenti, ceu flamma repente
 Quum furit in saltu, crepitantque arbusta, locustæ

Undique prosiliunt subita formidine pulsæ
 Fluminis ad ripam, facto mox agmine in undas
 15 Dant sese attonitæ, sic pone sequentis Achillei
 Agmina pulsa metu fluvium opplevere sonantem,
 Cornipedes, mixtique viri; tectamque myricis
 Ille hastam ingentem linquens ruit asper in undas
 Ense minax nudo, jamque huc rotat, & rotat illuc.
 20 Fit gemitus morientum, & sanguine tingitur amnis,
 Delphinemque velut pavidi per cœrula pisces
 Hac, illac fugitant reliqui, tutosque recessus,
 Anfractusque petunt imos; ille obvia quæque
 Devorat insiliens, pubes sic territa Teucrum
 25 Pelidem fugit instantem, perque antra, per altas
 Abdunt se rupeis: cædendo fessus Achilles
 Bis sex hic juvenes, Patrocli quos immolet umbris
 Inferias rapit, attonitosque, & mentis egenos
 Ex fluvio trahit, ac manibus post terga revinctis
 30 Hinnuleos veluti imabelleis in castra ferendos
 Committit sociis, rursumque ad fluminis undam
 Regreditur cædisque avidus, pugnæque cruenta,
 Obvius hic olli fluvii progressus ab undis
 Dardanida natus Priamo stetit ante Lycaon,
 35 Quem patrios populatus agros nocturnus Achilles
 Ceperat, is curva ramos dum falce novos
 Scinderet agrestis fici, currumque pararet.
 Abductumque virum in Lemnum stirps Jasonis Euneus
 Quæsierat pretio; at donis ingentibus ipsum
 40 Imbrius Eetion Lemnum dum viseret hospes
 Gratificans Priamoque seni, Teucrisque redemit.
 Ille fuga, ab magna in Phrygiam contendit Arisbe,
 Nataleisque lareis, vixque illi Aurora refulsit
 Undecima, Iliacas postquam regressus in arceis

V. 27. *Bis sex hic juvenes*. Quod imitatus Virgilius *Æneas* in 10.
 „ Quatuor hic juvenes totidem quos educat Uleus
 „ Viventes rapit, in ferias quos immolet umbris:

45 Dilectumque patrem, & matrem oblectaverat ægram,
 Quum rursum Æacidæ dextra mittendus in Orcum
 Sistitur infelix fato compulsus acerbo.
 Intuitusque virum fugientem, ac tempora nudum,
 Nam galeam, & clypeum, longamque abjecerat hastam
 50 Defessus cursu, atque ingenti membra labore,
 Sustitit, & secum indignans sic fatur Achilles:
 Quænam hæc monstra oculis video? Phlegetontis ab
 unda
 Scilicet Argivos contra, atque in bella resurgent
 Dardanidæ, reor hic Lemni delatus ad oras
 55 Ut rediit, pelagi nec rauca coercuit unda,
 Nec domini timor, aut vires tenuere superbi.
 Verum age, nunc duræ experiar post cuspidis ictum,
 An Patrios iterum veniat redivivus in agros,
 An fata invitum, tellusque coerceat alma,
 60 Quæ ingentis heroum animas tot distinet Orco.
 Hæc secum: attonitusque metu, trepidusque Lycaon
 Infestam quum jam Æacides attolleret hastam
 Continuo subit, at dorsum super incita cuspis
 Mordet humum hostili nondum satiata cruore.
 65 Ille hastam hærentem læva, dextraque furentis
 Complexus genua hæc supplex tremulo ore profatur:
 Te precor, Æacide, miseri ne despice luctum
 Supplicis o Jovis, & Superum sate sanguine Divum.
 Nam te apud ipse olim Cereris gratissima dona
 70 Gustavi primum patrio quum captus in agro,
 Indeque Lemniacas exul delatus ad oras
 Ab patria tellure procul: tibi corpora centum
 Inde boum parta; at triplo majore redemptus
 Nunc pretio fuerim, vix ex quo Pergama vidi
 75 Bissenis fluxere dies, tristissima postquam
 Pertuleram; nunc Cœlicolis, Regique Deorum
 Invisum caput hoc rursum fata aspera telis
 Objecere tuis. Nimum breve mater in ævum
 Me miserum senis Altæi pulcherrima proles

80 Laothoe peperit liquidum prope Satnioenta,
 Qua Lelegum populos, & Pedason Æpeessam
 Obtinuit quondam, Trojæ hanc dominator optime,
 Prætereaque alias sacro sibi fœdere junxit.
 Hinc gemini nati, geminos tu victor in Orcum
 85 Miseris; ante aciem peditum Polydorus acuto
 Nam telo jacet; infelix nunc denique resto
 Mactandus, nec enim fatum vitare cruentum
 Crediderim, postquam me fors inimica furori
 ALERE Objecit, telisque tuis; tamen eloquar unum;
 90 Hoc audi, precor, haud miserum me interface, non sum
 Ex Hecuba genitus, non Hectoris illius ipse
 Germanus frater, Patroclum qui funere acerbo
 Sustulit, assiduumque tibi, fidumque sodalem.
 Talia fundebat lacrimans, nec mitior inde
 95 Æacides: Suadere mihi quid talia, demens,
 Importuna velis? Equidem mors sæva priusquam
 Dilectumque mihi socium, charumque tulisset.
 Parcere supplicibus gaudebam: & sæpe redemptos
 Restitui, venumque dedi; nunc ultima nemo
 100 Vitavit fata, adversos quot mœnia circum
 Obtulerit fortuna mihi Lyciosve, Phergesve,
 Gnatos præsertim Priamo; qua propter, amice.
 Nunc morere incassum quid enim suspiria jactas?
 Occidit & Patroclus te longe insignior armis.
 105 Qualis ego, quantusque, viden? genitore creatus
 Æacide, & genitrice Dea; tamen ultima Trojæ
 Me quoque fata manent, animamque hanc auferet olim
 Trojugenum quisquam telo; volucrive sagitta,
 Sive Aurora siet, seu Phœbi luce micante.
 110 Dixerat, atque olli solvuntur frigore membra,
 Demisitque hastam, expansisque hinc, inde resedit
 Ambabus manibus, strictumque immitis Achilles
 Claviculam propter capulo tenus abdidit ensem.
 Fusus humi tremit, & largo rigat arva cruore,
 115 Corruptumque pede in fluvium projecit Achilles

Exultansque super tumido hæc de pectore fundit:
 Isthic nunc, ingnave, jace, tibi vulnera pisces
 Impasti lambent, nec te mœstissima mater
 Fleverit impositum lectis; sed in æquoris undam
 120 Vorticibus rapidis Xanthus feret, & tua circum
 Viscera cœruleis ludent Delphines in undis.
 Sic cadite, o, muris donec potiamur, & arce,
 Vos properante fuga trepidi, trepidos ego ferro
 Pone sequens, nec vorticibus argenteus altis
 125 Profuerit fluvius, cui pingua corpora sæpe
 Taurorum soliti, & vivos demittere in undas
 Cornipedes; tamen infanda vos morte cadetis,
 Dum Patrocli cædem indignam, interitumque luatis
 Cæsorum, me absente, olim prope litora Grajum.
 130 Sic ait, infremuitque imo de gurgite Xanthus
 Indignans, animumque parans frenare furentem,
 Et cladem infandam ab miseris avertere Teucris.
 Interea satus Æacida longa arduus hasta
 Pelegonis gnatum cursu petit Asteropæum,
 135 Pelegonis, vitrea genitor, cui limpida unda
 Axius, & Peribœa parens, pulcherrima proles
 Regis Accessameni, fluvii prope rauca fluenta
 Fœmina mixta Deo. Hunc contra contendit Achilles,
 Obvius ille volat gemina fortissimus hasta,
 140 Namque animos Xanthus sortem indignatus acerbam
 Trojugenum; dederatque viro, atque urgebat in arma.
 Quum prope constiterat, Pelides talia fatur:
 Quis? qua stirpe virum adversus contendit Achilli?
 Infortunatis namque ex genitoribus orti
 145 Occursare mihi soliti. Sic Thessalus heros,
 Sic contra Asteropæus ait: Peleja proles,
 Quid genus exquiris? procul hinc mihi patria tellus
 Pœonia in lata, longis ac Pœonas hastis
 Auxiliaturos Priamo socia agmina duxi.
 150 Undecima hæc Aurora mihi, ex quo Pergama veni,
 Axius at generis nostri est, & sanguinis author,
 Bb

- Axius illimi fluvius pulcherrimus unda.
 Pelegona hic bello insignem tulit, hocque parente
 Natus ego. Hæc satis: in pugnam veniamus, & arma.
- 155 Sic fatur minitans, simul hastam attollit Achilles
 Peliadem, ingentem, simul heros Asteropæus
 Hinc telum jacit, atque illinc (manus utraque namque
 Dextra viro) atque alio clypeum percussit ahenum,
 Nec rupisse datum, prohibent Vulcania dona.
- 160 Ast alio dextrum cubitum perstrinxit Achilles,
 Itque ater cruor; illa volans procul inde resedit,
 Tellurique infixæ tremit, dein Phtius Achilles
 Irruit. Hasta volans hostili ab corpore longe
 Fluminea stetit in ripa, atque infigitur alte
- 165 Hastile ad medium: stricto salit ocyus ense
 Turbidus Æacides; ast ille crepidine ab alta
 Telum ingens multo conatur vellere nisu,
 Terque ipsum valido concussit robore, terque
 Destitit invitus, tandem confringere multa
 Vi parat inflectens; sed enim prosternitur ante
 Æacidæ ferro ventrem perfosus acuto.
 Viscera tum dilapsa fluunt, & ferreus olli
 Obrepi sopor, exanimique insultat Achilles:
 Sic miserande jace, Jovis atque incessere telis
- 175 Parce genus, fluvii quanquam de stirpe creatus.
 Ab fluvio tibi; sed nobis genus ab Jove summo est
 Myrmidonum pater imperio, & clarissimus armis
 Peleus Æacides, Jovis & genus Æacus ipse.
 Jupiter at quantum præstat fluvialibus undis.
- 180 Præstiterit tantum fluviorum ab semine natis
 Clara Jovis soboles, etenim tibi flumine ab alto,
 Quidquid erit, feret auxilium pater arma paranti;

V. 161. *Itque ater cruor.* Agamemnon, Menelaus, Ulysses, Diomedes, & tandem hic Achilles vulnerantur; solus Ajax ex præcipuis pugnantibus invulneratus ab Trojano bello evadit, ut ab aliis observatum.

- Sed non ille Jovem ferro tentaverit audax,
 Nam neque purpurea turgens Achelojus unda,
 185 Nec patris Oceani robur certaverit ingens,
 Amnibus unde genus liquidis, pelagoque sonanti,
 Fontibus ac nitidis, vitreisque paludibus exstat.
 Ille tamen Jovis altisoni fulmenque veretur,
 Et tonitru horrendum, rupta quum effulgurat æthra.
- 190 Hæc ait, & ripa telum convellit ab alta,
 Exanimemque virum viridanti in gramine linoquit,
 Pallentisque fluens artus nigra abluit unda,
 Anguillæque leves, pinguique abdomine raptina
 Vescuntur pisces, & hiantia vulnera lambunt.
- 195 Interea toto palanteis Pœonas agro
 Pelides sequitur, trepidosque, ut morte jacentem
 Eximium videre ducem. Mnesusque, Mydonque,
 Astypylusque cadit, cadit Ænius, atque Ophelestes,
 Thersilochusque ingens, Thrasiusque, & protinus omneis
- 200 Mactaret reliquos, imo ni ab gurgite Xanthus
 Ora viro similis daret has de pectore voces:
 O Peleo sate, terrigenis quam robore præstas,
 Hoc indigna magis Diis auxiliaribus audes.
 At tibi si penitus Teucrorum evertere gentem
- 205 Concessum fati, nostris saltem exige ab oris,
 Exactos tum dede neci; vada respice fuis
 Plena cadaveribus, latices agitare sonanteis
 In mare purpureum nec jam licet, arctor ubique.
 Absiste hinc procul, & nostris avertere ripis.
- 210 Dixerat hæc fluvius, contra sic dius Achilles:
 Xanthe, Deum soboles, equidem tua jussa libenter
 Exequar; at ferro sceleratos sternere Teucros
 Non prius absistam celsis quam mœnibus omneis
 Clausero, & experiar fulgentine Hectoris hasta

V. 206. *Vada respice fuis.* unde illud: *gemenque repleti*
 ,, Amnes, nec reperire viam, atque evolvere posset
 ,, In Mare se Xanthus. in 6.

- 215 Ipse cadam, cadat an nostræ sub cuspidis ictum.
 Hæc ait, atque Deo similis petit agmina rursus.
 At Xanthus Phœbum adloquitur sic voce propinquum:
 Arcitenens, stirps clara Jovis, sic jussa parentis
 Negligis? Iliacis nam te auxiliarier armis
- 220 Jusserat, Hesperias donec Sol iret in undas.
 Et sacra nox umbra latos circumdaret agros.
 Hæc Deus, & ripa subito digressus ab alta
 In medium salit: ecce autem tumida unda repente
 Æstuat, exundant latices, tum turbidus amnis
- 225 Bos veluti, immugit, cæсорum & gurgite ab imo
 Corpora trunca virum, nigramque ejectat arenam.
 Vorticibus sed enim vivos, rapidisque fluentis
 Occulit; Æacidem contra præruptus aquæ mons
 Insequitur cumulo, totumque spumeus ambit.
- 230 Infremuit ductor, fluctusque obnixus ahenō
 Urgebat clypeo incedens, subductaque passim
 Incassum obnixo fallit vestigia tellus.
 Ille ulmum ingentem, & felici fronde comantem
 Corripit, & magna ripæ cum parte revellit.
- 235 Stipite tum vasto, & ramorum ambagibus undas
 Pons veluti cohibens ripam conjunxit utramque.
 Insilit Æacides, medioque ab gurgite latos
 Evolat in campos celeri velocior Euro.
 Insequitur tamen usque Deus nigra horridus unda,
- 240 Ab campisque procul pugnantes avertere Achillem.
 Et certam parat ab Teucris arcere ruinam:
 Hastaque torta manu quanto volat impete, tantum
 Æacides fugiens celeri secat aera saltu
 Nigræ aquilæ similis robur, rapidumque volatum,
- 245 Cui volucrum nulla, aut patulis certaverit alis,
 Viribus aut validis, quum se de nubibus altis
 Venatrix agit, & liquidum secat æthera pennis.
 Huic similis fugit, atque humeros, & pectora circum
 Horrendum nitida æra sonant, transversaque cursu
- 250 Arva petit, sequiturque virum truculentior amnis

- Ac veluti irriguas olitor quum fonte perenni
 Ducit aquas, clauditque vias, aperitque ligone
 Areolas circum, leni tum murmure rivus
 Insequitur, teretesque sonans rotat unda lapillos;
- 255 Ductoremque ipsum antevolat, sic fluctus Achillem
 Assequitur, quid enim virtuti obsistere Divum
 Mortalis posset? Quod si convertere frontem
 Tentabat quando, dubius num se omnis in unum
 Turba Deum rueret quotquot tenet altus Olympus;
- 260 Continuo ingenteis humeros, & colla refuso
 Alluitur fluvio, & rursus dare terga coactus
 Desilit indigno percussus membra dolore,
 Genuaque fessa viro, incerta & vestigia subtus
 Pulvere subducto, & luctantum pondere aquarum;
- 265 Ingemuitque polum adspiciens, sicque ore precatur:
 Summe parens, Superum servabit nullus ab unda
 Pelidem miserum? Quam me fallacibus olim
 Alma parens dictis, & spe lactabat inani?
 Quæ me, Phæbe, tuis sternendum ad Pergama telis
- 270 Asseruit. Mene, o Teucrum fortissime gentis
 Priamide, haud potuisse tuæ procumbere dextra!
 Strenuus ab simili domitus, victusque jacerem.
 Nunc fato indecori media conclusus in unda
 Decedam, ceu quem montanus forte subulcum
- 275 Depreſsum medio torrens oppresserit alveo.
 Talia jactanti Neptunus, & aspera Pallas
 Adstiterunt simul humanæ sub imagine formæ
 Complexique manum firmant his pectora dictis;
 Neptunus prior: indignis jam parce querelis,
- 280 Gnate Dea, tibi nos quando missi ab Jove summo

V. 270. Mene. Hinc illa similia Æneæ in 12.
 „ O Danaum fortissime gentis
 „ Tydide, mene Iliacis occumbere campis
 „ Non potuisse, tuaque animam hanc effundere dextra
 De quo Diomedis atque Æneæ congressu agit Homerus lib. 5.

- Adsumus, undarumque potens, & cœsia Pallas;
 Nec tibi fatale est fluvii tumularier undis.
 Turgenteisque iterum cernes decrescere limphas:
 Hæc animo tamen, & memori sub pectore serva:
 285 Sternere non ferro Teucros absiste, priusquam
 Agmina palantum muro concluderis urbis.
 Hectore tum domito naveis convertere ad altas.
 Hinc decus, & nullo moriturum tempore nomen.
 Talia præfati cætum petiere Deorum.
 290 Eacides (urgent etenim Neptunia jussa)
 In campum properat, super autem flumine fuso
 Stagnabant undæ, & totos fluitare per agros
 Cernere erat pulchra arma virum, truncataque membra.
 Ille ruit tamen, audentem nec detinet amnis
 295 Auxiliante Dea; sed non Xanthi ira tumentis
 Cessat adhuc, spumis horrescunt æquora canis.
 Dein fratrem adloquitur Simoentem, ac talibus infit:
 Collatis, frater, conemur viribus ambo
 Audacem ab nostris Pelidem avertere ripis.
 300 Mox Priami sacra tecta ruent, nec Troja quicquam
 Arma valent, agedum, latices impelle sonoros
 Fontibus ex altis, & inunda flumine campos.
 Truncorumque viro molem, atque rotantia saxa
 Objice, jam nimis ille furit par robore Divis.
 305 At non (ajo equidem) non vis, non forma furentem
 Juverit, atque ingens clypeus, Vulcaniaque arma,
 Gurgite quæ nostro, limoque obducta jacebunt
 Quin tandem fulva jaceat contextus arena,
 Ossa nec indigeant frustra quæsitæ sepulchro
 310 Justa viro solvant mœsti quum ad litus Achivi.
 Dixerat, & vasto cum murmure funditur ingens
 Corporibusque virum, spumaque, & sanguine vortex
 Erigiturque alte, totumque involvit Achillem.
 Actutum procul exclamat Saturnia Juno
 315 Exitium indignata ducis, sortemque nefandam,
 Mulciberumque vocans: Gnate, in certamina, gnate,

- Surge, ait, & Xanthi rapidis te oppone fluentis
 Pelle moram, totis immisce incendia campis.
 Ipsa Notum, Zephyrumque maris de parte ciebo;
 320 Qui fumum in Teucros agitent, flammisque sonanteis.
 Arboreum combure nemus: ripasque præaltas.
 Gramineique thori, totusque ebullia amnis.
 Nec tu cede minis, precibusve inflectere blandis,
 Flammarum aut compesce globos, ego voce priusquam
 325 Signa dabo. Hæc Juno. Subitis tunc ignibus arva
 Undique collucet, cœsorum & corpora passim
 Trojugenum, & pulchra arma virum, ac virgulta
 cremantur.
 Arescitque ager, atque humorem absorbet aquaj,
 Atque Autumnalis Boreæ ceu flatibus imber
 330 Confestim excoquitur; sitientem villicus hortum
 Miratur, plauditque tuens, sic plana præustis
 Arva cadaveribus rapidus siccaverat ignis.
 Hinc flammæ agit in fluvium, flagrantque cyperij,
 Atque ulmi, & salices, lotique, humilesque myricæ,
 335 Ulvaque, quæ ripis herbæ adnascuntur amœnis:
 Anguillæque intus celeres, piscesque laborant
 Ludere cœruleas soliti, atque innare per undas.
 Ardensque imo hæc fatur de gurgite Xanthus:
 Mulciber, haud tecum Divum contenderit ullus.
 340 Cedo equidem flammisque tuis, sævoque furori.
 Siste, precor; Troiam per me jam vertat Achilles.
 Quid mihi cum pugna, atque his auxiliaribus armis?
 Dixerat hæc: ferventque vada, & miscentur arenæ.
 Ardens ingenti veluti quum flammæ sonore
 345 Virgea suggeritur costis undantis aheni
 Fervet adeps, superasque volat vapor ater ad auras:
 Haud secus ardebant flammis crepitantibus undæ, ®

V. 344 *Ardens ingenti*. Comparisonem hanc ex hoc loco ad
 Turni furorem describendum transtulit Virgilius in 7. Æneidos, ubi
 reliqua.

- Nec rapido Oceanum cursu, & maria alta petebant,
 Nam cohibet vapor, atque urget Vulcanius ignis.
 350 Tunc sic Junonem adgreditur prece supplice Xanthus:
 Cur tuus, o Regina Deum, me filius unum
 Impetit, invaditque furens? Indignor Achilli
 Solus ego? an Priami quotquot Dij tecta tuentur?
 Pareo, si tamen, alma, jubes; sic pareat ipse.
 355 Trojanis nec opem juro, auxiliūve daturum,
 Argolicis quanquam pereant sacra Pergama flammis.
 Vix ea, sic gnatum adloquitur Saturnia Juno:
 Sævum satis: immortalia numina nec fas
 Terrigenum causa duræ submittere pœnæ.
 360 Hæc ait, & subito in notos tumida unda canaleis,
 Inque suos rediit consumptis ignibus alveos,
 Atque jubente Dea furor hinc, atque inde quievit.
 At parte ex alia Divum discordia menteis
 Improvisa, repens agitat, magnoque tumultu
 365 Concurrunt, cælumque ingens, tellusque remugit.
 Audiit, & summo risit pater altus Olympo.
 Nec jam se capit ira gravis; Mars Pallada primus
 Adversum ruit ærata fortissimus hasta,
 Et prope: quid magnos agis in certamina Divos
 370 Audaci hac dextra? Nunc te meminisse licebit
 Vulneris inflicti quondam, Diomedis acutum
 Quum telum ipsa manu torquens petere astra dolentem
 Fecisti; commissæ lues nunc ipsa vicissim.
 Fatur, & intorto nitidam ferit ægida telo,
 375 Ingentem, horrificam, quam non Jovis ira trisulco

V. 363. *At parte ex alia*. Putidiusculum torum hocce Deorum certamen, & inimo quolibet Poeta, nedum Homero, & Diis immortalibus indignum, non tam hominis vero, quam religionis illius falsissimæ, & sibimet repugnantis vitium.

V. 374. *Fatur, & intorto*. Mirum est qui in hominis cordam mentem, hæc tam absurda, tamque irrepta, ac ridicula venire poterint. Argumentum ingens, quantulum sit hominis sibi relicti ingenium & curta supellex.

- Fulmine disciderit: retro procul inde repulsum
 Æs resilit: contra infrendens ruit aspera Pallas,
 Et saxum antiquum, priscorum ætate parentum
 Limes agro positus, campo quod forte jacebat,
 380 Nigrum, ingens, asprum dextra contorsit in auras,
 Cervicemque Dei valido Dea percutit ictu.
 Ille cadit, super arma sonant, septemque tenebat
 Jugera fusus humi, & fœdatus pulvere crineis.
 Labentem ridet, faturque hæc talia Pallas:
 385 Scilicet haud noras quantum tibi robore præstem,
 Has ausus vireis, dextramque lacessere, demens?
 Sic Matris furiasque luas, sævumque dolorem,
 Trojanis quod opem tuleris, desertor Achivum.
 Hæc ait, atque alio gressumque, oculosque retorsit.
 390 At Jove nata Venus dextram complexa dolentis
 Attonitum ducit, suspiriaque ægra trahentem.
 Non tulit hæc Juno, adfaturque his Pallada dictis:
 Cernis ut ab campi sublato pulvere Martem
 Illa effrons agit? insequere, audacemque coerce.
 395 Dixerat, exequiturque sibi gratissima Pallas
 Jussa lubens, volat, impressisque ad pectora palmis
 Idaliam Venerem cædit, vireisque resolvit.
 Procubuere ambo, ridensque Minerva jacentis
 Talibus auxiliis, inquit, gens Dardana semper
 400 Armatos petat Argivos, quam imbellia Marti
 Blanda tulit socia arma Venus, Priami alta ruissent
 Mœnia jam dudum, ac Divum gravis ira quiescet
 Sic loquitur, risitque ulnas Dea candida Juno.
 At Phœbum tali Neptunus voce lacessit:
 405 Phœbe, age, cessemusne aliis certantibus ipsi?
 Turpe quidem fuerit Jovis alta revisere tecta
 Pugnarum expertes. Certamen junior ipse
 Incipe, me nec enim decet atque ætate priorem
 Et rerum expertum. Demens meminisse malorum
 410 Præstabat, quæ passi olim sacra Pergama circum
 Quum Jovis imperiis pacta mercede per annum

Soli Cœlicolum crudelia jussa tyranni
 Pertulimus. Namque ingenti perfecta labore
 Mœnia ego, struxique arcem, te in saltibus Idæ
 415 Flexipedes pascente boves; at fœderis ille
 Immemor, elapsis completi mensibus anni
 Pacta negat, pretijque ulla non parte soluta
 Ire jubet, geminatque minas, manibusque ligatis.
 Ac pedibus te longinquas jactabat in oras
 420 Missurum, ambobus postquam præscinderet aureis.
 Talia Laomedon, animisque dolentibus ambo
 Cessimus. Anne ideo Teucrorum scilicet armis
 Ipse faves? quin nobiscum sapientior insta
 Teucrorum ut dulces gnati, matresque pudicæ
 425 Ense cadant, meritisque luant perjuriam flammis.
 Talia Neptunus, sic tum Latonia proles:
 Neptune, imprudens merito, atque insanus habebor,
 In te si tulerò arma favens mortalibus ægris.
 Qui foliis similes pulchra nunc luce rident,
 430 Nunc ponunt caput indecores, vitamque relinquunt.
 Cessemus, Martemque ollis, irasque sinamus.
 Hæc ait, & retro torsit vestigia Phœbus
 In patrum veritus Neptunum attollere dextram,
 At nemorum cultrix fratrem indignata Diana
 435 Increpat magna hæc jactans convicia voce:
 Neptunum fugis, Arcitenens? laudemque perire.
 Hanc pateris, vesane, tibi? quid, stulte, sagittas
 Incassum geris, atque arcum, pharetramque sonantem?
 At non te rursus grandi jactaveris ore
 440 Neptunum super, ut quondam inter pocula suctus.
 Hæc soror, ille nihil contra: sed Regia Juno
 Indignata, Deam verbis castigat amaris:
 Tune audes etiam Junonis spernere numen
 Venatrix jaculo, & gravis confisa pharetra?
 445 Fœmineas inter turbas te namque e leonem
 Instituit læthoque velis quam sternere cumque
 Concessit genitor; sed non obsistere nobis

Tam facile est, pavidas telo quam figere cervas,
 Et jaculo, & clamore feras agitare fugacis.
 450 Quod si tantus amor nostras agnoscere vireis,
 Noveris. Hæc fatur, Divæque utramque sinistra
 Ad carpum complexa manum, dextra aspera tela,
 Atque arcum trahit ex humeris, ridensque sub aures
 Verberat; at sese versanti tela cadebant.
 455 It tandem lacrimans, ceu tuta foramina quondam
 Accipitrem fugiens repetit turbata columba,
 Nam neque fata capi dederant, sic tela relinquens,
 Auratosque arcus properat gemebunda Diana.
 At Maja genitus Latonæ talia fatur:
 460 Non ego sed conferre manum, pulcherrima, tecum
 Auderem; nec enim Jovis estcum conjuge cuiquam
 Certandum impune: æthereis te in cœtibus, ito,
 Victricem, vireisque tuas, tua robora jacta.
 Hæc ait, illa arcus, atque huc, illucque sagittas
 465 Per campum dispersa legit, sequiturque Dianam.
 Jam patrias gemebunda domos, culmenque tenebat
 Æthereum virgo, & patrem complexa tremebat.
 Huic blandum ridens genitor: Dulcissima, quis te
 Ceu sontem temerè afflixi? Latonia contra:
 470 Me tua, chare Pater, conjux, Saturnia Juno,
 Lis unde, & toto discordia didita cœlo est.
 Interea Iliacam Phœbus contendit in arcem,
 Ne fatum contra muris potiantur Achivi,
 Quippe timet, reliqui petierunt æthera Divi.
 475 Hos torquet dolor, hos sublimeis gloria tollit.
 Tum summo assedere Jovi, qui sidera torquet.
 Cornipedum interea turbas, turbasque virorum
 Pelides agit, nigro ceu vortice fumus
 Æthereas petit ab tectis flagrantibus auras,
 480 Ingentesque ruunt Diis indignantibus arces.
 Talibus in Teucros animis furit asper Achilles.
 At senior Priamus sacro ab culmine turris

Heroem procul observans horrenda minantem;
 Palanteisque suos, nec spem superesse salutis,
 485 Custodes adit, atque procul; ne claudite, cives
 Limina, flens inquit, pateant fugientibus: ille
 Terga premit. Quas nunc cædeis, quot acerba videbo
 Funera! sed postquam murorum tegmine tutæ
 Respirant acies Teucrorum, claudite, neu se
 490 Ingerat ille furens, summasque irrumpat in arceis.
 Hæc senior, parentque olli, tum vecte retruso
 Ingentes patuere fores, viaque una salutis
 Hæc data Trojugenis: favet indefessus Apollo.
 Summa ex arce volans, trepidique ad limina sese
 495 Adglomerant Troes fœdati pulvere vultus,
 Arentesque siti, properantibus instat Achilles
 Turbidus ira animum, laudisque accensus amore,
 Inque urbem irruerent Danaï, nisi Agenora Phœbus
 Clarum Antenoridem in pugnas, Martemque ciceret
 500 Inspiransque animos, præsentî & numine firmans
 Fagum altam propter nigra caligine tectus
 Constitit, ut vastantem acies conspexit Achillem,
 Spemque, metumque inter curarum turbidus æstu
 Ingemit, & secum: Quid agam? turbanne sequutus
 505 Terga dabo? Sed terga premet fugientis Achilles,
 Et lætho peream indecori. Diversa tenebo,
 Turbarique sinam Phryges, & nemora avia cursu
 Idæosque petam saltus; dumisque latebo,
 Flumine dein vivo ablutus me rursus in urbem
 510 Serus agam. Sed quid timido hæc sub pectore volvo?
 Illicet ab muris properantem me ille sequutus
 Straverit inamitis, vique insuperabilis ulla.
 Quid tamen ante urbem si infestis obvius armis
 Ivero? Namque olli corpus violabile ferro est,
 515 Atque anima una viro, & mortalia membra; sed ipsi
 Jupiter alme, faves, summum & largiris honorem.
 Fatur, & adversum ingenti se sistit Achilli
 Pugnam ardens, saltum veluti, dumosque relinquens

Pardalis antevolat venantum excita tumultu;
 520 Latratusque canum, atque virum tela aspera contra,
 Vulneribusque furor crescit, transfixaque ferro
 Pugnât adhuc hostem donet sternatve, cadatve,
 Sic Antenorides sævum expectabat Achillem,
 Fortunamque manu, & Martem tentare paratus.
 525 Prætenditque altum clypeum, teluæque coruscum
 Intentans dextra magna sic voce profatur:
 Luce sub hac Priami excelsam te, insane, putasti
 Eversurum arcem, sed adhuc te dura, tuosque
 Plura manent subeunda prius, namque alta tuentur
 530 Mœnia ductores numero, & virtute potentes,
 Pro gnatis quibus, & charis uxoribus, atque
 Pro patribus pulchrum est duris sudare sub armis:
 Tu quoque, tu hac mole, & præstanti hoc robore, tandem
 Ilicos moriens signabis funere campos.
 535 Hæc ait, & magno contorsit turbine telum,
 Percussitque genu subter, sonuitque metallum
 Ære repercussum, valido neque finditur ictu.
 Dona Dei prohibent. Pelidæ fraxinus ingens
 Dein volat acta manu; sed laudem invidit Apollo;
 540 Eripuitque virum, & circum caligine textit,
 Ac pugna procul in sedeis jubet ire quietas.
 Tum tenuem Æacidæ, & vacuum sine viribus umbram
 Objicit, ora viri adsimulans, clypeumque, jubasque.
 Pelides volat, antevolans præcurrit imago,
 545 Dumque instat, trepidæque pedem pede fervidus urget,
 Camporum per aperta ruens, qua gurgite flavo,
 Vorticibusque secat rapidis sata pinguis Xanthus,
 Jamque tenere sibi credit spe elusus inani,
 Turmatim portis Teucri infunduntur apertis
 550 Ingenti strepitu, nec jam exspectare manentis,
 Aut quo quemque timor ferat, observare licebat,
 Quisve cadat. Quisque instantem sibi credit Achillem,
 Clausorumque virum fremitu strata omnia fervent,
 Quis pede cumque datum sortem effugisse nefandam;

LIBER VIGESIMUS SECUNDUS.

ARGUMENTUM.

Trojanis reliquis intra urbem conclusis, solus Hector Achillem prestolatus, primum quidem ter urbem circumit fugiens, tandem Minerva sub Deiphobi specie ipsum adhortante, Achillem invadit, ab eoque interficitur. Illum de bigis ligatum Achilles per campum raptat versus portum. His visis, qui in urbe claudabantur, Hectorem desunt, Priamus praesertim, Hecuba mater, & conjux Andromache.

Hannuleique velut, postquam loca tuta tenebant,
Pulvereque, & calido sudore madentia curant
Corpora, tum dapibus recreant, dulcique Lyæo.
Adproperant Danaï ad muros, & scuta reclinant.

- 5 Hector (namque virum tarda ceu compede vinctum
Eumenidesque tenent, & inevitabile fatum)
Restitit ante urbem, Scææque ad limina portæ.
Pelidem instantem adfatur tum notus Apollo:
Quid me immortalem mortali è semine natus
- 10 Insequeris cursu? nec dum tibi gressus, & ora
Nota Dei? furis infandum, neque Troja quicquam
Agmina jam muris curas conclusa sub altis,
Dum diversus abis, sed non mortalia cernis,
Terrigenumve ullis obnoxia corpora telis
- 15 Infrendens contra fatur sic Phtius Achilles:
Arcitenens, mihi cunctorum infensissime Divum,
Obtinuisti ergo deceptum avertere muro.
Quam multi Priami ante urbem Phryges ore cruento
Arva momordissent! decus hoc mihi, Phœbe, tulisti.

- 20 Nec licet ærata fallentem ulciscier hasta.
Si possem; at superis fas nulli obsistere Divis.
Hæc fatus volat in muros, certamine qualis
Victor equus celeres raptat per gramina currus.
Illum autem procul armorum fulgore micantem
- 25 Agnovit Priamus, nam quantum nocte serena
Autumnale micat sidus, torvumque rubescit
Æthereas inter flammæ, & Oriona propter
Vertitur, inde canem vulgo dixere priores,
Splendidusque nitet signum mortalibus ægris
- 30 Exitiale ferens, Zephyrisque urentibus æstus,
Pectora sic circum splendebant arma ruenti.
Ingemuitque senex, incanaque tempora utraque
Pulsabatque manu, dilectumque Hectora multis
Orabat precibus fundens has pectore voces:
- 35 Ne mihi, gnate, viro solus te opponere tenta,
Viribus ille etenim præstat: sternere profecto.
Immitis, Diis ille utinam non gratior esset
Quam mihi, jam dudum canibus data præda jaceret,
Atque avibus, magno hunc animum mœrore levarem.
- 40 Quam miserum orbavit numerosa prole parentem!
Hos procul ab patriis captivos vendidit oris,
Hos ferro domuit. Nunc te Polydore, reversos
Trojugenas inter quærebam, teque, Lycaon,
Quos mihi Laothoe peperit pulcherrima gnatos.
- 45 Atque olli (modo apud naveis sit vita superstes)
Ære gravi, atque auro redimentur, plurima gnata
Quæ dederat quondam senior fama inclytus Altes.
Quod si jam Stygis hos tenet irremeabilis unda,
Me miserum, matremque ægram dolor ille manebit
- 50 Æquius at Teucritulerint, te Pergamâ donec
Incolumem teneant: muros, mihi chare, sub altos
Regredere, o decus, & miseræ spes unica Trojæ,
Hectorea nec cæde ferox exultet Achilles.
Patris ad hæc miseri, nec adhuc rationis egentis,
- 55 Gnate, tui miserere, gravi tardante senecta

Jupiter insontem, quem funere perdet acerbo;
 Gnatorum postquam fata ipse miserrima vidi,
 Raptatas per humum gnatas, versosque hymenæos,
 Et terræ allisos infanda cæde puellos,
 60 Pertractas que nurus truculento ab milite Achillis.
 Forte etiam & Priamum portarum ad limina quondam
 Raptabuntque canes, lambentque avido ore cruorem.
 Hac anima postquam gladio, volucrive sagitta
 Myrmidonum quisquam tremulos subduxerit artus,
 65 Vestibulo, mensæque canes assistere herili
 Jam pridem soliti, atque viam comitariæ omnem.
 Et juveni cecidisse quidem acri Marte decorum est,
 Pectora transfosum ferro, nec turpe jacenti
 Quidquid victori furor, & mala suaserit ira;
 70 At caput incanum miseri senis, albaque menta,
 Atque pudenda canes si turpent ore cruento,
 Tristius, heu! nihil acciderit mortalibus ægris.
 Hæc senior, canosque manu de vertice crineis
 Projicit avulsos, nec gnati flectere mentem
 75 Usque valet. Parte ex alia de turribus altis
 Stat lacrimans genitrix, nudato & pectore mammam
 Ostendens gnato, hæc, inquit reverere, meique
 Chære, precor, miserere, premens si dulcia labris
 Ubera, vagitusque olim, luctumque levabas.
 80 Hæc memora, ingressusque urbem, de mœnibus arce
 Pelidem infestum, nec solus prælia tenta.
 Occisum nec enim tecti in penetralibus altis
 Te lecto impositum genitrix, nec regia conjux
 Fleverit, atque canes inhumati vulnera lambent
 85 Argivum ad puppes. Lacrimis sic illa profusis.
 Sed manet immotus precibusque, & fletibus Hector.
 Stat conferre manum, ac dubio se credere Marti.
 Ac velut in lustris pastus mala gramina serpens
 Torva tuens furit, & sinuosa volumina torquet
 90 Arduus, ac sese impavidum venientibus offert,
 Sic turrem ad celsam clypeo subnixus aheno;

Infrendensque heros secum hæc sub pectore versat:
 Ingrediarne urbem? At vereor convicia Teucrum,
 Polydama, ignavum in primis me jure vocares;
 95 Agmina Trojugenum tutam qui cogere in arce
 Suadebas, Patrocli quum luctu excitus Achilles
 Arma retractavit, renui, parere fuisset
 Utilius longe: amissis nunc denique turmis
 Probra mihi metuenda Phrygum, matrumque dolentum.
 100 Deteriorque aliquis, turmas canet, atque paternam
 Viribus ille suis fretus rem perdidit Hector.
 Sic quondam; mihi sed satius vel sternere Achillem,
 Vel charam ob patriam lætho cecidisse decoro.
 Quod si depositis clypeoque umbone corusco,
 105 Cristata & galea, ad murumque hastile relinquens
 Obvius ire velim, & sævo me credere Achilli
 Pollicitus pulchramque Helenam, & quas improbus ille
 Vexit opes cumque auratis in puppibus olim,
 Unde mali ingentis, tantique exordia belli:
 110 Atridæ & gemino, Danaisque subinde daturum
 Quot reliquas Priamique ædes, urbsque inclyta condit,
 Juratamque fidem ab Teucris exegero, ut omni
 Fraude procul Danaïs tradantur partibus æquis.
 Quo tamen hæc? Supplex oratumne Hector Achillem
 115 Iverit? Haudquaquam; sed enim da posse, precantem
 Ille vereretur, pactisque accederet ullis?
 Scilicet imbellem tanquam, mollemque puellam
 Protinus, insiliens ferro obruncaret inermem.
 Non licet ab quercu, nec celsæ ab culmine rupis
 120 Pelidem adfari, juvenis velut, atque puella.
 Colloquia hæc juvenesque decent, molleisque puellas;
 Arma viris tractanda: videndum Jupiter utri

V. 104. Quod si depositis. Cogitationum undique subeuntium
 tumultu confusa, & imperfecta, oratio, turbati animi signum. Si-
 millis deliberatio illa Turni apud Virgilium in 12. Quod ibi Dran-
 ces, hic Polydamas.

- Faverit, & quibus hanc laudem concesserit armis.
 Talia volventi prope constitit asper Achilles
 125 Par Marti galeam, & surgentis vertice cristas.
 Pelias atque humero in dextro concussa tremebat
 Fraxinus, horrendumque micabant arma ruenti
 Ardentis flammæ, aut Phœbæi luminis instar.
 Ut videt, ut totus gelidis tremit artubus Hector,
 130 Nec jam stare timor patitur, fugit ocyor Euro
 Arva secans turrique alta, portisque relictis.
 Pelidesque metu trepidantem fervidus urget.
 Accipiter qualis, quo non violentior ullus
 Alituum, sequitur pavidam de rupe columbam.
 135 Illa vias obliqua secat, premit ille volentem
 Proximus, & clangens jamque huc rapido impete fertur,
 Jamque illuc magno prædæ succensus amore.
 Sjc volat Æacides, volat ante exterritus Hector,
 Trojanos circum muros, specularque præaltam,
 140 Qua via trita magis patulam juxta caprificum.
 Sunt fontes gemini, exiguis ubi nascitur undis
 Ceruleus Xanthus: furit hic ceu fervidus æstu,
 Exundatque latex, superas it fumus ad auras;
 Ille fluit gelidæque nivis, vel grandinis instar
 145 Frigidus æstate in media, quum Sirius ardet,
 Atque hinc, atque illinc nitido stant marmore labra
 Lataque, pulchra, Phrygum tenui subtegmine vestes.
 Qua matres solitæ, mollesque lavare puellæ
 Dum pax alma fuit, classisque Argiva priusquam
 150 Sigæum in litus, Phrygiasque appelleret oras.
 Hac alter fugit, insequitur ferventior alter.
 Ille quidem fortis; sed retro fortior instat
 Nam neque de pingui certatur corpore tauri,
 Aut de pelle bovis magni, quæ præmia victor

V. 153. Nam neque. Quod hinc Virgilius in 12.
 „ Nec enim levia, aut ludrica petuntur
 „ Præmia; sed Turni de vita, & sanguine certant.

- 155 Ferre olim solitus; sed de vita Hectoris ipsa
 Res erat, atque anima, ac veluti jam vincere cursu
 Cornipedes soliti vitatam turbine multo
 Circumagunt sese ad metam, pretiumque repostum,
 Defuncti stat Regis honos, tripodesve corusci,
 160 Artibus aut præstans, roseo vel fœmina vultu,
 Sic olli rapido Priami ter mœnia cursu
 Circumeunt. Divi ab summo speculantur Olympo,
 Quos inter genitor Saturnius ore profatur:
 Eheu, rem iudignam! totis agitarier agris
 165 Præstantem pietate virum, clarum Hectora bello
 Qui mihi præruptæ sacris in vallibus Idæ
 Tot femora uncta boum, summaque adolevit in arce.
 Nunc pedibus, vultuque minax fugat acer Achilles.
 Verum agite, o Dij, consulite an poscentibus ipsum
 170 Eripiam fatis, vel jam velocis Achillei
 Succubuisse sinam telis. Sic Jupiter inquit,
 Sic Patrem adloquitur contra Tritonia virgo:
 Summe Deum, rectorque hominum, te hæc talia fari?
 Mortaleisne artus, ac debita corpora fatis
 175 Vin' lætho eripere? ut lubitum: non grata profecto
 Cœlicolis fuerit pietas tua. Talia Pallas;
 Hæc illi Divum fatur pater ore sereno:
 Exue, Diva, metum, soboles mea, non tibi quicquam
 Abnuero; sortemque suam, sua fata sequatur
 180 Priamides, propera, atque instantibus utere Parcibus.
 Hæc fatur, satis & cupidam dicto impulit, alto
 Confestim volat aerij de vertice Olympi,
 Fervidus interea trepidantem urgebat Achilles,
 Hinnuleumque velut pavidum cervæ alite natum
 185 Insequitur canis, & latratu vividus instat

V. 184. Hinnuleumque. Hanc comparisonem adhibuit, & multo
 pulchriorem reddidit Virgilius in 12. de Æneâ Turnum sequente.

Convalleisque cavas, quercetaque devia lustrans,
 Nec latet arbustis quanquam contectus ab altis
 Ille pavens, totoque legit vestigia campo.
 Sic miser haud latet instantem Tros Hector Achillem.
 190 At quoties turreis cursu, portasque petebat
 Dardanias sociorum optans defendier armis,
 Pelides toties muro avertebat ab alto
 Prævertens, giroque urbem interiore tenebat.
 Ac velut in somnis fugientem prædere dextra
 195 Velle videmur, & in mediis conatibus ægri
 Deficimus, nec nos capere; aut potis ille sequentis
 Effugisse manum, sic Hectora Phtius Achilles
 Incassum premit, incassum fugit ille sequentem.
 Qui tamen auxilio nisi fretus Apollinis Hector
 200 Vitasset lathum infandum? Deus adstitit olli
 Extremum, & magno perfudit robore membra.
 Pelides sed enim renuens capite, ulla vetabat
 Mittere tela virum contra, deberier uni
 Nam sibi, nec volet hanc cuiquam concedere palmam.
 205 Ut quater ad fonteis ventum, & cunabula Xanthii
 Jupiter auratas æquato examine lanceis
 Sustinet, & fata imponit diversa duorum.
 Quem damnet labor Æacidem, Priamone creatum?
 Hectoris illa tamen tenebrosum vergit in Orcum
 210 Pondera pressa suo, mæstusque recessit Apollo.
 Lætaque Pelidem adloquitur sic cæsia Pallas:
 Tandem, gnate Dea, ad puppeis referemus Achivas
 Immortale decus, cadet (ultra fidere plantis

V. 194. *Ac velut in somnis*. Hanc quoque similitudinem ab Homero mutuatus est Virgilius lib. eodem.

V. 202. *Ulla vetabat*. At contra Æneas in 12. ense Turno reddi vetat. Indignor quandoque bonum dormire Maronem.

V. 206. *Jupiter*. Versus Virgiliani hinc decerpti in 12, ubi Turni, atque Æneæ tata Jupiter lancibus imponit.

Namque viro jam fata vetant) cadet efferus Hector,
 215 Ipse licet patris ad genua advolvatur Apollo
 Multa rogans. Sta, & respira, tecum ipsa furenti
 Suadebo conferre manum, ac se opponere contra.
 Paruit Æacides gaudens, & substitit hastæ
 Fraxinæ innixus, compellatque Hectora Pallas,
 220 Oraque Deiphobi referens, vocisque sonorem:
 Heu! nimium, frater jam te fessum urget Achilles
 Iliacos circum muros, age, pectora contra
 Vertamus, ferroque virum excipiamus acuto.
 Hector ad hæc: Te equidem cunctis præ fratribus olim
 225 Dilexi Priamoque satis, Hecubaque parente;
 Grator at mihi nunc fueris, quem propter aperto
 In pugnas audes iterum te credere campo.
 Nam reliquos claudunt jam propugnacula Teucros.
 Olli Deiphobus: Queis non Priamique parentis,
 230 Atque Hecubæ lacrimis, charorumque inde profectus
 Restiti; at angebar nimium, nimiumque dolebam.
 Nunc age pugnandum est animis præsentibus, ullis
 Nec parcendum armis, has donec victor Achilles
 Exuvias ferat ad naveis, ferrove dometur.
 235 Tantum effata præit celeri Dea callida cursu.
 Ut prope constiterant, fatur sic Dardanus Hector,
 Ecce adsum, nec enim, ut primum, ter moenia circum
 Cursabo fugiens, sternam, sternarve profecto.
 Custodes, age, jam primum, testesque vocemus
 240 Pactorum Superos. Quis enim contemnere Divos
 Audeat? Annuerit mihi si victoria Martem,
 Non ego te ultra fata furens immaniter unquam
 Turpabo; exanimum Danais sed corpus, adeptis
 Reddam armis: eadem victor tu fœdera serves.
 245 Sic Hector, torvum infrendens sic dius Achilles.
 Quid pacta incassum memoras? ut nulla leoni,
 Paxque homini, nulla est concordia mitibus agnis;
 Atque lupis, sic nulla tibi sunt fœdera nobis,
 Alteruter donec satiarit sanguine Martem.

- 250 Nunc nervos contende omneis, & contrahe quidquid
Sive animis, sive arte vales: fuga nulla, Minerva
Hac te hasta domat, hic moriens dabis, improbe, pœnas,
Tot me absente olim cæsorum ad litora Graium.
Dixerat, & totis intorquet viribus hastam.
- 255 Providus hanc tamen intuitus subsederat Hector.
Illa volat super, ac telluri infixâ tremiscit,
Avulsamque duci clam reddidit Hectore Pallas.
Hic Priamo satus: Errasti, fortissime Achiyum,
Et mea nota quidem velut ab Jove fata canebas
260 Subdole, mendaci hac lingua, si forte minantem
Territus effugerem; sed non terga Hectoris unquam
Cuspide transfiges; sed pectora, si tibi quisquam
Cœlicolum favet: hunc vita nunc cupidus ictum.
Exciperes utinam totum intra viscera ferrum,
265 Maxima perniciēs murorum, urbisque paternæ,
Quam leviora forent miseris certamina Teucris!
Hæc ait, & contorta manu simul evolat hasta,
Et medium venit in clypeum, sonat aureus umbo
Percussus sonitu ingenti, telumque repellit.
270 Obstupuit, doluitque Hector sine vulnere frustra
Ferrum ivisse manu, dejectaque lumina volvens
Substitit, ulla viro nec enim jam suppetit hasta
Deiphobumque alta compellat voce, coruscum
Telum aliud poscens: misero at procul ille sedebat
275 Murum intra, sensitque heros, tum talia secum;
Ad mortem vocor, heu! fatis, ratus affore fratrem
Pugnanti; sed enim fratris sub imagine Pallas
Decepit miserum, muro sedet ille repostus.
Effugium mihi jam nullum, sors ultima restat,
280 Sic placitum, Thymbræe, tibi, summoque Tonanti,

V. 260. Nunc nervos contende omneis. Hinc illa Aeneæ ad Tur-
num in lib. toties cit.

„ Verte omneis rete in actes, & contrahe quidquid
„ Sive animis, sive arte vales.

- Qui tamen anteactis tot me eripere periclis:
At non indecori moriamur morte; sed ausi
Egregium quidquam, & mansurum in sæcula fama.
Hæc ait, & magnum vagina liberat ensem,
285 Qui splendens, validusque humero pendebat ab alto.
Tum qualis pavidum leporem raptura, vel agnam
Lactentem volat obscura Jovis ales ab æthra,
Talis Priamides ruit, & magnum rotat ensem.
At parte ex alia furiis ingentibus actus
290 Æacides rapitur, cui pectora fulgidus orbis
Contegit ingentis clypei, capitique rigentis
Æra sonant galeæ, & fulgens tremit aurea crista;
Vulcani inventum artificis, tum nocte serena
Ante alios qualis pulcherrimus emicat igneis
295 Hesperus, ærata tantus de cuspide fulgor
It procul, atque acie totum rimatus Achilles
Hectoris adversi corpus, qua lactea cervix
Apparet, jugulumque humeris committitur altis,
(Cætera namque armis Patrocli de corpore adeptis
300 Membra tegebantur) viaque est certissima lætho,
Telum adigit, penitusque alta in cervice refigit.
At non vocis iter sic rupit ahenea cuspis
Quin dare verba cadens, possetque adfarier hostem.
Tum ruit; insultatque ruenti sævus Achilles:
305 At non tu Patroclum spolians, vesane, peremptum
Me ultorem es veritus; pictis sed puppibus absens
Ipse super fueram, qui tete infanda furentem
Conficerem ferro: Alitibus, canibusque vorandum
Te dabo; sed Patroclo meriti referentur honores.
310 Hæc ait, ast illum adfatur sic languidus Hector:
Te per ego supplex animam, genua, atque parenteis
Dilectos, precor, haud canibus lanianda per agros

V. 311. Te per ego. Hinc illa Turni ad Æneam.
„ Dauni miserete senectæ,

- Membra dato; at patris miseri reverere senectam,
 Maternasque preces, donisque, auroque redemptam
- 315 Redde meis, tumuli extremo ut perfungar honore.
 Talibus orantem adloquitur sic durus Achilles:
 Tum' genua, & dulcis memoras, invise, parentis?
 Dentibus his artus utinam discerpere crudos
 Fas mihi, quem tali affixisti sæpe dolore.
- 320 Nemo tuo ab capite est adeo, qui rostra volucrum
 Arcebit, rictusque canum, non si mihi tanta
 Bis decies, triciesque ferant dona inclyta Teucri,
 Pluraque promittant, non si te Troius auro
 Compensare velit Priamus, non optima mater
- 325 Fleverit impositum lectis; sed gramine toto
 Discerpent tua membra canes, sædæque volucres.
 Hector ad hæc moriens; Equidem non flectere dictis
 Credideram, misero dudum mihi notus Achilles,
 Ferreus atque animus, sed numina versa Deorum
- 330 Propterea quandoque time, quum mœnia circum
 Te Paris interimet telis, & Apollinis arcu.
 Vix ea, quum fuscis mors circumamplectitur alis,
 Vitaque Tartareas ex artubus ivit in undas
 Multa dolens sortemque suam, floremque juventæ.
- 335 Examimemque virum adfatur sic Thessalus heros:
 Nunc morere; at deme Divum Pater, atque homi-
 num Rex
 Viderit, ac Dii immortales. Sic fatur, & hastam
 Fumantem trahit, atque humeris ingentibus arma?
 At circumfusi speciem, vultusque tremendos
- 340 Mirantur Danaï, nec abit sine vulnere quisquam,
 Atque aliquis, tractatu, inquit, jam mollior Hector,
 Quam naveis quando Argolicas accenderat igne.
 Hæc fatus telo insultans feriebat acuto.

V. 333. Vitaque. Similis Turni finis apud Virg.
 V. 336. Nunc morere. Verba Virgiliani Mezentii in II.

- Tum Peleo satus hæc mediis tumido ore profatur:
 345 Argivum lecti proceres, atque inclyta pubes,
 Quum talem, tantumque virum domuisse corusco
 Dij dederint ferro, quo non truculentior alter,
 Nec qui tot miseris mala sit molitus Achivis,
 Eja age, Teucrorum mentem experiamur in armis,
- 350 Desertisne agitent muris se dedere Graiis,
 An pugnis iterum, ac dubio se credere Marti?
 Quo tamen hæc? jacet ad naveis inhumatus Achivas,
 Indefectus adhuc Patroclus, quem semper amabo,
 Sit mihi vita super donec: quod lumine cassos
- 355 Si penitus subeunt anteactæ obliviam vitæ;
 At mihi non Patrocli labetur pectore nomen.
 Ergo agite, Argivi juvenes, Pæana canentes
 Hoc ducto naveisque cavas, litusque petamus
 Maxima res effecta, viri, jacet inclytus Hector.
- 360 Quem numen veluti Troes, sociique colebant.
 Dixerat, atque indigna fremens parat Hectora contra.
 Namque pedes geminos trajectum lora tumentis
 Ab curru ligat, atque trahi sinit ora per agros,
 Impositisque armis currum conscendit, & acreis
- 365 In cursum exhortatur equos jam sponte volanteis.
 Pulveris exoritur nimbus, crinesque decori
 Raptantur per humum, cervixque, caputque verendum
 Ante quidem; tunc hostili Saturnius iræ
 Turpandum dedit, & patria tellure trahendum
- 370 At genitrix velum abjiciens de turribus altis
 Passa comam volat ingentem bachata per urbem,
 Tum senior Priamus, populusque accenditur omnis.
 Luctus ubique: sonant mœsto tecta omnia planctu
 Non secus, ac si jam ruat alto ab culmine Troja
- 375 Grajugenum flamma; at miserum vix turba coerctet

V. 359. Maxima res. Quod Virg. ad Æneam transtulit in II.
 „ Maxima res effecta, viri, timor omnis abesto.
 „ Quod superest, hæc sunt spolia, & de Rege superbo
 „ Primitiæ, manibusque meis Mezentius bis est.

Longævum Priamum portis evadere apertis
 Optantem, & multo sædantem pulvere crineis;
 Orabatque omneis compellans nomine quemque:
 Egressum sinite ad naveis contendere Achivas,
 380 O chari comites, genua amplexabor acerbi,
 Immitisque viri! reverèbitur ille parentis
 Ætatem similem, & canos, tremulamque senectam
 Cæcidæ Pelei, qui cladem hanc, atque ruinam
 Trojugenis genuit, Priamo sed præ omnibus uni,
 385 Cui gnatos tot jam florentibus abstulit annis.
 Planxi equidem reliquos, pater; at nunc Hectoris ægrum
 Conficiet dolor, ac tristem me mittet in orcum.
 Spirantem amplecti saltem, extremumque fuisset
 Fas haurire sonum, & luctu solarier ægro
 390 Longævoque patri misero, miseræque parenti.
 Hæc senior lacrimans, populi turba adgemit ingens.
 At parte ex alia genitrix: Quid te, Hector, adempto,
 Jam lucem moror invisam? mea gloria quondam,
 Et matrum decus, & Phrygiæ spes maxima gentis,
 395 Quæ te Numinibus simili excipiebat honore;
 Matribus at, Phrygiisque dolor nunc civibus ingens.
 Sic gemit; at nondum quicquam pulcherrima conjux
 Audierat, nec murum extra mansissè maritum
 Noverat Andromache; tectorum in parte reposta
 400 Illa procul telam ingentem, duplicemque, labore
 Texebat vario, permiscens floribus aurum.
 At famulas tripodem flammis circumdare magnum
 Jusserat, ut calida exstarent ab Marte reverso
 Balnea sueta viro, ab balneis heu nescia! quantum
 405 Ille procul ferro jaceat prostratus Achillis.
 Ut fletum, ingentemque ululatum ab turribus hausit,
 Continuo succussi artus, revolutaque pensa,
 Excussique manu radii, & trepido ore profatur:

V. 407. Continuo succussi. Similes affectus Euryali matri tribuit Virgilius Æneidos 9, quo nullus mollioribus hisce affectibus exci-
 zandis, aut describendis aptior, & jucundior.

Hen! quonam turres luctu miscentur? adeste
 410 Huc geminæ, videam quæ tanti causa tumultus
 Namque Hecubæ vocem audivi, & mihi viscera motu
 Nescio quo insolito saliunt, glaciataque torpent
 Genua, Pedesque infra: Priami certe ulla minatur
 Pernicies generi. Dij verbum avertite longe;
 415 At vereor ne interclusum mihi sævus Achilles
 Urbe procul latos agitaverit Hectora in agros,
 Audaceisque animos frænaverit; ipse relicto
 Agmine nam solitus nulli virtute secundus
 Irruere, & ferro Argivas incessere turmas.
 420 Vix ea lymphatæ similis tecta alta relinquit.
 Pulsat corda tremor, famulæ comitantur euntem.
 Ut ventum celsam ad turrem, turbamque frequentem,
 Constitit adspectans, raptatumque Hectora bigis
 Ut videt, & multo signantem pulvere campos,
 425 Obrigit, subitæque oculos clausere tenebræ,
 Exanimisque ruit, vittæque, & pulchra jacebant
 Retia, fulgentisque auro redimicula mytræ,
 Quodque ipsi dederat quondam venus aurea velum,
 Quam magnis dotatam opibus sibi Dardanus Hector
 430 Duxerat uxorem senis Eetionis ab urbe.
 Collapsam famulæ manibus, fratresque tenebant.
 Ut membris vigor, & tandem via reddita voci est:
 Troadas hæc inter singultibus interruptis:
 Hector, ego infelix! eadem nos fata manebant
 435 Ergo ambos? Troja quanquam te divite natum,
 Ædibus & Priami, meque Eetionis in urbe
 Pinguis Hypoplaciæ saltus, Thebasque tenentis,
 Qui miseram miser in tectis enutriit altis.
 O nunquam genuisset: abis, mihi chare sub orcum
 440 Uxorem æterno in luctu, viduamque relinquens.
 Filius ast infans nostro de sanguine natus,
 Cui neque profueris fato sublatus iniquo,
 Nec potis ille patri quicquam prodesse perempto.
 Namque manus quanquam, Danaumque effugerit enses,

445 Quot miserum subeunda manent primoribus annis!
 Quippe adiment alij mutato limite campos,
 Æquavosque inter mœstusque, exorsque silebit
 Dejecto vultu, lacrimisque per ora profusis.
 At patris antiquos adeat si sorte sodales, (dens,
 450 Iamque hunc, jamque monens illum, vestemque prehen-
 Blandior horum aliquis vix admovet exiguum vas,
 Labraque, non sicci rigat interiora palati.
 Durior & quisquam genitore utroque beatus
 Ore ferit, linguaque, thoroque exturbat ab alto;
 455 Cede loco, haud tuus hic genitor conviva recumbit.
 Cedit, & ad viduam mœrens redit ille parentem,
 Astyanax genibus super accubuisse paternis,
 Et lectas gustare dapeis, atque ore, manuque
 Concisas solitus quondam, tum mollia ludo
 460 Membra fatigatum somnus quum ceperat, ulnis
 Exceptus, blandoque thoro, stratisque jacebat
 Delicium patris; at quæ nunc patietur adempto,
 Astyanax, tali Troes quem nomine dicunt,
 Unius alta tui starent quod mœnia dextra,
 465 Tectaque Teucrorum; patriis procul ædibus at nunc
 Argivum ad naveis, postquam tua viscera mandent,
 Discerpentque canes, linqueris vermibus, cheu!
 Nudus; ibi in thalamis pulchri servantur amictus
 Interea, labor Iliadum, verum omnia flammis
 470 Hæc dabo, jam nullos quando adservantur in usus,
 Matribus at coram, & Phrygibus tibi gloria svato.
 Hæc ait, Iliades mœstum adgemuere dolenti.

LIBER VIGESIMUS TERTIUS.

ARGUMENTUM.

Achilles justa exequiarum exhibet Patroclo, tyrannico more adolescentibus Trojanis duodecim super illo mactatis, canibusque, & equis. Deinde certamen funebre instituit, ubi alii aliis; sed Diomedes equis, Ulysses cursu, Epeus castu vincit. Agamemnon jaculi certamine nondum initio, premio donatur.

Interea ingenti fervent dum mœnia luctu
 Grajugenæ naveisque cavas, litusque tenebant;
 Diversique abeunt propria in tentoria quis-
 que.
 At non Myrmidonas discedere passus Achilles,
 5 Evocat in cœtum, adloquitur sic deinde coactos:
 Flos equitum, lecti comites, ne ab curribus altis
 Cornipedes solvantur equi; verum agmine facto
 Exanimem stemus circum, Patroclumque fleamus,
 Qui supremus honos vitæque, & lumina cassis.
 10 Dein luctu satiati animos, potuque, ciboque
 Corpora curemus. Præit hæc effatus Achilles,
 Ingentemque ciet luctum, bijugesque comanteis
 Ter circum Patroclum, currusque egere volucreis
 Alma parens aderat, planctumque urgebat amarum,
 15 Armaque pulchra virum, lacrimisque rigantur arenæ
 Dilecti comitis, magni ac ductoris amore,
 Mortiferasque manus geminas super ille jacentis
 Corde tenens, gemit, & luctum exorditur Achilles;
 Tartareis etiam salve, mihi chare, sub umbris.
 20 En perfecta tibi dudum promissa, daturum
 Hectoreum alitibus prædam, canibusque cadaver,

445 Quot miserum subeunda manent primoribus annis!
 Quippe adiment alij mutato limite campos,
 Æquavosque inter mœstusque, exorsque silebit
 Dejecto vultu, lacrimisque per ora profusis.
 At patris antiquos adeat si sorte sodales, (dens,
 450 Iamque hunc, jamque monens illum, vestemque prehen-
 Blandior horum aliquis vix admovet exiguum vas,
 Labraque, non sicci rigat interiora palati.
 Durior & quisquam genitore utroque beatus
 Ore ferit, linguaque, thoroque exturbat ab alto;
 455 Cede loco, haud tuus hic genitor conviva recumbit.
 Cedit, & ad viduam mœrens redit ille parentem,
 Astyanax genibus super accubuisse paternis,
 Et lectas gustare dapeis, atque ore, manuque
 Concisas solitus quondam, tum mollia ludo
 460 Membra fatigatum somnus quum ceperat, ulnis
 Exceptus, blandoque thoro, stratisque jacebat
 Delicium patris; at quæ nunc patietur adempto,
 Astyanax, tali Troes quem nomine dicunt,
 Unius alta tui starent quod mœnia dextra,
 465 Tectaque Teucrorum; patriis procul ædibus at nunc
 Argivum ad naveis, postquam tua viscera mandent,
 Discerpentque canes, linqueris vermibus, cheu!
 Nudus; ibi in thalamis pulchri servantur amictus
 Interea, labor Iliadum, verum omnia flammis
 470 Hæc dabo, jam nullos quando adservantur in usus,
 Matribus at coram, & Phrygibus tibi gloria svato.
 Hæc ait, Iliades mœstum adgemuere dolenti.

LIBER VIGESIMUS TERTIUS.

ARGUMENTUM.

Achilles justa exequiarum exhibet Patroclo, tyrannico more adolescentibus Trojanis duodecim super illo mactatis, canibusque, & equis. Deinde certamen funebre instituit, ubi alii aliis; sed Diomedes equis, Ulysses cursu, Epeus castu vincit. Agamemnon jaculi certamine nondum initio, premio donatur.

Interea ingenti fervent dum mœnia luctu
 Grajugenæ naveisque cavas, litusque tenebant;
 Diversique abeunt propria in tentoria quis-
 que.
 At non Myrmidonas discedere passus Achilles,
 5 Evocat in cœtum, adloquitur sic deinde coactos:
 Flos equitum, lecti comites, ne ab curribus altis
 Cornipedes solvantur equi; verum agmine facto
 Exanimem stemus circum, Patroclumque fleamus,
 Qui supremus honos vitæque, & lumina cassis.
 10 Dein luctu satiati animos, potuque, ciboque
 Corpora curemus. Præit hæc effatus Achilles,
 Ingentemque ciet luctum, bijugesque comanteis
 Ter circum Patroclum, currusque egere volucris
 Alma parens aderat, planctumque urgebat amarum,
 15 Armaque pulchra virum, lacrimisque rigantur arenæ
 Dilecti comitis, magni ac ductoris amore,
 Mortiferasque manus geminas super ille jacentis
 Corde tenens, gemit, & luctum exorditur Achilles;
 Tartareis etiam salve, mihi chare, sub umbris.
 20 En perfecta tibi dudum promissa, daturum
 Hectoreum alitibus prædam, canibusque cadaver,

Et **bis** sex juvenum Teucrorum sanguine flammæ,
 Sparsurumque rogos animis ardentibus ira.
 Dixerat, atque indigna parans furit Hectora contra.
 25 Et feretrum propter locat atro in pulvere pronum.
 Interea bijuges solvunt de curribus altis
 Certatim ad puppeis, fulgentiaque arma reponunt
 Myrmidones, magni deinde in tentoria Achillis
 Conveniunt numero ingenti, ac de more paratis
 30 Accingunt omnes dapibus, tum corpora centum
 Magna bouum jugulis ferro ingemuere recepto,
 Balantes & oves, & amantes culta capellæ,
 Florentumque suum pinguedine multa per ignem
 Corpora torrentur setis crepitantibus alte,
 35 Plurimus & circum Patroclum fluit undique sanguis.
 At lecti Æacidem ducis in tentoria Atridæ
 Ducebant proceres cunctantem, & sæva dolentem.
 Ut ventum in sedeis, tripodem circumdare flamma
 Præcones jubet Atrides, si qua arte cruentum
 40 Suaserit Æacidæ divino ab corpore tabum
 Abluere, at multis renuit juratus Achilles:
 Non mihi fas per summa Joventi, qui sidera torquet,
 Optimus, atque Deum primus, non tingier unda
 Fas caput hoc chari Patrocli combusta priusquam
 45 Ossa regam tumulo, sacrumque totondero crinem,
 Nam neque me gravior, fuerit dum vita superstes,
 Invadet dolor, invisus nunc denique cogar
 Indulgere cibus, primæ tu lucis ad ortum,
 Atreo gnate, pyram congestis undique lignis
 50 Edificare jube, qui in tristia Tartara eunteis
 Solus honos decet, exuviis mortalibus igne
 Consumptis, solita ut redeant ad munia turmæ.
 Sic inquit, parentque viro, dapibusque paratis
 Certatim incumbunt. Ut amor compressus edendi,
 55 Decubituri alta in tentoria quisque recedit.
 At maris horrisoni incurvum prope litus Achilles
 Turba Myrmidonum magna comitante jacebat

In puro bibulas fluctus qua lambit arenas;
 Quum cursu assiduo, & Martis defessa labore
 60 Membra sopor subit, & curarum dissipat æstus.
 Ecce autem Patrocli ante oculos miseri adstitit umbra,
 Oraque pulchra viro similis, molemque, coloremque,
 Et vocem, talique humeros circumdata amictu.
 Adque caput stetit, & blando sermone loquuta est:
 65 Dormis extincti Patrocli jam oblitus, Achilleu?
 Eja age, quam primum effoso tege membra sepulchro.
 Nam vagor inferni circum magna ostia Ditis,
 Meque leves animæ, simulachraque luce carentum
 Ire ultra prohibent Stygii trans fluminis undam.
 70 Jamque vale, & charam extremū mihi porrige dextram.
 Nam neque, me postquam Vulcania flamma piabit,
 Æthereas iterum remeabo in luminis oras,
 Nec procul ab reliquis curas partirier omneis
 Fas tibi jam mecum, fatum me absorbit ex quo
 75 Invisum, quod nascenti nevere sorores
 Quin te, gnate Dea, Iliacis occumbere campis
 Dii voluere; memor tamen hoc concede precanti:
 Idem ossa amborum tumulus, lapis unus habento.
 Ut simul ab teneris nutriti assuevimus annis,
 80 Actorides genitor quum me in Peleja duxit
 Tecta olim puerum, ab patria digressus Opunte;
 Talorum ob jactum quando Amphidamante creatum
 Imprudens misi Stygias, nolensque sub umbras.
 Ex illo famulumque tibi, fidumque sodalem
 85 Æacides dedit: ergo ambos eadem tegat urna
 Aurea, quam genitrix auritam utrinque, futuri
 Docta olim dedit. Hæc Patroclus, cui dius Achilles:
 Cur mihi, fraternum caput, hæc gratissima nobis
 Jussa dares? Equidem facerem, faciamque libenter.

V. 67. Nam vagor. Quod Virgilius in 6.
 „ Nec ripas datur horrendas, & rauca fluenta
 „ Transportare, prius quam sedibus ossa quierunt.

- 90 Sta propius, liceat collo dare brachia circum;
Inque vicem lacrimis animum satiare profusis.
Dixit, & expansis ruit hinc, atque inde lacertis;
Sed stridens volat, & tactum frustratur imago
Par levibus ventis, tenuique simillima fumo.
- 95 Complositque manu, attonitusque hæc fatur Achilles:
Sunt quoque, sunt aliquæ infernis in sedibus umbræ,
Atque leves animæ; præcordia nulla sed illis,
Ossave; sed tenues volitant sine corpore vitæ,
Qualis visa mihi Patrocli lugentis imago
- 100 Cuncta viro similis, fierique hæc singula jussit.
Sic ait, & sociis luctum commovit acerbum,
Ingentem, assiduum Auroræ fulgentis ad ortum.
Interea Atrides mulosque, virosque parabat,
Qui adveherent silvam, ductoremque omnibus acrem
- 105 Merionem dedit Idomenei Cretensis alumnum.
Funibus hi armati, durisque bipennibus ibant.
Planaque camporum emensis, colleisque supinos.
Ut ventum Idæam in silvam, saltusque profundos,
Cæduntur patulæ ingenti certamine quercus,
- 110 Procumbuntque; gravi resonant procul antra fragore.
Diffisasque ligant mulis: hi robore multo
Corripiunt iter, ingentisque ad litora truncos
Cum stridore ferunt calido sudore madentes.
At lignatores (etenim sic jusserat heros
- 115 Meriones) fascis quicumque in castra minores
Gestabant humero. Ut ventum qua Thessalus heros
Et Patroclo tumulum, sibi que adsignaverat ipsi,
Deponunt onus immensum, exspectantque frequentes.
Myrmidonas sed enim cingi fulgentibus armis
- 120 Imperat Æacides, currusque adnectere bigis.
Confestim incumbunt jussis: loca prima tenebant
Cornipedes, sequitur peditum densissima nubes,
In mediis Patroclum portabat lecta juvenus,
Et feretrum tonsis onerabant triste capillis.
- 125 Pone sequens manibus caput attollebat Achilles

- Multa dolens, charum comitem missurus ad Orcum.
Devenere locum, confestimque arida ligna
Adglomerant circum. Interea de vertice pulchram,
Flaventemque comam ferro tondebat Achilles,
- 130 Quam sacram, Sperchie, tuis nutriverat undis,
Et nigrum adspectans pontum sic ore precatur:
Incassum, Sperchie, tibi, pater optimus olim
Me in patriam reduce Iliaco de litore, sacrum
Voverat hunc crinem, taurorum & corpora centum,
- 135 Tum quinquaginta lectas de more bidentis
Se mactaturum ad fonteis ubi pinguis florent
Arva tibi, & sacris redolent altaria flammis.
Sic senior, nec vota tibi exaudita precantis.
Nunc vetitum quando in patrios remeare penateis;
- 140 Hanc habeat Patroclus, secumque in Tartara ducat.
Sic ait, atque comam manibus locat ille jacentis.
Tum vero exoritur clamor, planctusque dolentum.
Solque etiam occiduas lugentibus iisset in undas,
Instaret nisi Pelides, Regemque moneret:
- 145 Atride, (tua nam populi mandata verentur)
Flendo multa dies superest; nunc corpora curent
Præcipe; sed quibus est cura hæc commissa, manento
Hic mecum, lectique duces. Sic fatur Achilles.
Parentque, & propria in tentoria quisque recedit,
- 150 Delectique pyram ingentem struxere ministri,
Centenosque pèdes latam, tum culmine summo
Mœrentes gelidum Patrocli posuere cadaver,
Flexipedesque boves multos, pingueisque bidentis
Circum obruncabant ferro, tum frigida membra
- 155 Pingui adipe ad caput ab talis obduxit Achilles,
Corpora que excoriata recens oviumque, bovumque
Accumulant, oleique cados, mellisque recentis. ®
Quatuor hic bijuges alta cervice comanteis
Obruncat, geminosque canes, circumdare mensam
- 160 Quippe novem soliti, & gradienti assistere Regi
Tum bisena Phrygum ferro dat corpora latho,
D d

- Horrendum , atque immane furens , tœdamque fla-
grantem
Admovet extrema adfatus sic voce sodalem :
Æternum salve , infernis , mihi chare sub undis .
165 En promissa tibi bis sex jam corpora Teucrum
Flamma vorat ; non Priamidem tamen Hectora flammis,
Sed canibus dabo . Sic minitans , frendensque profatur ,
At non membra canes patitur consistere circum
Blanda Venus , noctemque omnem indefessa , diemque ,
170 Sed roseo perfusa oleo incorrupta tenebat .
Hectorei Phœbus sed corporis intervallo
Cœruleam induxit cœlorum ab vertice nubem
Urentem ut flatum , Solisque averteret æstum .
Nec Patrocli pyra concepto flagraverat igne .
175 Ergo heros Boream , Zephyrumque in vota vocabat
Multa Deos orans , atque aurea pocula libans
Ut citius flamma ambirent crepitante cadaver .
Audiit hæc , pictoque volat Thaumantias arcu
Nuntia ventorum in sedes , Zephyrique penateis
180 Læta celebrabant ubi tunc convivâ mensis .
Limineque ut primo stantem adspexere , frequentes
Adsurgunt , Divamque optat sibi quisque propinquam ;
Abnuit illa tamen , roseoque hæc incipit ore :
Non vacat his tempus , vocor hinc ad limina magni
185 Oceani , Æthiopumque agros , ubi plurima Divis
Crura boum fumant sacras ambusta per aras .
Nunc , agite Æacides Zephyrum , Boreamque sonoros
Pollicitus sacra multa rogat , cieatis ut igneis ,
Impositumque rogis comburat flamma cadaver
190 Actoridæ Patrocli , flebunt quem semper Achivi .
Dixerat , atque abiit , toto cava nubila cœlo
Adglomerant illi subito , vastoque sonore
Spirantes pelago incumbunt : freta turbida flatu
Pulsa sonant , ruit Iliacos dein nimbus in agros ,
195 Sublimemque pyram , increpuit Vulcanius ignis ,
Flammarumque ingens petit aurea sidera vortex .

- Totam olli noctem flatu incubuere sonoro ;
Totamque Æacides aureum cratera tenebat
Fundebatque manu libans , Maneisque vocabat .
200 Desponsique velut juvenis pater ingemit æger
Ossa cremans , mœstisque sonant ululatibus ædes ;
Haud secus ardenteis artus gemebundus Achilles
Circumit , & roseo fulsit vix Lucifer ortu ,
Quem sequitur croceis Aurora invecta quadrigis ,
205 Quum rogos , atque omnis Vulcania flamma quievit ,
Threjciumque super pontum venti agmine facto
In sedeis rediere suas , tumidisque gemebat
Fluctibus unda furens ; fessum sed membra labore ,
Digressumque rogo ab tristi sopor urget Achillem .
210 Interea circum Atridem populique , ducesque
Conveniunt , somnoque heros excitus ab alto
Erigitur subito , atque duces adfatur Achivos :
Atride , & lecti proceres quod flammea cumque
Vis spatium obtinuit , nigro perfundite vino ,
215 Ossaque combusta ab reliquis discreta legamus
Dilecti Patrocli , facile est discernere , namque
Ille rogo in medio , extremas sed turba per oras
Ardebat confusa , virumque , canumque , & equorum
Lecta adipe duplici phiala claudantur in aurea ,
220 Donec eam tristes Patroclo comes ipse sub umbras .
At tumulum mediocrem equidem , non mole superbum
Surgere nunc vellem ; sed qui mihi puppibus altis
Grajugenum fuerint super , hunc attollite ad auras
Et latum facite , & facto superaddite nomen .
225 Hæc ait , & socii extemplo mandata facessunt ,
Ossaque lecta cado tentoria ad alta reponunt ,
Subtilique tegunt lino , tumulique per orbem
Signavere locum , moles subducitur ingens .
Argivam pubem , atque duces considerare toto
230 Litore tunc jubet Æacides , & puppibus altis ,
Præmia victorum , tripodes , pulchrosque lebetas :
Et capita alta boum , & magnorum corpora equorum ,
D d 2

Extulit, & forma insignes, aut arte puellas;
 Et ferrum nitidum, argentique, aurique talenta.
 235 Aurigasque prius rapido contendere cursu
 Edicit, gnaramque operum, pulchramque puellam
 Victori pretium primo, tripodemque coruscum,
 Utrique auritum, undenas bis ventre capaci
 Mensuras capientem; olli qui proximus, annos
 240 Sex natam, gestantem utero, indomitamque reportet
 Victor equam, tripodem fulgentem tertius, igni
 Admotum nondum, mensuras quatuor alto
 Complectentem utero, quartus dein bina talenta
 Aurea, sed phialam geminam postremus habeto
 245 Intactam flamma, adstantisque adfatur Achivos
 Stans circo in medio: Atride, atque Argiva juvenus,
 Certantum cursu aurigarum hæc præmia sunt.
 Atque equidem alterius si ludo agerentur honores
 Prima ferens victor tentoria ad alta redirem.
 250 Nostis enim quanto immortales robore præsent
 Cornipedes, mihi quos Peleus concessit habendos,
 Neptunus Peleo; sed ego, biugesque quiescent
 Aurigam amissum flentes, qui sæpe nitente
 Perfuditque oleo crinem, & pura abluit unda
 255 Hunc capite in terram prono lugentque, dolentque
 Impexa pendente juba: vos sistite campo,
 Ut bijugum cuique, & volucris fiducia currus.
 Vix ea convenere viri, prior adstitit heros
 Admeto satus Eumelus, quo doctior alter
 260 Non auriga fuit, Tydides hinc Diomedes
 Trojanis confisus equis, quos abstulit olim
 Magno Anchisiadæ; ast illum servavit Apollo.
 Tertius in mediis surgit Menelaus, & Æthen
 Fert Agamemnoniam, fratri quam Rex Echepolus
 265 Donum Anchisiades dederat, ne in Troja bella
 Atridem geminum, & Reges sequeretur Achivos,
 Sed partis opibus clara frueretur in urbe,
 Namque virum multo ditarat Jupiter auro,

Argentoque gravi, atque altam Syciona colebat.
 270 Hanc simul, atque suum conjunxerat ille Podargum.
 Surgit & Antilochus Nelida Nestore natus,
 Et Pylios hortatur equos cervice comanteis,
 Alipedes; genitor juvenem satis usque peritum
 Adloquitur tamen, informatque his pectora dictis:
 275 Te juvenem licet, aurigandi Jupiter artem,
 Neptunusque pater docuit, nec plura necesse est
 Dicere, nosti etenim volucres inflectere bigas;
 Sed tardi tibi cornipedes, & maxima equorum
 Vis reliquis; non plura tamen te sciverit alter.
 280 Nunc memor, hæc, ne te effugiat victoria, serva;
 Arte faber longe quam vi præstantior acri,
 Arte gubernator jactatam fluctibus alnum
 Dirigit in portus, aurigamque arte magistra
 Vicerit auriga; at fretus quis robore equorum
 285 Fertur in incertum imprudens, sed in arte peritus
 Bigis non adeo pernicipibus alter adactos
 Urget equos metam spectans, neque flectitur usquam;
 Observatque oculis præeuntem, & continet acreis
 Cornipedes: nosci at facilem metam ipse docebo:
 290 Aridus ab terra truncus vix eminet ulnam,
 Quercus, sive larix, quam non corruperit imber:
 Hinc, atque hinc albi lapides, & semita circum
 Plana patet, volucres possint ubi vertier axes,
 Sive viri fuerit monumentum insigne jacentis.
 295 Sive hæc meta fuit priscorum tempore avorum,
 Et nunc Æacides metam adsignarit eandem.
 Hanc prope tu radens sella inclinator ab alta
 Pronior in lævam, dextrumque hortare jugalem
 Increpitans altum, totasque effundito habenas;
 300 Ad metam sed enim sonipes tibi lævus agatur,
 Ut rota modiolu lapidem videatur aheno
 Stringere; sed saxo prudens impinge re vita,
 Ne læsis bigis, fractoque inglorius axe
 Risum aliis facias, magnum tibi dedecus ipsi,
 D d 3

- 305 Caute age propterea, metam si laboris urgens
 Nam præter, non te certarit vincere quisquam,
 Nec si terga quidem premeret divinus Arion
 Adrasti sonipes cælesti ab semine cretus,
 Vel quos Laomedon quondam his nutritiv in agris.
 310 Hæc monuit, seditque iterum, volucresque jugaleis.
 Meriones agit extremus: stant sedibus omnes.
 Concutit Æacides galeam, Antilochumque priorem
 Inclamat, deinde Eumelum. Menelaus Atrides
 Inde venit, tum Meriones, tandem Diomedes.
 315 Hinc loca sorte tenent, metamque ostendit Achilles
 In plano procul, & juxta qui vera referret.
 Phœnicem locat armigerum, sociumque parentis.
 Inde omne simul elato insonuere flagello,
 Cornipedesque hortantur equos clamoribus altis.
 320 Ocyus ab ratibus camporum in plana ruebant
 Pulvereusque oritur nimbus sub pectore equorum,
 Atque agitata volat geminos juba densa per armos.
 At currus interdum in sublime videres jamque
 Subsultare leveis, humileis jam radere terras.
 325 Acrius aurigæ hoc instant, trepidantiaque haurit
 Corda pavor pulsans, laudumque arrecta cupido,
 At maris extremo peterent quum litora cursu,
 Tum vero ardescunt animi, tum robore toto
 Certatur, Pheretiadem par nobile equarum
 330 Extulerant primum, Tydeo gnatum inde ferebant
 Trojani bijuges nimium prope, scandere currum ut
 Ferme viderentur, flatuque calescit anhelio
 Eumeli dorsum, atque humeri; palmamque tulisset,
 Ambiguove pependisset victoria jure,
 335 Instanti nisi Tydidæ, urgentique flagellum
 Invidus e manibus pulchrum excussisset Apollo.
 Ingemuit magno percussus corda dolore.
 Ætolus ductor, quod longe anteire volantem
 Cerneret Eumelum; læsos, stimuloque carenteis
 340 Cornipedes torpere suos: miserata dolentem

- Pallas (Apollineam Dea nam cognoverat artem.)
 Tydidem cursu assequitur, redditque flagellum,
 Dein volat Eumeloque jugum confringit equinum.
 Tum pavidæ turbantur equæ, temoque volutus,
 345 Ille rotam propter de curru volvitur alto
 Pulvereque, & fuso sædatus sanguine vultum,
 Adque supercilium saxo contusus acuto.
 Implertque oculos lacrimæ, & vox faucibus hæsit.
 Emicat Ætolus, dederat namque ipsa vigorem
 350 Pallas equis, laudemque viro, palmamque ferendam.
 Dein Menelaus agit; patrios sed Nestore gnatus
 Hortatur bijuges: Totas nunc promite vires.
 Non Diomedæas hortabor vincere bigas,
 Quanquã ol sed superent quibus hoc Jove gnata dedisti.
 355 Atridem vicisse satis, nec sæmina laudem
 Hanc Æthe ferat; at vos non præsepibus altis
 Nelides genitor blandum curaverit ultra,
 Sed dabit ille neci, si deteriora feramus
 Præmia postremi, totis contendite nervis,
 360 Sed quo res tentanda modo mihi linquite curam;
 Hæc ait, & Regem veriti vix impete toto
 Irruerant, quum Nestorides tellure cavata
 Stare viam videt angustam, atque hinc inde præaltam;
 Qua rapido terras subduxerat agmine torrens.
 365 Conflictum hac metuens currus agitabat Atrides.
 Ipse viam secus Antilochus magna improbus arte,
 Avertens impellit equos, sequiturque, præmitque,
 Territus at Menelaus: Equos inhibe ocyus, inquit,
 Quo temere ruis? hic spatiis arctamur iniquis,
 370 Collidentque rotæ, & bijuges lædentur utrique:
 Præterages ubi mox toto via panditur agro.
 Hæc ait, Antilochus bijuges haud signior urget
 Increpitans, surdo adsimilis, quantunque per auras
 Discus abit missus juvenilis robore dextræ
 375 Tantum præcurrit, nam sponte remisit Atrides
 Pellere cornipedes, axi ne impingeret axis.

Et bigæ bigis, curruque volutus uterque,
 Dum nimium properat, cadefet ridendus Achivis;
 Tum juvenem audacem dictis castigat acerbis:
 380 I nunc, & sapere Antilochum, gens dicit Graium;
 Sat patet; at vales; sed non tu præmia victor
 Pulchra ferens Grajum ab cætu injuratus abibis.
 Fatur, & alipedes hortatur voce jugales:
 Infractis properate animis, nervi ocyus illis
 385 Quam vobis deerunt, jam tristi urgente senecta.
 Hæc ait, accelerant cursum, & rapido impete juxta
 Nestoridem steterunt, Læti per gramina Achivi
 Spectabant magno miscenteis pulvere campum.
 Idomeneus primus specula sublimis ab alta
 390 Hortantum vocem agnovit, bijugesque frementeis,
 Namque præibat equus maculam spectabilis albam
 Fronte gerens, ceu plena nitet Latonia Phœbe.
 At reliquam spadix, faturque hæc Gnessius heros:
 Graiugenum proceres, fallor? vel litora versus
 395 Cornipedes alios, alium properare priorem
 Aurigam adspicio? Læsas divinitus illas
 Crediderim, reliquos quæ anteibant hactenus omneis.
 Vidi equidem metam circumflexisse priores;
 At nunc arva oculis late procul omnia lustrans
 400 Cernere non valeo: lapsis fors ductor habenis
 Non bene præcipites potuit frenare jugaleis,
 Confregitque rotas, curruque volutus ab alto est,
 Perque agros subita trepida formidine bigæ
 Decurrere viam præter; vos cernite, amici.
 405 An me acies fallit? videor mihi cernere Regem
 Ætolum genere, Argivosque in bella regentem

V. 391. *Maculam spectabilis albam.* Quod de Priam. juvenis equo
 Virgilius in 5. Æneidos:
Frontemque ostentans arduus albam.

V. 406. *Ætolum genere.* Hic circuitus verborum, veluti laboriosam reminiscentiã designat Idomenei, veluti hominis jam ad senium vergentis.

Patre satum Tideo, clarum Diomedea bello.
 Dixerat hæc, Ajax quem sic perstringit Oilei.
 Idomeneu, quid præcipiti sermone profaris?
 410 Nonne agnoscis equas cursu procul arva secanteis?
 At non tu minimus ductores inter Achivos,
 Nec te acie tantum extuleris ridendus, acuta.
 Lingua tibi sed enim præceps; at dedecet inter
 Prestanteis sceptroque viros, & stirpe parentum.
 415 Primus, ut ante suis volat huc Eumelus equabus,
 Ipse, inquam, pictasque manu moderatur habenas.
 At Cretum infrendens ductor: Rixa optime tantum,
 Effrænique Ajax lingua; sed cætera cuique
 Argivum inferior, pulchrum depone lebetem,
 420 Aut tripodem, & magno certemus judice Atride,
 Uter equos agat, ut pretio experiare soluto.
 Talia Deucalides, surgens & plura parabat
 Asper Oiliades, finis nec forte fuisset
 Verborum, & rixæ, nisi surrexisset Achilles,
 425 Et medius blandis mulsisset pectora dictis:
 Ajax, Idomeneu, verbis jam parcite amaris.
 Nec decet, atque alii succenseretis Achivum
 Talia jactanti; bijuges spectate sedentes.
 Ocyus huc venient succensi laudis amore:
 430 Quis prior, aut quis posterior tunc noscere cuique
 Fas erit. Hæc ait, & currus jam proximus urget
 Tydides, crebroque armos, ac tergora equorum
 Verbere sollicitat, crebris, & saltibus olli
 Corripiunt iter, aurigam pede pulsa sonanti
 435 Terra quatit, pone horrendum sonat æreus axis,
 Ferratæque rotæ, neque signat canthus arenam;
 Ut circo stetit in medio, ab cervicibus altis
 Sudor iit largus, fumantum & pectore equorum.
 Ille ridentem festinus dèserit axem,
 440 Admovitque jugo scuticam Capanejus heros:
 Ingentem tripodem, servamque in castra ferendam
 Committit sociis properans, solvitque jugaleis.

Dein currus agit Antilochus, Neleja proles
 Fraude mala Atridem, non vi prælapsus equorum.
 445 Proximus ille tamen properantis terga premebat,
 Atque rota ab volucris quantum per gramina currum
 Distat agens equus, & canthos, orbemque rotarum
 Verberat extremum cauda, pone ardua sedes
 Cum sonitu rapitur, spatium neque distinet ingens
 450 Tantum Nelide Antilocho Menelaus Atrides
 Posterior volat, alipedis nam creverat Æthes
 Immensum vis, atque animus, quod si ulla fuisset
 Ulterius fuga, nec limes præfixus utrique
 Anteisset procul, & palmam, plausumque tulisset.
 455 Meriones comes Idomenei cursum inde fatigat,
 Hasta volat quantum ab flavo sejunctus Atride.
 Ars neque magna viro, nec vis, et robur equorum.
 Dein satus Admeto sese postremus agebat
 Confractosque trahens currus, pavidosque jugales.
 460 Ingemuitque virum adspiciens, et fatur Achilles;
 Ultimus ille venit quo non præstantior alter
 Flectere cornipides; verum illi proxima dentur
 Præmia, Tydides primo nam gaudet honore.
 Talia dicenti Danaï plausere, tulisset
 465 Atque Eumelus equam circum plaudente corona.
 Obsistit tamen Antilochus, mediisque profatur:
 Ergone promerito, caream te iudice, Achilles,
 Munere victor ego, quoniam divinitus olli
 Confractæ jacuere rotæ, bijugesque comantes?
 470 Ille acturus equos, superos in vota vocasset,
 Non ita postremus palma lugeret adempta.
 Quod si collapsi miseret, tentoria fulvo
 Plena auro, argentoque tibi, sunt optima equorum
 Corpora, sunt pecora, et famulæ: majora dolenti
 475 Mox dato, vel coram ut plausum merearis Achivum:
 Hanc ego non patiar, nulli concedere certus
 Graiugenum, sed jura manu quæsitâ tueri.
 Talia Nestorides: blandumque arrisit Achilles

Gratificans fidoque sibi, charoque sodali,
 480 Et lubitum quando, Antiloche ut de puppibus, inquit,
 Quicquam aliud promam, thoracem Eumelus ahenum
 Refferet, albens stanni quem circulus ambit,
 Munimen quondam, et Phrygii decus Asteropæi,
 Et magno pretio ducendum: Talibus inquit,
 485 Et charum Automedonta jubet thoraca rigentem
 Ferre viro; accepto Eumelus lætatur honore.
 At caveam magnis clamoribus implet Atrides
 Antilochum contra exurgens: præco aurea sceptrâ
 Imposuitque manu, indixitque silentia Graiis,
 490 Compellatque virum, mediisque adfatur Atrides:
 Antiloche, haud quondam imprudens, quis te im-
 pulit error
 Curribus impactis nostros læsisse jugaleis,
 Et tantum eripuisse decus? Vos, optimi Achivum,
 Dicite, nec favor ab recti vos tramite flectat.
 495 Nec quis Grajorum, ignavis Meneleus Atrides
 Vectus equis, dicat; sed vi spectandus, et armis
 Antilochum oppressit dictis mendacibus, omne
 Jusque et fas contra, meritoque invidit honori.
 Recta equidem fabor, Danaum nec me arguet ullus.
 500 Antiloche, huc ades, et currus, atque ante frementeis
 Stans bijuges, lorumque tenens scuticamque sonantem,
 Urgebas qua nuper equos, hos rite sinistra
 Tange manu, et totas cingentem gurgite terras
 Neptunum jura, non te ulla fraude jugaleis
 505 Impediisse meos, et præteriisse volentem.
 Hæc ait, Antilochus contra: parce, optime Atride,
 Parce, inquit, juveni, Rex sceptro major, et annis,
 Nosti mente levis quantum, et malesuada juventa est,
 Propterea nunc perfer; equam dabo protinus ipsam.
 510 Equæ meis, maius si quicquam optaveris, ultro
 Tradere mavellem, quam charo infensus Atridæ
 Vitam agere, et scelerum ultores contemnere Divos.
 Hæc affatus equam Menaleo tradit habendam.

- Ac veluti segetis quum jam crescentis aristas
 515 Ros nitidus lavit, horrenti gratissimus agro,
 Sic, Menelae, tibi pertentant gaudia pectus,
 Adloquiturque virum: gaudensque, volensque furori
 Cedam equidem, nam mente gravem, rectique tenacem
 Expertus fueram, et talem te fama ferebat.
 520 Nunc præceps vertitque animum, vicitque juvenus;
 At satius vitare dolum, laudemque mereri
 Majorum obsequio: non me sane alter Achivum
 Flexisset facile; at plures pro me ipse subiisti,
 Et bonus ille tuus genitor, fraterque labores.
 525 Propterea (posset quanquam mea jure videri)
 Munere equam nostro hanc habeas, nam vincier ipse
 Officiis nolim, atque animos jactare superbos.
 Dixerat, Antilochi sociusque in castra Noemon
 Regis equam jussu abduxit, pulchrum ipse lebetem
 530 Tertius accepit, auri tum bina talenta
 Meriones quartus, quo gesserat ordine currus.
 At duplicem phialam, postremi munus, Achilles
 Nelidæ dedit ipse ferens, hæcque addidit ore.
 Accipe, chare senex, hoc nostri pignus amoris,
 535 Atque Menetiadæ monumentum insigne sepulti.
 Nam neque fas reliquos hunc inter cernere Achivos.
 Hæc autem damus haud ullo tibi parta labore,
 Nam neque pugnabis caestu, aut luctaberis ipse,
 Aut volucris jaculo, aut rapido per gramina cursu
 540 Contendes, jam membra gravi tardante senecta.
 Hæc ait, hæc donis laetatus pectora Nestor;
 Vera quidem, fili, hæc memoras, languentia torpent
 Membra pedesque infra, facili nec tollere nisi
 Brachia jam fas, atque manus convertere utrinque.
 545 Sic florere utinam, veluti quando inter Epeos
 Patri Amaryncidae celebrabant justa sepulto
 Buprasio in magna: similis non ullus Epeos
 Inter erat, Pyliosve mihi, Ætolosve comatos.
 Ænopidem hic caestu insignem Clytomedea vici,

- 550 Pleuronium lucta Ancaeam mi adversa ruentem
 Praestantem & cursu Iphiclum; sed te, Polydore,
 Fraxineam intorquens hastam, teque, optime Phileu?
 Me duntaxat equis gemini vicere citatis
 Actoridae freti numero, atque cupidine ducti,
 555 Maxima victori posita hoc nam praemia ludo.
 Hi bini tamen; alter equum flectebat habenas,
 Alter equum flectebat habenas, verbereque alter
 Urgebat crebro. Is fueram juvenilibus annis,
 Invidet hanc mihi sed laudem jam signior aetas,
 560 Invitumque gravi cogit parere senectae,
 Taliaque hæc aliis subeunda relinquere, sanguis
 Queis calidus viget: heroas verum inter Achivos
 Quondam excellebam. Charo tu justa sodali,
 I, sequere, atque novo produc certamine ludos.
 565 Accipio tua dona lubens, & gaudeo amantem
 Quod redamas memor usque mei, quem semper
 Achivos
 Ductores inter claro dignaris honore.
 Dij juvenem egregium donis cumulate faventes.
 Hæc senior, Grajosque inter, turbamque frequentem
 570 Lætitia ingenti perfusus pectora Achilles
 Nelidæ senis auditis sermonibus ibat.
 Cernentum valido exponit dein præmia caestu,
 Exurgensque, Atride, inquit, flosque inclyte Grajum,
 Nunc geminos juvenes evinctis brachia palmis
 575 Tollere suademus: faveat cui dexter Apollo,
 Grajugenum plausu victor, duram ille labori
 Sexennem hanc mulam ferat, indomitamque, domari

V. 556. *Alter equum flectebat habenas.* Frigida ista ejusdem
 sententiæ repetitio Nestoræ senectutis caracter est multum naturalis.
 Atque hæc potissimum sunt quæ Homerum signa vates reliquos ex-
 tollunt, quæque oculatiores mirantur, et quæ juvenes imitari oportet.
 V. 572. *Cernentum.* Quum fere totus Æneidos liber quintus ex
 hoc Iliadis vigesimo tertio desumptus sit, Virgilianis loquutionibus
 hic adnotandis supersedemus.

- Nam genus hoc durum, & crudis parere lupatis.
Victus cratere hoc pulchro contentus abito.
- 580 Dixerat. Actutum Panopeo gnatus Epeus
Consurgit validusque, ingens, castusque peritus,
Compressamque manu mulam tenet, atque ita fatur:
Adsit; qui cratera feret, namque hanc mihi nullus
Abstulerit reor, aut castus me vicerit arte.
- 585 At pugna peior: quid enim? Non omnia cuique
Posse datum: sic ajo etenim, sic facta docebunt
Comminuamque artus, contundam & castibus ossa.
Nec procul inde absint corpus curare jacentis
Qui possint, suaque invalidum in tentoria ferre.
- 590 Hæc ait, obstupuere omnes, contra obuius unus
Euryalus surgit Mecisteo patre creatus
Rege Talajonida, quondam in certamina Thebas
Qui ferro occisi OEdipodæ, ludosque profectus
Insigneis retulit Cadmeja e gente triumphos.
- 595 Hunc Tydeo satus antiqui haud oblitus amoris
Firmabat dictis, cinctumque aptabat ahenum,
Loraque secta boum nectebat cruda lacertis,
Tum vero accinctus procedit in æquor uterque,
Brachiaque ad superas interritus extulit auras,
- 600 Conseruere manus, crepitant sub vulnere malæ,
Artubus ac totis sudor fluit. Asper Epeus
Tum ruit, atque genas circumspectantis, & ora
Vi quatit immensa: misero vestigia torpent
Euryalo: cadit attonitus, velut horrida ponti
- 605 Æquora quum super, algosum prope litus in undas
Desiliit piscis, fluctusque hunc obtegit ater.
Continuo, sic exiliit; lapsum sed Epeus
Erigit; & fidi æquales genua ægra trahentem,
Jactantemque utroque caput, crassumque cruorem
- 610 Ore ejectantem ad naveis, & castra ferebant,
Crateremque tulere manu, solatia victo.
Protinus Æacides cruda decernere lucta
Invitat qui forte velint, & præmia ponens

- Surgite, ait, quibus est animus tentare periculum.
615 Ingentem tripodem victor feret ignibus aptum.
Bissenis bobus hunc quivis emisset Achivum.
Victo serva erit haud operum rudis illa Minervæ,
Quatuor atque boum pretio. Sic fatur, & ingens
Consurgit Telamone satus, consurgit Ulysses,
- 620 Procinctique ambo steterunt medio æquore campi,
Inque vicem amplexu valido stringuntque, premunt-
que,
Artificis ceu tigna manu connexa cohærent
Flamina ventorum contra alto in culmine tecti,
Dorsaque stridebant validis compressa lacertis,
- 625 Et largus toto manabat corpore sudor,
Amborumque humeros circum, & latera ardua densæ
Vibices surgunt, pressoque cruore rubescunt.
Usque adeo magnis animis certatur utrinque
Ingentem ob tripodem, nec supplantarier Ajax,
- 630 Aut Ithacus poterat; tandem quum tœdia Grajos
Afficerent, Laertiadæ Telamonius inquit:
Jam luctæ piget Argivos, me tu effer in altum
Si potes, aut ego te, hæc fatus simul extulit ipsum;
At non ille doli, fraudumque oblitus Ulysses
- 635 Poplite percusso deicit, sternitque Supinum.
Atque super cadit in pectus, stupet undique Grajum
Turba virum robur; surgens dein magnus Ulysses
Sustulit Ajacem, vixque ab tellure levavit.
Implicat ille genu: in terram tum pronus uterque
- 640 Corruit: et multo fœdantur pulvere vultus,
Atque iterum luctam, et certamina dura paranteis
Pelides cohibet, tali ac sermone profatur:
Jam satis est; paribus pugnastis viribus ambo,
Muneribus quoque sublati æqualibus ite,
- 645 Grajugenæ ut alii subeant. Sic fatur Achilles.
Accipiuntque olli, deterso pulvere, vesteis.
Dein rapido jubet Argivos contendere cursu;
Argentoque gravi solidum cratera priori

Ingentem, assignat, nitidum, quo pulchrior orbe
 650 Non erat in toto: bis sex cui ventre capaci
 Mensuræ stabant, manus hunc Sidonia quondam
 Fecerat, & vasti sulcantes marmora ponti
 Phœnices tulerant, dederantque hæc dona Thoanti
 Accepti in portum, pretiumque Lycaonis Euneus
 655 Jasonides Patroclo dederat, nunc præmia cursus
 Æacides posuit, magnum, et pinguedine obesum,
 Inde bovem, atque auri postremo semitalentum.
 Tum surgens, properate, boni, atque hæc præmia
 ferte;
 Inquit. Oiliades surrexit protinus Ajax,
 660 Et Laertiades, juvenumque celerrimus unus
 Nelida satus Antilochus, metamque paratis,
 Liminaque Æacides signat; prior emicat Ajax,
 Proximus huic volat, atque pedem pede tangit Ulysses.
 Qualis ubi radium jamque hinc, jamque inde citatum
 665 Fœmina docta jacet pectus prope, licia pulchro
 Stamine subtexens, calcem sic calce fatigat
 Neritius ductor, nebula atri pulveris ante
 Quam totum obrueret, dorsum inque Ajacis, et altum.
 Inspirans caput, ingeminant toto æquore plausum
 670 Grajugenum turbæ circum, cunctique sequentem
 Instigant studiis, et jam sub fine laborum
 Pallada sic secum tacitus orabat Ulysses:
 Auxiliare, Dea, et pedibus nunc adde vigorem,
 Vimque meis. Dixit, nec frustra in vota vocavit,
 675 Namque agileis Jove gnata pedes, et reddidit artus.
 Jamque fere spatio extremo, fessique sub ipsum
 Finem adventabant, lævi quum sanguine Oilens
 Labitur infelix, cæsis ut forte juvencis
 Ad Patrocli tumulum virideis madefecerat herbas.
 680 Ora fimo, et sacro turpantur sanguine vestes.
 Præcurrit Laertiades, crateraque victor
 Sustulit, ingentemque bovem sibi sustulit Ajax;
 Et circum ingressus medium, cornuque prehensò,

Ore fimum ejectans socios adfatur Achivos:
 685 Heu læsit mihi Diva pedes, quæ semper Ulyssi,
 Ceuspia mater adest. Danaï adrisere loquenti.
 Tum vero Antilochus postremum munus adeptus,
 Subridensque, Argivi, inquit, me discite victo
 Majores colere, hos etenim docuere colendos
 690 Nunc quoque Cœlicolæ, nam natu grandior Ajax.
 Hic priscorum hominum genus est, ævique prioris,
 Cruda tamen, viridisque viro, atque infracta senectus,
 Et pedibus soli ex Danaïs vincendus Achilli.
 Hæc ait, Æacides tali cumulatus honore,
 695 At nec inanis erit, tanta hæc laus, inquit, habeto
 Semitalentum aliud. Dixitque, et tradidit heros.
 Deinde hastam, et clypeum, et galeam, Sarpe-
 donis arma
 Efferi jubet, abstulerat quæ Patroclus olim.
 Adfaturque viros: Geminos certare jubemus
 700 Præstanteis virtute duces fulgentibus armis:
 Qui prior adversi ferro violaverit artus
 Arma per, & nigrum eliciat, fundatque cruorem
 Hunc ferat argentoque ensem, clavisque rigentem,
 Pulchrum, Threjcium, quondam Phrygis Asteropæi.
 705 Arma pares habeant, & nostræ pocula mensæ,
 Regificasque epulas posthac. Sic fatur, & Ajax
 Protinus exurgit Telamonius, & Diomedes.
 Hi procul ab turba armantur, vultuque minaci
 Procedunt pariter, Danaum stupuere cohortes.
 710 Terque ruere pares, ter cominus arma tulere.
 Tydidæ tandem clypeum Salaminius heros
 Perforat; at corpus lorica fidelis aheno
 Tegmine tutatur; Diomedes turvidus hastam
 Elevat, atque super clypei septemplicis orbem
 715 Cervicem petit Ajacis; procedere Graii
 Ulterius vetuere tamen, charissimus Ajax
 Nam cunctis erat, & paribus discedere donis
 Decrevere duces. Tydidæ baltheus aureus
 E e

- Obtigit, atque aurea vagina fulgidus ensis.
 720 Hinc ferro solidum Pelides extulit orbem
 A fornace rudem, Eetion quem mittere suetus
 Rex quondam, dextra sed jam prostratus Achillis,
 Qui gazam ingentem ratibus convexerat altis,
 Tum surgens turbam adfatur sic voce frequentem;
 725 Adopperate, quibus tanta est fiducia dextræ.
 Ne quanquam ingentis provolvat jugera campi (nos,
 Grajugenum quisquam quinque hos tractanda per an-
 Non ferro vel pastor egens, vel arator in urbem
 Iverit. Hæc fatur, confestimque hinc Polypætes
 730 Sistitur, hinc magna Divis par mole Leonteus,
 Atque Ajax Telamoniades, & fortis Epeus.
 Hic orbem ingentem primus rotat ordine; risu
 Exceptus sed enim; sequeris, sate Marte Leonteu,
 Tertius inde Ajax, jecitque ultra omnia signa
 735 Robusta ab dextra, tandem extremus Polypætes,
 Ille boum quantum supra capita alta bubulcus
 Projicit usque pedum, tantum signa omnia jactu
 Transiliit, Grajorum ingens ferit æthera plausus,
 Præmiaque ad naveis fidi retulere sodales.
 740 Tum qui forte velint celeri certare sagitta
 Invitat, juvenumque manu malum erigit ingens
 Argolicæ ratis, & pavidam de fune columbam,
 Quo ferrum intendant malo suspendit ab alto.
 Qui volucrum telo figet stridente columbam
 745 Has feret ille decem tentoria ad alta bipennes.
 Qui funem attigerit, totidem feret ille secureis.
 Dixerat, & Telamone satus subito adstitit Heros
 Teucer, Merionesque ducis comes Idomenei.
 Convenere viri, dejectamque ærea sortem
 750 Accepit galea, & plausu sors prima secundo

V. 738. *Transiliit.* Ajax Telamonius heros alioqui præstantissimus, infelici semper eventu prius cum Ulysse, dein cum Diomede, ac tandem cum Epeo contendit.

- Exivit Telamoniadæ, nec Apollinis ille,
 Divorumque memor telum conjecit in auras.
 At pavidam volucrum (namque hoc invidit Apollo)
 Figere non valuit, nodos, & vincula rupit,
 755 Queis innexa pedem malo pendeat ab alto.
 Illa Notos, atque atra volans in nubila fugit.
 Funiculus cadit; adstantes plausere catervæ.
 Meriones arcu jam dudum intenta parato
 Tela tenens, Phœbo taurorum corpora centum
 760 Ritè vovet, lætam & cœlo speculatus, & alis
 Plaudentem nigra figit sub nube columbam,
 Perque meat telum, & mediam transverberat alam.
 Adque pedes jaculantis humo rursus ærea cuspis
 Figitur, at volucris sublimi ab vertice mali
 765 Erecto collo, expansisque ingentibus alis
 Decidit exanimis, Danaum mirata juvenus
 Ingeminat plausum, promissaque præmia tollunt,
 Meriones primum, gnatus Telamone secundum.
 Pelides longam inde hastam, magnumque lebetem
 770 Intactum flammis pretio bovis, atque coruscis
 Floribus insculptum jaculo certantibus offert.
 Continuo in mediis Agamemnon surgit Atrides,
 Merionesque iterum; at prudens sic fatur Achilles.
 Atride, sceptro quantum præcedis Achivos,
 775 Tantum te jaculo præstare, ac robore destræ
 Omnibus est notum; omisso certamine prima
 Præmia propterea hæc ferto, tum, si lubet, hasta
 Merioni detur, hoc dignum nam rebar honore.
 Hæc inquit, paretque lubens, & gaudet Atrides.
 780 Meriones longam in tentoria detulit hastam,
 Talthybio ille dedit portandum in castra lebetem.

- Obtigit, atque aurea vagina fulgidus ensis.
 720 Hinc ferro solidum Pelides extulit orbem
 A fornace rudem, Eetion quem mittere suetus
 Rex quondam, dextra sed jam prostratus Achillis,
 Qui gazam ingentem ratibus convexerat altis,
 Tum surgens turbam adfatur sic voce frequentem;
 725 Adopperate, quibus tanta est fiducia dextræ.
 Ne quanquam ingentis provolvat jugera campi (nos,
 Grajugenum quisquam quinque hos tractanda per an-
 Non ferro vel pastor egens, vel arator in urbem
 Iverit. Hæc fatur, confestimque hinc Polypætes
 730 Sistitur, hinc magna Divis par mole Leonteus,
 Atque Ajax Telamoniades, & fortis Epeus.
 Hic orbem ingentem primus rotat ordine; risu
 Exceptus sed enim; sequeris, sate Marte Leonteu,
 Tertius inde Ajax, jecitque ultra omnia signa
 735 Robusta ab dextra, tandem extremus Polypætes,
 Ille boum quantum supra capita alta bubulcus
 Projicit usque pedum, tantum signa omnia jactu
 Transiliit, Grajorum ingens ferit æthera plausus,
 Præmiaque ad naveis fidi retulere sodales.
 740 Tum qui forte velint celeri certare sagitta
 Invitat, juvenumque manu malum erigit ingens
 Argolicæ ratis, & pavidam de fune columbam,
 Quo ferrum intendant malo suspendit ab alto.
 Qui volucrum telo figet stridente columbam
 745 Has feret ille decem tentoria ad alta bipennes.
 Qui funem attigerit, totidem feret ille secureis.
 Dixerat, & Telamone satus subito adstitit Heros
 Teucer, Merionesque ducis comes Idomenei.
 Convenere viri, dejectamque ærea sortem
 750 Accepit galea, & plausu sors prima secundo

V. 738. *Transiliit.* Ajax Telamonius heros alioqui præstantissimus, infelici semper eventu prius cum Ulysse, dein cum Diomede, ac tandem cum Epeo contendit.

- Exivit Telamoniadæ, nec Apollinis ille,
 Divorumque memor telum conjecit in auras.
 At pavidam volucrum (namque hoc invidit Apollo)
 Figere non valuit, nodos, & vincula rupit,
 755 Queis innexa pedem malo pendeat ab alto.
 Illa Notos, atque atra volans in nubila fugit.
 Funiculus cadit; adstantes plausere catervæ.
 Meriones arcu jam dudum intenta parato
 Tela tenens, Phœbo taurorum corpora centum
 760 Ritè vovet, lætam & cœlo speculatus, & alis
 Plaudentem nigra figit sub nube columbam,
 Perque meat telum, & mediam transverberat alam.
 Adque pedes jaculantis humo rursus ærea cuspis
 Figitur, at volucris sublimi ab vertice mali
 765 Erecto collo, expansisque ingentibus alis
 Decidit exanimis, Danaum mirata juvenus
 Ingeminat plausum, promissaque præmia tollunt,
 Meriones primum, gnatus Telamone secundum.
 Pelides longam inde hastam, magnumque lebetem
 770 Intactum flammis pretio bovis, atque coruscis
 Floribus insculptum jaculo certantibus offert.
 Continuo in mediis Agamemnon surgit Atrides,
 Merionesque iterum; at prudens sic fatur Achilles.
 Atride, sceptro quantum præcedis Achivos,
 775 Tantum te jaculo præstare, ac robore destræ
 Omnibus est notum; omisso certamine prima
 Præmia propterea hæc ferto, tum, si lubet, hasta
 Merioni detur, hoc dignum nam rebar honore.
 Hæc inquit, paretque lubens, & gaudet Atrides.
 780 Meriones longam in tentoria detulit hastam,
 Talthybio ille dedit portandum in castra lebetem. ®

LIBER VIGESIMUS QUARTUS.

ARGUMENTUM.

Iupiter de Hectore sollicitus ad Achillem, ut corpus Herois reddat, Thetidem mittit, Irii autem ad Priamum ut redemptionis pretium ad naves ferat. Deductus ille a Mercurio, qui Græcorum custodes sopiverat, supplex ad Achillem accedit, a quo benignissime exceptus filium recipit, in urbem reportat, repelit, ejusque Manibus epulum celebrat.

Regni ad naveis cæta rediere soluto
Quisque suam, dulcique cibo, indulgentque
quieti.

At chari comitis memorem dolor urget Achillem,

- Lumina nec blando patitur componere somno;
5 Sed noctem irrequietus agens huc volvitur, atque huc.
Multa viri virtus animo, multusque recursat
Oris honos, tum quos pariter subiere labores,
Præliaque, erroresque viarum, undasque sonantes.
Hæc memorans gemit, & lacrimis rigat ora profusis,
20 Inque latus jacet interdum, interdumque supinus,
Mox cubat in faciem pronus, mox litus oberat
Exurgens, neque pulchricoma hunc Aurora latebat
Litoribus super ad rosea quum fulserat æthra.
Tum volucres jungebat equos, curruque ligatum
25 Ter Patrocli ad tumulum furis ingentibus actus
Hectora raptabat, mox pronum in pulvere linquens,

V. 10. Inque latus jacet. Hinc ridiculum Illad. Juven. sat. 3.

11. Noctem patitur legemini anictum

22. Pelide, cubat in faciem, mox deinde supinus, .

- Depictasque rateis, tentoriaque alta petebat.
Hectoris at chari exuvias miseratus Apollo
Curabat sordidisque arcens, tabumque cruentum;
20 Raptandumque viri corpus fulgente tegebat
Ægide, ne molles tellus offenderet artus.
Hectora sic indigna furens tractabat Achilles:
At Dii adspectantes aderant, iraque fremebant,
Mercurioque aliqui suadebant tollere furto.
25 At non Junoni hæc placuit sententia magnæ,
Nec tibi, Neptune arripotens, flavæque Minervæ.
Nam vetus ira Deas agitat, stat corde repostum
Judicium Paridis, spreteque injuria formæ,
Et prælata Venus, vetitos que suavit amores.
30 Hinc Priamus, populusque Phrygum, atque invisita
Deabus
Pergamæ. Bissenæ sed enim jam luce micante
Cœlicolum in cœtu hæc ait indignatus Apollo:
Immites Superi! an vobis non Trojus Hector
Extæ boum sæpe, & pecudes adolevit ad aras?
35 Quis furor, exanimum saltem non reddere patri,
Uxorique suæ, & populis, qui extrema perempto
Justa ferat, sacroque rogi dignentur honore,
Unius Æacidæ ob furias, rabiemque nefandam?
Æacidæ, cui non animus, mensve æqua sub illo
40 Pectore; sed torvi præcordia sæva leonis,
Qui rabidus ruit, & toto grassatur ovili
Solicitante fame, haud aliter, nam sævit Achilles
Immitisque; efronsque, viroque injurius omni:
Hoc unum juvat, atque etenim cû charior alter
Non passim perit, aut frater, dilectaque proles?
45 At postquam fervere, dolor, rabiesve quiescit,
Namque animum patientem homini Deus indidit æquus,
Hectora sed tamen occisum male sanus Achilles
Raptat adhuc chari ad cineres; tumulumque sodalis.
At nec honesta quidem, nec Diis laudabilis illa
50 Ira stet, Superumque olli succenseat ullus,

Surdam ignominia **terram** namque afficit excors.
 Talia jactanti infrendens hæc candida Juno:
 Hæc ita sint sâne, **Arcitenens**, si poscis honorem
 Priamidæ, **Æacidæque** parem; mortalibus Hector
 55 Sed patribus genitus, muliebriæque ubera suxit:
 Ille Deæ proles, **curis** quam ingentibus olim
 Ipsa alui, & sacris **Peleo** conjunxi hymenæis,
 Peleo, terrigenum **quo** Diis non charior ullus,
 Adfuisistisque omnes **Superi**, tuque ipse canoram
 60 Pulsabas cytharam, & lætus conviva sedebas.
 At Divum pater: **hunc**, Juno depone furorem.
 Non idem statuendus **honus**: verum Hectora amabant
 Dii quoque præcunctis Trojæ quos tecta tenebant.
 In primis ego, nam **festis** mihi sæpe diebus
 65 Atque adipe, & **sacras** oneravit lancibus aras
 Lectarum pecudum, **quo** Dii gaudemus honore.
 Clam tamen exanimum **fas** hunc non tollere Achille.
 Mater adest Dea **quippe** viro nocteisque, diesque.
 Huc Thetidem satius **vitreis** arcessere ab antris.
 70 Suadebo ut Priami **lacrimis**, pretioque redemptum
 Hectora Pelides reddat. Sic Jupiter infit.
 Confestimque Iris **nimbo** volat ocyor, Imbrum
 Saxosam, propterque **Samum**, & se in gurgite mergit
 Plumbea glans veluti **cornu** bovis insita ponti
 75 Ima petit, tristeisque **avidis** fert piscibus escas.
 Stipatamque Deam **Nimphis** sub rupe cavata,
 Et chari reperit **flentem** fata aspera gnati,
 Qui procul Iliacis erat interiturus in agris;
 Et prope, surge, **Theti**, in cœlestis Jupiter arceis
 80 Te vocat. Hæc Iris, **Thetis** hæc argentea contra:
 Quid Divum genitor **jubet**? immortalibus ipsa
 Misceri vereor tot **tristibus** anxia curis.
 Ibo tamen, magnique **sequar** mandata parentis.
 Hæc ait, & nigro crineis obnubit amictu,
 85 Deserit & thalamos, **Irisque** præibat eunti.
 Spumeaque has circum diducta remurmurat unda.

Ut ventum ad litus, sedeis petiere **beatas**
 Quo Superum genitor turba comitante sedebat.
 Asseditque Jovi, cessit Tritonia-Pallas,
 90 Auratumque Deæ Juno cratera propinat,
 Illa haustum reddit, mediisque hæc Jupiter orsus:
 Mœrentem licet, hæc Superum te in **tecta** vocavi,
 Haud ignarus ego, nostram nunc accipe mentem:
 Nona dies est quum cœlo discordia sævit
 95 Pelida super, Hectoreoque cadavere: furtim
 Tollere Mercurio quidam suasere; **sed** ipse
 Te veritus, gnati tum consulturus **honori**,
 Ocyus ire hortor, meaque hæc mandata referte:
 Iratos sibi Cœlicolas, meque assere **primum**
 100 Hectora quod tenet ad naveis, animoque furenti
 Raptat adhuc, donis nec reddidit **ille** redemptum.
 Reddat, siqua mei reverentia tangit Achillem.
 Laomedontiadem Priamum nunc ipse monebo
 Ut gnatum redimat supplex in castra profectus
 105 Munera grata ferens. Summus sic Jupiter infit
 Paruit alma Thetis, terrasque ab vertice Olympi
 Adproperans, charique petit tentoria gnati,
 Mœrentemque illum reperit, crebrumque gementem,
 Dilectique aderant comites, pinguemque bidentem
 110 Mactatam admorant flammis, epulasque parabant,
 Demulcetque manu genitrix, sicque ore profatur:
 Gnate, quid assiduo mœrens torquere dolore
 Nec potus memor, aut thalami? sed pectoris ægri
 Fæmineis est illecebris mulcendus **amaror**,
 115 Non mihi quippe diu vives, violenta minantur
 Jam prope fata tibi. Hæc infit, cœlestiaque olli
 Jussa refert, contra respondet talibus heros:

V. 117. *Jussa refert.* Quum nuntii apud Homerum omnia ad
 verbum, ut sibi dicta fuerant repetere soleant, quod Latinarum
 aurium consuetudo non ferret, eo compendio nos in tota Iliadis
 versione usi sumus.

Actutum pretiumque ferant, portentque cadaver,
 Si vera hæc summi memoras mandata parentis.
 120 Talia sese inter mæsto sermone serebant.
 Jupiter interea ad Priamum Thaumantida mittit.
 Iri, age, dic Priamo ut Grajorum in castra profectus
 Hectoreum redimat corpus; sed solus Achivas
 Ipse rateis petat; at rhedam qui dirigat unus
 125 Præco adsit senior, referatque in tecta cadaver.
 Nec mors, aut fraus ulla viro obversetur eunti.
 Mercurium namque ipse dabo comitemque, ducemque,
 Qui tutum ferat, & magnum prope sistat Achillem,
 Intrepidum; nec enim Regem interfecerit ipse,
 130 Adstantumque minas (siquæ) compresserit omneis.
 Imprudens nec enim est adeo, ac temerarius, ut non
 Supplicibus parcat, Regem & vereatur Achilles.
 Dixerat, illa Notis Priami petit ocyor aulam.
 Luctus ubique, sonant mæstis plangoribus ædes.
 135 Hic Priamus gnatis circum lugentibus, atra
 Obtectus chlæna senior, multoque jacebat
 Cervicem, & canos conspersus pulvere crineis.
 Turba nurum, gnataque intus, famulaque suorum
 Quæque memor flebat, quot non virtutis egentis
 140 Argivum domuere manus. Regi adstitit Iris:
 Et prope submissa adfatur sic voce trementem:
 Aude, Laomedontiade, formidine pulsa,
 Grata Jovis tibi nam refero mandata Tonantis,
 Qui procul ab summo Priamum miseratur Olympo,
 145 Hæc ait, atque patris simul omnia jussa recenset.
 Confestimque abit, at senior rhedamque parari,
 Atque arcam jubet, ipse alta in penetralia tendit
 Cedrina, odorata, hic longos congesta per annos
 Gaza ingens, Regumque jacent spolia ampla priorum.
 150 Uxoremque Hecubam senior vocat, atque ita fatur:
 Infelix, gnatum me Jupiter ire redemptum
 Argivum jubet ad naveis, & munera ferre
 Grata viro, mihi mens eadem suadetque, jubetque

Quid super his? aususne tibi, facinusque probatur?
 155 Sic ait, ingemuitque uxor, tum talibus infit:
 Quo tibi mens abiit, rerum & prudentia quondam
 Iliaco in regno, totumque audita per orbem?
 Ad naveisne paras ire incomitatus Achivas,
 Atque sub ora viri, qui tot tibi pignora chara
 160 Sustulit? heu! duro tibi sunt præcordia ferro.
 Quippe nec ille tui miserebitur, atque prehensum
 Occidet subito: gnatum intra tecta fleamus.
 Scilicet hæc olim nascenti fata sorores
 Eumenides nevere; canes ut pasceret agris,
 165 Ab nobis procul Æacidæ crudelis ob iram,
 Cujus ego medium discerpere dentibus hepar
 Possem utinam, meritas raptato de Hectore pœnas
 Solveret; at non indecori se more gerentem,
 Sed charam ob patriam conversa fronte ruentem,
 170 Immemoremque fugæ tristem demisit in orcum,
 Sic conjux, contra sic Laomedontius heros:
 Chara, precor, ne me cupientem avertere tenta,
 Læva avis, haud etenim flectar, nam tale sacerdos
 Si mihi, vel doctus quisquam cecinisset aruspex,
 175 Credere mendacem merito, insanumque liceret;
 At vidi ipse Deam, vocemque hisce auribus hausi:
 Ibo, nec incassum; quod si mihi fata parabant
 Ædibus his procul, ad naveis occumbere Achivas
 Occumbam tristi satiatus pectora luctu
 180 Hectora complexus gnatum. Sic fatur, & arcas
 Ingenteis aperit senior, pictosque tapetas
 Bis senos, totidemque ardenteis murice lænas,
 Bis sex & tunicas lini de flore comantis,
 Pallia tum pulchra, & gemmis, auroque micanteis
 185 Fæmineas vesteis totidem, quatuorque lebetas
 Extulit, & geminum tripodem fulgentibus ansis.
 Crateremque auro solidum, quem Thracia quondam
 Gens dederat Priamo legato ea regna petenti,
 Donum ingens, tamen haud illi Rex parsit, Achivum

190 Ut retro ab ratibus gnatum ferat Hectora in urbem.
Spectandique avidos portarum ab limine Teucros
Arcebat senior, verbisque urgebat amaris:
Ite procul, genus invisum, unicuique dolendum
Nonne domi satis? An nostros augere dolores
195 Est animus, tanti ac misero de funere gnati
Succensere patri? at nimium lugebitis ipsi
Prosterni magis hunc faciles, facilesque fugari
Hectore sublato; sed me vastata priusquam
Pergama conspiciam, & nigris crepitantia flammis
200 Fata ferant utinam Stygii sub gurgitis undam.
Sic ait, & sceptro Teucros abigebat adacto.
Illi urgente sene adproperant, limenque relinquunt.
Dein gnatos Priamus dictis his increpat ardens,
Pammonaque, atque Helenum, Paridemque, Aga-
thona, Politen,
205 Deiphobumque, atque Hippothoum, Antiphonum-
que, & Agavum.
Festinate, sati indecores, utinam simul omnes
Hectore pro charo Cociti issetis ad umbras.
Hei misero! charos virtute, & robore gnatos
Arcibus Iliacis genui: jam nullus, opinor
210 Est super, aut Mestor Diis æquiparandus, & alto
Troilus ab curru pugnax, & maximus Hector
Qui Deus inter erat Teucros, neque patre creatus
Mortali, Divum sed enim de semine natus
Ille videbatur. Mars hos tulit; ista supersunt
215 Probra mera, insignes saltu, blandisque choreis,
Nectendisque dolis: convectandisque rapinis.
An mihi non tandem rhedam junxeritis altam,
Omnibus his super impositis festinus Achivum
Ut tendam ad naveis? Dixit, veritique parentem
220 Certatim adproperant, aptantque volubile planstrum,
Pulchrum, compactumque recens, arcamque ligarunt.
Dein traxere jugum validum tornatile buxo,
Umbone ornatum, quem plurimus annulus ambit,

Temonique alto lorum inseruere jugale
225 Annulus hinc clavo insertus, tum triplice nexu
Umbonem circum nitidum, dein simplice nodo
Funem adstrinxerunt, atque ab penetralibus altis
Hectorei capitis pretium infinita tulerunt
Munera, tum valido junxerunt robore mulos
230 Quos Mysi Priamo dederant pulcherrima dona.
At præco, & Priamus curis ingentibus ambo
Cornipedes junxere, senex præsepibus altis,
Quos dulci Bacho, & lectis nutriverat herbis.
Tum conjux Hecuba ingenti percussa dolore
235 Dulcia vina ferens, atque aurea pocula dextra
Constitit ante rotas, mæstoque hæc ore loquuta est:
Accipe (quandoquidem ad naveis contendere Achivas
Me juvat invita) Superum libato parenti,
Incolumi ut liceat Trojana revisere tecta.
240 Insuper atque ora cogentem nubila patrem
Quique Idam, & celso Trojam speculatur ab axe,
Ut dextram tibi mittat avem, quæ gravior ipsi est,
Viribus & volucres inter præstantior omneis,
Quamque ipse adspiciens, firmatusque omine tanto
245 Inceptum aggrediaris iter; super ipsa sedere
Hortarer secus. Hæc conjux, hæc maximus olli
Laomedonte satus: Nequaquam recta monenti
Obstiterim, nec enim Jovis est sine numine quicquam
Aggredier tutum, si fors miseratus ab alto
250 Auxilium ferat. Hæc inquit, purasque parari
Admonuit manibus lymphas, tum jussa frequentes,
Adproperant famulæ, & pelvim, guttumque ministrant.
Ut lavit, dextra accepit cratera rigentem
Stansque aula in media libavit dulce Lyæum
255 In cælum adspectans: altaque hæc voce precatur:
Jupiter, Idæo regnas qui culmine, Divum
Maxime, in aspectum Pelidæ, atque ora venire
Da gratum, pater, & tantis bonus annue cæptis,
Mitte, precor, volucrem, tibi quæ gratissima cælo est:

260 Maximaque alituum, fretus quo numine Achivas
 Contendam in puppeis. Orabat talibus heros,
 Audiit atque Deum genitor, tum visa repente
 Venatrix aquila, ex avibus præstantius omen.
 Dextra viro Iliacam pennis petere ocyus urbem.
 265 Quantum autem thalami patet ingens janua celsi
 Regifico in tecto, tantum patuere volantis
 Hinc, atque hinc alæ, atque animis gaudentibus axem
 Conscendit senior, portisque sonantibus exit.
 Ante quidem rhedam prudens Idæus agebat,
 270 Pone senex urgebat equos per strata viarum,
 At certam veluti in mortem lacrimatur euntem
 Charorum ingens turba procul, jamque arva tenebant,
 Quum gnati Trojam, & generi petiere reversi,
 Atque per arva senem Genitor miseratus euntem
 275 Mercurium adloquitur gnatum: Citò labere pennis,
 Namque hominum jucunda tibi commercia gnate,
 Laomedontiadem ad naveis sic ducito Achivas
 Ut videat nemo ex Danais, ante ora priusquam
 Venerit Æacida. Summus sic Jupiter inquit.
 280 Continuo ille patris magni parere parabat
 Imperio, & primum pedibus talaria nectit
 Aurea, quæ sublimem alis, sive æquora supra,
 Seu terras rapido pariter cum flamine portant.
 Tum virgam capit, hac animas ille evocat orco,
 285 Pallentisque alias sub tristia Tartara mittit,
 Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.
 Illa fretus agit ventos, & nubila tranat.
 Ut Trojam ventum, atque Helles ad litora ponti,
 Formosi juvenis vultum mentitur, & ora
 290 Flore genas primo vestit cui gratior ætas.
 Jamque Ili tumulum præter curru alite vecti

V. 280. Continuo. Versum hunc, & sequentes, quibus Mercurii
 ornatus describitur, ex hoc loco ad lib. Æneidos quartum transtulit
 Virgilius.

Ad fluvium steterant sub prima crepuscula noctis,
 Mercuriumque prior præco se versus euntem
 Conspexit propius, trepidansque hæc ore profatur:
 295 Dardanide, huc adverte animum, res maxima poscit.
 Quippe virum video venientem: protinus ambos
 Perdiderit, reor: aut bijuges flectamus ad urbem,
 Aut genua amplexi, si fors miserebitur, ipsum
 Exoremus, ait. Senior formidine pressus
 300 Obstupuit, steteruntque comæ, attonitusque tremiscit.
 At Maja genitus propior dextramqueprehendit,
 Compellatque virum, dictisque adfatur amicis:
 Quo noctu, pater, ignavo quum victa sopore
 Cuncta silent, bijuges flectis, currumque sonantem?
 305 Nec Danaum vicina times, inimicæque castra?
 Quæ tibi mens, Danaum siquis conspexerit atram
 Per noctem tot opes, onerataque plaustra ferentem?
 Ipse senex quando, nec multum junior annis
 It comes, audacem ut posses compescere dextram?
 310 Sed non talis ego; potius te namque tueri
 Vellem etenim, genitoris enim te dignor honore.
 Olli Dardanides: memoras hæc vera profecto
 Gnate inquit: sed Cœlicolum mihi ab æthere quisquam
 Dexter adest, comitem qui talem adjunxerit ultro
 315 Faustum, felicem, qualem tu corpore reffers,
 Prudentique animo, o patribus prognate beatis.
 Sic Priamus, Deus hæc contra: Næ tu omnia rectè
 Dixisti, pater; at verum jam expone roganti:
 Num gazam externas servandam mittis in oras?
 320 Deseritis ne urbem, atque altos formidine muros?
 Talis enim periit gnatus tuus inclytus ille,
 Nec pugna inferior Danais. Hæc fatur, & olli
 Laomedontides: quis tu, aut qua stirpe creatus,
 Optime, qui gnatum memoras cum laude peremptum?
 325 Tunc Atlantiades: Quid me super Hectore tentas,
 Chare senex? Pugnantem equidem sæpe ipse videbam,
 Et pavidos quando ad naveis agitabat Achivos,

Nos mirabamur pugna procul; acer Achilles
 Dum ferro abstinuit magno indignatus Atridæ.
 330 Ejus ego famulus, navique huc vectus eadem
 Myrmidonum de gente satus, genitorque Polyctor
 Est mihi, dives opum, & tecum certaverit annis.
 Sena viro soboles, gnatorum septimus ipse
 Sum tibi, cui misero ex cunctis sors obtigit uni
 335 Atridas in bella sequi: nunc puppe relicta
 Arva pererrabam, nam quum lux crastina surget,
 Iliacas tentant arceis invadere Graii,
 Otia nec jam ferre queunt, frustra que frementeis;
 Pugnarumque avidos certant compescere Reges.
 340 Sic Deus, at Priamus: Pelidæ diceris ipse
 Quandoquidem famulus, verum ne absconde roganti.
 Gnatus adhuc jacet ad naveis meus? anne recisum
 Membratim canibus mandendum objecit Achilles?
 Hic Maja genitus: volucrum non ille, canumve
 345 Præda fuit; jacet ad naveis neglectus Achivas
 Æacidæ in castris, luxque hæc duodena jacenti;
 Nec tamen immunda squallet putredine corpus,
 Vermibus aut scatuit, Patrocli circum ille sepulchrum
 Quanquam raptat adhuc, quum pulchra Aurora ru-
 bescit.
 350 Nec turpat tamen; accedens mirabere forsan
 Roscidus ut jacet, haud ulla de parte cruento
 Fœdatus tabo, nullo jam vulnere hiante,
 Nanque olli extincto infixerunt plurima Graii.
 Usque adeo magni curam gessere jacentis
 355 Cœlicolæ, fuerat namque his gratissimus Hector.
 Hæc ait, at senior lætatus pectore fatur:
 Muneribus pulchrum est superos placare beatos,
 O fili, nec enim meus hic dum viveret, Hector
 Divorum est unquam oblitus supera alta tenentum.
 360 Nunc ideo extinctum tanto dignantur honore.
 Tu pulchrum hunc cratera mei fer munus amoris,
 Meque tuere: precor, Divisque faventibus ipsis,

Deduc, Pelidæ veniam in tentoria donec.
 Ast Deus: incassum juvenem me munere tentas,
 365 O senior, nec enim accipiam clam munus Achille,
 Quem vereor, timeoque suis fraudare merentem.
 Nec dux ire viæ renuo, atque ipsum vel ad Argos
 Per mare velivolum, nemorumve per avia ducam,
 Nec duce contempto Danaum te invaserit ullus.
 370 Hæc ait, & saltu sublimem ascendit in axem,
 Atque manu scuticam, & pictas moderatur habenas,
 Inspiratque animos bigis, subitoque profundam
 Ad fossam ventum, & turreis, longasque carinas.
 Custodes fessi recreabant corpora victu.
 375 At Deus his placidum immittit per membra soporem,
 Confestimque aperit portas, vectesque retrudit,
 Atque intrò Priamum ducit, rhedamque sonantem,
 Inde excelsa petunt Regis tentoria Achillis;
 Abiete quæ casa multo struxere labore
 380 Myrmidones levibus calamis tecta alta tegentes.
 Ast ingens tota ambibat tentoria vallum
 Stipitibus densis, abiegnoque objice posteis
 Firmarant valido, quem tres vix obdere Achivi,
 Vix poterant reserare; tamen hunc obdebat Achilles
 385 Solus item. Maja hunc genitus detrusit, & intro
 Laomentodiadem; selectaque munera duxit,
 Deseruitque axem, vultuque hæc fatus amico est:
 O senior, cœlo Deus immortalis ab alto
 Adsum Mercurius, tibi nam sociumque, ducemque
 390 Jupiter ire viæ dederat, nunc ipse revertar,
 Pelidæ nec enim conspectum, atque ora subibo,
 Nec fas Cœlicolum genus immortale tueri,
 Mortaleisque fovere palam, tu amplectere supplex
 Æacidæ genua, & lacrimis corda aspera tenta
 395 Perque patrem, matremque Deam, gnatumque precatus.
 Dixerat, inque altum subito contendit Olympum.
 At Rex Idæo ad currum, rhedamque relicto
 Intrepidus tectum ingreditur, sedemque repostam

Phtius ubi Æacides, (dapibus ut forte remotis,
 400 Mensa aderat) turba sociorum adstante sedebat.
 Solique Automedon, & Martius Alcimus olli
 Circum assistebant, ambosque ingressus in aulam
 Priamides latuit, genua atque amplexus Achillis
 Procidit, horrendasque manus tremulo admovet ori,
 405 Invictas, validas, homicidas, sanguine charo
 Tot sibi gnatorum infectas, & cæde recenteis.
 Virque virum veluti fato quum impulsus acerbo
 Interimit, patria profugus, tectisque paternis
 Externas volat in terras, opulentaque magni
 410 Tecta viri, adstanteisque omnes stupor occupat ingens,
 Sic Priamum intuitus stupuit Pelejus heros.
 Inque vicem socii sese spectantque, silentque
 Attoniti; at lacrimans Priamus sic ora resolvit:
 Maxime Grajugenum chari reminiscere Patris
 415 Jam senio gravis, & nostros qui computet annos.
 Et nunc forte quidem indefensumque, inque peditum
 Finitimi circumstant, belloque fatigant.
 Te gaudet vivente tamen, speratque reversum
 Visurum Iliaca ab pugna; miser ipse potentis
 420 Tot genui gnatos, nec jam super ullus, opinor.
 Quinquaginta olim fuerant, quum classis Achivum
 Appulit, unde quidem, vigintique editi eadem
 Ex alvo fuerant, reliquos confusa per ædeis
 Matrum turba dedit, plerosque hos funere acerbo
 425 Mars tulit: ast uno solabar me Hectore, quem tu
 Pugnantemque urbem circum, murosque tuentem
 Nuper victrici hac misisti in Tartara dextra.
 Hunc ergo infinita ferens tibi dona, redemptum
 Huc venio supplex: Superos reverere, meique
 430 Longævi miserere, patris memor; ast ego quanto
 Sum miserabilior, nec enim ex mortalibus alter
 Gnatorum interfectoris ferre oscula dextræ
 Sustinuit, reor. Hæc fatur. Memor ille parentis
 Compressitque senis dextram, blandumque removit

435 Lugebantque ambo: ille pedes complexus Achillis
 Hectora: sed patrem, & charum quandoque sodalem
 Pelides, resonant mœstis plangoribus ædes.
 Ut luctus satiatus amor, consurgit Achilles,
 Attollitque senem dextra, vultusque senileis,
 440 Incanumque caput miseratur, & ore profatur:
 Heu nimium miser, adversisque exercite fatis!
 Qui solus Danaumque rateis, aususque furentis
 Ora subire viri, qui tot tibi funere gnatos
 Sustulit? E durone rigent tibi pectora ferro?
 445 Verum age, jam confide sedens, luctumque premamus,
 Ingenteisque animo curas, sævosque dolores.
 Nam quid enim lugere juvat? mortalibus
 Hoc onus impositum nascentibus, ut breve vitæ
 Tempus agant flentes; curæ expers vita Deorum est.
 450 Dolia quippe Jovis stant primo in limine bina
 Hocce malis plenum, hocce bonis; cui miscet utrimque
 Jupiter, ille malis pariter bona mixta tenebit.
 Cui mala sola dabit, miseræ ille incommoda sortis
 Perpetuum subit, & fortuna urgetur acerba,
 455 Terrigenisque gravis, Superisque invisus oberrat.
 Nascenti Peleo Dii ingentia dona dederunt
 Mortaleis inter reliquos, sceptroque colendum
 Myrmidonum, & magnis opibus fecere beatum,
 Mortalique licet Regi est Dea tradita conjux.
 460 At gnatum dolet haud ullum in sua sceptrâ vocandum,
 Nam me, quem solum genuit, dum Pergama circum
 Bella gero, tibi molitus mala plura, tuisque,
 Urbe procul patria rapiendum funere acerbo
 Novit enim, nec fas misero fovisse parentem.
 465 Te quoque fama refert opibus viguisse superbis
 Quot Lesbos claudit, Macaris sita Lesbos ad Austrum,
 Phryxæumque mare, & Phrygiæ qua culmina Eois
 Prima rubent radiis, lata hac ditio ferebat
 Te fama insignemque opibus, gnatisque beatum.
 470 Dii sed enim postquam bellum immisere cruentum,
 Ff

Assiduo pugnæque agitant, cædesque cruentæ:
 Macte animo, neque te immitti substerne dolori.
 Proficies nec enim quicquam, nec quæstibus istis
 Hectora, nec luctu ab tristi revocaveris Orco;
 475 Forte etiam graviora tibi subeunda manerent,
 Hæc dux, atque olli Priamus: Ne me, inclyte Achilles,
 Pulchra in sede loca, castris inhumatus Achivis
 Dum gnatus jacet: hunc citius mihi trade redemptum.
 Conspiciam his oculis, tu clemens accipe dona,
 480 Plurima quæ tibi deferimus; felixque fruaris
 His utinam, patriosque lareis, vultumque revisas,
 Vivere me postquam voluisti, & cernere lumen.
 Hæc Rex, quem torve intuitus sic fatur Achilles;
 Ne hunc senior tu irrita animum: tibi reddere gnatum
 485 Constitueram equidem, namque ab Jove nuntia mater
 Adstitit alma Thetis, nec me latet æthere ab alto
 Te quemquam Superum ad Grajum duxisse carinas,
 Castraque; nec dextra fretus, viridique juvena
 Terrigenum auderet quisquam, vigilesve latere
 490 Custodes posset, portasque aperire retrusis
 Objicibus validis: priscum ne accende furorem
 Propterea, neu submisso licet, atque precanti
 Injiciamque manum, & violem mandata Tonantis.
 Sic inquit, paratque senex, instarque leonis
 495 Exiit Æacides, gemini comitantur euntem
 Alcimus, Automedonque, heros quos Patroclo adempto
 Grajugenas inter primo dignatur honore,
 Cornipedesque jugo solvunt, introque canorum
 Praconem ducunt, pictaque in sede reponunt,
 500 Muneraque ab rheda adportant; sed bina relinquunt
 Pallia, subtilem ac tunicam, qua corpus amictum
 Defferrent, puraque artus perfundere limpha
 Ancillas jubet, & liquido super ungere olivo
 Conspectu procul, & chari genitoris ab ore,
 505 Gnatum adspectantem Priamum ne forte subiret
 Ira repens, miserumque senem truculentus Achilles

Conficeret subito oblitus cœlestia jussa.
 At lotum, & tenui circum velamine tectum
 Ipse manu lecto imposuit, comitesque tulerunt
 510 Plaustra super sublimem humeris: gemit inciytus heros
 Interea, & charum compellans voce sodalem:
 Parce, inquit, Patrocle, audieris, si forte redemptum
 Hectora, Cociti sterilem labentis ad undam.
 Nam mihi digna senex dona attulit, & tibi partem
 515 Ipse dabo haud modicam, fas quantum luce carenti.
 Hæc fatus redit ad Regem, sicque ore profatur:
 Perfeci tua vota, senex: jacet Hector in alto
 Compositus lecto, Aurora ut fulgente videbis
 Hinc referens; nunc sed dapibus, potuque fruamur,
 520 Nam neque bisenos quæ amisit funere gnatos
 Pulchra comas Niobe, victu abstinuisse ferebant,
 Sex pueros, totidem forma præstante puellas,
 Illos Arcitenens nervo stridente peremit,
 Has Phœbi soror, insano quod Tantalus ore
 525 Latonam super ingenti se Prole ferebat,
 Nam bina huic soboles, sibi sed bisena fuisset;
 At bini extinxere genus Amphionis omne.
 Inque sepulta novem jacuerunt corpora Soles,
 Nam populos lapides divina fecerat arte
 530 Jupiter; at decima tandem sub luce miserti
 Dii tumulaverunt, victu tamen ipsa trahebat
 Vitam infelicem genitrix, nunc devia montis,
 Atque cavas propter rupeis, Sypileja circum
 Litora, ubi pulchras posuisse cubilia Nymphas
 535 Fama est, quæ lustrant Acheloja stagna choreis,
 Dura silex quanquam, mæsto sub corde dolores
 Concoquit ab Diis immissos, luctuque liq̄escit.
 Ergo age nunc curamque cibi, potusque geramus.
 Hectora dein Trojam advectum lugere licebit,
 540 Nec satis ille tibi fuerit lugendus, opinor.
 Dixerat, & niveam jussit mactare bidentem.
 Tergora diripiunt comites, & vellera tendunt.
 Ff 2

Pars in **frusta** secant, verubusque tremantia figunt.
 Accendunt alii flammis, & viscera torrent.
 545 **Æacides** carneis mensa, Cereremque canistris
 Expedit **Automedon**, dapibusque fruuntur opimis,
 Postquam **exempta** fames, & amor compressus edendi,
 Ingentem prope Dardanides miratur Achillem,
 Qualis erat, quantusque, Deisque simillimus ora.
 550 Inque **vicem** Priamum magnus spectabat Achilles
 Admirans **vultum** egregium, vocemque loquentis.
 At postquam siluere diu, & stupuere vicissim.
 Hæc Priamus: dulcem sine me jam carpere somnum,
 O dilecte **Jovi**, nec enim clausisse sopore
 555 Lumina **fas** mihi, præ muris ex quo meus Hector
 Ere tuo **cecidit**, gemitus sed pectore fundens
 Per cinerem immundum prostratus membra jacebam
 Aulæ in **septo**: Cererem nunc, vinaque primum
 Dulcia gustavi. Hæc inquit, lectosque sub altis
 560 Sternere **porticibus** famulis præcepit Achilles.
 Confestim accenduntque faceis, geminumque cubile
 Pellibus **insternunt** blandis dein frigora contra
 Stragula **purpurea** injiciunt, pictosque tapetas,
 Vilosusque **super** chænas, animumque senilem
 565 Tertentat **falsa** illudens formidine Achilles:
 Chære **senex**, extra huc dormi, ne nocte sub alta
 Consilium **exquirens** dubiis in rebus Achilles,
 Ut solet, **huc** quemquam mittat, teque ille jacentem
 Intuitus **Regem** admoneat. Næ longa resultet
 570 Inde mora, ut gnatum referas in tecta redemptum
 Verum age, jam die, ut tumulo charum Hectora condas,
 Justaque **persolvas**, quot habes opus ipse diebus?
 Turbam **ut** contineam Danaum, & simul ipse quiescam.
 Olli Diis **similis** Priamus: si funera gnato,
 575 Ultra etiam mea vota prius permittis, Achilleu,
 Quo misero magis nil gratum, optandumque parenti,
 Claudimur **ut** nosti, murorum tegmine; silva
 Monte procul portanda; pavent formidine Teucri.

Nonam usque ad lucem tectis fleremus in altis.
 580 Dein sepeliremus decima, assuetisque vacaret
 Gens epulis, tumultum undecima strueremus in agro.
 Duodecima, si opus est, Martem repetemus, & arma.
 Talia Dardanides, Thetidis sic filius inquit.
 Hæc ita, ut ipse jubes fient, totidemque diebus
 585 Cessabunt pugna, Danaïque ad castra quiescent:
 Dixerat, & Priami dextram complexus inhasit,
 Ne timor incertumque animum, mæstumque subiret,
 Ergo in vestibulo Priamus, fidusque minister
 Decubuere, gravis fessos sopor occupat artus,
 590 Inde procul celsi tentorj in parte reposita
 Pulchricoma accubuit charo Briseis Achilli.
 Diique, & Grajorum proceres, gens inclyta bello
 Per noctem solidam blandæ indulserunt quieti.
 Sed non & Maja genitum sopor occupat altus
 595 Versantem ut Priamum ab castris, Danaumque carinis
 Delusis iterum excubiis in tecta reducat.
 Tum Priamo stetit ad caput, adfaturque jacentem.
 Dormis Dardanide, curarum oblitus, Achivis
 Hostibus in prædam? Satis evasisse cruentum
 600 Pelidem fuerit: redimendo munera gnato
 Plura quidem, et pretiosa tibi impendenda fuerunt.
 At capto huc Priamo, gnatis ter plura, quaterque
 Expendenda forent, de te si magnus Atrides
 Resciet, aut Danaum quisquam. Sic ore loquutus
 605 Expavitque senex, præconemque excitat: ipse
 Jungit equos Atlantiades, axemque sonantem
 Per medias agitatur turmas, neque cernitur ulli.
 Ut ventum Xanthi ad ripam, et saxosa fluentia
 Ab Jove cui genus, in superas Deus evolat arceis
 610 Fulserat & croceis Aurora invecta quadrigis
 Olli cum gemitu, & lacrimis in mænia currum
 Flectebant volucrum, portantemque Hectora rhedam.
 Nec quisquam Iliaca ex turba matrumve, virumve
 Regem adventantem ab muris conspexerat altis.

- 615 **Cassandra** hunc Veneri similis prospexit ab arce
 Pergamea prior, & totam bachata per urbem:
 Hectora nunc (si quando alias plausistis ovanti)
 Troades adspicite, & Troes. Proh gloria quondam,
 Præsidiumque, decusque tuæ, & spes maxima gentis?
- 620 **Hæc ait**, & subito ingenti percussa dolore
 Turba virum ruit ad portas, stipantque cadaver
 Permisti cum plebe patres, juvenesque, senesque,
 Et cum virginibus matres: mœstissima conjux
 Ante omneis caput exanimis complexa mariti,
 625 Et vulsis veneranda parens a fronte capillis
 Lamentabantur, circum turba adgemit omnis.
 Atque diem totum ad portas charum Hectora flerent.
 Rex tamen alta ab sede: locum concedite bigis,
 Saltem, ait, in tectis luctu satiamini acerbo.
- 630 **Dixit & angusto** patuit via tramite rhedis,
 Devectumque domum lecto imposuere cadaver
 Tornato, ingenti, mœstumque hinc, inde gemebant
 Cantores, planctuque, & fœmineo ululatu
 Nœnia mixta sonat, niveisque amplexa lacertis
 635 **Chara caput** conjux luctum exorditur amarum:
 Heu! juvenis viduam uxorem, dulcissime, linguis.
 Ædibus in magnis, nostrorum & fructus amorum
 Vix tantillus adhuc infans, nec flore juventæ
 Vernantem, reor, adspiciam; alto ab culmine Troja
 640 Ante eversa cadet: perijssti, maxime custos,
 Muros qui dextra, & gnatos, matresque pudicas
 Servabas, captæ Argolica jam classe vehentur,
 Inter ego hasque etiam, tu me comitaveris illuc,
 Atque immitis heri durissima jussa subibis,
- 645 **Chare puer**, vel te sublimi ab culmine turris
 Præcipitem quisquam dederit, cui forte parentem,
 Aut fratrem, aut gnatum meus interfecerit Hector,
 Namque erat, heu! nimium genitor tuus asper in armis,
 Illius & manibus domiti jacuere per agros
 650 **Graiorum** innumeri: totam lugere per urbem

- Propterea, o mœror, planctusque parentibus, Hector,
 At mihi præsertim, cui non fovisse cadentem
 Amplexu licuit, morientis & ultima verba
 Excipere, atque alto servare in corde reposita
 655 Nocteis, atque dies miseri solatia casus.
 Hæc conjux, matrumque sonant ululatus ædes.
 At genitrix: gnatorum, inquit, mihi charior omnium,
 Hector, charus item superis, qui morte jacentis
 Curam habuere tui: gnatos invisus Achilles
 660 Namque meos olim ponti trans litora captos
 Vendidit, inque Samum, atque Imbrum, Lemnum-
 que feracem.
 Te tamen extinctum ad tumulum sæpe ille sodali,
 Raptavit Patrocli dextra hac victrice perempti;
 Sed non exanimum lucis revocavit in oras.
- 665 **Nunc mihi formosusque** jaces, & roscidus altis
 In thalamis, olli similis, quem pulcher Apollo
 Mitibus interimmit telis. Sic fatur, & ingens
 Exoritur luctus, tum tertia Tyndaris infit:
 Hector cunctorum longè charissime fratrum,
 670 **Dij postquam miseram** Paridis junxere hymæneis
 Avectam in Phrygiam (perijssem gurgite in alto
 Mersa prius) bisque hic decimus jam vertitur annus
 Trojam ex quo veni patria tellure relicta,
 Abs te probra tamen, conviciaque aspera nunquam
 675 Audieram infelix; fratrum quod siquis amaris,
 Mœrentem impeteret dictis, socrusque, sororve
 (Nam socerum haud memoro, qui me genitoris ad
 instar
 Complexus semper) linguas frænare furentis
 Tu blandis solitus verbis, ægramque levare.
- 680 **Propterea te, meque fleo,** semperque dolebo.
 Nam neque jam fuero Teucrum miserabilis ulli,
 Sed caput invisum, ac toti execrabile genti.
 Sic ait, & flenti populus simul adgemit omnis.
 Tum senior Priamus; Silvam de montibus aptam

656

ILIADIS

685 In muros vehite , o cives ; sociique , nec ullas
Insidias Danaum ratibus metuatis ab altis ,
Nam discedenti mihi sic promisit Achilles
Non prius Argivum invasuras Pergama turmas
Quam bis sex nitido Phœbus fulsisset ab ortu .

690 Hæc Rex , solliciti ante urbem mulosque , bovesque
Jungebant juvenes , plastrisque gementibus ibant ,
Perque dies convecta novem silva arida in urbem .
At quum jam decima effulsit lux aurea terris
Cum fletu , planctuque piræ imposuere cadaver ,

695 Et sacram admovere facem , steteruntque frequentes .
Dein flammam vino , & bibulam extinxere favillam ,
Ossaque lecta cado Fratres , cognataque turba
Aureo texerunt tenui velamine circum
Purpureo obducta , & fossa imposuere cavata .

700 Tum saxis super aggestis , tellureque multa
Molem struxere ingentem , circumque sedebant
Interea exploratores , ne turba comantum
Grajorum ingrueret , perfectisque undique cæptis
Regifice instructis celebrant convivia mensis

705 Laomedontiadæ Priami in penetralibus altis .
Sic Teucri extremos solvebant Hectori honores .

FINIS.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

U A N

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

